

סימן סב

עיקרי יסודי היתר עגונה להנשא

הכתב היינו שם שיצא קול שפלוגי מת — אבל כאן לא יצא קול על בעלה ביחוד שמת — בפרט כאן שנכתב גם המקום שמת ונכתב על רבים בדקדוק יש לצרף — גם שעד העיד שראה שורקו את בעלה על עגלה בין מתים לקבור ואפי' לא הי' מת ממש — מ"מ שם קברו לפי העד גם אם אינו מת ממש — וחיו בשלו' — והי' להם ילדים — גם שאשה אשר בעלה הי' ג"כ במקום זה קבלה היתר לינשא — מכל זה פשוט הדבר להתיר, והותרה בפנינו. — והשי"ת יצילנו משגיאות.

כו"ה עש"ק שופטים תשכ"א ברוקלין יצ"ו

יעקב ה"ק טג"ל לעבאוויטש

אמרתי לרשום יסודי ההיתר אשר עפ"ו התרנו להנשא מ' חיה בת ר' שמעון יצחק למשפחת רכניצר (אשת ר' נתן בן ר' מנחם מענדיל למשפחת פישמן) להנשא לכל גבר דהתיבין.

אדני ההיתר בנ"י, היות שכל מי שנפל אז בידי הנאצים היה כאילו נפל למשאל"ס דרובן היו למיתה ק"י ב"ס ס"י י"ז ס"ק ק"ב דנחשב כמשאל"ס — ואם נשאת לית ואם נצטרף עוד איזה צד היתר מתירך לכתחלה וכבר עברו יותר מ"ז שנה שלא נסע מאז יש להתיר בפרט שהליסטע שנחשב כנאצי נמצא שמו ושם משפחתו וזמן לידתו לא היה מנשא כתוב איש פלוגי מת בסי' י"ז ס"א — אף ש"כ רמ"א שם דאם נפל למשאל"ס לא מהני

סימן סג

ולא אשתמיט פוסק אחד לומר כן שאם טבלה בבגדים רפויים לא עלתה לה הטבילה, ומה שציין ליוסף דעת והגהות יד שאול שהגיה בצע"ג כיון שבזה"ו לא טובלין לטהרת הבגדים, הכי בשביל זה העתיק שבזה"ו אין אשה מותרת לבעלה בטבלה בבגדיה — ובפתחא זוטא העתיק דברי יוסף דעת, אבל ח"ו לסתור דין מפורש במחבר ובכל אחרונים בשביל קושיא, דלכל קושיא יש תירוץ, והובאו דברי הגאון יוסף דעת בהגהות שו"ע, ויוסף דעת דף מ"ט ודף ע"ו שכפל הדברים שכתב שם שהגמ' בביצה דף י"ח ששם המקור מדיו גדה שטבלה בבגדיה מיירי שיש דם על הבגדים ורוחצת אותם כדי להסיר הדם והטגופת מעליהם, על כן אינה מקפדת במה שהבגדים עליה. ומיישב בזה קושיית סד"ט ס"ק י"ג דלמה מהני בטבילה אפילו בבגדים רחבים דהא במקפדת לא מהני אפילו ברפויין עיי"ש. אבל היוסף דעת כתב דכאן שהם מטגפים בדם ורוחצת הדם אדרבא אינה מקפדת — ופלא האיך הוציא כן מרש"י שהרי אין שום רמז בדבריו מזה שהבגדים הם מטגפים —

זה הי' דעת הסב"י לפי ברוקלין יצ"ו.

שוכנים נכבדי ידו הרב הגאון המפורסם כש"ת מו"ה חנני יו"ט ליפא דייטש שליט"א דבר ספרי ספרת יו"ט, וכאל"ש

נכתבתי בעלים מספרו אשר מדפיס מחדש, וזה הי' דבר כל הכונן ולהרבות טהרה בישראל אב"ד.

יראותי אשר ביקש מאני לחויד בהלכה אחת, דין ישיב במקבוצת הדמיון הטובלים בנהרות ולובשין כדפיס טבילה בזה הענין בענין ס"ט, וכפי הנשמע הוא מנוקל על האשה בכל אורך הבגד, והשי"ת סי' י"א ב"ס י"ב כ' הוא דעה שטבלה בבגדי טהורה י"א בבגדים שהם רפויין ע"י אבל לא באותן שהן מנוקלי י"א בבגדיה ס"ט הוא כן יליט הטבילה. ואם יצאנו על יד.

ל"א אולי יבאנו שיהי' בטורה ישראלי סעיף מ"ו וזה ע"פ דעת ח"י חנני וכן טורה לבעלה בטבלה בזה"ו וי' חנני י"א ודעונוס לא שירי בזה"ו

שהמים באים בהן ואינם חוצצין, וכן נדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה — הרי דנקט בטמאין דמיירי באיש ורק אחר כך חזר ונקט נדה ולא דייק כראב"ן דמדנקט נדה משמע דמיירי דוקא באשה אבל באיש לא.

והנה לענ"ד נראה דרמב"ם סובר דהמים באין דרך הנקבים שבבגדים, ולא מיירי מבגדים רחבים שהמים באים מתחתיהם, דרמב"ם נקט שהמים באים בהם ואינם חוצצין, הכוונה באים בהם בבגדים ואין חוצצין, דאם כוונתו שהמים באין בהם היינו בטמאים, על ידי שהמים באים מתחת הבגדים, באופן שהבגדים רחבים, לא היה צריך לומר ואין חוצצין — ראה ברא"ש נדה הל' מקואות אות כ"ח שכתב יכולה נדה לטבול בבגד לפי שהמים באים מתחת הבגדים, ולא אמר שאין חוצצין.

וכן נלענ"ד גם בראב"ן דמיירי בשני מיני בגדים — בגדים עבים שאין בהם נקבים צריכים להיות רחבים כדי שיכואו המים מתחת הבגדים כמו שכותב הרא"ש הנ"ל, ויש בגדים שהם מבגד ארוג ויש בהם נקבים, אז אין צריכים שיהיו רחבים שיכואו המים מתחת הבגדים אלא המים שבאים על ידי הנקבים שבבגדים די בהם — על כן אמר הראב"ן וכן באשכול כ' בין איש ובין אשה בסדין שרי משום צניעות דהא עיילי מיא בי' — ונראה דהסדין כרוך היטב על הגוף, דכן הדרך בסדין, כי רק מלבוש אפשר לעשות רחב על הגוף אבל דבר דאינו מלבוש רק סדין כרוך על הגוף — לא יתקיים אם יהא רפוי — על כן אמר דהא עיילי מיא בי' — היינו בסדין, ועל ידי נקבים שבסדין מחובר אל המקוה.

ועיין מהרש"ם ח"ג סי' קע"ג ד"ה אבל הביא בשם לחה"פ קו"א שהביא לשון הראב"ן דמותר לאשה לטבול במטפחת על ראשה ואין בו משום חציצה, משום דהמטפחת נקובה ומחוברין במים כשפופרת הנוד עם מי המקוה — ובאמת בלחה"פ בקו"א ס"ק נ"ה הביא לשון הראב"ן הנ"ל — בין איש ובין אשה מותרים לטבול מעוטפים בסדין משום צניעות דהא עיילי מיא בי' — אבל הוא מפרש את הראב"ן כמו שפירשתי — עיילי מיא בי' — היינו בנקבים שבבגד.

אדרבה בתוס' שבת דף קי"א כתב בפ"י שעל כן אין חשש כאן שטובלת בבגדים מכח שרייתו זה כיבוסו, דלא שייך רק כשיש בהן טיפת דם, וכאן אין שום טיפת דם עיי"ש. וכן בתי' אחר שם בתוס' וכן בתוס' זבחים צ"ד שכתבו שיותר מתלכלכים הבגדים על ידי הטבילה ממה שנאמר דזהו כיבוסו עיי"ש. וכן כתבו שאר ראשונים, אם כן אדרבא מפורש דהבגדים הם נקיים דלא כמ"ש"כ הגאון יוסף דעת ורק שטובלת הבגדים שנטמאו במה שלבשתם בעת שהיתה טמאה.

והנה הגאון יוסף דעת דף מ"ט הניח דין זה בצע"ג דלדעתו בזמן הזה שאין שייך טהרות בגדים שאין צריך לטבילת בגדים הוי חציצה, ורק בזמן הגמרא דשייך טהרות בגדים כיון שאין לה בגדים טהורים רק אלו שלבשה בהן על כן אינה מקפדת עליהן, ולא הוי חציצה, אבל בזה"ז דלא שייך טבילה לבגדים — מקפדת, והוי חציצה.

ולענ"ד אין לחלק בזה דאיתא בראב"ן המובא בש"ך הנ"ל [בבב"ט וטהרת ישראל ט"ס תיבת רמב"ן] סימן שכ"ו באשה שעליה לטבול במקום שבני אדם עומדים אם טובלת בסדין או בחלוק רחב עלתה לה טבילה כדאמר בחולין דף ל"א נדה שנאנסה וטבלה, רב אמר טהורה לביתה, ואוקימנא בנפלה מן הגשר אלמא טובלת בבגדיה ועלתה לה טבילה — ואחר כך הביא מביצה י"ח הנ"ל — והא דנפלה לנהר אינה צריכה לטבילת בגד עמה דהא יכולה אחר כך לטבול, דבחול איירי, ואפילו הכי מהני הטבילה, אלמא דלא הוי חציצה גם היכי דאינה צריכה לטבילת בגדים עמה, ולא אמרינן דמקפדת, ומוכח דלא כהגאון יוסף דעת הנ"ל שאמר דבזה"ז דלא שייך טבילת בגדים לא מהני הטבילה שלה בבגדים, דהרי שם מהני טבילתה אם כי אינה צריכה לטבול בבגדיה.

והנה הראב"ן הנ"ל כתב אבל איש בבגדיו שהן קצרים ודבוקים בבשר ולא מצי מיא למיעל בהן לא, דמדנקט נדה ולא זב או טמא בטמאה אחרת שמע מינה דאיש בבגדים אינו יכול לטבול. אבל הרמב"ם נראה שאינו סובר כן, דכתב בפ"א מהלכות מקואות — הובא בב"י כאן — כל הטמאים שנטבלו [במ"מ הגי' שטבלו] בבגדיהן עלתה להם טבילה מפני

ועיין מעיו"ט על הרא"ש הנ"ל שכתב ומשמע דאף לכתחלה יכולה לעשות כן לטבול בבגדיה לפי שאינו חוצץ כדכתב רבינו, לפי שהמים נכנסים כי אין לך מלבוש מהודק כל כך על הגוף ואפילו של עור שלא יהיו יכולים המים להכנס תחתיו — ואם הוא של צמר או פשתן ארוג הוא והמים נדחקים ונכנסים בתוכו על בשרה עכ"ל, ומפורש בדבריו דאם הוא של צמר ופשתן אז אין צריך שהמים יכנסו תחת הבגד אלא נכנסין באריגת הבגד — כמו שכתב החכ"צ סימן מ' דנקבי שק וקופה דמצטרפי נקבים קטנים לשפופרת הנוד יען דהמים מתחלחלין גם דרך הבגד — ובמקואות פ"ו מ"ה מפורש דשק וקופה מצטרפין — גם יען דהים מקיפין עיין שם — והדרכ"ת סי' ר"א ס"ק נ"ה לא עיין בחכ"צ וכתב דגם בשק אסור החכ"צ אבל לא כן הוא.

ובת' מהרש"ם הנ"ל לא הביא דברי מעיו"ט הנ"ל דמפורש רא' לדבריו דבבגד אינו חוצץ דמצטרף למקוה על ידי הנקבים.

והנה בבעדינגסטוט יש מהן של גומי ויש של בגד, והנה של בגד נלענ"ד דביעבד טבילתה כשרה על ידי הנקבים שיש בבגדים שלנו שהם אריגים — עיין מהרש"ם ח"א סי' קצ"ט באשה ששכחה העד בשעת טבילה, וכתב דטבילתה מהני יען שהעד של פשתן והמים יוצאין ממנו אפילו מבחוץ ואינו חוצץ — וציין לש"ך קצ"ח ס"ק ל"ו דסדין לא שייך בו חציצה, ואפילו המחמירין היינו לשכב על הסדין אסור משום דמק"ט, אבל לא משום חציצה — וכן במהרש"ם ח"ג הנ"ל היתה השאלה באשה ששכחה וטבלה ברדיד על ראשה והוא נעשה מעשה ארג ומים נכנסים היטב בנקבים, אבל החוטאים יעלו לרוב הראש, וכתב שם להתיר כיון דעיילי מיא בבגד שהוא כמו רשת, דדינו כשפופרת הנוד כמו שק, וציין לסי' ר"א ס"ט על כן מהני הטבילה בדיעבד.

אבל של גומי או פלעסטיק שאין בהם נקבים יש לעיין אם כי המעיו"ט ברא"ש אות כ"ח כתב דאי אפשר שיהא בגד אפילו של עור שיהא מהודק כל כך שלא יכנסו המים תחתיו — וכן נאמר לי מפי נשיך דמורים שהמים נכנסין בכל בעדינגסטוט — וגם יען שהם רוצים שהמים יבואו בכל הגוף ואם לא היו באים — לא היו לובשים את הבעדינגסטוט —

אבל יען שהראב"ן והאשכול סוברים דיש בגד מהודק על הגוף דאין המים באים תחתיו דלא כמעיו"ט הנ"ל שכתב דאי אפשר שיהא מהודק כל כך בודאי צריך לחשוש אולי במקום אחד הוא מהודק, ולא מצד חציצה אלא משום שיש מקום בגוף שלא בא המים לשם כמו שכתב בערוך השלחן סס"י קצ"ו שאם יש אפילו מקום אחד בבגד שבו הוא מודבק לגוף פשוט שאין הטבילה מועילה כלום וצריכה טבילה אחרת בברכה עכ"ל. על כן צריכין להזהיר שלא יטבלו בבעדינגסטוט של גומי או פלעסטיק, דעל זה יש חשש גם על דיעבד — וגם על בעדינגסטוט מבגד ארוג שכתבנו דטבילתה מהני מכל מקום לכתחלה אסור כמבואר ברמ"א רס"י קצ"ו דלכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאין חוצצין — ואם רגילה לטבול כן יש חשש גם על דיעבד כמבואר באו"ח סי' תקי"ז ס"ב דאם רגיל בכך לא הוי דיעבד ואסור גם בדיעבד — וכן ביו"ד סי' ע"ו בד"מ סק"ה בשם מהרי"ק דאם רגיל לעשות אסור גם דיעבד — ויש להוסיף דבאו"ח סי' נ"ח בב"י מובא בבה"ט סק"ו לענין ק"ש דאם רגיל לקרות קודם הנץ גם בדיעבד לא יצא — והלואי שישמעו לנו.

אבל מה שהנהיג הח"ס לשים שבכה על ראש הנשים שהולכים בשער ראשם ולא טבלו אלא בסבכה על ראשם — דלכאורה י"ל הא הרמ"א החמיר דלכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאין חוצצין — י"ל דשם הוי כדיעבד דיש חשש דשער אחד יצא חוץ למקוה ולא תועיל הטבילה — וכאן לא שייך הא דהרגיל גם בדיעבד אסור, דכאן כל פעם אנו מתירין לכתחלה כדי שלא תכשל, ואם כן הוה בכל פעם כדיעבד.

ומה שפקפק בדרכ"ת קצ"ח ס"ק קל"ב על תקנת הח"ס הנ"ל דאין נכון לעשות כן לכתחלה, זה לא הוי לכתחלה דמצד הדוחק אנו עושין כן דהוה כדיעבד.

ומה שהגאון מהרש"ק בקנ"ס דף ל"ח פקפק על תקנה זו שעשו במדינת רוסיא, דהיתה גזרה שלא תגלח האשה שיערה, וכתב דאין לעשות חדשות מכח דברי הרמ"א הנ"ל, מובא בדרכ"ת סק"ה — אין זה פקפוק דדבר קשה הוא שהעומדת על הטבילה תוכל לראות היטב אם שיערה אחת משערות ארוכות

לא תצא קצתה חוץ למים — על כן בודאי נכון לעשות כתקנת הח"ס הנ"ל. ובמקום שאין עושין כן בודאי צריך זהירות יתירה בזה.

והנה הס"ט שמובא לעיל שהקשה בס"ק י"ג על הא דס"ד דאם היו מוזהבות חוצצין דמקפדת עליהן שלא תטנפם — ובסמ"ו נדה שטבלה בבגדיה טהורה למה לא תהא חציצה — ותי' בדוחק דבסמ"ו מיירי בבגדים פחותים ולא קפדי עליהם בשעת טבילה וסיים בצ"ע.

ויש לומר דבסמ"ו מיירי שלבשה בעצמה לצורך טבילה שהיה במקום דשכיחי רבים ואז אינה מקפדת, אדרבה מקפדת ללבוש שבלי הבגדים לא רצתה לטבול, על כן לא קשה על טעיף ד' כנלענ"ד נכון דבמקור מהגמרא מערמת וטובלת מוכח שבדעתה וכוונתה לטבול בבגדים — אבל בחולין ל"א שנפלה לנהר שמפרש הראב"ן שנטבלה עם הבגדים אי אפשר לתרץ כן, דשם הלא שלא בכונה טבלה בבגדים — אבל בשו"ע נראה דלבשה את הבגדים בכונה אלא דסובר כרמב"ם כי רק בדיעבד טהורה ולכתחלה לא תעשה כן כמ"ש הרא"ש דסובר דגם לכתחלה תוכל לעשות כן כמ"ש המעי"ט שם, וקשה למה השמיט הטור דין זה דאם חולק על זה ומחמיר כמו בס"ד היה לו לפרש — בפרט שבקיצור פסקי רא"ש בהל' מקואות אות כ"ה כתב, אשה יכולה לטבול בבגדיה, אם כן סובר להלכה כן, ואם כן למה השמיט הדין בטור, ואפשר דזה הוי דבר דלא שכיח על כן השמיט הדין.

ועל השנית שאנשים נהגו שלא להטביל כלים כאמרם שרוב פאבריקען הם תחת בעלים ישראלים על כן אין צריכין לטבול, והדר"ג תמה מה מהני שהם ישראלים הלא הם מחללי ש"ק דדינם כעכו"ם וצריך לטבול כליהם.

הנה בודאי נכון הדבר שהדר"ג נוהר מלשחות בכלי של האנשים האלה שאין טובלין כליהם, אבל אם נלך לעיקר הדין יש למצוא מקום לפטור — דבאמת לא נמצא מבואר דכלי של מומר צריך לטבול, ודו"ז בתשורת ש"י מהד"ת סי' ק"ג העיר בדבר שלא נמצא מפורש במשומד שכליו צריכין

טבילה, אלא מסתברא דדינו ככלים הנקנים מגוי — ואחר כך כתב דתליא אם קדושי מומר הם קדושין, על כן כלי זכוכית שצריכין טבילה רק מדרבנן אם נקנה ממומר יש לומר דמספק יש להקל, אך מיא בנהרא זיל טבול, וזה מיירי ממשומד ממש שנפסק שאין מסדרין לו קידושין — אבל מומר לחלל ש"ק בפרהסיא אדרבא מסדרין לו קדושין כמו שכתוב בשלחן העזר ח"ב דף ס"ב — ושם ביאר מה שאיתא באחרונים — להקל במחללי ש"ק — שאין דינו כמומר לעכו"ם — ויש עוד באחרונים קולא יען שלא גבו עדות עליו בב"ד כמבואר במהר"י אסאד יו"ד סי' נ' והובא באב"צ להלכה יו"ד סי' ס', אולם בזכרוננו כי האב"צ כתב שחזר קצת מהוראתו על פי שמצא בשבילי דוד דרך בחילול ש"ק דרבנן צריך להעיד עליו בב"ד, וכעת איני זוכר באיזה מקום כתב כן האב"צ, גם מצרפין מה שכתב תורת חיים ערובין דף ס"ט דאם נמנע לחלל ש"ק בפני רב העיר לא הוי מומר, והדרכ"ת סי' ב' ס"ק ע"א הביאו להלכה בפשיטות, גם לענין שחיטה דעסוק שם בזה — וחידוש הוא דבסימן קי"ט ס"ק ל"ד דחה דבר זה בשתי ידיים גם לענין נאמנות, ולא הרגיש במש"כ בסי' ב' לענין שחיטה.

גם מצרפין דברי תשב"ץ בשם בעל העיטור דלא הוי מומר אלא אם חילל ש"ק בעבודת קרקע, וגם מצרפין דברי ח"ס ח"ו סי' נ"ו דרק אם נדבק לאומה אחרת הוה מומר אבל לא סתם מחלל ש"ק בפרהסיא אם בשמו עדיין נקרא ישראל.

ואם כי אני איני פוסק לעצמי קולות אלו אפילו לענין טבילת כלים דקיל משחיטה ומגע יין, ואני טובל ומהרהר הברכה, מכל מקום למחות בחזק יד לא יועיל, דיטענו עלינו כל הטענות הנ"ל, והש"י יטהר אותנו בכל מכל כל ונזכה לקיים כל תרי"ג מצוות בלי שום חיפוש אחר קולות, ונזכה לגאולה שלימה בב"א.

דברי ידידו דושת"ה ומברכו בשמחת פורים
יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

סימן סד

בענין כתיבת „וכל שום“ בגט ששולחין
ממקום שכותבין כן למקום שאין כותבין

וכתב דצריך לכתוב על האשה דאינה לפנינו
— בכל מקום שאת עומדת כמנהג מקום נתינה רק
בדיעבד אין לפסול הגט.

וכתב דצריך לכתוב ואנש לא ימחא בדיכתי מן
שמי כמנהג מקום הנתינה, ובירושלים גם כן נוהגין
לכתוב זה, וכן לענין תיבת „פיטורין“ מלא כמקום
הנתינה.

סוף דבר צריך לשנות ולכתוב הגט הכל כמנהג
א"י מקום הנתינה. וכן נהגו בתי דינין בא"י ששולחין
נוסח גט שלהם להב"ד שרוצים לשלוח לא"י גט,
וכן אם הם שולחים גט כותבין כנוסח שלהם — אבל
בחול"ל שיש שינוי ממקום שכותבין למקום שנותנין
אין כותבין הנוסח של מקום הנתינה, למשל במדינת
אשכנז שכותבין גם כעת „וכל שום“ ואפילו הכי
קבלנו הרבה גיטין [כאשר הי' דירתו במינכן באשכנז]
משאר מקומות ולא כתבו „וכל שום“ רק כתבו כנוסח
מדינתם — ובאמת לא טוב עשו רק שאינם יודעים
שבאשכנז כותבין „וכל שום“.

א' בשלח, פסעט תש"ח.

הק' יעקב

בדבר הגט שנשלח מפעסט לארץ ישראל ששם
כותבין „וכל שום“ גם בגיטין ששולחין לכאן מקום
שאינן כותבין ומכל מקום כותבין כמקום הכתיבה,
וכעת הספק אם נכתוב כמקום הנתינה או כמקום
הכתיבה.

הגאון מרדמישלא זצ"ל פסק לכתוב וכל שום
אם הגט נשלח לארץ ישראל. וכעת מצאתי בשד"ח
מע' גט סי' י"ז דף קפ"ב דאם שולחים ממקום שאין
כותבין למקום שכותבין צריך לכתוב „וכל שום“,
ובדיעבד שלא כתב הביא להכשיר, וכששולחין ממקום
שכותבין למקום שאין כותבין הביא שהבית שמאל
סי' קכ"ט סק"ב כתב שלא לכתוב, וכ"כ באהלי שם
סוף כלל א', וכן נוהגים בכמה מקומות ספרדים.
אבל מנהג ירושלים לכתוב כמקום הכתיבה.

וכנראה יען שהעיקר לכתוב „וכל שום“ כשיטת
המחבר, על כן אם במקום אחד בק מקום הכתיבה
או הנתינה כותבין אזלינן בתרה כנלעניד.

וכתב השד"ח דצריך לכתוב וכל שום אחר
העומד היום, ותיבת „והניכה“ לאחר וכל שום יכתבו
כמקום הנתינה באלף או בהא.

סימן סה

לשריפה את הילדים הקטנים, ובעלה מת בתש"ה
חודש כסלו כמבואר בגביית עדות, ונתתי לו אז מכתב
לבד"צ מסאקמאר שיקילו בהחליצה שיהא על הגבול
דרומניען, ואחר כך אמר שהדבר הולך בקושי, והלך
להגאון דניאמץ ז"ל אודות היתר בלא חליצה בטענה
שהיבם עובר עבירות (והעלים שיש לה ג' יבמים)
ולכן אפשר בקושי לקיים הדין תורה. והשיב הגאון
הנ"ל שאי אפשר להתיר בשום אופן, כאשר אמר לי
הגאון מטשאקאווע שהיה אז אצל הגאון הנ"ל, וכן כתב
הגאון מהערמאנשטאט כאשר הוא תחת ידינו ואחר
כך דברתי עם האיש הנ"ל ארוכות וקצרות וכל הבית

להיות לראיה ביד הגבאים דביהמ"ד ספרד דפה
ה"ה ידידי האברכים המופלגים מר' אפרים... נ"י
ומר זאב... נ"י שצל פי אזהרתי בטלו את קניית
מקום לתפלה של ידידי ורעי מנוער מר'... נ"י וטעמי
ונימוקי, היות שעיד בשנת ה'ת"ו בחודש אייר בקשה
האשה מרת... היתר נשואין מאתנו ב"ד המיוחד
לתקנת עגונות, אחרי ציון בדבר קבלה היתר מאתנו
לאחר שהקבל חליצה מאחד מ' יבמים שלה הדרים
בישוב פעקטצ'צ'רדא אשר הוא כעת במאראט רוס
יען אשר ילד שלה נלקח מאתה באוישוויץ עוד בשנת
תשי"ד לצד שמאל, היינו למקום שהובלו ששם

לברוח משם ואז יתנו חליצה כדת, ובקשתיו על זה שינתין הלא זמן ממילא קאתי [אם אי אפשר לו שישא אשה אחרת, ולמה לא?] והלך ורימה לרב אחד במדינה אחרת אשר אפשר שהילד שלה חי אחר מיתת אביו — אשר לא יתכן בשום אופן כידוע שישאר בחיים ה' חדשים לאחר שהעמידו אותו בצד שמאל, ואפילו לא ה' ימים, רק תאומים נשארו כמה מהם בחיים — וגם אמר שאפשר שהם סריסים בעוד אשר יש לכולם זקן וגם נשאו נשים. ויש לנו עדות שהרב הזה רצה לצרף אתו את הגאון מטישמפא שליט"א והוא דחה הדבר בשתי ידיים, באופן שבמה שנשא את האשה הנ"ל בלא חליצה עבר על מקרא מלא דלא תהיה אשת המת החוצה, ואם נשאת תצא, וילדיה הם ספק ממזרים כמבואר באה"ע עיי"ש. ויען שמבואר באה"ע סי' ו' דאם כהן נשא פסולה מחרימין אותו עד שיגרש, וכתב הב"ש דבכל אדם שנושא אשה שאסורה לינשא הדין כן עיי"ש. על כן אסרתי להשכיר לו מושב לתפלה כדי שלא יפרוצו העם בעריות כל שכן בבית המדרש המתפללים בו בנוסח ספרד דיש תקנה על זה שלא להשכיר מקום עבור מי שאינו מתנהג כדת של תורה כל שכן בעריות דפרהסיא — אבל אם ישוב ויתקן הדבר על ידי חליצה אקיל עליו בכל דבר.

דברי הכותב למען האמת ה' דסליחות תש"ז
פעסט ונוכה לכוח"ט ושנת גאולה וישועה בב"א
יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

דין אמרו לו שאסור לו ליקח האשה בלא חליצה, אפילו היה אמת שהם מחללי ש"ק, יען שאפילו מומר ממש צריך להיות מומר בשעת נישואין של הבעל שמת, ועל כל פנים בשעת מיתתו כמבואר באה"ע סי' קנ"ז ואפילו בכה"ג מבואר שם להלכה דאסורה בלא חליצה ואפילו אם נשאת תצא, רק אם היתה שוגגת שלא ידעה שיש לה יבם, ואחר נשואין נודע שיש לה יבם שהיה מומר בשעת נישואין רק אז לא תצא עיי"ש.

ובח"ס אה"ע סי' פ"ח כתב דאפילו היה מומר בעת נשואין והיה אז במדינה רהוקה מכל מקום אי אפשר להתיר בלא חליצה, כל שכן בג"ד שאינם מומרים ולא נעשו פושעים אלא אחר מיתת הבעל שאין שום מקום לשאלה, ואפילו היו מחללי ש"ק עוד קודם הנשואין לא מהני, עיי"ש בת' מהרש"ם ח"ג סי' ה' בסופו שכו' שכל ההיתרים פורחים באויר, ועיין תשו' מהרש"ם ח"א סי' י"ד וסי' קל"ד שאוסר אפילו היה מחלל ש"ק רק אם עושה חליצה על ידי שליח רצה להתיר וגם מזה חזר בו — ועיין תשו' אמרי יושר ח"ב סי' קכ"ו שאוסר בכה"ג והם היו הגדולים המקילים במקום שהיה רק איזה מציאות להקל, ואנן מה נענה אבתריה.

ומלבד זה היה אצלנו עדות שהיתה אצלם וראתה שגם כעת מתנהגים בדת ישראל מתפללין בכל יום ועושים קידוש רק שהם קלים מכדי שתהיה להם מסירות נפש לקיום ד"ת — והיבמים שלחו כמה פעמים לאיש הנ"ל שימתין כיון שהם רוצים

סימן סו

אחרון או מפטיר דגם ישראל יוכל לעלות לזה ורק לכהן אין לקרותו יען דאינו קדוש כמו שאינו נושא כפיו יען דחילל קדושתו, או נימא דגם שאר עליות לא יעלה כעין כפיה שיגרש כמו דדרו"ל וקדשתו בע"כ, וזה איזה חדשים שנשא את החלוצה ואינו עולה כלל.

והבאת כעין סתירה דבאה"ע סי' ו' ס"ו משמע דלא יעלה כלל דאמר דמחרימין את הנושא פסולות וגם את הלוקח מהן, ואם כן בכלל זה שלא נקרא

ב"ה ד' לס' נח תש"ז לפ"ק סעסט יצ"ו

שוכט"ס לכבוד אהובי ב"ג הרב המאה"ג

דרופתקי דאורייתא וכו' כש"ח

מו"ה אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א

דומ"צ דק"ק ראצפערד יצ"ו

אחדשת"ה, קבלתי מכתבך זה כביר וראיתי שאלתך בענין מה שיש בקהלתך כהן שנשא חלוצה בשוגג ואינו רוצה לגרשה אם מותר לקרותו לתורה

נוכל להתנהג עמו כשאר ישראל, אבל אם עשינו כן חלק מזה שלא עלה לתורה כלל לא קיימנו הכפיה וכעת נוכל לקרוא אותו לתורה, על כן צריך לחדש הכפיה לבזותו ברבים בכל מה דאפשר ואחר כך שיעמוד בזה שנה אחת נוכל לקרוא אותו לתורה חוץ מכהן כנלענ"ד.

ואולי היה טוב לחקור אם לא היתה החליצה מספק, למשל שהיה לבעלה ילד ספק נפל ואז אפשר לחפש היתר שמותר להשאר תחתיו.

ועי' הג' חכמת שלמה למהרש"ק אה"ע סי' ו' דמתיר בכה"ג בספק חליצה להנשא לכהן אפילו לכתחלה — ואם כי בתשו' אחי עזר להג' מוילנא חלק עליו לכתחלה מכל מקום בדיעבד פשיטא שיש להתיר, ועיי' ח"ס אה"ע ח"ב סי' פ"ג שאם חלצו לה יען שהיתה ספק איילונית ולא היה לה כל סימני איילונית, וכעת רוצה להנשא לכהן מתיר אפילו אם יש לה רק סי' אחד דאיילונית יען שהוא דרבנן עיי"ש, והטעם גם כן לענ"ד יען שהיתה החליצה רק מצד כפק.

אותי כלל. אבל באו"ח סי' קכ"ח ס"מ איתא דאם נשא פסולה אין נוהגין בו קדושה אפילו לקרות בתורה ראשון, אם כן משמע דשאר עליות מותר.

לענ"ד י"ל דאין כאן סתירה, דבאה"ע איתא מחרימין את הנושא ונותן עמהן עד שיגרשנה, בודאי אין הכוונה כל ימי חייו, דאם עשינו כל הפעולות לכופו ולהחרים ולא פעלנו מאומה אם כן כבר יצאנו חובת הדין של וקדשתו אפילו בעל כרחו, ולכל דבר יש גבול, וכי יהא לנו עם הכהן הזה מלחמה עולמית? בודאי די במה שיש בכחינו לעשות, ואם לא פעלנו אז אין אחריותו עלינו, ואז הרי הוא כשאר ישראל דנו"ג עמו, ועל זה אמרו באו"ח דעכ"פ לא יקרא ראשון כיון שחילל קדושתו. אבל באמת בזה שלא קראנו אותו לשום עליה לא קיימנו הכפיה, ואפילו אין בידינו כח לכופו בשוטים או על ידי ערכאות שיגרש אשתו אבל מה שיש בידינו לעשות שלא נניח אותו לבא לביהכנ"ס להתפלל ולהתנהג עמו כדין מותרם, ואז אם עשינו כזה איזה זמן [נלענ"ד שהזמן הוא י"ב חדשים דזה שיעור בכמה דברים] ולא הועיל

סימן סז

בשם הד"מ, טעם שמברכין בט"ק על מצות ציצית ולא להתעטף מפני שיש פוסקים שאין מקיים בזה הטלית קטן שא"א להתעטף בו המצוה ע"כ מברכין על מצות ואז לא קאי אלבישה דעתה רק שעכשיו מברכין להש"י שנתן לנו מצות ציצית, ואף שאין מקיימין עכשיו כתיקונו [ולא הבינותי דברי הכ"ס גיטין דף נ"ה ד"ה שיטת ר"י דנראה דמפרש בטו"ז חילוק בין על ובין להתעטף, דעל לא קאי על המצוה שעושה עתה אלא על כללות המצוה, וצ"ע דא"כ הי' די שיברך על עטיפת ציצית אע"כ העיקר הוא שמברך על מצות ציצית] ועיי' טו"ז יו"ד סי' א' ס"ק י"ז.

אם כן הכי נמי אומר כאן דהא ידוע מבוכת האחרונים לענין ברכת הטבילה על כמה דברים שמטמאים מכח ספק ומכח חומרא עיי' פ"ת סי' קצ"ד ועיי' טוטו"ד מה"ק סימן רצ"ז שכתב להסביר זה שמברכין אף על הספק כיון דברכת הטבילה הוה

בעה"י יום א' וירא שנת תרפ"ג לפ"ק פה חוסט יצ"ו.

שוכט"ס לכבוד גיסי י'דינ"פ הרב המאה"ג
חורב מופלג בחו"י כש"ת
מריה פרץ טוב"י שליט"א

אחדשה"ט,

מכתבו היקר ראיתי בעש"ק העבר וראיתי שעמד על שינוי בברכת טבילת נדה מהמבואר בגמ' ופוסקים לברך על הטבילה וכהיום מברכים על מצות טבילה.

הנה זה כביר שאלתי את זוגתי על כל הסדר שנעשה שם ואמרה שמברכים נוסח על מצות, ואמרתי לה שהיא תברך על הטבילה.

רק עתה בבוא מכתבו שכי' שבוודאי הוא מנהג וותיקין ושאל פי הגאון ר' שמואל דוד הדומ"ץ דפה, שאלתיו היום ופשפש ולא מצא, ואמרתי לו הנלפע"ד עפ"י מש"כ הטו"ז באו"ח סי' ח' ס"ק ז'

ברכת הודאה, על כן יוכל לברכו אפילו על הספק עיי"ש שהאריך, על כן נ"ל דמשו"ה תקנו להם שיברכו על מצות טבילה כי לא על הטבילה עתה קאי רק על גוף המצוה ואפילו שאינה חייבת עתה כמ"ש. ואף דלא יבצר שטובלת על הודאי מכל מקום לא פלוג בפרט על דבר שנמסר לנשים. והדומ"ץ דחה דברי שאי אפשר לומר לא פלוג עפ"ד פמ"ג ביו"ד סי' פ"ח בשם מנ"י דרובא אטו מיעוטא לא שייך לא פלוג. והנה מלבד שאין דבר זה מוסכם, ומצינו אף רובא אטו מיעוטא כגון טבילה בנשים לברך אחר טבילה אטו טבילת גר, בפרט כאן אינו מיעוטא כיון שמטמאים מכח מראות שאין בקיאים וכדומה.

והנה בטור סימן ר' הביא לשון בה"ג לאחר שתעלה מן הטבילה תברך, נ"ל שסובר כמ"ש הכ"מ סוף פ"ו מהל' שאה"ט בדעת הרמב"ם שאין הטמא נטהר זולת בעלייתו אבל לא בעודו במים, על כן כתב לאחר שתעלה מן הטבילה, שאז נגמרת הטהרה. ונ"ל מקור לדבר מהברייתא ברכות נ"א ופסחים ז' טבל ועלה בעלייתו אומר וכו', ונתקשה בלח"ש סוף סי' ר' אמאי לא תברך לאחר טבילה בעודה במים עיי"ש. והם סוברים כי מכאן נראה דטבילה אינה נגמרת אלא כשעלה. אך זה זמן הקשיתי על הרמב"ם הנ"ל ממתני' ברכות דף כ"ב ירד לטבול אם לא יכול יתכסה במים ויקרא הרי דטבילה אהני לי' אף קודם שעלה מהמים. וטבילת בע"ק כעין דאורייתא בעי, ועיין יומא ל"א ע"א לענין טבילה כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תקון וצ"ע.

עוד נאמר לי שאומרות לאחר טבילה יה"ר שיבנה ביהמ"ק, ואין לו מקור. ואמרתי שאפשר שהוא על דרך שכתבו תוס' מגילה דף כ' לענין ספירה

שאומרים יהי רצון שעתה אין מקיימין עיקר המצוה, ואז כשיבנה ביהמ"ק נקיים עיקר המצוה, והכי נמי כאן דעדיין נשאר עליו טומאת מת, וכשיבנה ביהמ"ק נטהר גם מזה. (וזה אנו אומרים בשעה שמברכים החודש שמבקשים על הגאולה כנ"ל שקידוש שלנו הוא רק זכר למה שהיה בזמן שביהמ"ק היה קיים). או י"ל דידוע דהגאולה תלויה בזה שיכלו נשמות שבגוף, על כן מבקשות שתתעברנה מטבילה זו ותקרב הגאולה ויבנה ביהמ"ק.

נהגו הני נשי כשהן יולדות אין מברכות שום ברכה, ובעיני ראיתי שאוכלות בלא ברכה, וצר לי מאד, ובטלתי אותו בביתי, אף שיש להן מקור טהור מסי' פ"ח באו"ח מ"מ הן עושות למחצה, בנדתן אין נוהרין כלל רק בלידתן, ואין מנהג למחצה. ועוד, הא כתב מג"א שתשמע הברכה מאחר, אבל לאכול בלא ברכה לא תהיה כזאת בישראל.

מה שכתבת במכתבך העבר על פי דברי הרא"ש מצאתי בפלתי סי' ע"ג שמשתמש בסברא זו, ואם כן גם דברי יתכנו.

תמוה מאד מרן ב"י ביו"ד סי' ר"א לענין כלים קטנים מסיכת קטן, הביא מחלוקת תוס' ורא"ש, דלתוס' לא שייך שאיבה בהן. ופלא שהתוס' לא כתבו רק שטומאה אין מקבלין אשמעינן מתניתין דאף על פי כן פוסלין משום שאיבה. וצ"ע.

אמנם לאחה"ע אין כאן צ"ע דמש"כ תוס' אבל בציר מהכי טהורין הכונה רק מטומאה ולא שאין בהם משום שאובין וכ"כ הב"ח בשיטת תוס'.

נהניתי מאד מתכלית הלימוד של בניו היקרים, אשרי שלו ככה דעת והרחבה, הנני פו"ב גיסי וכל ב"ב

יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

סימן סח

- (א) בענין מתי מתחיל לאחר המיתה תענוגו בגן עדן —
(ב) בענין מיתת יעקאע"ה מתי הי' — (ג) בענין התואר של רבשכבה"ג

עלמא, ואי לא הוי זכאה אשארית ההוא נשמתא בהאי עלמא עד דאטמיר גופא בארעא כיון דאטמר כמה גרדינין דנימוסין אחדן ביה עד דמטית לדומה ועאלק

(א) אעתיק דברי הוזה"ק [ויחי רי"ח] בשעתא דנפק נשמתו, דבר נש וכו' אי זכאה הוי' חמי דוכתי' וסליק ויחיב ואתעדן בעדונא עלאה דההוא

ל' במדורי דגיהנם עכ"ל. מזה נראה דלצדיק אין ג"מ הקבורה דהא מיד דנפק הנשמה מתעדן בעדונא עלאה רק לרשע אין מענישין עד דנקבר הגוף [אפשר יען צריך לדון הנשמה עם הגוף כמרז"ל יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו דמרכיבין הנשמה עם הגוף וכך נידונים ע"כ אי אפשר להעניש עד דנקבר הגוף משא"כ שכר בג"ע רק להנשמה עושין ע"כ אין ממתינים עד שנקבר כן י"ל ע"ד אפשר] ואם כן מה שכ' דו"ז בתשורת ש"י מה"ק סימן ה דלא יקרא שם אחר המת רק אחרי שנקבר יען כי עוד שלא נקבר לא יתגלגל כמבואר בזהר ורקאנטי פרשת תצא דזה הטעם שלא ילין המת עיין שם ובת' מנח"א ח"ד סימן כ"ז השיג עליו עיין שם שאין מוכרחין דברי מנח"א. עכ"פ יש לחלק דרך ברשעים שיש עונש גיהנם מענישין רק אחר שנקבר כזהר ויחי. אבל צדיקים מיד אחר יציאת נשמה נשלם הכל והנשמה מתענגת בחלקה בעולם העליון אם כן יש ליתן שם אחר צדיק גם תיכף אחר שמת ואין צריך להמתין עד הקבורה. אם כי מי בא בסוד ה' אבל פשוט בעיני שיש כמה חלקי נשמה. וע"כ אפילו בצדיק שאינו מתגלגל ובג"ע הוא מ"מ חלק מתעבר בקריאת שם ולזה צריך להמתין ויוצדקו דברי התשורת ש"י והבן.

(ב) ארשום בהא דאיתא בזה"ק ויחי דף ר"כ באורך ענין הד' מינים וסוכה ולכאורה מאי שייכות לפרשת ויחי י"ל עפ"י שכתב בבני יששכר ריש מאמר לכסלו דמקובל דיעקב אע"ה מת בסוכות ונקבר בחנוכה [ואני מצאתי בס' קדמון ציוני לר' מנחם מובא גם כן בסדר הדורות דנקבר בסוכות עיי"ש ועפ"י] מת בכ"ח תמוז] ע"כ בפ' ויחי דמבואר מיתת וקבורת יעקב דהיה בסוכות הביא הזה"ק ענין ד' מינים וסוכה דיעקב מת בא' דסוכות. ובאמת צריך עיון דברי בני"ש דאם מת בט"ו תשרי אם כן ימשך ע' יום עם ז' ימי האבל וגם איוה ימים דנשתהו בדרך יותר מן סוף כסלו כמובן ואם כן מה שיד הרמז דכסלו בתיבות וירא יושב הארץ הכנעני צירוף דכסלו והנה בס' הישר הובא בסדה"ד איתא דז' ימי אבל

היו אחר הקבורה יוצדק קצת דברי בני"ש אבל צריך עיון דבקרא מבואר דהיה קודם קבורה אבל לפי הלימוד משם על ז' ימי אבילות והלכה הוא דאחר קבורה עושין האבילות אם כן אז היה כן וצריך לומר אין מוקדם ומאוחר בתורה ועפ"י י"ל כי המיתה היה כ"ח בתמוז כי מכ"ח בתמוז עד ט"ו תשרי יש ע"ו יום וחוקי מע' יום שהו בדרך כששה ימים עד שנקבר עיין ס' הישר אם כן מת ביום שחל בו בסוכות אושפיזא דיעקב דכ"ח בתמוז חל באותו יום ובציוני כתב דמשום הכי אין אות ח' בקרא וירא יושב הארץ הכנעני יען דנעלם דין אבילות עד אחר החג דנקבר בסוכות.

(ג) מעולם תמהתי על מה שנפרץ לכתוב על גדול בתוארו רבן של כל בני הגולה ואינו אמת, שלא היה רב של כל בני הגולה, שלא למדו ממנו שום דבר, ואפשר אפילו שלא שמעו ממנו.

ובביצה דף ט' ע"א ברש"י ואע"ג דרב אמורא הוא מקשי מיני' מפני שרבן של כל בני הגולה היה בדורו חוק משמואל. ואפשר שהיה אז באמת רב של כל בני הגולה שלמדו ממנו, אבל כעת שכותבין על איש שידוע שלא למדו ממנו כל בני הגולה צ"ע. ואמרתי שנכון לכתוב על אדם כזה רבן של ישראל דזה אמת לכתוב על גדול ותופס ישיבה ומשיב תשובות לשואלים.

ותמכוני יתדותי על הסכמת הח"ס על ספר ברוך טעם שכתב עליו רבן של ישראל. אבל כעת נפלאתי שמרן הח"ס בדרשות ח"ס דף שע"א כתב בתחלת ההספד על הגאון רבי נתן אדלר מורי מרנא הכהן הגדול הגאון רשכב"ה החסיד מהו' נתן אדלר זצ"ל הכ"מ — וידוע שלא היה מפורסם כל כך בכל הגולה ולא למדו מתורתו בכל הגולה — על כן יראתי שיח כיון שידוע שהח"ס היה דייקן גדול בכל דבריו וכתבתו — ועל הפלאה אם כי בדרשות כתב הח"ס הספד עליו ולא כתב עליו רשכב"ה אבל בת' ח"ס או"ח סימן ט"ז כתב על הפלאה רשכב"ה ג.

סימן ט

בעז"י יום ג' לסדר מסו"מ שנת עזרת"ה לפ"ק

שוכט"ס לאהובי גיסי הרב המאוה"ג וכו'
מו"ה פרץ טובי שליט"א

הנה שמעתי וראיתי שרביי באה לעולם, בת
ניתן למעכ"ת גיסי ידינ"פ אבוא בברכת מול טוב,
יה"ר שיגדלה מתוך רוב נחת וכל טוב בחתני רבנן
ובני רבנן אמן.

הנה בנה"כ סי' ע"ב הקשה על הר"ן שכתב
דאם נכבש הלב עם חתיכות ואין ס' נאסרו החתיכות
וגם הלב בשמנונית החתיכות שנאסרו, והקשה הא
אין הנאסר יכול לילך אלא במקום שאיסור עצמו יכול
לילך, והניח בצ"ע. וכן הקשה בספר הארוך מש"ך,
וחידוש שבהגהת יד אברהם הקשה כן ולא ראה
שהש"ך הקשה כן בשני מקומות.
ויש לומר בעז"י על פי מה שכתב הרא"ש

פרק כה"ב (והובא בב"י סי' ע') בדגים ועופות
שנמלחו זה על זה דרשב"ם אוסר גם העופות. כתב
הרא"ש אף דדם שיוצא מדגים משרק שריק והציר
אינו אוסר, הכא דדם היוצא הוא מועט והציר הוא
מרובה נבלע המעט דם גם כן נגד טבעו, ואם כן
הכי נמי כאן כיון ששמנינות היא מרובה על הדם
והשמנינות נבלע גם הדם נבלע בלב ולא אמרינן
שריק ממש כמ"ש הרא"ש לענין דגים ועופות.

ומה שהקשה בפרישה ס"ק ה' מה ציר יש
בדגים, דהא כתב הטור לפי שהדגים פולטין כל צירן
והוצרך לומר לאו דווקא. ולא קשה דציר שכתב
הרא"ש אין הכוונה אותו ציר שהולך עם הדם אלא
טעם הבשר או דגים שיוצא לעולם אם מולחין אותו
אפילו לאחר כמה מעת לעת.

והנני דוש"ת

יעקב ה"ק סג"ל לעכאוויטש

סימן ע

אם מותר לעשות קריסטיר לחולה בשויו"ט

נשאלתי [בחוה"מ פסח תשכ"ח] הלכה למעשה
בחולה שרגיל לעשות קריסטיר לצורך הכנה אם מותר
ביום טוב או שבת והתרתי בקריסטיר עם מים לבד
בלא שום שאר דבר מסמים ורפואות.

אם כי הגאון בעל "בית שערים" (באורח חיים)
דחה דברי הגאון השואל שהתיר קריסטיר במים לבד,
עיי"ש בסי' קי"ג — אבל באמת בסוף התשובה התיר
אם ראשו ואבריו כבדים עליו — וכתב דזה הוא הדין
שכ' רמ"א סי' שכ"ח סט"ז אם יש לו מיחוש שמצטער
וחלה ממנו כל גופו אעפ"י שהולך — כנפל למשכב דמי,
ואם כן לית דין צריך בושש דשרי שבות על ידי
ישראל על ידי שינוי, ובוזה גם המג"א מודה ועל פי
רוב במי שעושה כן כמה פעמים אם לא יעשה כן

ראשו ואבריו כבדים עליו אם כן מותר, והגאון
מהרש"ם באורחות חיים סס"י שכ"ח כתב להתיר במים
לבד בלי דברים המסוגלים לרפואה במקום צער ולא
התנה שיהא ראשו ואבריו כבדים עליו.

ובערוך השלחן סוס"י שכ"ח דאסור לעשות
קריסטיר על ידי כלי שקורין קאנא שקרוב לבוא לידי
איסור דאורייתא, רק בחולה שיש בו סכנה מותר —
אבל בקריסטיר פשוט יכול לעשות על ידי שינוי —
ונראה דקריסטיר פשוט היינו במים לבד — ובכלי
הנקרא קאנא הכוונה עם סמי רפואה, זה אסור —
אבל קריסטיר פשוט לא התנה שיהא ראשו ואבריו
כבדים עליו — על כל פנים נראה מכל הפוסקים
דמותר במקום צער על ידי שינוי.

— הכוונה לא ישכנו שאסורים לשכון ולנוח דעכו"ם ששבת חייב יען דשבת היא תפארת והם אסורים ליקח תפארתו של הקב"ה — יוכנו השי"ת לטעום עונג ש"ק ותפארתו.

ואציג ג"כ מה שאמרתי לפרש (מ"ש קודם התפלה) וכל חטאת עמך בית ישראל תשליך במקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו על לב לעולם [כן הנוסח בפסוקים אשר נדפסו אחר העקידה אבל אין נמצא בתנ"ך, רק בפיוט דיוה"כ אחרי הוודוין]. אבל עכ"פ מסדר התפלות הוא ויש לפרש, דאיתא בטפרים דחטא האדם אפי' כמה שנים אחר החטא היצה"ר מביא אותם על המחשבה וקשה להנצל מהיצר שמפתה להאדם שיחטא בזה עוה"פ ר"ל רק אם שב בכל לב ונפש אז נעקר החטא ממחשבתו אכי"ר — וי"ל זה הכוונה וכל חטאת עמך ב"י תשליך במקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו על לב היינו גם במחשבת האדם לא יוכל היצר להעלות החטא כדי שלא יגרום לו ח"ו לחטא עוה"פ.

ואגב שאני עומד בעניני שבת ארשום מה שאמרתי בענינא דשבת לפרש מה שאנו אומרים בתפלת שחרית תפארת עטה ליום המנוחה — יל"פ הכוונה בזה, דאנו רואים אדם שיושב ובטל ממלאכתו מעל"ע שלם נבזה בעיני כל אדם גם בעיני עצמו ונקרא עצל ועל ידי ביטולו ממלאכה בא לידי חטאים ר"ל ולמדות רעות, לא כן בשבת קודש הביטול מלאכה מביא לו עונג גדול ורוממות הנפש ועלה נתעלה בגופו ורפאות הוא לו בכל ענינים, ואמר מהיכן בא זה — תפארת עטה ליום המנוחה שהשי"ת נתן מתנה גנוזה ליום השבת שעטרו בתפארת המדות והמנוחה יפה אף נעים לא כן בימות החול שאז המנוחה אינה קשורה בתפארת אלא להיפך על כן עכו"ם ששבת חייב מיתה כיון שרוצה ליקח לעצמו מלבוש התפארת של השי"ת.

וזו הכוונה גם ב"ישמח משה במתנת חלקו, כליל תפארת בראשו נתת לו" על ידי מצות שבת קודש שעטרו בתפארת, ואמר וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים

סימן עא

גליק הדר בברוקלין גיו יארק מארטאן סטריט 61), ושליחות גט באופן זה כבר נהוג, אבל כנראה ממכתבכם הדבר אי אפשר, אם כי האשה אומרת שידועת שהוליכו את בעלה על ידי פאליציי בעת שנתן הגט לה בערכאות ועלה לדמים מועטים לשלם להשוטרים שהוליכו אותו, כנראה שבעלה עודנו בבית האסורים בפעסט, זה היה יותר טוב אפילו אם יעלה הבאתו לבית דין להון רב, האשה אומרת שקרובי משם אמרו שמוכנים ליתן כמה אלפים — פאריגט עבור זה, או אפשר שיש לפעול שיכתבו הגט בבית האסורין ולשלוח לשליח הב' הנ"ל, אולי יוכלו לפעול על ידי רבנים מהנעלאגען בזה ולא יתא לכם בושא בזה כי יהי' לכם מצוה גדולה שהגט יכתבו שם בבי"ד שלכם או עכ"פ בבית האסורין.

אבל אם אי אפשר רק על ידי כתבו ותנו או

בעוה"י איר ליום ה' לסי' נח שנת תשכ"ח לפ"ק ברוקלין יצ"ו.

שוכט"ס לכבוד ידידי הרב הגאון וכו' כש"ת

מריה משה ווייס שליט"א

אבדקה"י פעסט יצ"ו

ולכבוד ידידי מחו' הרב הה"ג וכו' כש"ת

מריה משה נתן שיק שליט"א

האב"ד מישקאלץ יצ"ו, וכאל"ש וברכה אכי"ר.

אחדשת"ה.

בדבר הגט להאשה אשר היא פה וממתנת לקבל גט מבעלה אשר הוא בבית האסורים שם, (שם האשה מינדל דמתקריא מאלווינא בת משולם המכונה מיקשא), אשר יש הרבה קישוים האיך לעשות, אם יש אפשרות לכתוב הגט שם ולשלוח לכאן לשליח שני בשמו (הבחור אביגדור ירמיה בן חנוך שלום הלוי

יעשי באופן זה, אני שולח נוסח מתשובת הגאון דברי מלכיאל חלק א' סימן פ"ט, ששם גם כן הי' המגרש בבית האסורין כמו שאיתא שם בסימן פ"ח, ומוזה תראו שם מהעלה אשר אני שולח פה האיך תעשו, בנידון דידן הענין טוב מאשר הי' שם כי כאן אני כותב שם הסופר, שלמה אליה בן חיים יהושע ליכטער, הדר בברוקלין ניו יארק, פען סטריט נומר 201, העדים, צבי מרדכי בן אהרן פעלדער, הדר בברוקלין 18-טע עוועניו, 49-טע סטריט, נומר 4901, והוא רב בביהמ"ד שלו, עד השני, בצלאל מרדכי בן אהרן פיינבערג, הדר בניו יארק, עובד בספרים געשעפט, שליח ב' כבר כתבתי, הגט יכתב בברוקלין מתא דיתבא על כיף ימא ועל נהר איסט ריווער ועל מי נהרות, עדיף מהנוסח הנאמר בספר הנ"ל יען שנפרט שם הסופר העדים השליח ב' וכאשר יכתוב המגרש הכתב זה שנאמר בספר, בלשון אונגאריש, שנאמר שם ג"פ פב"פ כעת יכתוב מפורש שליח ב' הנ"ל יתן הגט, ושאר הדברים מבוארים שם באותיות עד אות ט"ו בודאי תבינו האיך לעשות כי הרב ר' משה רגיל

בגיטין, וקודם שתכנסו לבית האסורין תתרגמו את הכתב ללשון אונגאריש והוא יכתוב בעצמו הנוסח אם אפשר ואם לאו די שיקרא הכתב שתורגם באונגאריש ויחתום את עצמו, ויעשו הכל כמו שכתוב שם אות ט"ו, נקוה שהכל יוגמר בלי שום מכשול בעזה"י. אני ממתין מכם מכתב בעת שתכינו עצמיכם ליכנס לשם, אם יהי' לכם איזה דבר ספק אשיב לכם אי"ה כמו שיחונן אותי הקב"ה.

והנני חותם בדשת"ה באה"ר,

יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

נ. ב. במהרש"ם ח"ב סס"י נ"ו כ' להרב ר' ישראל בערגער במקומו שאין שם סופר אם מותר להרב המסדר לכתוב הגט וכ' שמותר להרב להיות הסופר רק כ' בהשאלות האיך יעשה עיי"ש, וחידוש שבח"ג סי' רל"ב כ' דגם בשעה"ד אין להקל להרב שיהא סופר הגט, ואין ידוע איזה תשובה כתב באחרונה.

סימן עב

בין כסה לעשור שנת תשכ"ד.

שלוחט"ט לכבוד הרב הה"ג וכו' שליט"א

אחדשת"ה

נשאלתי על ידי כמה אנשים יראים בקהלת בואנוס איירעס על אדם ירא שמים שאשתו לא ילדה זה יותר מעשר שנים מאז חתונתו, והרופאים אומרים שאם יתן הזרע לתוך כלי יתנו הם הזרע לרחם האשה ומצפים שעל ידי זה תתעבר, ושואלים אם מותר, ואמרתי שדרך ההיתר בכהאי גוונא שישמשו בבית הרופא והרופא יקח הזרע מרחם האשה ועל ידי כלי שלו יתן לצואר הרחם, וכן עשו כמה יראים והאשה נתעברה על ידי זה, כי הגאון ר' יוסף ראזין ב"צפנת פענח" סימן י"ב אוסר ליטול מרחם האשה הזרע ולעשות אנאליזא (בחינה) לידע אם המניעה ממנו או ממנה עיי"ש, נלענ"ד דכאן עדיף להיתר, דאותו הזרע שניטל מהאשה יכניס מיד למקור כדי

שתתעבר — אבל שם ישליך הזרע לאחר שיסיים את האנאליזע, על כן יש בזה איסור השחתת זרע, וזכרנו ימים מקדם בשנת תרפ"ט כ' לי מר"ר הגאון בעל שאול שאל מקאשוי בענין זה, וכתבתי שאם כי יש דיעות דאם נתעברה בורע שבאמבטי לא קיים מ"ע דפו"ר, י"ל יען דלא היתה כוונה לפו"ר כי בעת שהוציא הזרע לאמבטי היה רק הו"ל, אבל בנידון שמוציא הזרע כדי ליתן תיכף למעי האשה לשם פו"ר יוצא בילד שיוולד על ידי זה — וזה שייך גם אם מוציא הרופא את הזרע מהאיש — אשר כעת אין מדובר מזה, ואנו מחמירין בזה, אבל ליטול מהאשה מפרוודור כדי ליתן במקור האשה שתתעבר נראה דמודה הצפנת פענח דשרי.

וכבר התיר זה הגאון מהרש"ם ח"ג סימן רס"ח ליטול מהאיש בצלוחית וליתן במקור האשה עיי"ש להתיר לאחר י' שנים שלא ילדה רק בימי טהרתה — כנראה שאז לא ידעו ליטול מהאיש שיעשה פעולה

אומר שיש סכנה אם תתעבר עד ששה חדשים אחר הלידה הקודמת — ויש להתיר שתקח גלולה (פיל) בפיה, שיש רפואה חדשה ליקח כ"ד גלולות, כל יום אחת, וזה קיל יותר ממה שהתיר הגאון מהרש"ם ח"א סי' נ"ח לשים פעסמריים על המקור ועי"ז לא תתעבר, וכמה גדולים פסקו כן למעשה — ואפילו מה שהתיר הגאון אמרי יושר בח"א סי' קל"א ליתן בשעת תשמיש קורט א' ברחם האשה ועי"ז לא תתעבר וזה קיל מהיתר המהרש"ם — אבל נ"ד קיל הרבה יע"ז שהיא בולעת את התרופה בפיה.

אבל רק אם הרופא יכתוב שסכנה יש שתתעבר עד ששה חדשים — ולא רצייתי ליתן ההיתר לאיש רק על ידי מורה הוראה שיראה שם במקומו שאין שום ערמה ושקר, ובדאי גם כ"ת ידון בשאלה הראשונה ויקל להאשה הראשונה שנפשה בשאלתה להתעבר, ולאשה השנייה — שלא תתעבר מחמת שיש סכנה אם תתעבר תוך ששה חדשים.

והנני חותם בדשת"ה ומברכו בברכת השנים להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים לאלתר לחיים

יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

הרב מקאפיט

להוליד. וכמה גדולים שהתירו זה ועושין מעשה כדי לקיים מ"ע דפו"ר, ובת' זקן אהרן להג' מפניסק ז"ל ח"ב סי' צ"ד הסכים להגאון מברעזאן להתיר — ומה שפלפלו אם אין לחוש על מה שהרופא מכניס למקור משום אין פתיחת הקבר בלא דם דשייך גם אם נפתח מבחוץ כמש"כ הפוסקים עי"ש לענ"ד, כעת אין שום חשש בזה שהרופא מכניס על ידי כלי שאינו עב ולא שייך שום פתיחת המקור, רק נכנס בהנקב הטבעי שיש בפי המקור — על כל פנים כעת נתיר רק שישמשו כדרכן והרופא יטול מהאשה, והשי"ת יעזור ונקתה ונזרעה זרע — ואם ח"ו לא יועיל והרופא יאמר שאם הבעל יתן הזרע קרוב לודאי שיועיל או נדון שוב בדבר. [ועיין במשנת יעקב יו"ד סי' קצ"ה ובהגהות על אבעה"ז סי' א' שם הארכתי עוד בענין זה — ומובן שכאן הבאתי מש"כ בשנת תרפ"ט, ולאחר כך, אבל כיון שבנתיים גילה כ"ק מרן מסאטמאר שליט"א דעת קדשו לאסור בזה, ומי יבוא אחרי המלך, ונחתם גם בשמי שם, את האיסור שהוכרז בג' טבת תשכ"ה, עי"ש לשון האיסור].

עוד שאלו על נשים אשר יש להם כמה ילדים והאשה נחלשה מאד בכמה מיחושים עד שהרופא

סימן עג

בן א"י שדעתו לחזור אם יוצא בקידוש ששומע מבעל הבית שלו ביום טוב שחל להיות בשבת

שאלה

תשובה

הנה לדמות להא דכתובות (דף צ"ט, ע"א) איכא דאמרי מכור לתך ומכר סאה דלא הוי מעביר, היינו שינוי, רק מוסיף, ועל כן מה שמכר מכור, ונפסק כן בחו"מ סי' קפ"ב ס"ח דהוה רק מוסיף על דבריו וקנה הלוקח. ואם כן כאן דהוה רק מוסיף על קדושת השבת אבל לא שינוי, ויצא ידי חובת קידוש של שבת — דבר זה לא נראה לי, דבאמת אין דמיון בין דיני ממונות לבין הא דיוציא את חבריו במצוה. וגם יש לחלק דכיון דרוב הקידוש הוא על יו"ט, אלא שבכמה

באחרון של פסח בשנת תשכ"א שחל להיות בשבת נשאלתי מבן ארץ ישראל שדעתו לחזור למשפחתו בא"י, והוא צריך לקדש קידוש ליל שבת קודש, והבעל הבית שאצלו הוא מיסב עושה קידוש של יום טוב שחל להיות בשבת, אם הוא יכול לצאת בקידוש בתור קידוש ליל שבת, כיון שהבעל הבית אף שאומר נוסח קידוש של יו"ט מוכיר הוא גם של שבת באמצע הקידוש, וכן בסופו הוא חותם: מקדש השבת וישראל והומנים.

קידוש לתפלה, ולומר דבקידוש מודה המחבר דהוי הפסק — מנא לן למימר כן.

ובאמת הפוסקים חלקו על המחבר וכתבו דהוי הפסק, עיי"ש בטו"ז שכתב לחלק בין שהוא זמן הבדלה רק שזה האיש הבדיל שנית ללא צורך או לא הוי הפסק, אבל במידי שאין לו שום שייכות בזמן ההוא, כגון שאמר בימות החול מה ששייך בפסח, אין לך הפסק גדול מזה, וצ"ע.

אם כן לפי זה ההוא בן ארץ ישראל, אם קידש בליל שבת קודש קידוש של יו"ט שחל בשבת דכאן בחו"ל שהוא שם נוהגים לעשות כן, עדיף עוד מהבדלה שהודה הט"ז למחבר דלא הוי הפסק, אם כן יש לומר דיצא אם קידש כן, ואפשר דגם שאר אחרונים מודי בכחאי גוונא למחבר — אם כי אצלו אינו כבר חג המצות, אפשר דבכהאי גוונא דאחרון של פסח חל בשבת, ויאכל מצות ולא חמץ כשאר בני חו"ל, וכן נוהגין גם בא"י שאוכלין הכל כמו בחג הפסח — יש לומר דמודים כולם בזה למחבר דלא הוי הפסק.

ועוד י"ל כפי שכתב המהר"ם שיק באו"ח סס"י ל"ט בענין כוס של מילה דקשה למה לא ישתה המברך על הכוס אלא הסנדק או תינוקות — וכתב מהר"ם שיק דיש לומר דמה שאומר: או"א קיים את הילד וכו' הוי הפסק שלא מענין הברכה, ולכך הנהיגו ליתן הכוס לשותות לסנדק וכיוצא בו ששמעו הברכה ולא הפסיקו אלא בשהייה בעלמא דקיל יותר, ולכך כתב הרמ"א דישתה הסנדק עיי"ש.

אם כן יש חילוק גם כאן, דאם אחד קידש לעצמו וטעה ואמר קידוש של יו"ט שחל בשבת הוא מחלוקת הפוסקים — אבל אם שמע מאחד שצריך לקדש כן, יוכל לצאת בקידוש זה, כיון שהוא צריך רק לצאת ידי חובתו בלבד, ולא הוי הפסק כל כך כמש"כ מהר"ם שיק הנ"ל. מכל מקום אפשר דלכתחילה אין נכון לעשות כן, אבל בדיעבד אם שמע קידוש כזה בודאי לא יקדש עוד הפעם כנלענ"ד.

תיבות הזכיר גם של שבת, בזה לא הוי מוסף, דהוספה לא שייך לומר על זה, שהרי ההוספה היא כפלי כפלים מהעיקר. וגם יש לומר שחיסר מה שאומרים בקידוש של שבת „זכר למעשה בראשית“, ואפשר דזה מעכב בקידוש לשבת (ראה מנחת חינוך במצוה ל"א — ומ"ב סי' רע"א — שתמה בענין זה על המג"א שפסק דיוצאים בדיעבד בתפלת ערבית ידי חובת קידוש). וכבר הביאו במהר"ם שיק תרי"ג מצות ושבילי דוד סי' רע"א לתרץ דיוצאין במה שהזכירו בק"ש יצ"מ — וכמה מתרצין דבכל בו סי' ל"ה כ' דיש מוסיפין באתה קדשת זכר למעשה בראשית וליצ"מ — אבל כל זה רק הוספה ובתוספות רי"ד פסחים דף קי"ז כ' וקשיא למה לא נתקן לאמרם בשבת בתפלה שהוא עיקר הקידוש מה"ת ואמאי ביו"ט אמרינן ובשבת לא אמרינן — והובא בקיצור בערוגה"ב או"ח סי' ס"א. ומוזה מוכח דגם בראשונים לא ה' בנוסח שלהם בתפלה בליל ש"ק נוסח ליצ"מ. ומה שאין אומרים דבר זה ביו"ט שחל בשבת, אין זו שאלה, דכך תקנו חכמים, אבל לצאת לכתחילה ידי חובת קידוש של שבת אי אפשר גם מטעם זה. ועוד יש לומר טעם דאינו יוצא, שהרי עיקר הטעם שהשומע יוצא ידי חובת קידוש הוא מטעם שומע כעונה, ומעתה אם היה אומר בעצמו קידוש זה במקום הקידוש של שבת שהוא חייב בו, בודאי לא היה יוצא, שהרי שינה ממטבע שטבעו חכמים (ועיין מג"א רס"י ס"ד, דנראה דאפילו לדברי הכסף משנה לא יצא, דשינה בתחלה ובסוף עיי"ש).

והנה מבואר בשו"ע או"ח סי' ק"ח סי"ב הטועה

ומוכיר מאורע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה — לא הוי הפסקה, ואם כן יש לעיין גם בנידון דידן אם אחד קידש למשל בשבת חוה"מ שחל לאחר יו"ט, או לאחר ראש השנה, ויש מקום לטעות, וטעה ועשה קידוש של יו"ט שחל בשבת — אם יצא לדברי המחבר דלא הוי הפסק מאורע שאר ימים, ולחלק בין

סימן ער

עש"ק שובה תשי"א וינא יצ"ו.

הערות בסוגיא דכפאו לאכול מצה במס' ר"ה דף כ"ח

א. למה העמידו סוגיא זאת כאן ולא בפסחים דקדים וגם הוא מענינא דמצה, ולומר יען דבמתניתין נזכר מכונת מצות שופר לכן נקט סוגיא זו הכא, הלא גם בפסחים דייק דמצוות צריכות כוונה — גם הא בפרק היה קורא אמרינן לענין ק"ש אם כיון לבו — ואם כן שם הוי לי' למיתני, דקדים.

ב. מי הוא הא דשלח לאבוה דשמואל, דבאמת מרא דהלכה זו אינו אבוה דשמואל, וכל שכן שאינו של שמואל כמו שהביאו באחרונים לפרש, אלא מאן דשלח לאבוה דשמואל הוא בעל הלכה, ואם כן צריך לברר מי הוא?

ג. הקשו למה נקט דינו בכפאו דיצא לינקט בפשיטות אכל מצה בלא כוונה יצא.

ו"ל דהנה אמרי' בירוש' פרק ערבי פסחים ה"ג אם היסב חזקה שכיוון, על כן אי אפשר לצייר אכל מצה בלא כוונה דעל פי רוב איש ישראלי מיסב בלילי פסח, ואם כן יצא גם בלי כוונה, ולכן מצייר הדין בכפאו לאכול מצה דזה הוא בלא הסיבה, ואפילו הכי יצא דמצוות אין צריכות כוונה.

או י"ל דאשמעינן אפילו כפאו, דאינו רוצה לאכול, דהוה היפך כוונה, ואפילו הכי יצא.

והנה הקשו למה לא נקט רבה זאת אומרת מאצ"כ, ולמה נקט התוקע לשיר יצא — ומובא בשם רב האי גאון דמפרש תוקע לשיר כי עלה קרינן „תקעו בחצוצרות“ ובשופר והנה בראש השנה תקעו על הקרבן בשופר, ולכן אשמעינן דיצא בזה מצות תק"ש אם לא כיוון למצות תק"ש רק לשיר על הקרבן — וכנראה דגם ר"ח פי' כן שכתב כגון הא דכתיב הללוהו בתקע שופר שתוקעין להלל וכיוצא בו אם תקע כסדרן אעפ"י שהוא לשיר השומע יצא [נראה דסובר דלא רק התוקע דעביד מעשה יצא אלא אפילו השומע יצא] גם כן כפי' רב האי גאון וזה דלא כשיטת הר"ן דאם כיוון למצוה אחרת גרע דבת מינה מחריב.

ו"ל דמאצ"כ י"ל מתרי טעמי, א' — מצד דסתמן לשמן קאי, וב' — מצד דבאמת אינן צריכות כונה, והחילוק הוא לענין היפך כוונה, דמצד סתמן לשמן קאי לא מהני דהא אינו עושה לשמן ואם כן לא יצא — אבל אם אמרינן דהשם יתברך לא ביקש רק עבודה מעשית אבל לא כוונת הלב [והיינו בדיעבד] אם כן לא מוסיף גם היפך כוונה כמוהו דמכל מקום עושה המצוה.

ונלענ"ד דגם הר"ן לא חידש חידושו רק אם נימא דצריך כוונה רק סתמן לשמן קאי, על כן בת מינה מחריב, אבל אם נימא דאין צריך בקיום המצוה רק פעולת הידיים ולא כוונת הלב אינו מוסיף גם בנתכווין למצוה אחרת, דבמצוה אין המחשבה נחשבת אלא אתי מעשה ומוציא מידי מחשבה.

על כן כתב הר"ן באמת ב' תירוצים למה תוקע לשיר עדיף ממתעסק א' יען דתוקע לשיר מתכוין לתקוע תקיעה כהלכתה מה שאין כן במתעסק זה — אויל לשיטת ר"ה גאון ור"ח דתוקע לשיר היינו גם כן לצורך מצוה, על כן צריך לחלק בין גוף התקיעה לבין הכוונה והטעם השני דתוקע לשיר אינו מצוה משא"כ מתעסק אם תוקע לחינם — אויל לפי' דתוקע לשיר היינו לשורר בלא מצוה.

ואז אפשר לומר כתי' השני — ואפשר דגם אמוראים מחולקים בזה אם מאצ"כ הוא מטעם דסתמן לשמן קאי, ואז י"ל כתי' השני בר"ן — ויש אמורא דסובר מאצ"כ מצד דהעיקר הוא פעולת הידיים ואין משגיחין על הכוונה, ואליביה לא אמר הר"ן חידושו, על כן אמר רבה כיון דשלחו לי' לאבוה דשמואל כפאו ואכל מצה יצא אפילו בהיפך כוונה ובלא הסיבה וע"כ דסובר מאצ"כ היינו שאין מקפידין כלל על הכוונה אלא על הפעולה, אם כן התוקע לשיר היינו לקרבן גם כן יצא ולא אמרינן בת מינה מחריב, יען דאין משגיחין כלל על הכוונה.

ועל זה מקשי פשיטא, — ומשני מהו דתימא באכילת מצה האכילה וההנאה הן במקום הכוונה אבל

בשופר לא קמ"ל דאין חילוק בין מצוה למצוה כפי' הריטב"א.

ועיין בכפ"ת שדקדק למה צר"ל אבל הכא זכרון תרועה אמר רחמנא, הא די במה שאמר כי רק במצה יצא יען דאכל אבל בשאר מצוות לא — וי"ל על פי דכתב המבי"ט והורה גבר ועוד אחרונים דאפילו מאן דאמר מצ"כ הוא רק מדרבנן כיון דלא נמצא קרא על זה דיכווין — ועיין פמ"ג או"ח סי' ס' דמסתפק בזה. ונלענ"ד דאי אפשר לומר כלל בזה דאעפ"י דברוב הכוונה בהן הוא רק מדרבנן אבל ישנן מצוות דהכוונה בהן צריכה מן התורה כיון דיש קרא, למשל שופר למאן דסובר מצ"כ מפרש הקרא "זכרון תרועה" דצריך לזכור בכוונת הלב את מצות השופר — אבל מאן דסובר מאצ"כ אינו מחלק בין שופר לשאר מצוות וסובר ד"זכרון תרועה" היינו שיוזכרו לעשות תרועה, אבל אין הכרח שיהא בכוונה.

וכאן רצה לומר דבשופר מצ"כ, על כן אם היה אומר סתם חילוק דבמצה אין צריך כוונה אבל בשאר מצוות צריך כוונה, הוי אמינא כמו בכל המצוות דהכוונה היא רק מדרבנן, על כן דייק דבשופר י"ל מצ"כ מן התורה יען דכתיב קרא. ומעתה ניישב הדקדוק שבאות ב' הנ"ל דהנה

הכת"ס הקשה דילמא סובר האי דשלח לאבוה דשמואל מצה בזמן הזה דרבנן כר"א בר יעקב ועל כן אין צריך כוונה במצוה דרבנן, והיאך דייק אם כן רבא על שופר דהוא גם בזמן הזה מן התורה? אבל לפי מה שנראה מהירושלמי דהמאן דאמר ששלח לאבוה דשמואל הוא רבי, שאותו שאל אבוה דשמואל שאלות (עיין פסחים ק"ג) על כן רבא דסובר מצה בזמן הזה מן התורה ידע דרבי סובר כן, דאם היה רבי סובר דמצה היא דרבנן אם כן בודאי הלכה כרבי ולמה פסק דאורייתא, אלא על כרחך ידע דרבי סובר כן, על כן דייק שפיר על שופר.

ועיין בטו"א שהקשה על הר"ן מהא דפריך מהיה קורא בתורה, ומאי קושיא, שם מכווין למצוה אחרת על כן מחריב בה אפילו סובר מאצ"כ.

ולפימ"ש"כ דכאן אויל אליבא דרבי להקשות, הא רבי סתם דמצ"כ, והאיך אפשר דמדמה מצה לשאר מצוות, על כן אי אפשר לומר דכאן מצד מינה מחריב בה, דהא אליבא דרבי דסובר דמאצ"כ היינו רק פעולה בעינן ולא מו"ק כוונה למצוה אחרת אפילו להר"ן על כן לא קשה על הר"ן מכאן. [ועיין מש"כ לעיל סי' ל"ד בסוגיא זאת, ובמשנת יעקב ח"א סי' פ"ו בענין היפך כוונה].

סימן עה

בעז"י ד' בין יו"כ לסוכות תרצ"ב פה קאפיש תע"א.

שוכט"ס לכבוד אהובי אחי

מו"ה ישראל דוד נ"י (ו"ל) עכב"ב

קבלתי מכתבך ובאתי להשיבך, מש"כ בענין השאלה עם הושט כפי שאני מבין הי' כך שמצאת זאת בושט א"כ אין כ"כ נ"מ אם הוא לעוטה או לא שנקובת הושט בכל ענין טרפה, מה הוא קולות דהרב אפשר שסומך את עצמו על בדיקת חיצון, כתוב לי. עד כעת לא קדשנו הלבנה וגם ליל ה' נראה שיהא א"א, וכתבתי היום קצת באורך, שדבר זה

כבר נתפשט לקדש בסוכות רק כעת יש לספק אי יקדשו בליל ש"ק כיון שיש זמן ליל ב' דיו"ט וגם מיו"ט עד 10 אוהר בלילה, ומ"מ העליתי לפענ"ד להתיר לקדש בליל שבת, ועכ"ז שאלתי את פי מור"י מקאשויא שליט"א, ולדעתי בשו"ט לא יאמרו רק הברכה ובריייתא דתנא דבי ר"י, אבל זה י"ט שנה בחוסט כמדומה שאמרו הכל, — והשי"ת יושיע שלא נצטרך לכ"ז.

והגני חותם בדשה"ט ומברך בשמחת יו"ט וגמ"ט וכט"ס.

אחיק יעקב

סימן עו

עוד להנ"ל

פשוט אפילו בדיעבד אסור אם נתבשל בו יי"ש כשר יען דבר חריף הוא לא מהני אינו בן יומו וגם הגעלה לא מהני, רק מתחלה יבשל אפר במים עד שיסולק הריח ואח"כ יגעול היטב במים זכים.

ומה שממרחין על חלונות לפי הנשמע הוא טיט באופן שאין בו שום איסור.

שמעתי שבקארלסבאד רוצים לקבל איזה מורה הוראה יען שהרבנים שהיו בקיץ העבר שם הסכימו באסיפה, ויהא מתנהל ע"י קאנצלריא בבראטיסלאווא, אבל אין לבי מושך לעשות צעדים בזה, יען כי ידוע שרובם ממדינות שטבעם משונה מטבעינו, וגם אחריות גדול בגידול הבנים וכדומה בעיר גדולה.

והנני דו"ש בלונ"ח

אחיך יעקב

ב"ה ג' וישלח תרצ"ה לפ"ק פה קאמיש תע"א

קבלתי מכתבך ובענין נתפצלה, אי עדיף מסדק, מלשון השמ"ח ל"ה סכ"ה שכ' וכן בסדקים כו' נמי קיימא לן דמועיל להכשיר ולא להטריף משמע דעדיף פיצול, אבל מלשון חכמ"א כ"ט סי"ט שכתב אנתפצל דלא גרע מסדק משמע להיפך אבל לדינא אין ג"מ.

דברי בעה"ט דמיכאל הי' מלאך הנאבק עם יעקב הם במדרש אבכ"ר הובא בילקוט וחולק על המדרש דהי' שרו של עשו ומ"ש בבעה"ט בב"ר אולי ט"ס, ומיכאל עשה כן לעכב ליעקב שלא יתירא מעשיו.

ובענין הדלקת הנר ששאלת — פשוט אשר מי שאין לו אשה מדליק בעצמו ולא ע"י בתו בתולה.

וע"ד כלי שבשל בו יי"ש מטערקיל נסך, ג"כ

סימן עז

עוד להנ"ל

נאמר ותהי עונותם על עצמותם דב' תחיות יש א' קודם ביאת משיח ולזה יזכו רק הצדיקים ומי שלא התאבל על ירושלים ומי שאכל בט"ב לא יזכה לזה אבל לתחי' האחרת בעת הדין אפשר שיזכה, והיינו עונותם על עצמותם בקבר שלא יזכה לתחי' הא', והיינו מרבה בשר אפי' בעת שאסור ואינו מתאבל על ירושלים מרבה רמה דרמה יאכל אותו זמן ארוך ולא יקום בתחי' הא' רק מי שמקיים האבילות כדבעי...

והנני דושה"ט

אחיך יעקב

בעה"י א' ואתחנן תרצ"ח לפ"ק

אחדשה"ט,

ע"ד ששאלת מהו הדין בכלי זכוכית שהדליקו בו נר חלב אי מותר להשתמש בצונן.

גלע"ד דשרי בפרט לאחר שנשתהה יב"ח משעת השימוש.

ואכתוב לך [שלא להוציאך חלק] מה שפרשתי בשבת קודש מרבה בשר מרבה רמה באורך עפ"י הריטביא בסוף תענית כל האוכל בט"ב עליו

סימן עה

עוד להנ"ל

בעזה"י ג' לסדר וירא תפר"ח קאפיס יצ"ו

סדקים יש אינו כשר רק באוגא א' ע"י סמפון כנראה מאחרונים.

מ"ש בתוספות ברכות דף נ"ג ע"א ד"ה אין שהעתיקו פרש"י ולא הוסיפו כלום — א"כ למה העתיקו פרש"י. נלע"ד דרך אי תוס' כ' כמו רש"י בלי שהזכירו שם רש"י אז קשה מה הוסיפו, אבל אם העתיקו פרש"י בשמו אז הכונה דנראה להם פרש"י והעתיקוהו בקונטרסים ואף שנדפס בפרש"י מ"מ חזר ונשנה בתוס' כמו שמצינו כה"ג בכמה מקומות בתוס'. והנני דו"ש.

אחיק יעקב

כעת קבלתי מכתבך, ובאתי על דבריך מ"ש בהא דשמ"ח סי' ל"ה סס"י מ' דמכשיר בשעה"ד דבוקות בב' אוגות אם השאר פרודות וכתבת אם קאי ג"כ אלמעלה היכי דכולם דבוקות ויש בהם היכר סדקים דהכשיר או רק אם בא' יש היכר סמפון ובשעה"ד הכשיר גם בב', נראה מכל אחרונים שהעתיקו דברי שמ"ח רק בהיכר א' סמכינן אסמפון, וסברא הוא כיון דגם בהיכר א' הוא חידושו של התבו"ש בס"ק ג"ו א"כ אין לך בו אלא חידושו, וב' היכרים גם כשהשאר פרודות הוא רק בדוחק א"כ באופתא ורק

סימן עט

עוד להנ"ל

א בלק תש"ח לפ"ק פסעס יצ"ו

בלי שום מחק וטשטוש, ואין כאן שום זילותא דבי דינא מה שנעשה אחר שיצא מדינו.

ובודאי כוונת הדר"ג שלא שלח הגט בחזרה יען שכל גט על ידי שליח — ובפרט ממדינה למדינה — הוא מקום עיגון כמבואר באחרונים.

בדבר חיבורו ששלח לנו דין הניין לנו כי זה ימים שבא לידינו גט והיה שמו "דשאני" בד' והיה לנו דבר חדש ופתחנו ספרו ומצאנו שם זה שהוא מבטא אנגלי וכתבנו על פי זה "דשאני" וישר כוחו עבור עבודתו בחיבורו, יזכה לעשות ספרים הנצרכים לעולם, ונזכה בקרוב לקיבוץ נדחי ישראל בבגצב"א.

הכ"ד הדשת"ה ברגשי כבוד ויקר

יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

שוכט"ס לכבוד הרב הגאון וכו' כש"ת מ"ו יצחק שפירא שליט"א הרב דק"ק גאלאץ יצ"ו מחבר ספר תשורת יצחק יאמר שלום

אחדשת"ה כמשפט לאוהב שמו ית'.

קבלתי מכתבו היקר בד"ת עם הגט וצר לנו כי הגיע לידי זה שנטשטש על ידי אנשים תיבת "ואנש", וכתורה עשה אשר עשה שמסר ב' פעמים הגט כמבואר באחרונים.

אבל דברי הדר"ג שליט"א שלא רצה לשלוח הגט בחזרה מחמת זילותא דבי דינא אינם מחאימים פה בנידון דידן, כי הגט נכתב ונסדר ונשלח מידינו

סימן פ

עוד להנ"ל

בעזרי' ג' וישלח תשי"ב סארהא' יצ"ו

שוכט"ס לכבוד ידידי ב"ג הרב המאוה"ג

החסיד וכו' כש"ת

מ"ה אפרים פישל שליט"א

הרב ד"ק האליין יצ"ו וכאל"ש

אחרשת"ה

תלי"ת אתנו החוה"ש, אי"ה ביום ד' וישב נחוג
את שמחת תגלחת בנינו הילד מר צבי אלימלך נ"י
ליום מלאות לו ג' שנים, ונלענ"ד דמצינו חינוך גם
קודם ג' שנים ברמב"ם פ"ו מהל' חו"מ שכתב קטן
שיכול לאכול פת מחנכין אותו במצות מצה — ובמג"ע
להיעב"ץ כתב דבן שנה יכול לאכול פת, אם כן
מצינו חינוך לבן שנה, וכן פסח, יכול לאכול כזית
צלי מחנכין אותו, וגם זה הוא יכול קודם ג' שנים.
ובערוגת הבושם או"ח סי' ר"י כתב דיש קפידא

שלא לחנך קודם ג' שנים, וצ"ע מדברי רמב"ם הנ"ל,
והילקוט שהביא קאי רק על לימוד תורה, ובשע"ת
סי' י"ז משמע גם כן דיכול לקיים גם קודם ג' שנים
— ומצאתי בפרי השדה או"ח סי' קפ"ז שכתב דדברי
הרמב"ם במצה ופסח מיירי רק בבן ו' שנה שהוא
כבר בר דעת, אבל קודם שהוא בר דעת לא שייך
חינוך, ולענ"ד לא נראה כן מר' יהודה בסוכה מ"ב
דדי כשמברר אכילתו, אגוז ונוטל, וזה הוה קודם
הגיעו לשש וכ"ש הת"ק שהוא מחייב קודם.

וברמב"ם פ"ב ה"ד מהל' ק"פ כתב דלא יעשה
חבורה של קטנים שאינן בני דעת, מפורש דקטן גם
כן שוחטין עליו אם כי אינו בר דעת — וי"ל
דבאכילה אין צריך דעת כמו שמצינו לענין מצות
צריכות כוונה.

והנני דושת"ה באה"ר וברגשי כבוד דורך

יעקב ה"ק טג"ל לעבאוויטש

סימן פא

בעזרי' א' המשפטים תרח"ץ לפ"ק פה קאפיש תע"א

שוכט"ס לכבוד אהובי ב"ג האברך הרב

הה"ג החריב בח"ת מורה ודאין בעומק

העיון כש"ת

מ"ה משה שטראהלי שליט"א

יושב באוהל תורה בק"ק דראגמירעשט תע"א

אחרשת"ה

אודיעך שקבלתי ספר הגהות מהרש"ם עם
המכתב ארוך ערוך בח"ת בבקאות רב בהערות
נכונות, ושמחתי בדבריך יה"ר שתעלה מעלה מעלה
להרביץ תורה מתוך הרחבה עבגצ"א.

בענין ד"ת אכתוב עכ"פ בקיצור, מה שכתב
בענין השאלה שבש"ך יו"ד נ"ה ס"ק י"ד שכתב
שיחמיר לעצמו ולא לאחרים, אם בני ביתו בכלל
לעצמם, והארכת בזה, לעניות דעתי נראה דגם בני
ביתו בכלל לעצמם, דלא הוציא הש"ך אלא דלאחרים

לא יחמיר, ובודאי בני ביתו לאו בכלל אחרים הם,
ובכל מקום חומרות של האב חלות גם על בניו אחריו,
כל שכן כשהם אתו, וכן באשתו, עיין ח"ס יו"ד קמ"ט
דאשת ת"ח צריכה להחמיר בענין כתם עי"ש.
ומפורש מצינו כן בגמרא ביצה פ"ב מ"ו מה נעשה
לבית אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל
ישראל, ושם החומרא על האשה ובני ביתו, היינו
כדאמר בית אבא לא היו אופין כמובן.

ודברי הרע"ב אבות פ"א מט"ו שכתב הפירוש
עשה תורתך קבע — שלא תחמיר לעצמך ותקל
לאחרים — תמוהים, שמלבד דברי הש"ך הנ"ל
שיחמיר לעצמו יותר מלאחרים הרי בכמה מקומות
נמצא כן להחמיר לעצמו יותר מלאחרים וממתניתין
הנ"ל מבואר כן דהחמירו על עצמן אבל לכל ישראל
הקילו, ולדברי הרע"ב איסור יש בזה.

מ"ש בענין דברי רמ"א או"ח סס"י רנ"ז (והוא
מבעה"מ ריש כירה) דמי שאינו אוכל חמין חוששין

נמי כן הוא, דכיון דרגילה לעשות כן הוה הדיעבד כלתחלה — בפרט דבכל ימיה אי אפשר שלא היה פעם אחת דלא ראתה רק יום אחד, היינו באמצע הספירה, ואז מדינא צריכה מוך דחוק. ואשה הזאת לא בדקה כהוגן כל הבדיקות, ואם כי בדיעבד לא מעכב, מכל מקום י"ל על פי דברי לח"מ פ"ד מיבום דב' לכתחלה אפילו בדיעבד אסור.

והבאתי סמוכין ממג"א ל"ב ס"ק מ"ו יען דנאמר ב' לשונות לכתחלה אפילו דיעבד הוא כן. ועוד סמוכין אם כי מר"ן כתובות כ"ב אם נשאת לא תצא כתב הר"ן ומותרת, וזה הוא ב' לכתחלה, משאל"ס ותרי ותרי — עכ"פ לפי הלח"מ י"ל יען שלא היה מוך דחוק — גם הבדיקות לא היו כראוי, וב' לכתחלה גם דיעבד אסור. אבל לענין תשובה בנ"ד יש להקל. מ"ה שכתב מרמב"ן בענין שגגת לאו יש להעיר מרמב"ן מטות בפסוק ונשא עונה משמע דנדרים שהוא לאו ומכל מקום שוגג צריך כפרה — ובאמת אין עתי אתי ובכלל נהניתי מאד מדבריק.

והנני דושה"ט ושת"ה בלונ"ח דודך

יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

שמא מין הוא — נראה דאז היתה כת הקראים והם דרשו דאסור שיהא דולק האש בשבת, והוא בכלל לא תבערו, אפילו אם הדליקה בערב שבת. עיין אבן עזרא שם, עיי' תפא"י נדרים פ"ג אות מ"ז שהכתיים חושבין לחטא לבעול נשותיהן בשבת נכח הלאו לא תבערו אש ביום השבת ועל כן חששו על מי שאינו אוכל חמין בשבת שמא מין הוא, היינו מהקראים שאוסרים זה לדעתם המשובשת, וע"כ האריך הבעה"מ בנועמי נואמיו עיי"ש.

דברין באשה שמעולם לא נתנה מוך דחוק כל בהשמ"ש לענין כפרה נאמנת דמקילין לה, יען דדבר זה דצריכה מוך דחוק הוא רק לכתחלה, וגם זה לא עשתה אלא בשוגג. ופעם אחת באה לפני אשה ב' לספירה, ונודעתי שמעולם לא עשתה מוך דחוק ביהשמ"ש רק בדיקה בעלמא, ובטלתי כל ה' נקיים, והעיקר הוא למגדר מלתא, אבל גם לדינא כיון דרגילה לעשות כן בדיעבד הוא כלתחלה, כמו שהובא בד"מ יו"ד ע"ז, וכן באו"ח סס"י תקי"ז. ומצאתי באו"ח נ"ח בבאה"ט בשם ב"ח דאם רגיל לקרות ק"ש קודם הנה"ח גם בדיעבד לא יצא, והכא

סימן פב

ודעתו לבוא לכאן, על כן חשבתי בדעתי שטוב וכשר הדבר שהוא יהיה שליח להולכה ולא נצטרך לעשות שליח שני ולשלוח הגט והרשאות על הפאסט אשר מאד פקפקו הפוסקים באה"ע סי' קמ"א סל"ה ופ"ת ס"ק ל"ה האריך בזה, ומסיק דלמעשה צ"ע בקיבוץ חכמים. וכן בהרבה פוסקים. יעויין בת' אב"צ [דעעש] אה"ע סי' ס"ח דמסיק להיתר, עכ"פ הוא מצד הדחק, אבל לשלוח על ידי קרוב שיביא בעצמו הוא נכון יותר, והכל מודים דעדיף מלשלוח על ידי פאסט — דרמ"א כתב בסי' קמ"א סל"ג דיש מי שכתב דבמקום שאפשר לכתחלה לא יהא השליח קרוב — וכ' באב"צ [דעעש] סי' קכ"ד דמדכתב ב' לשונות אפשר לכתחלה בא להורות דבמניעה קלה אין צריך ליזהר, וכתב דכל חומרת רמ"א היא רק עצמה טובה ויוכל להיות נפקותא על להבא אבל על שליחות עצמה אין חשש אפילו לכתחלה.

ב"ה יום ג' לס' תולדות תשכ"ב ברוקלין יצ"ו

שוכט"ט לכבוד הה"ג וכו' כש"ת

מורה משה ווייס שליט"א

ראב"ד דקה"י פעסט יצ"ו

אחדשת"ה

אתמול באה לפני אשת המומר אשר כתבתי בזה למעכ"ת, ואז לא ידעתי כי האשה נמצאת פה — והנה אם כי שוכב אני עם חום ל"ע והידיים רועדות כאשר תעיד הכתיבה שאינה תמה, מ"מ התחזקתי לצורך תק"ע בנ"י.

שם האשה היא זלאטא.... שם שליח שני הוא

אברהם בן... הדר בברוקלין רחוב...

הנה לפי מה שאמרה לי האשה כי ר' אברהם...

אשר אליו כתב מעכ"ת המכתב הוא גיסה, שאשתו היא אחותה — יש לו כתבים לצאת חוץ למדינה,

ובשו"מ מהדורא ד' ח"ג סי' קכ"ב כתב גם כן
דלדידן דהשליח מוסר הגט בפני ג' בכל פעם אין
לחוש אפילו לכתחלה ע"י קרוב על פי הדין בסי'
קמ"ב ס"ד דיש להחמיר ליתן תמיד בפני שלשה
כדי שלא יהא מכשול אם השליח קרוב דאז צריך בפני
ג' — וכל זה לענ"ד הוא שיש קרוב ואינו קרוב שיטלו
הגט בעצמם — או שניהם ישלחו על ידי פאסט או
יש להחמיר לכתחלה לשלוח על ידי אינו קרוב —

אבל אם הקרוב ימסור בעצמו ואינו קרוב ישלח על
הפאסט על ידי שליח שני פשוט דמקדמין את הקרוב
למסור בעצמו — על כן הנכון שר' אברהם הנ"ל יהא
שליח להולכה — אבל אם בווינה יתמהמה קבלת
וויזה שלו לאמריקה והאשה תדפוק על דלתיו אודות
הגט אז יעשה שליח שני בווינה לפני בית דין וישלחו
הגט לידי וגסדר הגט כיון שאין ברירה אחרת.

סימן פג

ב"ה יום ב' לס' ויכרך אותו שם לס"ק ברוקלין יצ"ו
שוכט"ט לכבוד אהובי ידידי הרב הה"ג
וכו' כש"ת
מורה יצחק צבי דייטש שליט"א
רב בק"ק ווינא כעת רב בק"ק דעטראיט יצ"ו

אחדשת"ה

מכתבו קבלתי במוש"ק העל"ט בדבר שאלתו
ששחטו מאה עופות וחתכו אותם כל אחד לשתי
חתיכות, וראה על חצי עוף בועה על הריאה כעין
טיגרא כי לא היה בו לחלוחית, ולא נודע חלק השני
מהעוף, ולאחר החיפוש נמצא חצי עוף שהיה דומה
לחצי העוף שנמצאה בו הבועה, שהבייליק שנחתך
היה שחור באמצע החתך, וגם שני החלקים התאימו
זה לזה — והשאלה אם סמכין על מה שהם שווים,
דבסימן ק"א בשם א"ה איתא דלא סמכין על הקפה,
וגם יש פוסקים דבעינן שיקיפו כל העופות אפשר
שגם הם שוין — והתערובת היא הפסד מרובה גם
העופות הם עבור סעודת מצוה על חתונה, ויש גם
טרח גדולה להכין עוד הפעם.

הנה באמת גוף השאלה צריך לידע אם עור
הריאה שעל הבועה היה יפה ולא מקולקל, ואז אפילו
בלא תערובת אנו מכשירין כמבואר בדע"ת סי' ל"ז
דאם אינה בשיפולי ואינה מעבר לעבר [דלא כמו
שכתב מעכ"ת דכל בועה בעוף היא מעל"ע] והביא
שם מכמה גדולים להתיר, ושחק גאון אחד על האוסר
— ויש לי ספר מנחת משה וברכת משה מגאון אחד
מובא בקיצור בדרכ"ת סי' ל"ז סק"א שהכשיר בועה

יחידית אם אינה מעבר לעבר ואינה בשיפולי הריאה
— וסי' ו' שם תשו' מהגאון מהרי"א הלוי מלבוב
להכשיר בועה יחידית בהפסד מרובה עם מים עכורים
— כל שכן בנ"ד שהיא טיגרא בלי שום מים אפילו
זכים — וכן בת' בית יצחק להגאון מלבוב יו"ד סי'
ס"ה שהובא בקיצור בדרכ"ת וכ' שם המקיל בבעה
יחידית בהפ"מ לצורך ש"ק אם אינה בשיפולי הריאה
ולא מעל"ע, ואם הוא רק מורסא או טגרא [כמו בנ"ד]
יש להכשיר בפשיטות.

ואחר אחרון אני בא דמרון בערוגת הבושם יו"ד
סי' נ"א השיב להג' יגל יעקב ממישקאלך דכבר נהגו
כל מורי הוראות שלא לחוש בעוף לבועה יחידית אם
אינה מעל"ע או בשיפולי כמו שכתב בדע"ת הנ"ל,
אם כן בפשיטות יש להכשיר אם אנו רואים שאינה
בשיפולי ואינה מעל"ע ואנו בקיאים בזה.

וכל זה אם העור שעל הבועה הוא בריא ולא
מקולקל, אבל אם הוא מקולקל או ודאי טריפה, ואז
אנו באים מצד אחר להכשיר מכח תערובת עם שאר
העופות שאנו מכירין את חצי העוף השני על ידי
סימנים כמבואר לעיל — ואין שום פקפוק להתיר
בהפסד מרובה על ידי סימנים הנ"ל, כמבואר בערוך
השלחן סי' ק"א ס"ק כ"ה דרמ"א ולבוש מתירין יען
דהעין רואה ממש שהם שווים ב' החלקים עיי"ש דגם
חד בחד מתיר כש"כ בנ"ד דיש רוב גם ס', והתיר
גם במראה לבד שהם שווים בשומן הקורקבן כש"כ
בנ"ד שיש מאה ויש ב' סימנים, ובערוך השלחן שם
ס"ק כ"ו הביא מפמ"ג והובא ג"כ בדרכ"ת ס"ק ק'

דאם יש בשומן רשם שחור יכולין לסמוך להתיר השאר גם בזמן הזה שזה סימן מובהק — ובערוך השלחן סיים דגם חד בחד יש לסמוך על סימן זה אפילו בדאורייתא — כש"כ בנ"ד דיש ס' ויש ב' סימנים סימן דשחור וגם החתיכות מתאימים, על כן יש להתיר התערובת בפשיטות — ואם הבועה יש

לה עור הריאה ואינה מעל"ע ואינה בשיפולי יש להתיר גם העוף ויאכלו ענוים וישבעו. הכ"ד הדושת"ה ומברכו בברכת מז"ט יזכה לראות רב נחת מזיווג זה ומכל יוצאי חלציו בגשמיות וברוחניות דור ישרים יבורך עבנצבב"א. יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

סימן פד

אחד שכפאו עליו לסתור סוכתו בתוך החג אם מותר לו לעשות גדר מהנסרים שבדפנות הסוכה או צריך לשרפן

נשאלתי ביום ה' לס' וישב תשי"ט באחד שמוכרח להסיר סוכתו הבנויה מנסרים על פי הערכאות, ושואל אם מותר לעשות גדר מהנסרים שבדפנות הסוכה או צריך לשרפן.

תשובה.

נלענ"ד דשרי לעשות מהן גדר, כיון דדפנות יש דעות בסי' תרל"ח דהוה רק דרבנן ועל כן קיל לאחר סוכות, והמג"א סוף תרל"ח שכתב דלא יפסע על עצי סוכה אחר סוכות דתשמישי מצוה הוא כמו ציצית ולולב — נראה כוונתו על עצי הסכך ולא עצי הדפנות, וכן מבואר בטו"ז סי' כ"א דאין לעשות תשמיש מגונה מסכך — וכן העתיק הערוך השלחן סס"י תרל"ח על עצי הסוכה ולא מיירי מדפנות.

ופמ"ג סס"י תרמ"ג שהעתיק האיך לעשות סוכה כשרה להסידים ואנשי מעשה כתב שם עצי הסכך לאחר סוכות אין להשתמש בו תשמיש בזוי — דייק וכתב עצי הסכך — וכן כתב התניא עצי הסכך אחר שעברו ימי החג נכון שלא להשתמש בהן תשמיש של בזיון, אבל מצאתי בפמ"ג סימן כ"א במ"ז כתב ודפנות הסוכה יש לעיין ב', ומכל מקום נכון שלא לעשות תשמיש מגונה מהם — וכאן בסי' תרמ"ג לא הזכיר מזה כלום, נראה דחזר בו ומתיר בדפנות אפילו לעשות תשמיש בזוי, בפרט בנ"ד שאין זה תשמיש מגונה לעשות גדר מדפנות הסוכה, ע"כ נלענ"ד היתר בזה.

וי"ל כי רק דפנות הסוכה שהם צריכים להכשר הסוכה יש להחמיר בהן אחר סוכות אבל מה שעושין מחיצה ג' וד' לאחר השיעור יש היתר, כן י"ל.

סימן פה

ב"ה ג' דסליחת תרצ"ב לפ"ק פה קאמיש תע"א

שווחט"ס וכוח"ט לכבוד אהובי אחי
מו"ה ישראל דוד נ"י עכב"ב

אחדשה"ט

כמשפט את גדרי אשלם היום כנהוג בגדי חמודות עבור בנך הילד יואל שיחי' שהייתי סנדק אצלו, תזכו לגדלו לחכמו ולהלבישו שני עם עדנים וזה נתון במתנה, ומרוב טרדות לא באתי עד כעת, יחדש ויבלה זה המלבוש מתוך בריאות.

מכתבך קבלתי בעתו ואבוא קצת על דבריך. מה שכתבת שאחד הקשה על הדין דנכנס לבית הכסא צריך גטילת ידים ממה דאמרו מי שהוא בביהכ"ס ושמע קול רעם יצא תחוצה ויברך, והוא מירושלמי ומובא להלכה באו"ח סי' רכ"ז, ובאמת הפמ"ג הקשה שם הא הנכנס לביהכ"ס צריך גט"י. ותירץ דכדי שלא יפסיד הברכה שצריכה להיות מיד תוך כדי דבור יברך קודם גט"י אבל באמת צריך היוצא מביהכ"ס גט"י.

בענין קדיש דרבנן אחר מזמור העולם מקילים

ואומרים קדיש דרבנן גם אם אמרו בעצמם בלי הבנה, וגם אני עונה אמן, רק בהרהור. וגם אם יחיד אומר קפיטל אומר קדיש, ואי אפשר למחות, אבל ההלכה היא דצריך שעשרה יאמרו, ולענין הלימוד זה כמה כתבתי לך שצריך שעכ"פ ב' וג' אנשים יאמרו המשנה.

והנני מברכך בברכת השנים חמה ונלבבה, תזכה להכתב בספרן של צדיקים לחיים טובים וארוכים מתוך הרחבת הדעת דקדושה עם פרנסה בהרחבה המאחל לך מקרב הלב אחיך דושה"ט בלונ"ח

יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

סימן פו

בדבר העגונה בילא בת ארי' קאהן שהיתה אשת אליעזר בן שמואל הכהן באגלאר משאפראן יצ"ו והותרה עפ"י עדות על מיתת בעלה.

אבל דא עקא שזקוקה לחליצה לאחי בעלה שדר בסאמבאטהעל, והוא מומר ואינו רוצה לחלוץ בשום אופן עד שהגיע למקום הגבוה של נתינת נמוסיהם וגזרו שאסור לבעל דת קאטוליק ליקח חלק במנהגי ישראל וא"א בחליצה. ולאחר החקירה נתברר שעוד קודם נשואי אחיו אליעזר הנ"ל כשמונה שנה המיר עצמו האח שבסאמבאטהעלי ר"ל.

ויען שנ"ד הוא מומר גמור קודם הנשואין והוא מקום עיגון גדול וגם יש לצרף מה שקדושין של

אליעזר הנ"ל עם אשתו בילא הי' אצל הנעאלאגען יעויי ת' מהרש"ם ח"ב סי' ק"י וסי' קי"א דצירף זה לענין א"א ממש להתירה בלא גט כיון דודאי העדים היו פסולים יעויי"ש א"כ כ"ש בנ"ד לענין חליצה יש לצרף היתר דקדושי נעאלאגען להיתר דיבם מומר דמבואר באה"ע סי' קנ"ז ברמ"א דאם יש איזה צירוף להא דיבם מומר מתירין בלא חליצה ע"כ גמרנו להתיר את האשה בילא הנ"ל לינשא בלא חליצה והשי"ת יצילנו משגיאות — וצריך להתירה בפני' כמבואר באה"ע סי' י"ז סל"ט.

כו"ח פעסט ד' לס' ויחי תש"ט.

יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

סימן פז

בעה"י ת"א תש"י פעסט יצ"ו

שוכט"ס ושנא"פ לכבוד ידיד נפשי
הרב הגאון ברוך צבי הכהן שליט"א
מאשקאוויטש האבדקה"י פאקש יצ"ו

אחדשת"ה

קבלתי אגרתו וראיתי שאלתו בשם ש"ב ת"ח וכהן הוא מירושלים תובב"א, האם מותר לו לישא בתולה מאותם שהיו בלאגער בדייטשלאנד, ואשיב בקיצור, עוד בשנת תש"ה מיד שבאתי לפעסט הציעו שאלה זו לפני ולפני הרבנים, ויצא בהיתר, ואמינא בה טעמא, דמפורש באה"ע סימן ז' ס"א דשבו"י שנשכית אם יש לה עד שלא נתייחד כותי עמה ה"ז כשרה לכהונה, והוא גמר' מפורשת, וא"כ כל הנשים שהיו בלאגער שבויים, אנן סהדי ומפורסם כן דלא

נתייחדו מעולם אשה א' עם כותי, רק כל הנשים היו ביחד בכל עת הן ביום הן בלילה, בפני עצמן, ומפורש בתוס' יבמות פ"ח סוף ע"א דעדיף יותר מב' עדים, וכן הוא בנמוק"י שם דדבר המפורסם הוא כעדים, גם לענין איסור תורה, והביאו דברי תשו' הרא"ש בחו"מ סי' קי"ב עיי"ש — וא"כ הא יש עדים שלא נתייחדה חוץ א' מני אלף שנתייחדה עם מבלאק עלטסטען ואחת היתה ופירסמוה חברי'.

וליתר שאת אמרתי שתבדק ע"י ב' רופאים זה שלא בפני זה אם היא בתולה דאז נדע שלא נבעלה, ודבר זה סמך גם הגאון מראדאמישלא זצ"ל בתשו' ח"ג סי' ב' לענין בתולה שנתייחדה אצל הכומר עיי"ש, ולחשוש שהערה בה או שלא כדרכה כבר כ' נובי"ת אה"ע סי' כ"ט לחלוק על טו"ז סי' ז' שכ' דשמא הערה בה השבאי, וכ' נוב"י דאין

חשש כזה, דהם גומרים תאוותם, אבל שיפוש באמצע לא שכיח, וכיון שנמצא בתולה ל"ה להערה, עיי"ש. והובא בפ"ת סי' ז' ס"ק א', ודבריו מסתברים, ולמה יבעול שלא כדרכה אם הוא בידו גומר תאוותו במה שטוב לו.

ולחוש לחכמת הרפואה, שאפשר להפוך בחזרה את הבטולים, אין חשש לענ"ד חוץ מזה דא"צ לחשוש לזה דשינתה גופה אבל לענ"ד א"א לעשות כן רק הרופאים תופרים את הפתח אם הוא רחב כדי שתהא חביבה על בעלה, אבל לתפוך ולעשות בתולים חדשים היינו שהצדדים יהיו מחוברים כבתולה, והרופא שבודק לא יכיר זה א"א בשום אופן על כן טוב לעשות בדיקת רופאים ג"כ.

ועיקר גדול להתיר יען דגזירת הממשלה הי'

שאסור לא"י להתקרב ולהתיחד עם בנו"י וענשו על זה ע"כ בודאי מירתת. גם אם א' רוצה להחמיר יוכל להשביע את הבתולה שלא נבעלה, עיי' חת"ס אה"ע ח"א סי' כ"ב שכתב להטיל חרם על האב אם יודע שבתו נבעלה, ומכשילים את הכהן, וכ' דהבתולה אינה נאמנת יען שפרוצה היא עיי"ש, ובסי' ח' אבל בנ"ד שאין שום פריצות על הבתולה נאמנת בחרם או בשבועה. ואם אפשר יוכלו לגבות עדות מנשים שהי' יחד עמה בלאגער וידעו שלא נתייחדה עם ערל שם. עכ"פ הדבר יצא בהיתר בתולות אלו לכהן ונעשה מעשה הרבה פעמים בשנים שעברו, ואין שום מקום להחמיר כנלענ"ד בעזה"י.

ואסיים בדשת"ה וכו' ידידו אוה"נ הנאמן.

יעקב

סימן פח

בעזה"י א' שמיני תפר"ח קאפיס תע"א

שוכט"ס ושנוחת יו"ט לאחי

מו"ה ישראל דוד נ"י

אחדשה"ט

באתי להשיבך על מכתבך שקבלתי יום ש"ק. הנה בענין הצמוקים ידוע שמקדמת דנא נהגו כמה אנשים יראים לעשות יין צמוקים מהחשש שהיה על היינות, וגם בביתנו שתינו בפסח כמה פעמים יין צמוקים, כי זה היה מצמוקין שממקום שבאים הם משומרים לשם פסח, ולא מהנמכרין בסתם, וגם אלו שהם לשם פסח הם מצויים לקנות — רק אחר כך נודע לי ע"י תשובת הגאון מברעזאן ח"א סי' קפ"ב דיש חשש בישול על הצמוקין, ואפשר דיש בו חמץ במים, על כן מזהיר שיקחו מהאי ציזמעה דעליהם אין חשש, אבל לא בדרך איסור כתב עיי"ש שכתב עוד דיש חשש על כל השנה משום שכבר נתבשלו הצמוקים ופלטו יין הטוב, אם כן אין עליהם דין יין אחר כך עיי"ש. ולענ"ד יש לפקפק מאד על זה ואין להאריך בזה כאן, וגם לי היה בזה החורף יין צמוקים. והרב הגאון ממונקטש בספרו ח"ב סי' ע"ו הביא דברי הגאון הג"ל והוסיף עוד דשום צמוקים אי אפשר אלא

על ידי בישול א"כ על כל הצמוקים יש חשש, אבל כתב שם דאין להרעיש העולם יען שמדינא יש להתיר רק צריך ליוהר, אם כן היאך יוכל לאסור כיון שכבר נתהווה מהם יין לשופכם לנהר ועכ"פ ימכרם לגוי — וגם בת' בית שערים סי' רכ"א דחה לומר דיש חשש שמזלפין יי"ש עליהם בקיץ שלא יתיבשו, אבל חשש זה לא שייך במשומרין לשם פסח, ובודאי שומר נפשו ירחק מלעשות יין צמוקים לפסח אפילו מהמשומרין כיון שיש עליהם כמה חששות, אבל לאסור בדיעבד לא אדע למה.

בענין נשיכת עכברים במצות כבר כתבתי לך שאיני יודע איסור משום חימוץ אפילו ללילה ראשון, רק כתבתי על דרך רמז יען שנאמר במצה, למען תזכור, ודבר שאכלו ממנו עכברים קשה לשכחה כמפורש במס' הוריות בסופו, וכה"ג כתב ח"ד דאין ליקח שעורים למצה מטעם הנ"ל, אך משום חימוץ אין חשש כלל לענ"ד, עיי' במכתב שכתבתי לך כי בודאי שמורים הם בידך ותראה.

והנני מברכך בחג כשר ושמח

אחיק יעקב

סימן פ ט

ב"ה אור ליום ד' וישיב תשי"א פה חיינא יצ"ו

שוכט"ס לכבוד ידידי הרבנים המופלגים כש"ח
מו' אלחנן ט"ב שליט"א רב במחנה פערנוואלד
נמ' מנחם פ"פ שליט"א מו"צ במחנה פו'ו

אחדשת"ה.

מכתבכם קבלתי אתמול יום ג' בצהרים וראיתי
שאלת העגונה שבעלה היה בין הגולים מפולין לרוסיה,
ועבד בשנת 43 למספרם בחפירת גחלים ושב לביתו
יום ביומו, ויום אחד הלך מביתו זה אשתו ואמר
שהולך לעבודה ולא שב, ואותו יום היתה רעידת
אדמה בהקוילען גראבן (במכרות הפחם) ונפלה חומת
גלי החפירה, אבנים גדולות וקשות, ובבת אחת נתכסו
כולם על ידי האבנים, לערך ד' מאות איש, ומתו
כולם, אפילו אחד לא נשאר חי מאלו האנשים, ומלבד
שהאסון ההוא היה מפורסם, הגיד הנאטשליניק לאשה
שבעלה היה בין אלו האנשים המתים, וזה היה תיכף
יום אחר שהיה המאורע הנ"ל, גם קבלה מכתב כתוב
וחתום על ידי הערכאות דרוסיה שבעלה נהרג שם
וקבלה מהם מעות בגין מיתת בעלה, בתור פיצויים.
אלא שאת מכתב הערכאות השליכה בעת עברה
הגבול, זה תורף הגב"ע בקיצור ומבקשת היתר
להנשא.

תשובה.

בגוף התירה נלע"ד כפי שהציעו אופן הרעידה
ונפילת הגחלים, שנתכסו באופן נורא ומבהיל שמתו
כל האנשים בבת אחת דמי לדין המבואר באה"ע סי'
י"ז סעיף ל' דנפל לכבשן האש וכו' וכן כל כיוצא
בזה מדברים שאין אפשר שיחיה אלא ימות מיד בזמן
קרוב הרי אלו מעידין עליו עכ"ל, והיינו אפילו לא
ראה מיתתו רק הלך לו משם לאחר שראה האסון
כמבואר בב"ח שם [אם כי אנו רואים כעת בעולם
שאם יארע כזה אז כשיחפרו אחרי האנשים מיד ימצאו
עוד אנשים שנשארו בחיים, אפשר שאז בשנת 43
עוד לא היה מסודר ברוסיה בטוב שיצילו איזה אנשים
בעודם בחיים] כש"כ בנידון דידן שראו אחר כך
כשהוציאו האנשים שכולם מתים אף אחד מהם לא

נעדר מאותם האנשים, ולערך ד' נאות שהלכו מתחת
האדמה בדיוק אותו מספר הוציאו משם מתים, ודאי
מעידין עליו דהוה מת וקברתיו.

ואם כי לא נודע לנו בבירור שבעלה היה שם
כעת בשעת האסון אמרינן כיון דהלך מביתו לילך
לעבודה בודאי הלך ולא חזר בו, כמו שהביא בתש'
מהרש"ם ח"א סי' ו' בשם מהרי"ק דלא היישנן שמא
חזר בו, וכן כתב הכ"מ פ"ו מביכורים, וכן כתב
ברדב"ז ח"ג סימן תק"ו עיי"ש, ואפילו אי נימא
דבשאר מקומות אמרינן שמא חזר בו ממה שהסכים
בדעתו ואמירתו, הכא שמוכרח לעשות כן לילך
לעבודתו, ואם הושב לברוח היה מודיע לאשתו דבר
גדול כזה, אמרינן ודאי שהלך לעבודתו כבשאר ימים
והיה בין העובדים מתחת לקרקע אשר לא נמלטו
מהם אפילו אחד ונקברו כולם.

וכנראה היה להם לפועלים איזה לעגיטימציא
בבגדיהם או על כל פנים בידיהם, ובעת שהולכים
לחפירה נותנים הלעגיטימציא לשוטר אחד, כי כן
הוא הנהוג במקומות כאלו, ומשם ידעו הערכאות מי
ומי היו שם בחפירה, ועל זה יש לסמוך יותר מאשר
על הבלעכיל אשר יש לאנשי המלחמה, ומשם יודעין
מי הוא הנהרג במלחמה, אשר כתבו האחרונים חשש
על נאמנות הערכאות יען דיארע כמה פעמים דמתחלף
הבלעכיל, אבל בנידון דידן עדיף, דכל אחד נותן
לשוטר רק לעגיטימציא שלו.

והנה בדין נאמנות ערכאות אם כי מרן בד"ח
לא רצה לסמוך על ערכאות עיין ד"ח ח"ב אה"ע סי'
נ"ה שהביא גם כן בשם חמיו שלא לסמוך על ערכאות
מכל מקום בהשמטות סי' כ"א כנראה נטה קצת להקל
בפרט בצירוף ע"א עיי"ש, וכל האחרונים סומכים על
ערכאות לחוד גם כן — בפרט בנידון דידן נלענ"ד
דהכל מודים דסומכין על הערכאות יען דשילמו
לאשה איזה סך מעות מצד מיתת בעלה, וכיון
דמפסידין מעות על ידי עדותם בודאי דקדקו היטב
ונאמנים, וכ' כן האחרונים, והמקור לזה ביר"ד סי'
שט"ו בטו"ז דהיכי דהעכו"ם מרע לנפשיה על ידי
עדותו עדיף ממסיח לפי תומו ונאמן עיי"ש לענין
בכור.

ועוד נלענ"ד כיון דכאן נאבד זכרו יותר משבעה שנים, וידועה שיטת הר"א מוורדיין דנאבד זכרו ד' שנים, ויש גירסא ז' שנים, מותרת במים שאין להם סוף, ואם כי חלקו על זה מכל מקום מצרפין דעתו בפרט בנאבד זכרו ויש עדות ערכאות על פי דברי המבי"ט (הובא גם כן בקונטרס עגונות באה"ע סס"י י"ז ס"ק רכ"ט) דאם האשה יצאה מחזקת אשת איש מן התורה כגון שנפל במים שאין להם סוף או מהני עדות עכו"ם אפילו שלא במסיח לפי תומו, דבדרבנן סמכינן על עדות עכו"ם גם שלא במסיח לפי תומו, עיי"ש. והאחרונים צירפו דברי המבי"ט, ואם כן בנ"ד דעל ידי דנאבד זכרו זה כמה שנים יצאה מאיסור תורה כמש"כ התשב"ץ והביאו אחרונים דבריו מהני עדות ערכאות כנלענ"ד, וכן ראיתי בתשו' הגאון מראדמישלא ח"ג סי' ק"ה כעין זה, ואם כן היה מקום להתיר האשה טשארנא בת... אשת... מווארשא, וישבו ב"ד של ג' ויתירו אותה בפני האשה כמבואר בסי' י"ז סל"ט ובחכמת שלמה שם דהיתר יהיה בפני האשה עיי"ש. והאחרונים כתבו דזה דבר חדש. והגאון

מברעזאן לא ידע מזה. וחידוש שלא ראו בנוב"י ח"ב אה"ע סס"י נ"א דמפורש כן דתבוא האשה לפני בית דין של ג', כ"כ הגאון שיבת ציון — וכ' דכן הורה אביו הגאון והרבה גאונים, לעשות כן בכל היתר עגונה אפי' הנתרת בשני עדים וגם יסכימו להיתר זה עוד ב' מורי הוראה. אבל דא עקא בהיתר זה כי לא פורש במכתבכם אם האשה זקוקה לחליצה על כן ההיתר שלי הוא רק אם יש לה בן או בת מבעלה — או שיש על כל פנים עד אחד שהיה לה ילד ומת אחרי האסון הנ"ל — או שיש עכ"פ עד אחד שלא היה אח לבעלה — אבל אם אין לה ילד ולא נודע שלא היה אח לבעלה רק שמת צריך לקבל עדות על זה ולשלוח לי את הגביית עדות, אבל האשה אינה נאמנת על זה כמבואר באה"ע סי' קנ"ח עיי"ש. ואני מצפה שתכתבו לי בענין האשה תומ"י.

השי"ת יצילנו משגיאות ויאיר פניו בימים האלה בבגצבב"א.

הכ"ד ידידכם דוש"ת ברגשי כבוד ויקר
יעקב ה"ק סג"ל לעבאוויטש

סימן צ

ביאור בת"י שתרגם „טבילה“ היינו במ' סאה

זה כביר אמרתי דמתרגום יונתן שמתרגם בכל מקום דכתיב טבילה שהוא במ' סאה אבל במקום דהטבילה היא במעיין לא מפרש כלום על כך דסובר דמעין לא בעי מ' סאה — ואחר כך מצאתי שהגידולי טהרה כתב כן.

והנה בפ' תצוה כט, ד. כתוב בפעם הראשונה טבילה — „ורחצת אותם במים“ ומפרש הת"י ותטבול יתהון בארבעין סאין דמיין חזין — וכאן קשה דכתב מפורש להיפך, במים חיים דהוא מעיין ואפילו הכי כתב מ' סאה — ולא ראיתי בפנים בגי"ט אם עמד על זה.

ועוד צריך להבין מהיכן נטלו במדבר מים חיים שאהרן ובניו טבלו שם לפי דברי ת"י הנ"ל, הא במדבר לא היו מעיינות.

אך אתי שפיר על פי הגמרא בשבת ל"ה דאיתא התם מעיין המטלטל טהור, וזה בארה של מרים, ופירש רש"י טהור לטבול בו אף דהוה תלוש ודינו כמעין עיי"ש. [א"ה: וצר"ל דהת"י קושטא קאמר, יען דבארה של מרים הי' מ"ס, ודו"ק].

על כל פנים זו כוונת הת"י דסובר כרב זדין מעיין היה לבארה של מרים ושם טבלו אהרן ובניו.

וראה בפסיקתא זוטרתי (חוקת) דבארה של מרים משבאו לירדן ניתנה בתוך הירדן וכן אמרו ז"ל הרוצה לראות בארה של מרים יעמוד בראש הכרמל ויראה כמין כברה בים יפו — וזה"כ בגמרא שבת ל"ה בים — יפו — אם כי הר הכרמל הוא בחיפה מכל מקום נקרא ים יפו.

סימן צא

איזה הערות

(א) בענין קנין מעות. (ב) בענין בל תאחר. (ג) בענין פיקונו"פ

שכתב רש"י דהעגל נולד בפסח דלא נשלם זמנו בפסח, אם כן מפורש דאם היה נשלם זמנו בשביעי של פסח אז היה צריך להקריבו ועיי"ש.

(ג) בשבת ק"ג ע"א מפקחין פקוח נפש בשבת לפקח בענייני רבים צע"ג מאי קושיא על הא דאמרו דיעבד מי אסור מפקוח נפש הא פק"ג יוכל לחלל עבודה אפילו אי דיבור חול הוא מן התורה ואפילו מלאכה ממש הותרה. ויש לומר בדוחק על פי שכתב מג"א ט"ז שכ"ח דבעי שתהא הרפואה ידועה. ועיין פמ"ג שם והארכתי בזה במקום אחר. עכ"פ למג"א צריך שתהא הרפואה ידועה, אבל דיבור חול אפילו הרפואה אינה ידועה שתועיל להציל הנפש מכל מקום שרי. ומקשה ואי מן התורה הוא אמאי שרי כשהרפואה היא ספק.

ובמה שמשווה פקוח נפש לפיקוח בענייני דברים יש ראייה למה שכתב הר"ן בשבת דף מ"ב דנוקא דברים הוא כפקוח נפש דיחיד.

(א) תמוהים לי דברי הנתיבות סי' קצ"ח שחידש דאפילו לא נתן רק קצת מעות, ואם כן לא שייך שיאמר לו נשרפו חטיף בעליה, מכל מקום לא קנה במעות. והביא ראייה מחולין פ"ג בנתן דינר על הבהמה דאינו קונה רק בד' פרקים ולא בכל השנה עיי"ש.

ואתפלא, וכי הכוונה שם שלוקח כל הבהמה ולא נתן רק דינר, הא הכוונה שלא קנה רק בדינר בשר, ועל מה שקנה שילם את כל המעות, ועל כן רק בד' פרקים קנה על ידי מעות, אבל היכי שקנה הבהמה כולה ולא שילם רק דינר אפשר שקנה בכל ימות השנה, והוא פלא גדול על הנתיבות שמפרש כן דמפורש ברש"י ורע"ב דהפירוש הוא שקנה בשר רק בדינר ואם כן אין ראייה כלל משם.

(ב) צ"ע בטו"א ראש השנה דף ו' ד"ה מאי ואכלנו שחידש דאינו עובר בעשה ול"ת דבל תאחר רק ברגל שלם, ולא הביא דברי רש"י בתמורה דף י"ח ע"ב

סימן צב

קובץ ליקוטים והערות בעניינים נחוצים
[ובו ארבעים אותיות]

הציץ מרצה. נראה דבצבור אינו משום ציץ רק מפני כבוד צבור וברמב"ם פרק ד מביאת מקדש כפל כמ"פ דבצבור יען דרק דחוויה צריך ריצוי ציץ, עיין שם בכסף משנה ולחם משנה, ושיטת רש"י פסחים דף ע"ח דאין צריך בצבור ציץ יען דטומאה תותרה אבל כאן במנחות הא כתב רש"י ודחיתי לעון בצבור מפני כבוד צבור קאי דטומאה דחוויה ואפילו הכי כתב דאין צריך ריצוי ציץ בצבור.

(ג) אם "כשר" היינו דיעבד

במה שכתבו כמה פוסקים דכשר הוא דיעבד עיין מג"א סימן תרמט סעיף קטן ח לולב שאגדו עכו"ם כשר כתב מג"א משמע דלכתחילה לא יאגדו

(א) הערה בענין אם יש חילוק בין לחומרא ובין לקולא בדאורייתא

תוספות חולין דף י' ע"ב כתבו דבדאורייתא אין חילוק בין לחומרא ובין לקולא עיין שם. ומצאתי בגמרא מנחות דף כד ע"א מפורש כן דבעי רב כהנא מהו לקמוץ מזה על זה כשלא נגע רק הם בכלי אחד צירוף דאורייתא ואז לא שנא לחומרא לענין טומאה ולא שנא לקולא לענין קמיצה או דרבנן ורק לחומרא לטומאה ולא לקולא.

(ב) אם עון צבור נדחה מפני ציץ

ברש"י מנחות דף כה ע"א ד"ה אמר קרא עון כתב ודחיתי לעון בצבור מפני כבוד הצבור ביחיד

(ו) בגדר פסיק רישא

בדין פס"ר אם די מה שהוא עפ"י הרוב כן כבר הוה פס"ר או צריך להיות בכל פעם כן. עיין אמרי אש יו"ד סימן סט שכתב דאם הוא רק מיעוטא דמיעוטא שיוכל לבעול ורובא דרובא הוא מוציא זרעו לבטלה הוה פס"ר והביא מריב"ש שצ"ד דהשוואל רצה לומר דאפילו אם פעם אחד לא יהא כן לא הוה פס"ר והריב"ש חולק עליו וסובר דגם ברובא דרובא הוה פס"ר. ובאו"ח הגהות מהר"ש"ם שכ"ו ראיתי הביא משמ"ק כתובות ו' מחלוקת בזה לענין רוב וברובא דרובא לא מיירי וממהרש"א שבת קכ דרב סובר דאם הרוב כן הוה פס"ר.

(ז) לשון "מכשיר" לכתחילה או דיעבד

עיין זכ"א ח"א ערך מגילה סימן תרפט לענין מכשיר שנאמר בש"ס דבהולין טו איתא דהיא בדיעבד ובמגילה נראה דלשון מכשיר גם לכתחילה נאמר. [ועיין עוד להלן אות י"ד בענין דיעבד].

(ח) אם נשים עצמן מביאין התינוק למול לבית מדרש של אנשים

בפ"ת יו"ד סימן רפט סעיף קטן ד הביא בשם חומות ירושלים דכשהנשים מביאים את התינוק למול אין הולכין לבית הכנסת של אנשים רק הולכים לבית הכנסת של עזרת נשים, וכתב בזה הלשון דרחוק הוא שתצאנה נשים לבהכ"נ דאנשים בשעה שמביאים את התינוק רק עומדים בעזרת נשים ומשיטים זה לזה בידים לבד ואין כאן ביאה דנחייב משום זה במזוזה, ואי משום התינוק, אפילו בר חינוך אינו, וגם אינו הולך אלא מושיטים אותו עכ"ל. ושם קאי באיזה צד יניח המזוזה על פתח שבין בית המדרש אנשים לבית המדרש של עזרת נשים אי חושבין הכניסה משל נשים לשל אנשים — עכ"פ כעת אנו רואים אפילו אצל גדולים שהנשים באין לבית המדרש אנשים כשמביאים את התינוק.

(ט) מילה דו"ש אפי' בעומד למות

בשבו"י חלק ב סימן פב כתב בתינוק שנידון לשריפה בערכאות מכל מקום מלין אותו בשבת ולא

עכו"ם — נראה דסובר דכשר רק דיעבד ועיין פמ"ג שם שכתב דגם סוכה לא יסככו נשים והא דסוכה גנב"ך בסימן תרלו גם כן רק דיעבד גם התם מחדש דבר עכ"פ מפרש סוכה גנב"ך כשר אדיעבד.

וברשב"א שבת דף סו דחליצה כשרה הוא רק דיעבד ותי' די"ל גם לכתחילה ואידי דבעי למיתני סיפא חליצתה פסולה אפילו דיעבד תנא רישא חליצתה כשרה, אבל באמת הוא גם לכתחילה, עכ"פ מפורש דכשרה הוא דיעבד רק אם י"ל דנקט אידי דסיפא. [עיין לקמן אות ל"א בזה].

(ד) אם "כל שהוא" היינו דווקא

בענין כ"ש אם הוא דוקא עיין בבא בתרא דף קג ע"א דכ"ש יש בו שיעור והביא מחולין פרק ראשית הגז דאיתא כל שהן ואמר וכמה, מנה ופרס, עיין שם.

ושם דאידי דתני שיעורא רבא שייך על שיעורא זוטא ומתניתין כ"ש, ובאהלות פרק יא משנה א' מפורש דכל שהוא נאמר ויש לה שיעור, ועיין תוספות שבת ס"ג ע"ב וכן י"ל כל שהוא למלקות גם כן קצת שיעור בעי, ועיין תוספות עירובין דף י נראה דאין חילוק בין משהו וכ"ש עיין שם דמדמה זה לזה ועיין הג' מצפה איתן שם.

ולפי זה הכי נאמר חמץ במשהו לאו דוקא אלא כיון דשאר איסורים בס' אמר על זה במשהו אבל ל"ד אי אפשר לומר כן, דאפילו נפל טיפה חמץ במאה אלף כמוהו לא בטל, וערוך השולחן רצה לומר דבמים הרבה בבאר אין אוסר במשהו אבל חלקו עליו וגם הוא רק מצד דבאר ומי'א. הלחולי מחלחל ואי אפשר לאסור עיי"ש.

(ה) "אם כסף תלוה" אם הוא עוד פרשת משפטים

במק"א כתבתי דהחינוך קורא פ' המשפטים אם כסף תלוה יען דשם מתחיל סדרה אחרת — רק את המצות שהם עד כסף תלוה קורא פ' המשפטים ראה מ' ר"ס שקורא פ' המשפטים שלא לקלל החכמים — וזה הוא אחר אם כסף תלוה ואפ"ה קורא זה פ' המשפטים.

אמרינן כל העומד לשרוף כשרוף דמי, והביא ראיה מילקוט סוף בשלח דמצרים אמרו לישראל מפני מה אתם מלין אותם ולאחר שעה אנו משליכין אותם ליאור וישראל משיבין ואומרים נמול אותם ואחר כך עשו מה שאתם רוצים ע"כ, ולא ימלט שהיה איזה מהם נימולים בשבת שהיו ישראל שומרים שבת במצרים א"ו כל זמן שהוא חי מחויב לקיים מצות בוראו.

(י) טעם חדש באיסור דם בתולים

בת' מהרש"ם ח"א סימן לו הביא בשם שם"ע להגאונים סי' קסח בשם רב האי גאון דטעמא דאיסור דם בתולים מפני דכשנבעלת ביאה ראשונה מרעדת ומחלחלת ופורסת נדה, כדאמרינן במגילה ותתחלחל המלכה — שפירסה נדה עיין שם.

(יא) בענין כיבוד אם

במהרי"ק סימן נח כתב לאחד שיבא למקום אמו לדין ואם יצטרך להוצאות עי"ז יותר ממה שהיה מוציא אם היה דן במקום אחר תשלם אמו הוצאות אלו, ואם כי אינו מן הדין מכל מקום שלא יהא לך שום פתחון פה לחלוק אמרתי כן.

(יב) בסגנון לשון המורה למדת חסידות בלבד

בר"ן חולין על גמרא דף צג איתא דרבא ור' יוחנן מחמת חסידות הוה ממרטטי ליה והיינו דקאמר רבא ממרטט ליה ור"י ממרטט ליה ולא קאמר רבא ור"י אסרי עיין שם. וכן מצאתי בבית יוסף או"ח סימן תקמג על הא דמו"ק דף יב דרבנן לא עלו בבית שנבנה באיסור ולא אמר אסור ליכנס בה משמע דלא מצד הדין היתה אלא מדת חסידות ע"כ כתב הטור נכון להחמיר עיין שם.

(יג) בענין אישתהי הולד עד — ולאחר — יב"ח

במה דאיתא דרבי ר' העשיל הביא ראיה לרבה תוספאה יבמות דף פ דא"ש עד י"ב חודש דאשתהי יש ראיה דאמר דנת מלך גרר בחלום הלילה ואם כן היה י"ב חודש מומן שהיתה אצל אבימלך עד לידת

יצחק בפסח הבא ואפילו הכי הוצרך לצור קלסתר פניו דומה לאברהם שלא יאמרו מאבימלך נתעברה ע"כ דיוכל להשתהות. ואמרתי דבאמת איתא בסה"ד דהיה שנה וד' חדשים מני אז שהיתה אצל אבימלך עיין שם ואם כן ראיה למש"כ המאירי ביבמות דף פ' דגם יותר יוכל להשתהות. ומצאתי בתשובות חיים שאל להחיד"א חלק ב סימן לח אות מ"ט העיר בזה. ומסיק שאין ראוי כלל שיוכל להשתהות יותר משנה, והביא מכמה גדולים דפסלו הולד באשתהי הולד יותר מיב"ח.

(יד) בסגנון לשון המורה על דיעבד

האומר לשלוחו ולא קתני אומר לשלוחו מדייקין דרק דיעבד עיין פ"ת חו"מ סימן שלט.

(טו) בענין לשונות שבע"פ ובשטר לגבי "הלוואה"

בכסף הקדשים סימן קעא סעיף יד דיש זכות על הנוהגים לומר בעל פה לשון הלוואה כיון שבשטר הוא כתוב בלשון עסקא עיין שם עוד לענין זה אם השטר הוא רק לפנים או בעל פה מקלקל את השטר.

(טז) בענין אי מחזקינן ל"י בתרי איסורי

מצאתי דבר חדש ברש"י מנחות דף ג ע"א ד"ה לא שנא דתרי איסורי לא מחזקינן ל"י דעבר חדא דעבד ליה הזאה ולא מיצוי וחדא דעביד למטה מחוט הסיקרא ולא למעלה עיין שם. אם כן בכל מקום הוא כן דלא מחזקינן דעבר ב' איסורים רק תלינן בדבר אחר אם יש לתלות כמו במנחות אבל תוספות שם חולקין ארש"י.

(יז) בענין איסד"ר אי מותר לספות בידים

ידוע שיטת רשב"א דאיסור דרבנן מותר לספות לקטן בידים בחי' רשב"א יבמות ק"ג ובתשו' הרשב"א ח"ב סימן צ"ב. יש להעיר מיומא דף עח דנעילת הסנדל אסור לקטן ביו"כ מ"ט דאמרי אינשי עבדי ל"י פרש"י גדולים עבדי ל"י והתורה הזהירה גדולים על הקטנים שלא יעשו להם דבר האסור בידים, ולדברי פוסקים דשאר עינויים הוא מדרבנן קשה מאי הוה דיאמרו אינשי עבדי להו הא מותר לספי להו איסור דרבנן. ושמא דבר דהוא אסמכתא מודה הרשב"א דאסור.

(חי) כלל חדש בלשון "לעולם"

במנחות דף יד ע"א כלל חדש דלעולם שייך לומר רק אי אתי לפלוגי אתרי תנאי אבל אי רק מפיק מחד תנא לא שייך לשון לעולם. עיין שם דקתני במתניתין לעולם אינו חייב כרת עד שיפגל בשתיקה בכזית רק אי מפיק מרבנן ומר"מ אבל אי מפיק רק מר"מ לא שייך לעולם.

(ט) הערה בענין מעות קונות

בבא מציעא דף מח ע"א דמקשה לר"י דסובר מעות קונות מן התורה ומייתי סיעתא לר"ל מקרא דלא אהדר תשומת יד ובודאי משום דלא משך אותו כלי ולא קנאה.

יל"ד מאי סיעתא דלמא באמת מעות שנותן קונה מן התורה רק כאן לא נתן מעות רק יש עליו חוב שילוח ממנו ע"כ לא קנה הכלי דמלוה להוצאה ניתנה ובמכר לא קנה במלוה עיין בבא מציעא דף טו ובתוספות.

(כ) אי על דרבנן שייך הלשון "רחמנא"

בבא מציעא דף צב ע"ב בתוספות ד"ה לא זכי יש מחלוקת אם על דרבנן שייך לומר רחמנא עיין שם וי"ל ע"ד אתי רבנן ובצרי ליה חדא דהם רחמינים.

(כא) הערה שלהריטב"א הי' עוד חי' ארוכין ושו"ת

בריטב"א יבמות דף קט הביא דכבר כתבתי בחידושי הארוכין נראה דהריטב"א חיבר חוץ מחי' ריטב"א אשר לפנינו גם חידושי ארוכין. ושם דף צג הביא דכבר כתבתי בתשובות שלי.

(כב) גם על איבעיא שייך "כתנאי"

לימא כתנאי שייך על איבעיא בגמרא ולא דוקא על מחלוקת אמוראים עיין בבא מציעא דף כז ע"ב דאיבעיא סימנים אי דאורייתא או דרבנן ואמר לימא כתנאי על זה — וגם זה לשון קושיא דמה איבעיא ליה כיון דפלוגתא דתנאי הוא.

(כג) בענין שיעור מיל כמה הוי

בס' ארבעה טורי אבן גדפס גם כן בסוף ס' מעשה רוקח על התורה בסופו דיש ב' מיני מילין, א' יש בו אלף ה' אמה, והב' יש בו ב' אלפים אמה וא"כ מתורץ היטב דממגדל נוניא לטבריא הי' מיל

דהשיעור מיל היינו מיל קטן וע"כ נאמר שם (במס' פסחים מ"ו) כדי מהלך כממגדל נוניא לטבריא, כי התיבות המהלך כממגדל [עה"כ של הב' תיבות] בגימטריא מיל קטן להורות שבמיל קטן הוא חמץ — ועיין שם עוד שכתב לענין השיעור שבמס' מגילה דף ב' ע"ב מחמתן לטבריא, אשר תיבות מחמתן לטבריא גמטריא "שני אלפים אמה" להורות שלענין מגילה הוא שיעורא דמיל גדול עיי"ב, ודבר זה הוא חידוש גדול שלא נמצא בשום פוסק [א"ה עיין מגילה דף ב' הנ"ל, בהגהות ר' יעקב עמדין ו"ל דכתב ליישב, דבמס' פסחים משער "בהילוך" כדקתני כדי שיהלך וכו' אבל במס' מגילה במיל דראי' קמשער עיי"ב].

ונלע"ד שאין לחוש לזה לדינא עיין ח"י סימן תנ"ט דאדרבא השיעור הוא יותר מייח מינוט ושיעורו כ"ב וחצי מינוט.

(כד) בענין הכרזה והשבת אבידה בבהמה

בבא מציעא דף כח במתניתין כל דבר שעושה ואוכל וכו' לא נתבאר הכוונה באלו הבהמות שמצא אם הכוונה לאחר שהכריז ג' רגלים על זה קאי מתניתין וגמרא דהשיעור י"ב חודש בעושה ואוכל וג' חדשים או ל' יום באינו עושה ואוכל.

או מיירי בלי ג' רגלים דג' רגלים לא נאמר אלא בשאר חפצים אבל בבהמה דטיפולא מרובה שיעורים אחרים יש.

והכרזה בבהמות נראה דבאלו בהמות דהשיעור להמתין י"ב חודש יש ג' רגלים יוכל להכריז בג' רגלים ובהמות דהשיעור ג' חדשים או ל' יום או ג' ימים מודיע לשכיני אבידה אבידה מצאתי כמו שסובר ר"מ בכל אבידה וכאן אפילו ר"י דסובר בשאר אבידה מכריז ג' רגלים אבל בבהמות ועופות דאי אפשר למטרחיה זמן רב כזה מודה דסגי שיודיע לשכיניו — או יכריז בבית הכנסת ובבית המדרש גם כן, וכן מבואר בפוסקים בחו"מ סימן רסז סכ"ב ובלבוש די"ב חודש מיום המציאה ונראה דכן גם סובר הרמב"ם.

ולא נתבאר אם מוכר הבהמות מה יעשה בהמעות האין יבא ליד בעליו כיון דאין כאן תבהמה או העוף שיוכל ליתן בעליו סימן בהם והאין יקח המעות.

ואפשר דבודק את הבהמה והעוף דבר שיוכל להיות בהם לסימן וכותב בכתב על ידי בית דין או עדים אחר כך כשיבא אחד ליתן סימן רואים אם גם בהכתב שנכתב בבית דין כן הוא ואז נותנים לו המעות — ולא מצאתי מבואר מזה כלום.

ובאמת גם כשהבהמה אצלו י"ב חודש צריך לעשות כן לכתוב הסימן מיד כשמוצאה דאולי תשתנה הבהמה והסימן לא יהא בה עוד ויפסיד האובד ע"כ כותבין הסימן תיכף וכל זה צריך עיון כי לא מצאתי מזה.

כה) תמיהה על הרשב"ם בענין פסח לדורות

דברי רשב"ם בהעלותך נפלאים שכתב ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו לפי שפסח מצרים לא נהג אלא יום אחד ולא היה כשאר קרבנות, עתה כשנבנה המשכן הוצרך לצוות שיעשוהו כעיקר מצוה לדורות ולא כפסח מצרים עכ"ל, ופלא דכי יש חילוק בין פסח מצרים בין פסח לדורות בענין הקרבתו ואכילתו הלא שוין הן כמבואר בגמרא פסחים דף צו. והא דאמרינן פסח מצרים לא נהג אלא יום אחד לא נאמר רק על אכילת מצה כמבואר שם בגמרא והאיך מפרש רשב"ם הא דלא נהג אלא יום אחד על קרבן פסח נגד הגמרא שם. ואי אפשר לפרש הא דלא נהג אלא יום אחד על פסח דגם לדורות כן הוא.

כו) אם עליה לאר"י ע"מ לחזור הוה דבר מצוה לענין שבת

ומצאתי בבה"ט או"ח סימן רמח סעיף קטן יד בשם כנה"ג דרק העולה לא"י להתישב שם מקילין לילך בערב שבת דהוה דבר מצוה ויש אומרים אפילו ע"מ לחזור כיון דאפילו מהלך ד' אמות בא"י מצוה הוא וחי' שלא ציין באה"ע למ"ש באו"ח.

בכנה"ג אה"ע סימן עה סעיף קטן כז כתב לעלות לא"י ע"ד לחזור אע"פ שזכות היא אין שום מצוה. והביא שכמדומה לו שראה בשלטי גבורים שאפילו ע"ד לחזור מצוה הוא רק שאין זוכר מקום השלטי גבורים.

וחי' שבאמת בשלטי גבורים שבועות ריש פרק ג' כתב להיפוך דאין שום מצוה בזה וקורא עליו מי בקש מידכם רמוס חצרי. וכתב דאפילו למ"ד

דהאידינא מצוה ללכת לא"י היינו דוקא על מנת לדור אבל ע"מ לצאת אין בה מצוה דכי היכי דהיציאה מא"י ע"מ לשוב אינה עבירה כך ההליכה לא"י ע"מ לשוב לחו"ל אינה מצוה דעיקר ההליכה והיציאה תלוי בדירה. ובאמת איתא בגמרא כל המהלך ד' אמות בא"י מכפר עליו אבל הכה"ג כתב דזכות הוא אבל אינו מצוה.

כז) בענין כפרות לבנות

בב"ח או"ח סימן תרה הביא בשם אביו א"א מורי ז"ל דאין לדקדק ולשאול אחר כפרות לבנות.

כח) ביאור בדברי תוספות יומא השמר דעשה עשה

צריך עיון דברי תוספות יומא פא ד"ה השמר דעשה עשה כתבו וז"ל אין על גב דר' יוחנן אית ליה במנחות דף לו ע"ב השמר דעשה נמי לאו הכא אליבא דר"ל דהוא מרא דשמעתא משגי עכ"ל. וקשה וכי פליגי ר"ל ור"י בזה אי השמר דעשה עשה או לאו הא לא מצינו רק ר"א פליג על ר"י במנחות ואם כן מאי מתרין דהא אליבא דר"ל משגי ומנא ידעינן דר"ל פליג בזה על ר"י ואם כונת תוספות לומר ולהדש דנוכל לומר דר"ל פליג כיון דהרבה פעמים פליגי צריך עיון דהו"ל לפרש הכא אליבא דר"ל ור"ל יוכל לחלוק על ר"י. מזה נראה קצת דהיה להם הגי' במנחות ר"ל במקום ר"א ע"כ לא צריכים לפרש רק כאן קאי אליבא דר"ל וצריך עיון דלא נמצא גי' זו. ואפשר סברי תוספות דכיון דנמצא בש"ס ר"י ור"ל דאמרי תרוייהו ע"כ במקום דלא נמצא זה חולק צריך עיון לומר כן.

כט) כה"ג איך מתמנה ואיך מסתלק

לפי דברי תוספות יומא דף יב דכה"ג מסתלק בפה [נלע"ד דרק בכה"ג שנתמנה ביו"כ בלי הסכמת רוב הכהנים רק על ידי המלך מיירי והפי' כה"ג המתמנה בפה מסתלק בפה דבאמת כה"ג אינו מתמנה בפה רק בהסכמת רוב הכהנים רק בכה"ג שנטמא ביו"כ מתמנה בפה ואז מסתלק בפה וכן נראה בירושלמי דהוריות והארכתי בזה]. ולאח"ז מצאתי בשו"מ מהדו"ג ח"א סי' רכ"א בת' להגאון חסל"א

ג' דפנות כשרה או דופן עקומה כשרה נימא גם כן רק דיעבד. [עיין לעיל אות ג בזה].

לב) בענין הלשון זצ"ל — הכ"מ לומר ביחד כשכותבין או אומרין על אביו או רבו הריני כפרת משכבו בשנה ראשונה יוכל לכתוב או לומר זצ"ל גם כן כך ראיתי בפתיחה ראשונה של הכ"ס נדפס בחוט המשולש שאמר כן הרבה פעמים על הח"ס זצ"ל הכ"מ. [א"ה: עיין בדברי שאל [דרשות להגרי"ש ג' זצ"ל] שכ' בהספידו על אביו ז"ל (בדף מ"ה מדפי הספר) שכ' כמ"פ אבי מורי הרב הגאון ז"ל — הכ"מ — ג"כ שניהם ביחד].

לג) בענין אם אפשר לקיים שניהם ל"א עדל"ת

אם אתה יכול לקיים שניהן אין עדל"ת. כתבו תוספות מנחות דף מ ע"א דלא הוה רק דרבנן ומן התורה גם בכה"ג דוחה עיין שם [באמת י"ל רק בכלאים כתב כן דהוה היתר אבל לא במקום דרק נדחה] ובטה"ק שם כתב כלל בכ"מ בעדל"ת וכתב דהבית יוסף באו"ח סימן יג סובר כתוספות ועיין מלא הרועים עדל"ת כ"כ בפשיטות ולא הביא דברי תוספות מנחות.

שם במלא הרועים כתב מתוספות פסחים פרק ה' דרק אם יכול לעשות בהיתר גמור אין עדל"ת אבל על ידי אי' דרבנן לא הוה היתר ועדל"ת. אבל עיין תוספות שבת דף קל ד"ה שלא ברצון דמשמע להיפוך. דאם אפשר לקיים שניהם להביא האיזמל דרך גגות לא יביאו אותו דרך רה"ר.

לד) בענין שחסידות משמעו גם זהירות

„חסידים“ פרש"י מנחות דף מ ע"ב זרזין במצות. עיין שם דשם ליכא לפרש חסידים עושין לפני משורת הדין שעושין ציצית קודם שנגמר הבגד ע"כ פרש"י זרזין במצות. עכ"פ גם על הזרזין במצות י"ל שם חסיד.

לה) ביאור בדברי תרגום יונתן תמוהים

בתרגום יונתן בן עוזיאל ויקרא יא. לח וכי יפול מנבלתם ויפיל מנבילתהון עלוי ברוטביה מסאב

דהכונה בתוס' כשם שמתמנה בפה כך נסתלק בפה כיון שעיקר קבלתו הי' בפה יוכל להסתלק בפה. וכ' שם דהמעין שם יראה דכהן הראשון כשרוצין לסלקו צריך שימצא בו פסול רק שזה שנכנס תחתיו כשם שנתמנה בפה כך מסתלק בפה אבל הראשון באמת א"א להעבירו מחזקתו עד שימצא בו פסול עיי"ש וזה כמו שכתבתי לפני הרבה שנים. — צריך עיון אם יוכל להסתלק מעצמו כשרוצה. עיין ס' ת' גיר לדוד להג' ר' דוד לאקענבאך שכתב להשוואל דר"ל דיוכל להסתלק בעצמו וכתב הוא דאינו יכול עיין שם סימן קעז.

ל) בענין חינוך כה"ג

ו"איתי פי' חדש בר"ח יומא דף יב ע"א בהא דמשני הגמרא דחינוכו את הכהן העומד תחת כוה"ג [ולא חינוכו אותו קודם יו"כ רק הזמינו אותו קודם יו"כ כמש"כ הריטב"א שם] באבנט פרש"י על ידי שיש לו אבנט אחר היינו של בוך זה חינוכו שהוא כה"ג ועל זה פריך דיש מ"ד דאבנט של כה"ג כל השנה היה של בוך ואם כן אין שום היכר ביו"כ במה שלובש של בוך. ור"ח מפרש באבנט שחגר אבנט של כלאים שהוא מותר בכה"ג והוא אסור בכה"ד עכ"ל. וזה ח"י גדול דהלבישו את הכהן לחינוך אבנט שלא יוכל לשמש בו רק להורות שלובש של כלאים למה שאסור בכל השנה. וכנראה שרק האבנט הלבישו אותו ובלא שום עבודה רק לבישת האבנט לחודא מורה שהוא כה"ג יען שכהן הדיוט אסור.

ולפי"ז צריך לפרש הניחא להיפוך מפרש"י דלרש"י אם כהן הדיוט לבש בכל השנה של בוך לא אתי שפיר דאין כאן שינוי מבכל השנה. אבל לר"ח הפי' להיפוך דאם כל השנה לבש של בוך אז יש היכר על ידי שהלבישו אותו כעת של כלאים. אבל אם כל השנה היה של כלאים אבנט של כהן הדיוט אז ליכא שום שינוי במה שהלבישו אותו כעת של כלאים.

לא) בענין אי כשר משמע דיעבד

פרה פרק יב משנה יא טבל אוזב ביום והזה ביום כשר בתפא"י כתב כשר משמע רק בדיעבד יען דמיירי דשהה הרבה בנתיים ועיקר מצוה הוא להביא מיד אחר טבילת האוזב ויש ראייה למה שכתבתי בכמ"ק שכשר משמע דיעבד וצריך עיון בהא דסוכה בת

שנאמר, 'עברי' או לשון רבים, 'עברים' מתורגם 'יהודאי', וצריך טעם על זה — ואשר כי רק אחר שנתברכו בני יעקב בפרשת ויהי, ונאמר ליהודה — 'יהודה אתה יודוך אחיך', ועל שם יהודה נקראו בני ישראל, 'יהודים', על כן רק אחר זה מתורגם על 'עברי' — 'יהודאי'.

לט) לענין מה מועיל קנין כסף היכא דנהוג

באמרי יושר כתב בחלק ב' סי' פ"ט דבמקומו ובמדינה המנהג דכסף קונה רק למי שפרע ולא כמהרי"ט ח"א סי' קנ"ה, שכ' דבמקום שהמנהג דקונין בכסף לבד, קנה, עיי"ש עוד שכ' דצריך להיות ברור שהמנהג כן.

מ) בענין פרישת משה מאשה מתי הי'

בזוה"ק חוקת דף ק"פ ע"א וז"ל ת"ח ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך וגו' וכי אמאי נעל הכא אלא אתמר דפקיד ליה על אתתא לאתפרשא מנה ולאודוגא באתר אחרא דנהירו קדישא עלאה ואי' שכינה וההוא נעל אוקים ליה באתר אחרא ואי' שכינתא אעבר לי' מהאי עלמא ואוקים לי' בעלמא אחרא, וע"ד כל מה דהייב מיתא לבר נש בחלמא טב נטיל מאני' מן ביתא ביש כגון סנדלי' מ"ט בגין דאעבר רגלי' דאינון קיומא דב"נ מהאי עלמא וכניש לון לעלמא אחרא אתר דמותא שארי בי' ע"כ.

ולדברי הזוה"ק הם חדשים, דצוה השי"ת לפרוש מן האשה במראה הסנה שהיה ט"ו ניסן ב"א תמ"ז שנה קודם יציאתן ממצרים, ובשעת מתן תורה לא הוצרך משה לפרוש מאשה דכבר יותר משנה פירש מאשה על פי ציווי השי"ת במראה הסנה.

ובש"ס דידן דמשה פירש מהאשה דדרש ק"ו עיין יבמות ס"ב ושבת פ"ו, וזה היה רק בשעת מתן תורה, ובאדר"נ פ"ב דהשי"ת אמר לו אז בפירוש דיפרוש מהאשה, ולדברי הזוה"ק הנ"ל צוה לו לפרוש מאשה שנה קודם יציאתם ממצרים.

ועיין רמב"ן שמות ד, כ. שאת אליעזר נתעברה ממנו בדרך או במצרים אם הלכה שם — ואחר כך אמר דיתכן דקודם הדבור הרתה צפורה את אליעזר עיי"ש, וכן צ"ל לפי דברי הזוה"ק הנ"ל דאחר הדבור פירש מאשתו.

שמעתי בשם מרן הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע לתמוה על הכונה בזה מה הכונה ברוטביה, וי"ל דבגמרא דרשין דנבילה יבשה אינה מטמא אם כי הגמרא בנדה דף נה דריש לה מקרא דבמותם כעין מותם דהוה לח ולא יבש י"ל כי התרגום דריש זה מנבלתם בשעה שנעשה נבילה דהיה לח טמא וזה"כ ברוטביה לשון רוטב דהוא לח ולא יבש.

ומצאתי בתו"כ דריש מנבלתם קרא ל"ו דיבשה אינה מטמא ע"כ קרוב לפרש דהתרגום דריש מקרא זה מנבלתם וכאשר אמרתי זה בשנת תרפ"א לערך להגה"צ ר' פנחס זי"ע חתנא דבי נשיאה אמר שנכון מאוד יותר מכל מה ששמע לפרש בזה.

לו) בענין החשש תערובות שיש בציקאריע

ראיתי בת' שבט סופר יו"ד סימן מ שנשאל על הציקאריע שיצא קול שמערבין בו שומן דבר אחר וכתב וקראתי לביתי מי שבקי בחכמת הכעמאי ועשה לפי אומנתו ולא מצא בו מאומה ואחר כך אני בעצמי הייתי מערב טיפה שומן והיה אחד באלפי רבבות בכל זאת על ידי אומנתו הוציא הטפה עכ"ל, וזה פלא דלאחר הרבה שנים נודע שאין בכח החכמה הזאת למצא אם מעורב אחד בחמישים עיין גם כן ת' אוהל יושיע חלק ב' סימן כ"ה כתב כן וכן היה הדבר מפורסם עד שנת תש"י שבעים שנה לאחר שנכתב תשובתו.

לו) בענין אי כותבין על אשה הלשון "ז"ל"

כעת המנהג לכתוב על איש הנפטר ז"ל (לפעמים כותבים ע"ה, עיין יו"ד סי' רמ"ב ובטו"ז) אבל על נקבה כותבים ע"ה, אבל בתשו' ח"ס יו"ד סי' שכ"ט נכתב על אשה ז"ל — ומצאתי בספר מגילת איבה שכ' התויו"ט (קרוב לסוף) על בתו שנפטרה ב' פעמים ז"ל או זלה"ה, ובת' אב"צ יו"ד סי' קנ"ב כותב על אשת השבי"ד מייצען — הרבנית ז"ל.

לח) הערה בלשון התרגום על תיבת "העברי"

חידוש בעיני כי בספר בראשית כל מקום שנאמר העברי או העברים על ישראל מתרגם התרגום עבראי, וכן אחר כך בסדר שמות עד מתן תורה — אבל אחר מתן תורה מתורגם בכל פעם

קוֹנְטֵרֶס

קהלת יעקב החדש

א

בזהרי חמה על הזוהר (הקדמת בראשית דף ח' ע"ב) בענין שהשטן קטרג על דוד שלקח את בת שבע ולא המתין ג"ח — והקשה הגאון הנ"ל ואמאי לא קטרג על דוד שלקח את אביגיל בתוך ג' חדשים למיתת נבל כדמשמע מהפסוקים וישמע דוד כי מת נבל ויקח את אביגיל — ודוחק לומר שלא שמע דוד אלא לאחר ג"ח כי שם באותן מקומות הי' הולך דוד, ובודאי שמע. וי"ל כמ"ש רז"ל עה"פ מבא בדמים, שהגידה לו שהיתה נדה, ואחר שהיתה נדה, ודאי שלא היתה מעוברת, [ונרשם שם במוסגר מוה"ר צמח מפני שיש נשים מעוברות ובא להם אורה הנשים, לזה נלע"ד לומר שידע ברוה"ק שהי' לדוד, שלא היתה מעוברת].

ובאמת תי' הזוהרי חמה — פלא, דהא מפורש בגמ' דעד ג"ח חוששת לווסתה א"כ א"א לומר שאינה מעוברת — ואפי' באמת אינה מעוברת שהיתה מופרשת מבעלה מ"מ אסורה לינשא כמפורש בגמ' ואהע"ז סימן י"ג — ואפי' האיסור הוא רק דרבנן דודאי הי' חייש לזה דוד.

וגם תי' מוה"ר צמח צ"ע דהכי סמכינן על רוה"ק בדבר איסור כמבואר בפוסקים עיי' תשורת ש"י לדו"ז חלק א' סימן ט"ז וצ"ע.

ומצאתי בסוף ס' הלולא דרשב"י בשם חכם מטבריא בשם תורת נביאים דרק שאר העולם א"א לסמוך על נביא אבל הנביא בעצמו שהופיע אליו הנבואה או ברוה"ק או רשאי לסמוך על זה א"כ א"ש גבי דוד [אמר המסדר, בזכרוני שבתשו' תשורת ש"י בעצמו מבואר שהנביא לעצמו יוכל לסמוך על רוה"ק — ועיין בשו"ת אפרקסתא דעניא ח"ר סימן א' אריכות בביאור ענין זה].

ב

(בשמו"ע) מחי' מתים ברחמים רבים — וצ"ב הכונה של ברחמים "רבים" — וי"ל עפ"י הנודע שאם הי' א' בחושך זמן מרובה אין להוציא אותו לאור בפ"א שיוכל לישראל סומא ע"י ההשתנות הגדול בפתע פתאום, ע"כ לאט לאט ירגילו אותו עם האור אשר לא ראה עד כעת — וכש"כ מי שמת וכעת יחזיר להיות חי על ידי שינוי פתאומי יוכל למות שוב מיד, ע"כ השי"ת ברחמנות רב עושה שיהי' התחי' לאט לאט שיוכל לישראל בחיים והיינו "ברחמים רבים", דייקא, שהולך ומתרבה חיותו ולא בפעם אחת.

ג

זה לערך ל' שנה אמרתי בעופות שיש להם הי' אצבעות היינו במקום אצבע יתירא יש להם ב' אצבעות ונחלקו המורים בזה ואני ג"כ הייתי אוסר ואמרתי כי שינוי זה גרע יותר משאר שינויים אשר גדולי עולם אסרו עופות חדשים עם איזה שינוי דצריך מסורה, יעיי' בספריהם דשם הסימני טהרה הם במקומם רק באבר אחר יש שינוי, אבל כאן יען דהשינוי הוא בא' מסימני טהרה גרע דסימני טהרה צריכים להיות בשלימות בלי שינוי — וי"ל כמו דאמרינן יתר כנטול דמי בטרופות גם בסת"ם דיתר אות או תיבה כנטול דמי עיי' רמב"ם הל' ס"ת פ"י אם הוסיף אות אחת פסול כמו בחסר אות אחת כ"כ לענין יתיר.

וכן גם כאן דצריך אצבע יתירה וכיון דיש שתיים יתר כנטול דמי ואין כאן אצבע יתירה — וי"ל כמו שהסביר התורת חיים חולין דף נ"ח דכיון דיש כאן ב' אברים נתחלק הכח מאחד לשני על כן הוה כחסר ונטול יעיי"ש.

כן ג"כ כאן דמסרו חכו"ל אצבע יתירה צריך
שיהא בשלימות וכיון דיש ב' אין האצבע יתירה
בשלימות — ואמרתי זה להגאון בעל מנח"א ז"ל
שהוא ה' אסור בזה והרעיש אז על גאון א' המתיר
[ומפני הכבוד אעלים שמו] ואמר לי אז שבקונטרס
תשובות שלו הוסיף ששמע שהגאון אבד"ק קאשוי
אוסר [הוא מורי זצ"ל] גם הגאון מראדאמשלא אוסר
ואמר לי שמה שחדשתי דרך אצבע יתירה ולא ב'
אצבעות, הם טובים וישרים, וכעת בשנת תשכ"א
מצאתי בס' דובב מישרים סי' פ"ט שהעיר בזה
ומכח זה החמיר ג"כ, ורשמתי בקיצור נמרץ.

ד

בענין שלא להשתמש בשם לעשות פרט השנה
בנובי"ת סי' קפ"א בת' בנו הגאון כ' דמה שכ'
לפרט שם הוא דבר חדש לרמוז בו פרט השנה והוא
דרך בזיון לחשוב אותיות השם משמות שאינם
נמחקים — וראה בת' פרי השדה ח"א סימן יו"ד
דהשד"ח הוכיח את הגאון פרי השדה שכ' אות ה'
משם לפרט לצרף תרנ"ח והפרי השדה מתרץ דאות
ה' מותר למחוק ע"כ אין חשש רק מתרץ עצמי שאין
בו אשמה רק גאון א' כ' פרט זה והמעתיק תשובתו
כ' פרט זה.

וראיתי בס' קומי רוני על תיקון חצות שנדפס
בשנת תרפ"ה בהסכמת הגאון המקובל ר' חיים
שאל דוויק ז"ל כ' פרט השנה בונה ירושלים עם
שם רק קודם הוי ואח"כ ה' נראה דלא חש לזה
ובנובי"ת הנ"ל ה' המדובר ששם ממש ה' הפרט
אבל כאן אפשר דמותר למחוק כזה. — ובת' צור
יעקב אסר עיי"ש סי' ד'.

ה

נלענ"ד דמה שנאמר כמ"פ דלמא אתי לאשוויי
גומות אין הפי' דיעשה גומא אלא דיסתום הגומא
— והפי' שיסתום הגומא בידיו לא ברגלו דברגלו
אינו חייב שאין דרך בנין בכך — עיי' פי' המשנה
לרמב"ם ר"פ מפנין כ' ונחוש שמא ישוה קרקעו
בידו והוא אומרם דלמא אתי לאשוויי גומות. —

וכן כתב במלחמות בפ' כל הכלים בתחלתו — לפי
שהוא עשוי גומות כולו והוא מתכוין ומשוה אותם
בידו כו'. — אבל ברש"י שבת דף קכ"א סוע"ב רוק
דורסו לפי תומו שאין מתכוין למרה ולאשוויי גומות
— הרי דברגלו מיירי ואפ"ה כ' רש"י הלשון לאשוויי
גומות.

ו

ראיתי בשד"ח אספ"ד ה' יו"ט דף ט' ע"ד פי'
בהלצה כל מי שיש בידו למחות — היינו בידו
דייקא בקן קולמסא וקן מגילתא יכתוב ידו לה'
להודיע ברבים כי דבר זה אסור והשומע ישמע ועליו
תבא ברכת טוב.

ז

בריטב"א (יבמות דף נ"ח ע"א) כ' אהא
דאמר ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל — דקשה
כיון דהי' בעילת בעל אחר בועל אין הבעל
מנוקה מעון א"כ משום זה אין המיט בודקין אותה
— וכ' ריטב"א דקדמה אין הכונה דאח"כ הי' שכיבת
בעל ובאמת לא הי' ואפ"ה שייך לשון קדימה כמו
בחולין דף ח' חידודה קודם לליבונה, ובאמת אין
אחריו ליבונה — כן הכא שייך קדימה אף דאין
אחריו מאוחר שכיבת בעל — והוא כלל חדש.

ח

בעצי עדן שבת פ"ז מ"ב כ' הגה"ק מקאמארא
זי"ע וז"ל לחתוך נייר לצורך בית הכסא מותר אלא
שאין עושין כן בפני ע"ה.

וכתב עוד שם — ידוע ממרן בעש"ט שכל
אחד מישראל חייב לעסוק בט"ל מלאכות בתקונו
של כל עולם עליון לתקן ולברר הנשמות והברורין,
ושאלו תלמיד א' ת"ח שעוסק בתורה מה תקנתו,
והשיבו ט"ל תורה מחיי' על ידי שעוסק בתורה של
מלאכות אלו מתקן כאלו עשה המלאכות בעצמן
בשורשן וביחודן — וזה שאמר התנא אחר שסדר
המלאכות ואנו לומדין אותן הרי אלו מלאכות אלו
דייקא שלמדת עד הנה יעלו לך כאילו עשית אותם
בפועל והוא האמת ברור ומתוק עכ"ל.

ט

שם בסוכה (פ"א מ"א) שמעתי בלחישת בקבלה שממשנה זאת יוצאין שמות שנבראו בהם שמים וארץ. — ובמ"ה כ' אבל הפסול מן התורה פסול גם לדפנות כך מבואר בירושלמי וכן ראוי ונכון להחמיר ויזכה לישב בצל השכינה.

ועיין בפ"ב בסוף ושפך לו רבו לעבד ולא עבד לרבו חלילה וג"מ דמותר לישב אף שהגשמים יורדין ואין בזה הדיוט אלא אדרבא אם הוא מרוב שמחת מצוה אינו מרגיש בגשמים מחויב לישב בה דגם בבית אם הי' לו שמחה בביתו לא הי' הולך למק"א ולכן כיון שנ"מ לדינא הביאו הרי"ף והרא"ש בעיא זו מי שפך למי — וכן נהגו הצדיקים והחסידים אשרי להם ואשרי חלקם.

י

בענין מיד דלאו דוקא מיד דלגבי שיעור גדול הוה שיעור קטן מיד. — יש להעיר מתענית דף י"ט ע"ב — דאמר אם אין להם מים לשתות מתריעין עליהן מיד ואיזה מיד שלהן שני וחמישי ושני — הרי דמיד לאו דוקא אלא גם אם הוא לאחר איזה ימים הוה מיד ושם מוכח דכל מקום דאמר מיד הוה לפי הענין דאמר ואיזה מיד שלהן — נראה דכל מקום לפי הענין.

יא

בענין כ"ש אינו דוקא כבר כתבתי בזה — ועיי' רמב"ם פכ"ג ה"כ ה"ג שכ' ולאחיזה כ"ש אבל לא יהי' פחות מגע"ג — וראב"ד חולק דכ"ש דוקא אפי' פחות מגע"ג — וכ"מ כ' דרמב"ם הי' לו מקום דכאן ל"ד. באהלות פי"א מ"א וב"ה אומרים כ"ש והוא ל"ד אלא כחוט המשקולת.

יב

כשרה אי משמע רק דיעבד כבר הבאתי מכמ"ק — ועיי' סוכה כ"ב אע"פ שאין הכוכבים נראים מתוכה כשרה בירושלמי דלכתחלה צריך שיהא

כוכבים נראה מתוכה עיי' ק"ע דיינן דאמר כשרה היא רק דיעבד וכ"כ בהגר"א סי' תרל"א. — וברא"ש שם דב"ה מכשירין שם כ"ב ע"ב הוא רק דיעבד — וכ"כ בפמ"ג ס"י תרמ"ד די"ל וב"ה מכשירין סוכה ישנה הוא רק דיעבד — ועיי' ר"ן שם י"ל דירושלמי לאו מלשון כשירה דייק וכ"כ ברש"ש שם.

יג

בהקדמת הזוהר דף י' ע"א השיך לליל שבועות איתא, אמר ר"ש לר' אלעזר ברי' אלעזר הב נבזבזא חדא לכלה דהא למחר אסתכל כד יעול לחופה באינון שירין ושב ושבחין דיהבו לה בני היכלא.

ולענ"ד הפירוש שירין [ושבכין] כנלע"ד בכ"ף והפי' הוא אצעדה וצמיד שנאמר בפ' מטות (ל"א, ג') דמתרגם שרין ושבכין — היינו כלי תכשיט לא שיר ושבח. כן נראה מהענין נבזבזא חדא — קשוטא חדא דכל זה הכונה מין תכשיט — אם כי בסולם מפרש שירות ותשבחות, לענ"ד הכונה על אצעדה וצמיד כנראה מהענין.

יד

בתוס' פסחים (ב' ע"ב ד"ה ר"א) כ' ול"ה ראב"י לא כב"ש ולא כב"ה עיי"ש, ואח"כ כ' למאי דס"ד דאור אורתא כב"ש יאמר ראב"י לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה. — הכונה דיוכל תנא לחלוק על ב"ש ועל ב"ה וסובר דלא כתרומ' אלא סובר ראב"י דאסור במלאכה מעמוד השחר. — אבל אם סובר אור אורתא א"כ אתי כב"ש וזה לא יתכן ע"כ מוכרח לומר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בזה.

ועיי' מהר"ם דיש גירסא בתוס' — ומי' — וכי' דאו קאי בין אס"ד בין אמסקנא עיי"ש — הכונה דלגי' זו א"א לפלוגי אב"ש וב"ה ע"כ גם למסקנא צ"ל דלא נחלקו ב"ש וב"ה בזה.

טו

בשם האריו"ל כ' דבליל ש"ק ישאר על שולחנו פרוסת פת שלא יהא שולחנו ריקם וכן נהוג בכמה

בתי ישראל — אבל ביום לאחר סעודה ב' לא ראיתי שצריך לעשות כן ולא נהגו כן.

אבל בנצוצי אורות זוהר יתרו דף פ"ח כ' בלשון זוהר ולא ישתכח פתורי' ריקניא ותשרי ברכתא עלי' כ' מכאן דקדק הרמ"ל — שנכון שלא יהא השולחן ריקן כל הלילה וכל היום — וכ' והנאני דקדוקו שהרי כל השבת יורד שפע עליון ולאו דוקא בעת האוכל הרמ"ז — אבל לא ראיתי לנהוג כן. וכמ"פ אירע לי שחתיכת פת שמכינים לי לסעודה אני אוכל כולה ואני מביא חתיכת פת לבהמ"ז שלא יהא השולחן ריקן — ונראה דאין קפידא לשירי ממה שהי' על השולחן לאכילה. ראה בזוהר יתרו פ"ז ע"ב בעי ב"נ לסדרא על פתורי' חד נהמא או יתיר ואי לא יכול בעי לשיירא מההוא מזונא דאכל על מה דיברך — הרי דעדיף להביא על השולחן מה דלא אכיל ממנו.

טז

בש"מ ג' ח"א סי' קמ"ד בענין אתרוגים מורכבין קרוב לסופו כ' מה שהוציא לעז כי האתרוגים הללו חותכים בשבת — שם כ' בזה"ל, ובפרט לפמש"כ רשב"א שבת קל"א בשם ר' יונה דאף למ"ד שמעשה שבת אסורים היינו דוקא במה שנתחדש ע"י חילול שבת מעשה ופעולה בגופם כגון בשול ואפי' אבל הוצאה בשבת לא נתחדש מעשה בגופם ודאי אף לר"י הסנדלר כשר מכ"ש כאן — ע"כ לא אבין מה שמדמה תלישה דהוה מעשה להוצאה דהוצאה הטעם דיכול לילך לשם ולהנות מהדבר בלי חילול שבת — אבל תלישה הוה מעשה בגופה מקודם הי' מחובר וא"א ליהנות וכעת נתלש ויוכל ליהנות — לדעתי גם לרבינו יונה אסור.

יז

כתובות פ"ה תוד"ה קיהב סימנא כתבו פרש"י דציירי בסדינא ושבעה הוי — וביבמות קט"ז לא הוה סימן כה"ג. נלע"ד כונת תוס' דכאן הוה סימן מעליא ציירי בסדינא עם מנין שבעה — אבל ביבמות לא הוה סימן יען שאינו רק כהאי גוונא אבל לא ממש כהכא דשם ליכא ציירי רק כמה הי' בחביתא.

ותמוה לי דברי פסקי תוס' כאן שכתבו וז"ל אם אמר ציירי בסדינא וכך וכך הוה אינו סימן — ולענ"ד אינו בתוס' אדרבא תוס' כתבו להיפך דכאן בציירי ומנין הוה סימן רק ביבמות דרק כה"ג ל"ה סימן ולומר דפסקי תוס' מפרשי בתוס' דתוס' הקשו האיך אמרינן דהוה סימן כאן והא ביבמות כה"ג ל"ה סימן — על כן מכח הקושיא הכריע פסקי תוס' דל"ה סימן בציירי עם מנין — דצ"ע לפרש כך בתוס'. — ובאמת הלכה הוא דציירי ומנין הוה סימן עיי' רמב"ם פ"ו מה' שאלה ופקדון ה"ד דפסק כן — אבל הא דיבמות אינו סימן מובהק עיי"ש.

יח

בירושלמי נדרים פ"ט סוף ה"א אמרין מנא לך הדא להמציא פתה כזה, אמר להן משרת הייתי את ר"מ בברחו שני' — ואית דאמרי מקלו של ר"מ היתה בידי והיא מלמדת לי דיעה — ק"ע פי' שהי' תמיד נשען עליו וממנו למד דיעה והשכיל — ובפ"מ פי' להפלות קדושתו ושבתו של ר"מ אמר כן א"נ הכונה משענתו של ר"מ שהי' נשען עליו תמיד ללמוד ממנו.

יט

באשל אברהם [להג' דע"ק] סי' תקס"ו כ' די"ל דלר' יוחנן דסובר ח"ש מה"ת הוא רק מספק דלר"ל הוא מדרבנן ולר"י הוא מספק אסור מה"ת ע"כ בהצטרף עוד ספק הוא ס"ס ומותר עיי"ש שמצד זה מותר לבלוע הרוק ביו"כ וכ' דבזה מיושב קושית תוס' שבועות דף כ"ב.

כ

בירושלמי (ערובין פ"ג ה"ד ופסחים פ"ו ה"א) דר' חייא סבר דאין לוקין על לאו דכתיב אל יצא איש ממקומו רק לאו דכתיב לא עיי"ש דהקשו עליו אל תאכלו ממנו נא דודאי לוקין עליו ומסיק אעפ"כ זה עומד בשמועתו וזה עומד בשמועתו היינו שאין לוקין על אל יצא איש ממקומו וליכא לאו בתחומין — אבל על אל תאכלו ממנו נא מודה. [עיי' ספר

א' לפרש מה שכתוב אמור לחכמה אחותי את שצריך באור, כלום יגרע ערך הענין אם תדמהו לאח ולא לאחות.

אלא הענין מתבאר ע"פ דברי המשנה ב"ב קל"ט ע"ב במי שהניח נכסים מועטים אוי הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים ואם לחשך אדם לומר שחיים אנו בזמן שהנכסים מועטים ואין בידינו להחזיק את התורה אף אתה אמור לו כהלכות המשנה שאפי' באופן זה עלינו לפרנס את הבת ולכן נמשלה לאחות ולא לאח שלא תשלחנה לשאול על הפתחים. ודפח"ח.

כד

בהאלף לך שלמה אה"ע סי' ט' כ' דאם הי' לה הרהורי בעל או אפי' נשאת לאחר מ' תלד עיי"ש דסמך על זה למעשה בא' שלא קיים פו"ר ונשתדך עם בת מ' שנה ויש מערערים דאסור ליקח אותה שלא תלד והתיר ליקח אותה — ושמ הביא גמרא דיבמות דף ל"ד דכל ששהתה אחר בעלה עשר שנים ונשאת שוב אינה יולדת, שאם דעתה להנשא יולדת — ואיתא שם דאם דעתא להנשא מתעברת — כן ג"כ בבב' מ' אם הי' לה הרהורי בעל יולדת — והנה בדין ששהתה אחר בעלה עשר שנים ונשאת אינה יולדת. כ' ערוך לנר שם דלא הובא בפוסקים ונ"מ לדינא כיון דהוה כמו עקרה שלא תלד עוד לא ישא אותה מי שלא קיים פו"ר — והביא מיש"ש למהרש"ל שם שכ' דאם נשאת לכהן וילדה שתצא דאמרינן ודאי זינתה ותמה למה לא הביאו הפוסקים דין זה — וכ' דאם הי' דעתה להנשא אפילו לאיש דעלמא ג"כ תוכל לילד כ"כ מהרש"ל וסיים לכן לענ"ד אין להחמיר שתצא מבעלה כהן — וח' דהגממהרש"ק באלף לך שלמה כתב דאם הי' לה הרהורי בעל להנשא אינה בכלל צדיקת עיי"ש וזה חידוש דמעשים בכל נשים צדקניות עוסקים להנשא אחרי שמת בעליהם לא רק הרהורי בעל אלא מדברים ועוסקים בכל כוחם להנשא הכי נימא ח"ו שאינם צדקניות — וזה מצרף הגאון ערוך לנר להתיר לכהן שנשא אלמנה לאחר עשר שנים וילדה דאמרינן דעתה הי' להנשא — וח' שלא ראיתי לאחרונים שידברו מזה.

גן דוד (בשו"ת שבסופו) להגר"ד שליסעל ז"ל מה שהביא בזה מהגאון בעל התעוררות תשובה ענין חדש, ומתאיים לשיטת ר' חייא הג"ל ודו"ק.

כא

דינים נחוצים מהגרש"ק ז"ל

בקנ"ט דף כ' סוף ת' נ"ו כ' אשר שאל בגביע של י"ש אם מהני הגעלה — ודאי מהני להו הגעלה. דוקא בנשתמש בו י"ש בקביעות לא מהני הגעלה אבל לא מה שמשתמשין בו כל פעם רק לשעה — וכיוצא בחילוק זה מובא בה' י"ג לענין כלי יין שכך הדבר פשוט דמהני להו הגעלה.

ושם (דף כ' ע"ב) דבדין אר"ה א"צ להשיב אם אומר מאיזה טעם דנתני עיי"ש עוד.

ושם (כ"ג ע"ב) בישול הצמוקים ל"מ לקידוש דהוה מים שיש בו טעם יין ואנן יין בעינן, לא מהני טעם — גם כבוש מעל"ע ל"מ רק תוסס ג"י ואז נשתנה להיות נקרא יין.

ושם (סוף דף ל"א ע"א) באט רוב עשרה כבר התפללו רק מיעוט לא התפללו ועמד א' והתפלל בקו"ר אם יוכל לומר ק"ש אח"כ, וכ' דא"ל ק"ש היאך יאמר תתקבל צלותהון ובעותהון דכל בית ישראל והם לא התפללו, אלא יאמר קדיש בלא תתקבל.

כב

בתשורת ש"י ח"א סי' ס"ב הביא שכ' בכוונת דראב"ע שאמר הרי אני כבן שבעים שנה היינו שבגלגול א' חי נ"ב שנה וכעת הי' בן י"ח שנה ובצירוף הוא כבן ע' שנה.

ועפ"ז העלה שם בת"ש דפחות מבן כ' י"ל דהוא בן כ' עם השנים דגלגול א' — וכן ינוקא דנענש אפשר שבצירוף שנים דגלגול א' הי' בר עונשין.

כג

בס' חפץ חיים (עה"ת דף ר"מ) הביא בשם גאון

כה

במתני' אהלות פי"א מ"א ב"ה אמרי כ"ש ומפרש בתוספתא האי סדק כ"ש היינו כחוט המשקולות — הרי ראי' דכ"ש יש לו שיעור — ברמב"ם פ"ב ה' תענית הי"א במ"מ דהאי כ"ש יש לו שיעור — ובהגה בני בנימין הביא מכמ"ק — וכ' די"ל דכ"ש למלקות אליבא דר"ש ג"כ לאו דוקא — ואני כתבתי בזה ג"כ לר"ש — וכן הבאתי מכמ"ק דכ"ש ל"ד. [עיין שו"ת "משנת יעקב" ח"א].

כו

בחידושיו על משניות יומא פ"א כ' הג' מהר"צ מלובלין דהא דאמרינן אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים במידי דאכילה — וגם בביאת איסור — אבל רק בודאי איסור אבל בספק איסור לא נאמר זה דאפשר באמת אין בזה איסור ע"כ לא נשמר משמים על זה וכ' שם דדמאי הוה גזירה דרבנן ומחשב ודאי איסור. [אמר המסדר, קצת פלא, לפי שיטת הרמב"ם בפירוש משניות ביכורים פ"י מ"א דספק כרת פטור אם כי דקמי שמיא גליא מפני דנחשב לפי ידיעת בן אדם, ובספק אכלו יעיי"ש, א"כ הה"ד להיפך כיון דכאן ספק הוי].

כז

בהא דחי' הטו"ז בכמ"ק או"ח תקפ"ח, יו"ד קי"ז, חר"מ סי' ב' — דדבר המפורש בתורה אין כח ביד חכמים לאסור — וכבר העירו מכמ"ק דלא כטו"ז, נראה דגם בתוס' יומא י"ג ע"ב ד"ה הי' משמע דלא כטו"ז שכתבו דרק מה"ת כ"ג מקריב אונן אבל מדרבנן ס"ל לר"י דמניח עבודה עיי"ש והא מפורש בקרא ומן המקדש לא יצא אפ"ה יכולים חכמים לאסור — ואפשר דבזה פליגי ת"ק ור"י ות"ק לא סבר כן א"כ להלכה הוא כטו"ז — דהלכה כח"ק גם רש"י לא מפרש כן.

כח

בלח"פ סי' שע"ו כ' בשם עבודת הגרשוני סי' י"ח דעגונה שאין לה היתר דאסור להתאבל ולומר קדיש — אבל מותר לקרא שם בנו אחר אביו — דרכי משה — וזה דבר חדש הובא ג"כ במשמ"ש.

כט

בהאי מעשה מכוערת ע"ב בבנין ציון ח"א סי' קנ"ד באשה שנבעלה ברצון, יען שהנואף אמר לה שהוא אלי' הנביא ורוצה להביא נשמת משיח אשר רק היא ראוי' לזה, עיי"ש, שהב"צ התירה יען דהוה כאנוסה להביא את משיח לפי טעותה ויראתה כסלתה — וכן נראה שהתיר בזה היד אלעזר סי' ק"ט — אבל השו"מ מהדו"ק ח"ג סי' מ"ח אסר אותה עיי"ש — וראיתי עוד בס' א' שנשאל במעשה זה וכעת איני זוכר היכן.

ל

בכסף הקדשים סי' קפ"ב ס"ט הביא שהי' לפניו ד"ת בפורים בענין א' שעשה שליח למכור י"א שוורים שלו והשליח מכר רק ח' שוורים כל א' בעד ח' זהובים והמשלח אומר שלא הי' לו רשות רק למכור כולם בעד ח' זהובים כל א' וחייב שבועה להמשלח רק שאין נשבעין ביום הפס"ד ודיינים לא הי' אפשר לקרות ע"כ אין זה פס"ד בהחלט וכשיבאו לעשות דין בהחלט יוכלו להבחין עוד.

לא

לכבוד שבת גימ' תשס"ד מכוון בגימ' "אכול לחם יין בשר דגים" להורות דכבוד שבת הוא אכילת דברים הנ"ל ומקיים עונג שבת בזה.

לב

אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולת ים (תהלים ס"ח), רמז למה שחסידים ואנשי מעשה טובלין בכל יום במקוה חוץ מן ט"ב ויו"ב — והם שנ"ב יום אותיות "בשן" — ומסוגל טבילה במקוה בכל יום להנצל מהרהורים רעים ושאר עבירות, והיינו מבשן ע"י טבילה שנ"ב יום אשיב יהי' בגדר בעל תשובה דעל זה מיוסד טבילה בכל יום דבעל תשובה צריך טבילה — אשיב ממצולות ים היינו תאות רעות ר"ל שמכונים "מצולות ים" מזה אשיב ע"י בשן. [בזה הבנתי נכון הלשון "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" דלכא' אין לו ביאור דמאי נפק"מ לן בזה

העיקר שישוב ויסלח לו, אלא דוהו מליצה שהתאוות גורמים לכל חטאתם, ולא ה"ו מכח העדר אמונה, והבן. — המסדר]

לג

בעצי עדן שבת פ"ב מ"ה כ' הגה"ק מקאמאראנא זי"ע וז"ל בהשפטו יצא רשע יצא צדיק אין כתיב כאן אלא יצא רשע מכאן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה פי' שהרשע הוא תמיד צדיק בעיניו וא"א כלל למדה"ד לשלוט עליו — וכן הוא סגולה אף לצדיק שתמיד הוא גרוע בעיניו שבעת צרה יזכיר זכיותיו ויהי' צדיק בעיניו — ולזה אמר כשיהי' זה הרשע נשפט יצא רשע יהי' בעיניו שהוא רשע ואז השטן מקטרג בשעת הסכנה ויפול לשאול תחתית עכ"ל.

ושם ספ"ב כ' מן הראוי לכל בר נפש בימי הקיץ שלא לעשות שום מלאכה קרוב לזייגער זעקס שאז בא"י קרוב לשקיעת החמה ועכ"פ האלבער זיבין שאז בשמים ממעל הוא שבת ממש, ובימי החורף במו"ש לא ידליק הנר עד קרוב לזייגער זעקס ואם אינו עושה כן דומה לו כמי שאין לו א' בחוץ לארץ שמחלל שבת אמיתי — ולענין הדין יש לזוהר מלעשות מלאכה אחר ששקעה החמה מעט עיי' מתנת כהן, ויש לסמוך על פסק ר"ת בדיעבד.

לד

באדר"ג פ"א אות ח' איתא, בזמן שהאשה מתעברת פני' מכוערות ומוריקות כל ג' חדשים הראשונים עכ"ל.

וכעת אומרות הנשים שאדרבא לאחר ג"ח פני' מכוערות ומוריקות ביותר ואפשר שנשתנו הטבעיים.

לה

בת' כת"ס יו"ד סי' ק"ח כ' ששלח בעש"ק מכתב בד"ת על בי דאר — ובמוש"ק כ' לו עוה"פ נראה שכבר קבל מכתבי מעש"ק נראה דאין קפידא אם ישלח בעש"ק מכתב על בי דאר אפי' האחר יקבלנו בש"ק.

לו

בהא דיש מקומות ברש"י ותוס' דאוכל תרומה טמאה "במיתה" והפליאו דרך "עשה" הוא עיי' כמה מקומות — והערותי מתוס' פסחים דף י' ע"א שכ' דבמיתה.

הנה מצאתי בת"ת שנת תרס"ג דף 64 בשם ציון ירושלים רפ"ב דבכורים דיש חילוק דור האוכל ת"ט במיתה — רק כהן הוא בעשה עפ"י ירושלמי ויתישב הרמב"ם פי"ט מסנהדרין ה"ב דור האוכל ת"ט במיתה וגם רש"י ותוס' יתישבו בזה דמיירי לענין זר יש חיוב מיתה.

לז

במד"ר פ' בא פט"ו אות כ' בחצי הלילה אומרים לאב"ד מבקשים אנו לעבר את השנה שתהא השנה הזאת י"ג חודש — ולא נמצא כן ברמב"ם דעיבור השנה בחצי הלילה או בלילה עיי' יפ"ת שם.

לח

(בנוסח התפלה) — אתה חוננתנו חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עון — לכאורה כפל לשון — ונראה הכוונה דמתפלל מקודם דשבוע הבא יהי' חשוכים מכל חטא דלא יחטא השבוע — ואח"כ מתפלל דגם העונות שעשה מקודם יהיו מנוקים על ידי מעשים הטובים של שבוע הבא — וזה ומנוקים מכל עון מה שעושה בזמן העבר אכ"ר.

לט

(בפ' וישב) ותאמר מה פרצת עליך פרץ — י"ל עפ"י דאיתא בבכורות פ"ב מ"ו דרחל שילדה ב' זכרים ויצאו שניהם כא' דא' לו וא' לכהן דהכהן בורר לו את היפה — יען דמסתמא היפה והבריא נפק ברישא עיי"ש, ונראה דכן הוא באדם דכשהם תאומים יצא החזק בתחלה. ע"כ כאשר נתן יד

בכתובה על שם מי שגדלו ולא שם אביו וכן לס"ת — ואח"כ בא לגט וצריך לכתוב השם שנקרא לתורה וכתובה — אבל צריך לכתוב שם אביו ממש האין לכתוב.

בענין לכתוב דאתקרי על שם שנשתקע אבל נכתב בכתובה דדעתי כמו שכותבין כמה פוסקים לכתב דאתקרי דהוא לשון בינוני מצאתי כעת דגם השו"מ מהדורא א' ח"א הסכים לכתוב על שם נשתקע דאתקריא — בערך ש"י קכ"ט סט"ז וסי"ח הביא מג"א לכתוב בשם הנשתקע דאתקרי, אבל כ' שלא רצה לעשות מעשה לסמוך על דעתו.

מד

שמעתי בשם מורי זצ"ל דר"ת להודות לך וליחדך באהבה ר"ת "לולב" לרמוז הא דאיתא בטו"ז סי' תרנ"א בשם גדול א' דצריך לחבר את הד' מינים שהם מורים על שם הוי' ואין לעשות פירוד בזה עיי"ש. — וזה להודות לך וליחדך שצריך ליחד אותם באהבה ור"ת לולב.

מה

בח"ס אה"ע ח"א סי' י"ז ד"ה והאומנם כ' דניאל מסריסים אשר ישמרו את שבתותי אע"כ כנ"ל דלא הוסרה תאוותו מכל וכל ונשא גיורת — וזה דבר חדש.

מו

באב"צ דעש אבן עזר סי' ט' כ' בענין נהר נאדאש אשר מקודם לא נכתב יען שהי' רחוק מהעיר קלויזענבורג חוץ לעיבורה ואח"כ נבנו הרבה בתים אשר עיי"כ הנהר תוך עיבורה של עיר — אם להוסיף כעת בגיטין גם שם נהר הזה. דיש חשש לעז על גיטין הראשונים שלא כתבו אם כי י"ל דכעת שקורעין את הגט ליכא חשש לעז. וסיים יען דדבר זה אין מפורסם כ"כ שמונחלה הי' הנהר רחוק מהעיר ועתה נתקרב א"כ יש לעז עיי"ש שסיים ואולי עדיף להיות בשוא"ת — אבל בתל אביב שנבנה העיר עד הירקון דיש שם שני בתי דינים ב"ד א' כותבין על מי ירקון וב"ד ב' שמסדרין ג"כ גיטין לא יכתבו וכדי בויון שיש ב' ב"ד החולקין בדבר א'.

הראשון הי' גראה דזה הוא החוק והבריא וע"כ בודאי יצא תחלה — וכאשר יצא אחיו אמרה האין נתחזקת דבתחלה היית חלש וכעת יש בך חזק עד שתוכל לצאת תחלה — מה פרצת עליך פרץ — האין נתחזקת מאשר בתחלה. — וכן פ' תולדות ויקרא שמו עשו יען דנולד בתחלה הוא הבריא ונגמר ביותר ע"כ שייך לקרא שמו עשו.

מ

בברכת אהבה רבה מסיים הבוחר בעמו ישראל באהבה — י"ל כוונה דיש מערערים בעו"ה ואומרים דמה שאני עם הנבחר הוא לענוש אותנו יותר מכל עם ולשון ומפני זה עמס עלינו עול תורה ומצות ויודע שלא נוכל לקיים ויעניש אותנו. — אבל לא כן הוא, רק לטובתנו רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות כדי להרבות שכרינו, והיינו הבוחר בעמו ישראל — באהבה — יען שאוהב אותנו ולא ח"ו ההיפך כדי שיענוש אותנו ח"ו.

מא

בענין שנעשה בין שני בנ"א שטר — וא' טוען שבע"פ הי' עוד תנאי או בע"פ הי' שאר מדובר אי מהני נגד כתב עיי' ת' מהרש"ם ח"ד סי' ס"ח בזה מכמה מקומות — וגם הביא מת' מראה יחזקאל סי' קי"ב בזה עיי"ש.

מב

באור לישרים להגר"ז איידליץ דרוש א' ז"ה ואני כ' וכבר ארז"ל דעד בן עשרים שנה מקרי תינוקת שב"ר — אבל לא ציין היכן אמרו כן — ואני הראתי מרז"ל ב"ב דף כ"א שהושיבו מלמדי תינוקות ומכניסין כבן ט"ז י"ז — וישבתי דברי מג"א תקפ"א בער"ה תינוקות מתענות היינו גדולים עפ"י הנ"ל — אבל שעד בן כ' נקרא תשב"ר לא מצאתי עדיין.

מג

בת' צור יעקב ססי' ל"ג דאין לקרא לס"ת בן אשתו בשמו דיוכל לבא לידי חורבה בגט — וראיתי בת' א' באיש נתגדל אצל א' ורצה דווקא לכתוב

מז

אירע כמ"פ כאן שנקרא למשל זשוטקא על אשה שנקראה יוטקא וחזתמת כן וכדומה יאזעף נקרא זשאזעף — מצאתי באמרי יושר ח"א סי' ל' שא"צ לכתוב זשאזעף יען דגם שם באנגליא הכתיבה הוא יאזעף — וכן עשינו כמ"פ — אם כי שמעתי כי כמה מסדרי גיטין כותבים גם המכונה זשאזעף וכדומה.

מח

במהרי"ל סוף ה' נשואין, דמהרי"ל כשהי' סנדק הי' נוהג לרחוץ ולטבול עצמו להכניס התינוק בטהרה לברית. — ובד"מ יו"ד סי' רס"ה סקי"א העתיק, הי' טובל עצמו להיות נקי להכניס הילד בנקיות. — מכל זה משמע דמהרי"ל הי' סובר דבטלוח לטבילתא ולא הי' טובל עצמו בשאר פעמים לקריו — רק כעת בשביל הסנדקאות.

אבל כנראה העולם מפרשים שהי' טובל עצמו אף שהי' גם מקודם בטהרה, ונהגו כמה גדולים שאם א"א להם לטבול באותו יום אין רוצים להיות סנדק אם שהם טהורים — וסוברים שמהרי"ל לתוספות טהרה טבל.

ואפשר לומר סמך לפירושם, דכיון דדומה להקרבת קרבן ומקטיר קטורת ובוה הוא הלכה דצריך לטבול עצמו לעבודה אפי' שהי' טהור כמבואר ברמב"ם ה' ביאת מקדש פ"ה ה"ד ע"כ יש מקום לומר שמהרי"ל טבל עצמו אם שהי' טהור טבל עצמו, יען דהוה כעובד עבודה שצריך לטבול עצמו אפי' הי' טהור.

מט

בזכ"ל א' סוף ה' מילה הביא בשם גור ארי' דנולדו תאומים ס' בן ז' או ח' ומת א' מהן ולא מלו את החי אפי' בחול עד ל' יום אפי' נגמרו שערו וצפרניו תואיל והתאומים יונקין זה מזה כי הוא מסוכן עד ל' יום — ואיני יודע אם כעת נוהגין כן.

נ

י"ל כי חי עם מספר תכ"ב בגימ' ת"מ אותיות

מת, להורות כי החי צריך לכתוב צוואה וכל דבר יהא ב"כתב" ואז "מת" יוכל לילך לעולמו כי ידע כי שלום יהי' אחריו ולא ירעו ולא ישחיתו בניו ויורשיו אחריו, ויהי' שיבולע המות לנצח אכיר. [אמר המסדר — לפי דרכו של המחבר שליט"א, הרי דלה לו חספא ואשכח ארגניתא, בהקדם מש"כ הרה"ק מוהר"ש מבעלזא זי"ע לפרש א"ד שלמה המלך ע"ה במשלי מות וחיים ביד הלשון — דלכאור' הו"ל להקדים חיים למות, אלא רצה להורות דעי"ד שכותבין ח"ת ביד לדורות למשמרת, הוי שפתותיו דובבות בקבר והוי גם לאחר המות — חיים לו לנצח עכד"ק. וזהו הרמז שע"ד כתב, גם אם כבר הוי מת, מ"מ גם אז הוי חי — עם — כתב, והבין].

נא

בענין תשובה

(בשמו"ע) השיבנו אבינו לתורתך וקרבתנו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלימה לפניך. — לכאורה הו"ל להקדים החזירנו בתשובה קודם שילמד תורה ויתקרב לעבודה דכל זמן שלא שב בתשובה תורתו ועבודתו אינו מתקבל וח"ו מוסיף כח בסט"א כדאיתא בספח"ק, וכאן סידרו מקודם השיבנו אבינו לתורתך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ורק אח"כ והחזירנו בתשובה.

אכן יובן לפי מה שכתב הגה"ק התניא זי"ע [מובא בס' תוספות חיים פ' קרח בשמו עיי"ש באורן] דהה"ק ארי' ליב השפאלער זידא זי"ע אמר להה"ק בעל תוס' חיים שמקודם צריך להיות סור מרע ואח"כ ועשה טוב וכל אשר מרגיש בנפשו כמה הוא סור מרע כך יכניס עצמו בעשה טוב ולא יותר כדי שלא יהי' זורע על הקוצים ח"ו, וכאשר באתי לעמוד לשרת בקודש לפני ולפנים אדמו"ר הצדיק הקדוש מו"ה שניאור זלמן זצוק"ל ונאמתי לו הדברים האלה, אמר לי בזה הלשון זה דעת ב"ש שהוא שם אורחותיו בחי' דין וצמצום — אבל הלל מדה אחרת היתה לו כי נר אחד דוחה הרבה מן החשך עיי"ש באורך לבית הלל יותר טוב תיכף להקדים את עצמו בבחי' ועשה טוב בכללות הנפש אפילו פגם את נפשו בכמה

עבירות כי התורה נקראת אור והמצוה גר כמש"כ כי גר מצוה ותורה אור, וכמו שהבית מלא חושך וכשמכניסין גר א' נדחה החושך ממילא כן הדבר בנפש האדם אם יעשה מצות ומע"ט ויעסוק בתורה אז יתבטל היצה"ר והסט"א ממילא יהא נדחה מהמאור שבה ותחזיר אותו למוטב עיי"ש, ויתשב שמקודם השיבנו לתורתך ולעבודתך ועי"ז ותחזירנו בתשובה כי גר א' דוחה הרבה מהחושך.

אבל לדברי הה"ק משפאלא [וכאשר גם כמה ספה"ק אמרו כן] שקודם צריך להיות סור מרע ורק אח"כ עשה טוב — י"ל בנוסח השיבנו דיש תשובה תתאה ויש תשובה עילאה ודי בתשובה קטנה קודם לימוד התורה ועבודת השי"ת ועי"י לימוד התורה יבא לתשובה גבוהה — וע"כ אמר אח"כ והחזירנו בתשובה שלמה לפניך והיינו תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד וזה לפניך, וזה א"א רק עי"י לימוד תורה וקיום מצות אכ"ר.

נב

הא דהביאו בשם הוהר דלילה של קי"ס הי' אור — באמת ליתא בוהר רק נהיר האי לילא כתקופת תמוז איתא בוהר דף מ' על ליל ט"ו בניסן. אבל מצאתי בבני"ש פרשת החודש בשם המקובל ד' יואל בע"ש בשם מדרש ויאר את הלילה דנהיר האי לילה דקרי"ס, ומפרש דהי' שני לילות אור ליל יציאת מצרים — וליל קי"ס — וזה חידוש.

נג

נשאלתי (יום ד' מטות תשכ"ז), שנקרע ס"ת באותיות השם — ויחזק ה' את נקרעו אותיות מהשם מה לעשות [איזה מאן דהו דיבק מטלית על השם בלא שום תיקון, כעת נטל הסופר את המטלית].
ואמרתי לקדור השם עם תיבה א' קודם השם ותיבה א' לאחר השם, היינו ויחזק השם את — וידבק מטלית עפ"י דברי חיים ח"ב סי' קכ"א ביו"ד בכה"ג שנמחק ה' ראשונה בשם ויש תקנה לתקן או לקדור או לגנוז היריעה, ופסק לקדור עם כמה תיבות עפ"י דברי תפארת למשה שפסק כן והאריך בשבחו. — אם כי בתשובה סי' קכ"ג בשאלה שנמצא נגיעת דקה

בה"א שבשם והרב צוה לקדור השם ובא א' ומחק הנגיעה — וצוה לגנוז היריעה ולא לקדור וכ' שקשה לו לפסוק לקדור יען שלא נהגו כן העם, שזה לא כבר פסקתי לקדור וסמכתי על התפארת למשה שהורה כן למעשה, אבל שם לא הי' אפשר באופן אחר — כנראה זה כונתו על סי' קכ"א — ונראה דשאלה דידן הוא כמו סי' קכ"א בודאי הי' פוסק לקדור. ובנ"ד גם שורה שקודם ויחזק הנ"ל הי' נקרע אות א' היינו — בית — והסכמתי לכתוב רק ב' אות קטן ולא לקדור כלל. והשי"ת יצילנו משגיאות.

נד

צריך להבין כיון דעכו"ם מצווין על איסור בעילת א"א דגם אבימלך ופרעה נענשו על זה א"כ כיון דאסתר היתה אשת מרדכי דדרו"ל מגילה דף י"ג אשר לקחה מרדכי לו לבת — לבית — א"כ האיך הכשיל את אחשורוש עם אסתר והי' לו לומר דבעולה היא. — ובפרט למש"כ ח"ס לפורים משנת תקצ"ה נדפס בפני עצמו — דמזה ידע מרדכי דמשמים היא יען דבדקו את הנשים דכולם אמרו דבעולות הם שלא רצו ליתן בנותיהם לצורך זה ע"כ בדקו אותן, ככתובות דף י' אם ריחה נודף בחבית של יין ואסתר בעולה היתה ואעפ"כ לא נדף ריחה ונלקחה, וזה הי' נס והכיר מרדכי כי מד' היתה זאת — וצ"ע היכי עביד קוב"ה ניסא לדבר אסור שע"ז נכשל אחשורוש באי' א"א.
[א"ה לפ"ד הרמב"ם הובא לעיל לק"מ, דאם דכלפי שמיא גליא, מיהא כיון דלאחשורוש נתברר שהיא בתולה, לא חטא, וממילא לא נכשל ודו"ק]. — ואפשר דגם אסתר אמרה שבעולה היא ולא הועיל יען דע"י הבדיקה נראתה כבתולה — ומשמים עשו כן יען דהיתה מוכנת להצלת ישראל. עיי' בית יצחק על מסכת מגילה דף ט"ו בענין זה.

נה

באו"ח בב"י סי' רס"ג כ' דיש לסמוך יותר על מש"כ תה"ד יותר ממה שכ' בכתביו דמה שאדם כותב בספר יותר מדקדק בו ממה שכ' בכתביו. — ויש להבין דמה שכ' בכתביו הוא מה שהשיב על מה ששאלוהו למעשה — אבל שכ' בתה"ד הוא רק

ס

בד"מ יו"ד סימן ק"צ סעיף קטן ז' הביא וז"ל, וראיתי בקונטרס המתוקן בלשון אשכנז כל הלכות נדה כדי שילמדו הנשים מתוכן, וכתב שם דאם הכתם עגול ובתוכו חלוק בלא דם כמין "ס" כשרה, ומאחר שלא ראיתי חילוק זה בכל הפוסקים נראה דאין לסמוך עליו עכ"ל.

סא

במדרש רבה ב"ר פ"י הביא דר' יוסי צלי של מו"ש בשבת וכן דריש רבי, יען שבהכ"נ היה רחוק משוב בנ"א התפללו של מו"ש בשבת, וזה חי' דבש"ס ברכות דף כ"ז ליכא רק התפלל של שבת במו"ש אבל לא של מו"ש בשבת, וראיתי להחיד"א בשה"ג — שהביא גי' בש"ס של מו"ש בשבת, אבל כעת אינני זוכר את מקומו.

ועיין שם במסכת ברכות דף ל"ד ע"ב דרבא אמר חזינא לר"ג דכרע וחזינא לרב ששת דקעביד הכי וצריך להבין למה גבי ר"ג אמר דכרע וגבי רב ששת אמר דעביד הכי. — נלע"ד כונה עמוקה בזה עפ"י מה שכתב הגה"ק ר"צ מוידטשוב זי"ע בסור מרע ועשה טוב בשם הנועם אלימלך זי"ע דאסור לאדם לעשות תנועה יען אשר רבו עושה כן, עיין שם, ע"כ כשאמר רבא חזינא לר"ג דכרע יכלו לשאלו הא אסור לעשות תנועה שעושה רבך. ע"כ השיב דכאן שרי דחזינא לרב ששת דעביד הכי היינו כמו ר"ג דמתחלה לא עשה כן רק כשראה את ר"ג עשה כן נראה דכאן אין חשש לעשות כמו רבו ע"כ גם אני עושה כן.

סב

בקדושין דף ב' ע"ב ברש"י ד"ה וניתני האיש קונה בג' דרכים וד"ה ומקנה אותה בשתי דרכים כתב בישמח משה על ש"ס דף כ"ב בשם הגאון בעל דרישת ארי דצ"ל ברש"י האיש קונה בשלשה דרכים ואחר כך צ"ל ומקנה לעצמה בשני דרכים והפ"י כיון דתני האיש צ"ל לשון זכר וזה שלשה ושני דרכים דזה לשון זכר כמ"ש רש"י לעיל במתניתין דשתי

מה שחקר לעצמו איזה הלכה, עיי' ש"ך יו"ד סס"י קצ"ו — וא"כ ה' הסברא דעדיף מה שהשיב בכתביו למעשה. — כמו מה שכותב בספר על הש"ס אינו להלכה כמו שאילו כותב בתשובה למעשה, דאם אדם יודע שכותב לחכם א' למעשה יותר מדקדק ממה שמברר לעצמו אפי' למעשה [עיין במשנת יעקב על יו"ד בזה].

נו

בתוספות הרא"ש ברכות דף ט"ו ע"א כתב כלל חדש, דלענין לכתחלה אין להתיר בדרבנן יותר מבדאורייתא רק לענין דיעבד י"ל בדאורייתא החמירו דאפילו בדיעבד לא יצא ובדרבנן יצא, אבל לא לענין לכתחלה והוא דבר חדש מאוד.

נז

ראיתי מובא בשם הה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע שאמר בשבע ברכות, חסד ואמת בגימ' חתן וכלה אבל לא אמר מה נרמז בזה. [לדעתי הכונה עפ"י רש"י ויחי, חסד ואמת חסד שעושין עם המתים הוי חסד של אמת, וידוע דמהווג לקיום המין מוכח שהאדם מוכרח למות ושפיר מובן הרמז. — יהושע].

נח

ביוסף דעת לבעל שו"מ סימן של"ד כתב לענין חרם על הדפסה של חומשים עם פי' אוה"ח ובאמת דאם יש שינוי מגדול לקטן גם כן חל החרם עיין שם וגם אם מוסיף פירושים שייך החרם, עיין שם, יען דמזיק למדפיס הראשון רק על הקונה לא שייך החרם כיון דהוסיף פירושים יוכל לומר דהוא רוצה בפירוש החדש עיין שם.

נט

במס' ברכות כ"ב אמרינן שעזרא תיקן מ' סאה ותיקן ט' קבין עיין שם, יש לרמז דאותיות אלו מ' סאה — ט' קבין גימ' זר"ע ועם הכולל עולה בגימ' "עזרא".

סו

דבר שאין לו תקנה דחשיב כדיעבד מפורש
במסכת פסחים תוספות דף ל' והובא ברמ"א אה"ע
סימן קס"ט סעיף י"ב. ודבר שהוא רק שעת הדחק
או טורח גדול דחשיב כדיעבד מבואר בב"ש אה"ע
סימן ס"ב סעיף קטן ד' — אבל הדבר כבר מבואר
בתוספות גיטין דף ס"ז דאם הוא עת הדחק גם
לכתחלה תעשה כן והוא שגור בפי הפוסקים להלכה
דשעת הדחק כדיעבד דמי.

סז

בחולין דף ה' סוף ע"ב תוספות ד"ה לא
ליסחוף כתבו דלאחר שנצטנן מותר להניח החלב על
הבשר כדכתיב וישימו החלבים על החזות. והקשה
בנמוקי הגרי"ב דלמה לא הביאו מהמוקדם בפרשת
צו [ז, ל] את החלב על החזה יביאנו דמבואר בקרא
דהניחו החלב על החזה והשאיר בצריך עיון.
ועד שהפליא על התוספות יש פלא האריך לא
עיינ דמקרא זה אין שום ראיה דלא מיירי מחלב
האסור רק השומן שעל החזה יביאנו עם החזה.
כמבואר בתרגום אונקלוס תרבא דעל חדיא ייתי עם
חדיא ובת"י מבואר שומניתא דעל חדיא וזה הוא
חלב המותר ואין כאן שום ראיה דמותר ליתן חלב
אסור על הבשר כשנצטנן. ושפיר הביאו מקרא
דשמיני (ט, כ) וישימו את החלבים על החזות היינו
החלבים הנזכרים למעלה דהם אסורים — על החזה
המותרת יש ראיה להתיר דאכלו החזה אם כי היה
החלב עליהן. אבל צריך עיון בזה מה מיייתי ראיה
דבצונן מותר מקרא הא כל האיסור גם כשהוא חם
אינו רק מדרבנן לכתחלה כמבואר ברמב"ם פרק ז'
ממאכלות אסורות הלכה י"ט. — וא"כ אין ראיה
מקרא אפי' על חם כש"כ על צונן.

ואפשר הכונה עפ"י דברי הט"ז אור"ח סימן
תקפ"ח ויו"ד סימן קי"ז וחומ"מ סימן ב' דדבר
המפורש בתורה אי אפשר לחכמים לגזור ע"כ כיון
דמבואר בקרא להתיר וישימו החלבים על החזות אי
אפשר לגזור בצונן.

סח

בדרישה אה"ע סימן כ"ה כתב הא דאין פורענות

דרכים גרסינן יען דנקנה לשון נקבה ע"כ מפרש
רש"י כאן לשון זכר וט"ס ברש"י וסיים היש"מ
דדפח"ח.

סג

בתענית דף ל' ע"ב, כל האוכל בשר ושותה
יין בט"ב עליו הכתוב אומר ותהי עונתם על עצמותם
יל"פ דאחכו"ל דמי שעבר כ' שנה ואינו נושא אשה
אומר הקב"ה תיפח עצמותיו הרי העונש מי שאינו
נושא הוא בעצמות, ובאמת מי שאינו נושא יוכל
לתרץ עצמו עפ"י מרז"ל מיום שחרב ביהמ"ק דין
היה שנגזור על עצמינו שלא לישא אשה עיין ב"ב
דף ס', אבל התינוח מי שמתאבל על חורבן בית
המקדש יוכל לתרץ מניעת פו"ר בזה, אבל מי שאינו
מתאבל אי אפשר לתרץ עצמו בזה ונענש.
וזה אמר, מי שאוכל בשר בט"ב ואינו מתאבל
על חורבן בית המקדש או נתעורר חטא מה שלא
נשא אשה ותהיה עונתם על עצמותיו, היינו, נשיאת
אשה, דארו"ל תיפח עצמותיו.

סד

ח' ראיתי בעיון יעקב על העין יעקב בבא
מציעא דף ס"א שכתב ואפשר שמה"ט לעתיד יהיו
שקצים ורמשים מותרים שאז אין צריך הבדלה בין
העמים ושרים שלהם כי אז יהיו כולם שפה אחת
וה' אחד ושמו אחד להיות כולם עבדי ה' ולא ישבו
תחת שרים של מעלה כלל.
ופלא היכן נמצא זה דשקצים ורמשים יהיו
מותרים לעתיד, רק על חזיר שנקרא חזיר דחזיר
להתירו, אבל על שקצים ורמשים לא נמצא כן.

סה

ברמב"ם פרק ט"ו הלכה ח', שהתה עשר
שנים ולא ילדה והרי הוא יורה כחץ שכבת זרע,
חזקת החולי ממנה ותצא שלא בכתובה — וראיתי
כעת שבאסיפת הרופאים החליטו דנקל לרפאות אם
המניעת לידה היא מהאשה מן היכא דהמניעה הוא
מהאיש, ולפי"ז היה הדין משתנה כעת דנוכל לומר
שהוא מהאיש אבל אין נאמנות להרופאים כל כך.

יוצאין בפסח א' י"ל דסבר כר"ש דכ"ש למכות וגם כ"ש למ"ע עיין שם. ולענ"ד אי אפשר לומר כן דלר"ש יוצאין כל ישראל בפסח אחד דודאי גם לר"ש אם כי לא בעי כזית מכל מקום קצת שיעור בעי כדי שירגיש בפיו איזה טעם אבל לא כ"ש ממש כעין גרגיר.

עב

בשבת דף צ"א מהו דתימא כל שהוא לאפוקי מגרוגרת ולעולם עד דאיכא כזית קא משמע לן עיי"ש — הנה יש ראייה דכ"ש יש לו שיעור וכמו שאיתא בהרבה מקומות כן בחולין פרק ראשית הגז ובשבת דף ס"ג ע"ב בתוספות. וכן בדף ק"ג ע"ב המעבד כל שהוא וכתבו התוספות לאו דוקא כל שהוא דיש לו שיעור אלא לאפוקי מדר"ש דאמר עד שיעבד כל העור נקט כל שהוא, ועיין כסף משנה פרק א' מהלכות ביאת מקדש הלכה ב' העתיק ת' רשב"א סימן שס"ג וכתב דכל שהוא ל"ד כמו בראשית הגז ובעירובין פרק חלון. — עיין תוס' קדושין דף י"ז ע"א ד"ה ונילף כתבו מנ"ל דבכל שהו נילף מבכור ותהא ה' סלעים ושם הא השיעור שתי כסף כפי' רש"י ואפ"ה קרי אין לה שיעור.

עג

במס' נדה (דף ל' ע"ב) איכא גופא דלא מקבל סמא — והח"ס בתשובה נדפס בחי' אגדה משנת תקצ"ה הביא זה לענין דאמרינן כ"ש דאיכא גופא דלא מקבל קמיע וכתבא עיי"ש. ובאמת בגמ' רק ר' ישמעאל סובר כן ואדרבא חכמים חולקין על זה ואמרי דסמא אשקינהו להשפחות ע"כ ידעינן דנתעברו ונראה הולד למ' גם בנקיבה — ור"י אומר איכא גופא דלא מקבל סמא ע"כ לא סמכינן על זה, אבל כיון דחכמים סמכו על זה א"כ סברי חכמים דל"א איכא גופא דלא מקבל סמא רק כל הגופות מקבלי סמא.

עד

בגמרא ב"מ (דף מ"ח ע"א), דמקשה לר"י דסובר מעות קונות מה"ת ומייתי סיעתא לר"ל

בא על ישראל שאין בה פרעון עון העגל הכונה שאין בה פרעון עון עריות גזל לשון הרע שר"ת עג"ל. ועיין שם סי' כ"ה אות כ"ד מש"כ לפרש הא דנדה דף י"ג המקשה וכו' יהא בנדוי ולימא אסור דמגרי יצה"ר בנפשי' עיין שם דמפרש אם אמר אסור משמע דלא הוה רק איסור ע"כ אמר יהא בנדוי דחמור. ובאו"ז חלק א' אות קכ"ג מפרש דאם אמר אסור יש גירוי יצה"ר לדבר האסור אבל בנדוי אין כל כך גירוי יצה"ר.

סט

ראיתי דבר פלא במגיד משרים פרשת צו שכתב וז"ל ומרור רמזו במלכות דכשם שהוא מרור בתחלתו ומתוק בסופו הכי נמי מלכות מר בתחלתו בהנהו סטרין דסחרין לה ומתוק בסופה כד מתעלית בגוה ואקרייא חסא דחס רחמנא עלן ופרקינן עכלה"ק. ובאמת מצינו להיפוך בגמרא פסחים דף ל"ט במרור מה מרור שתחילתו רך וסופו קשה אבל שיהא תחלתו מר ומתוק בסופו לא מצינו, ובירושלמי שם אמרו בחזרת תחלתו מתוק וסופו מר.

ע

בזוהר קדושים דף מ' איתא דכהן הדיוט בשעת הרמת הדשן היו כל הבגדים של בד גם האבנט ולא של כלאים אבל בשאר עבודות היה של כלאים. ועיין שם בזוהר ת"ח נוקבא עד ג' זמנין דאתעברת איבא דמעהא לא אשתלים בתר ג' עידואן נוקבא אתתקנת בהווא איבא ואסתכמו כחדא כדין ההיא איבא שלימו דכלא ושפירו דכלא. נראה דעיקר שלום בית יש לאחר שילדה ג' פעמים ע"כ אם יש מחלוקת בין הווג יש להמתין עד אחר שתלד ג' פעמים כי אז יסכימו ביחד כלשון הזוהר.

עא

בכסף נבחר סוף סוגיא דח"ש הביא דברי קהלת יעקב להוכיח דאע"ג דר"ש אומר כ"ש למכות מכל מקום לענין מ"ע מודה דבעי כזית דאם לא כן בפסחים דף ע"ח מדייק אכילת פסחים לא מעכבא הול"ל באמת מעכבא ואי דא"כ האידך כל ישראל

מקרא דלא אהדר תשומת יד ובודאי משום דלא משך אותו כלי ולא קנאה.

ויל"ד מאי סיעתא דלמא באמת מעות שנותן קונה מה"ת רק כאן לא נתן מעות רק יש עליו חוב שלוה ממנו ע"כ לא קנה הכלי דמלוה להוצאה ניתנה ובמכר לא קנה במלוה עיי' ב"מ דף ט"ז ובתוס'.

עה

בריטב"א יבמות דף ק"ט הביא דכבר כתבתי בחידושין הארוכין. נראה דהריטב"א חיבר חוץ מחי' ריטב"א אשר לפנינו גם חידושין ארוכין. ושם דף צ"ב הביא דכבר כתבתי בתשובות שלי.

עו

בכנה"ג אה"ע סי' פ' בהגהות הטור אות י"ד כ' במקומי אני עומד דכל שיכול לימשך מטענה זו איסור אינו יכול לומר קים לי עיי"ש דהביא חולק על זה דרק אם תיכף יש איסור אבל במה שיומשך איסור ואינו ודאי רק יכול לימשך יכול לומר קים לי.

עז

בהגהות רגלי מבשר על התשבי ערך וושט הביא בשם ח"א להקשות למה נקראו וושט וקנה בשם סימנים.

ונלע"ד יען שלא בכל מקום בושט וקנה יכול לשחוט עיי' יו"ד סי' כ' דגבול יש הן בושט הן בקנה הן למעלה הן למטה היכן ישחוט — ע"כ נקראו סימנים דמסומן המקום היכן ישחוט.

עח

בלקוטי תורה להאריז"ל פ' ויקהל כ' ויעש את הכיור נחשת במראות הצובאות הנה בשעת הקרבת הקרבן ה' הכהן מכיר בפניו מקום שפגם ובמחשבתו והיה מנקה אותו מחטאו — ובאשה שאסור להסתכל בפני' הביא אותה לפני הכיור שעשו במראות הצובאות ורואה שם צורתה ומכיר במחשבתה וה' מנקה חלאתה [ובריקאנטי פ' ויקרא הביא ג"כ דבר זה]. ועיין בשרית מנח"א ח"ג סי' כ"ה שמביא

והעיר שם דגם במראות איכא הרהור ומצאתי בטור עה"ת שם כ' ויש מפרשים דלכך נעשה הכיור ממראות לפי שכהן המקריב קרבנותי' של אשה ה' צריך להקריבו לשמה ואסור להסתכל בפני' ולכך נעשה הכיור כמו מראה והאשה עומדת אצל הכיור ומסתכלת בו והכהן מסתכל בכיור ומכירה ומקריב קרבנה לשמה עכ"ל. — והוא כעין דברי לקו"ת. רק החילוק דשם כ' לטהר חלאתה — וטור כ' כדי שיקריב לשמה.

ובירושלמי [והובא גם בתוס' סוכה סוף דף מ"ז] בהא דכהן מניח ידו תחת יד האשה בקרבן סוטה, והא איכא הרהור, ומשני אין יצה"ר מצוי לשעתו עיי"ש. וא"כ י"ל גם כאן שאינו נוגע בה רק מסתכל קל מנגיעה ונוכל לומר דמותר להסתכל יען דאין יצה"ר מצוי לשעתו.

ומבואר עכ"פ, דבאיש ה' צריך הכהן להסתכל בהאיש בשעת הקרבת הקרבן הן מצד שיעשה לשמו — הן מצד לטהר חלאתו — ויש לעיין בשעת זריקת הדם שאסור להיות שם איש זר האין ה' מסתכל הכהן בהאיש המביא הקרבן — וגם אז לא יוכל לראות את הכיור דה' במקום אחר, וצ"ע.

•

(בברכות השחר) רוקע הארץ על המים — ויל"פ כי אז"ל בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין כנגדו — ואין לך דבר המיישב דעתו של אדם כמו לימוד התורה, כנודע. והיינו "רוקע" הארץ מלשון וירקעו את פחי הזהב, שיהא הארציות דק ולא עב וגם זהו על המים על ידי התורה שנמשלה כמים אכ"ר.

עט

וידר יעקב נדר לאמר אם יהי' א' עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש וגו' — יש לומר כונה במקרא זה דידוע אשר במעשה המצוה נקרא אדם הולך שהולך במעלת השם מה שאין כן בדברים גשמיים אינו נקרא הולך, אבל צריך לעשות שעשיית דברים גשמיים יהי' הכל לשם שמים כמש"כ בשו"ע או"ח סי' רל"א ואז הכל נחשב למצוה. — ויעקב אבינו עשה יסוד לזה ואמר ובקש עזר מהשם שיהי'

עמו בעת עשיית מצות השם שלא יתגרה היצר לחשוב מחשבות שאינם נכונים — אמר אם יהי' א' עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי "הולך" שאני בבחי' הולך היינו עשיית מצוה — ונתן לי כח במחשבות קדושות בעת "לחם לאכול" כלומר כשאני עוסק בדברים גשמיים שהם נקראים על שם לחם הנה יעשו מזה מצות שהם חלוקא דרבנן ובגד ללבש שהם יהיו חשובים כמו מצות שהם לבושי הנשמה — והבן.

ואז ושבתי בשלוי אל בית אבי היינו בעת שאצא מעולם הזה אל אבי בשמים — שהמצות יהיו הרוב, וזהו על ידי שכל הדברים גשמיים יתחשבו למצות והאבן היינו יצה"ר אשר שמתי "למצבה" שזה גרם לי להיות נצב ועומד — ולא הולך — נהפך לבית א' אכ"ר.

פ

בקנ"ס (דף ל"ו סס"י י"ב) בבחור שיש לו יבמה חולנית שא"א לחלוץ לה ולא ליבמה יוכל לישא אשה כיון שהמניעה אינה ממנו — רק ישבע בנק"ח שבעת שתהא ראוי' לחלוץ יחלוץ לה. עוד שם (דף מ' סס"י כ"ט) בס"ת שהי' נפסק איזה אות אך לא ניכר ההפסק להדיא הורה שלא להוציא אחרת — וכן בדף י"ד בסוף סי' ל"ב כ' כן. עוד שם (דף ע"ה) הביא דראה במדרש ולא הי' מים לעדה, לעדה לא הי' אבל לצאן ובקר הי' — אבל כעת אינו יודע מקום המדרש.

בהשמטות לקנ"ס (סס"י ל"ב) כ' ונדון הקצבים ודאי אחר שכמה שנים לא שאלו על שום טרפות באברים הפנימיים ודאי האכילו טרפות וראוי להעבירם כדברי ר"מ.

פא

ברמב"ן (בשלח י"ז, ה') כ' אבל כאן היו נהרות שוטפים ממנו ושותים בבתייהם לרצונם וכו' וכל הארבעים שנה מושך מים כנהרות שוטפות. וא"כ היו הנשים טובלות בנהרות שוטפות — אם כי היו זוחלין מ"מ יען שבא ממעין מטהר בזוחלין — אפי' הי' מעיין המטלטל כדאיתא בשבת

דף ל"ה מעיין המטלטל מטהר לטבול בו בכל מקום שהלכו — עיי' ס' עין מאיר שהרמב"ם השמיט הדין דמעין המטלטל מטהר.

ועיי' רמב"ן ובעה"ת פ' חוקת שכ' דהבאר לא הי' כשאר בארות שנובעות במקומן ואינן נמשכות אלא משנתנה נגברה והי' לנחל והיו רוב המים עולין על הבמות.

פב

בהגהת חכמ"ש (או"ח סי' פ"ד) כ' דמזוזה חובת הדר ואם אינו דר שם אף אם הוא בית נקי ויפה פטור ממזוזה עיי"ש בענין הכסף משנה. ועיי' מג"א סי' י"ט סק"א במזוזה אם קבע מזוזה קודם שדר בתוכה כשנכנס לדור בתוכה מברך אקב"ו לדור בבית שיש בו מזוזה.

וצ"ע דמעשים בכל יום אנשים שסוגרים בתייהם על חודש או חדשים וכשבאים לביתם אין מסירים המזוזה ולקבוע מחדש מחמת שהזמן שלא דרו בהבית הי' פטור ממזוזה וא"כ הי' צריך לקבוע מחדש ולברך. או עכ"פ לעשות כמ"ש מג"א לברך אקב"ו לדור בבית שיש בו מזוזה — ולומר יען שבעת שקבע המזוזה הי' בחיוב לא נפטר במה שיצא צ"ע.

פג

בד"ת (חלק א' אות ק"ד) כ' דהבני יששכר ז"ל התפלל מנחה גדולה בכל יום ביחידות בתפילין דר"ת ובשחרית התפלל בזמנו בצבור והתפלל לפני העמוד בכל יום. — וזה חדש דרב ורבי יתפלל בחול בתור ש"ץ בכל יום.

פד

דף כ"ג בעניני דבנות ישראל לא הי' להן שער בית השחי ושער בית הערוה והקשה שלמה בחירי א"כ האיד היו בודקין למיאונן [כן הוא במהרש"ל סנהדרין דף כ"א שהקשה הא סימן גדלות שהעיקר תלוי בשערות וכי לא הי' באותו הזמן — נראה דלזה כיון בשלמה בחירי — ואפשר הכונה לגדול אחר] ותי' במגיד מישרים שהי' בודקין בגומות — ועוד

פו

בח"ס ח"ו סי' ס"ד סוד"ה הנה כ' כבר אנו מוזהרים מפי טפרים וסופרים שלא להאמין לעדותן של אנשים המעידים מפי חכמים כי אינם מדקדקים בדבריהם ומהפכים דברי אלק' חיים.
ובח"ס סוף כתובות נדפס תשו' א' להג"מ משה אבד"ק צעהלים [שמוזכר בח"ס חו"מ סי' ר"א] כ' שם כי הדוחקים רובם אמיתים — אמנם השכליים וההמצאות רובם שקר והם המכסים פני האמת עיי"ש עו".

פז

בשטמ"ק כתובות דף ע"ה ע"א ד"ה מ"ש רישא כ' דכן דרך המפרשים לדייק כל היכא דקאמר מ"ש רישא ומ"ש סיפא ולא אמר מ"ש רישא מסיפא דהקושיא היא איפכא מסתברא עיי"ש.
ובשטמ"ק נדרים דף מ"ז ע"ב כ' ואע"ג דקאמר בלשון דלמא פעמים שמזכיר התלמוד ענין מוכרח בלשון דלמא ויש לנו כיוצא בו עיי"ש.
ובשטמ"ק כתובות דף ע' כ' בשם ריב"ש דהא דאמר ר"מ אין אדם מוציא דבריו לבטלה הוא רק בההקדש — וסיים וצ"ע ובדיקה בתלמוד.

פח

(בפ' וישב) ולא שמע אלי' לשכב אצלה להיות עמה פרש"י להיות עמה לעוה"ב ובשפ"ח כ' וקשה דאם לשכב אצלה אפי' בלא תשמיש מאי זה דאמר להיות עמה לעוה"ב על מה יענש — ע"כ אמר שהי' מתירא שיתגבר יצרו וישמש עמה — ובעניי חידוש לי שיאמר השפ"ח דבלא תשמיש על מה יענש — וכי קריבה דג"ע אין איסור — כיון דנצטוו על העריות גם ב"נ א"כ קריבה דג"ע אסור האיך יאמר השפ"ח בלא תשמיש על מה יענש.
וראיתי בס' תורת שמחה דף פ' שהרה"ק ר' בונם דקדק על מה כתיב וחטאתי לא' ולא אמר וחטאתי דגם היא מצווה דב"נ נצטוו על העריות.
ולענ"ד יש לומר דיען דב"נ אין מצווה על ערבות שחבירו לא יחטא — ואפשר שבכלל בנשים לא שייך ערבות גם בישראל עיי' פתיחה לפמ"ג

י"ל שהיו בודקין בסימן העליון — אבל איכא למידק האיך היו בנות ישראל או חסירות מדבר שהוא מדרן העולם. ותי' עפ"י סוד.

דף ל"ה ע"ב כי הרמב"ם שמח במה שגלית ופירשת במה שכ' הטור סי' קצ"ט שלא נתפרש עד היום וגם כן מקומות אחרים אתה מבאר — וגם מה שכתבת על יעקב דחי לי בעוסקת — ט"ס במוסקת — שפיר קאמרת ולכך נתכוין הוא — והיינו בסי' קצ"ט בנתעסקה בתבשיל דיכולין לתלות.

במגיד מישרים פ' תולדות דף י"א כ' דמלאכים הוליכו את יצחק אחר העקידה לגן עדן ושהה שם שלשה שנים לרפאות החבורה שעשה לו אברהם בשעת העקידה. ובשעת העקידה פרחו נשמתו' דיצחק ובהיא שעת' פרחו נשמתא דשרה ואתחברו כחדא והיינו רזא דמלאכים שהוליכו לגן עדן דשהה שם ג' שנים לבסמא בנוקפי'.

ובפ' ויקהל דף ל"ה — אור י"ג לאדר השני הוא לך למנדע כי בימי הפורים ובליל פסח מותר לשותות כל יין שירצה האדם, ולהתענג ולהתפנק וכו' וזה סוד התענית שמתענין ב"ג באדר והוא להכניע כחו מלהשטין וזה ג"כ שמתענין הבכורות והאיסטנין בע"פ יען שחייבים לשותות ד' כוסות בליל פסח וכדי שלא ישטין.

ובפ' המגילה כ' דהא שידא חדא מזדווגא לי' בדוכתא דאסתר ואתי עלה ומעולם לא אתא על אסתר ח"ו. ומרדכי הי' בא על אסתר אשתו.

פה

יש לעיי' אחד זרק זרעו בא"א שלא נגע באבר שלו בגופה אפי' בהעראה רק השפופרת נגע בגופה והוא זרק זרעו בשפופרת ונכנס בגופה אם נאסרה על ידי זה — ואינו דומה להא דאיתא באחרונים אם בעל על ידי גומי דשם הכניס האבר בגופה רק על ידי הפסק והגומי חצץ — אבל כאן לא הי' האבר כלל בגופה.

אבל יש חומר כאן מצד אחר, דשם הורע נשאר בכיס הגומי ולא בא לגופה — אבל כאן הורע נכנס ממש בגופה על ידי שירה כחץ על ידי השפופרת אם נאסרה או לא גם אם בכה"ג קיים עונה שלו — גם לענין פרי ורבי יש לעיי' בזה.

חלק א' ס"ק ט"ז [ובהסכמת מהרש"ם מברזאן לס' בי"צ למס' מגילה] ע"כ לא אמר וחטאנו דעל חטאה לא איכפת לי'.

פט

אם הלשון "כל" יוצדק רק על ג' — או יוצדק גם על ב' — כבר האריך בזה גם הגאון בדעת סי' מ' — ואני הבאתי ממד"ר מקץ וכל הארצות באו לשבור אוכל חשיב ג' ארצות, נראה דסובר דכל יוצדק רק על ג'.
וכעת נראה לי להעיר ממתניתין הוריות דף ח' ע"ב ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן הו"ך משמיעת הקול והאי בכולן לא קאי רק על ב' דברים ביטוי שפתיים — טונאט מקדש וקדשיו כמפורש שם — הרי דאמר חייב בכולן והוא רק שני דברים.

צ

מצינו בתוס' בהרבה מקומות שהביאו ראי' לדבריהם בשינוי לשונות פעם כתבו "משמע שם" — ופעם "מוכח שם" ופעם "קצת משמע" — והמעין יראו: לדעת למה לפעמים כתבו התוס' "איתא שם" ונראה דהוא מפורש בפשיטות — "מוכח שם" אינו מפורש אבל מוכח שם — "משמע שם" אינו חזק כל כך אבל משמעות טוב יש משם — "קצת משמע" היינו רק קצת משמעות כמובן שיש לדחות בנקל — ומי שלומד בדיוק יראה להבין שינוי הלשונות בדרך הנ"ל.

צא

בענין נפילת ס"ת שהאריכו האחרונים, עיין במאורי אור דף ל"ז שכ' מ' יום לנופל מידו — מי שעומד בד' אמות יתענה בה"ב ומי שהי' בבהכ"נ יתענה יום א' — ובלא נפל מידו רק גרם לזה או שהי' בתוך התיק אפי' נפל מידו די להתענות בה"ב ואידך שרק ראה חדא.

צב

בתוס' זבחים דף ע"ג ע"א ד"ה ר"מ — ובתוספות הרא"ש יבמות דף פ"א ע"א ד"ה דתנן

כתבו דכלאי הכרם כיון שיש בהם איסור הנאה אע"ג דבטלה קדושת הארץ חמור כמו דאורייתא, א"כ יש לומר דאיסור הנאה באיסור דרבנן חמור כמו איסור אכילה בדאורייתא — ובר"ש פ"ג דערלה מ"ז מפורש כה"כ דאסירי בהנאה חמירי שיקדש בהן כל שדרכו אע"פ שהן דרבנן.

צג

בתוס' יבמות דף פ"ב ע"א ד"ה בטומאת דרב שישא ברי' דרב אידי סובר דרבנן לא פליגי אדר"י דאמר מב"מ ל"ב אלא בדרבנן אבל בדאורייתא מודו דלא בטלה. — וזה דלא כשיטת ראשונים דמפרשי דגם ר"י סובר בדרבנן בטיל מב"מ בחולין דף צ"ט ע"ב שאני ציר דזיעה בעלמא היא — ועי' תוס' דף ק' ד"ה אמר רבא — אבל להנך דמפרשי ציר הוא איסור קל דרבנן ע"כ סובר ר"י מב"מ בטיל אבל שאר דרבנן סובר דמב"מ לא בטיל א"ש דברי תוס' דיבמות. דיש ג' דרגות איסור קל דרבנן הכל מודים דמב"מ ג"כ בטל — איסור חמור דרבנן סובר ר"י דלא בטל — איסור מה"ת גם רבנן סברי דלא בטל.

צד

בשמ"ק כתובות דף ל"ה ע"א ד"ה אתיא רשע רשע כ' דהיכי דהקושיא גלוי' כל כך לא הוה לי' למימר אלימא והכין רגילנא לאקשוויי בכל דוכתא וכן מדייקן רבותינו בעלי התוס' בכמה דוכתא בתלמודא.

ובשמ"ק שם דף מ"ח ע"ב ד"ה ודע כ' שהכלל בידינו דכשהוא קושיא אלימתא ואין דברי האמורא או הבריתא מובנים כלל לא שביק לסיומי הבריתא או הפלוגתא עד דפריך עלי' — וכשאינה קושיא אלימתא כולי האי דדבריו מובנים אלא דאיכא למיפרך עלי' שביק לסיומי לכולה ברייתא ושוב קאמר אמר מר וכו' ושקיל וטרי בה.

צה

(תהילים ק"ז) וישגב אביון מעוני וישם כצאן משפחות. י"ל דידוע שאהבי עשיר רבים

צט

בחא"ש להג' מהרש"ק סי' ע' כ' כמ"פ אביש ולא אבוש — ושם כ' דעל שם איצק יכולים לכתוב דמתקרי יען דיוצא משם יצחק. — ושם כ' לכתוב אביש דמתקרי אברהם חיים ולא להיפוך אברהם חיים דמתקרי אביש יען דיש ס' אם לכתוב על אביש המכונה או דמתקרי על כן יקדים שם אביש — בטיב גיטין שמות אנשים אות א' דף ז' ס"ק ל"ו כ' שם אביש כמ"פ ולא אבוש — אבל לא הזכיר כלל שם אביש ביו"ד עיי"ש.

ק

בענין חתימה מעין ג' דכ' בשו"מ חלק ה' סי' י"ח דבר חדש שצריכים לחתום כשאכל מיני מזונות ושתה יין בקידוש על הגפן ואחר כך על המחיה יען שאסור לו לאכול קודם שתיית יין בקידוש. — אבל מנהג העולם אינו כן ואין מחלקין בין חול לשווי"ט שעושין קידוש.

ומצאתי במטא"פ סי' תקצ"ז ס"ד כ' בד"ה אומרים על המח' ועל הגפן וכפל זה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף והוא הי' דייקן וכ' זה בדיוק.

קא

שמעתי בשם זקני הגה"ק ר' פנחס שפירא מקאריץ ז"ע שאמר כשאכל פרי הנקרא פלא"ם — שהוא ר"ת לית אתר פנוי מיני' — [הרי כמה עצמו מחשבות הקדושים אפי' בקריאת שם הפרי לכוין אחדותו ית"ש].

קב

בענין חליצה

לעשות ב' חליצות — ב' גיטין ביום א' — כבר בא לידינו ארבעה גיטין כשסדרנו בפירוד ונסענו ממינכן לפירוד — וכן שמעתי שהגאון ערוגה"ב סידר ג' גיטין ביום א' — וכן אירע שמסדרין ב' חליצות ביום א' — החיד"א בספרו מראית העין דף קל"ח בדפוס חדש כ' פשטי להיתרא כשנגמר הראשונה וכבר הלכו הראשונים מסדרין השני'.

אבל את העני מכתישים שאינו קרוב — ובשבת מיוחד הביא דטבע הצאן אוהבים אחדות ובעת שיבא עליהם גשם או שאר דבר סכנה דוחקים עצמם זה בזה. — הכונה כאן וישגב אביון מעוני — אז וישם כצאן אשר אוהבי החיבור זה עם זה משפחות אבל בעת שהעני בעניות אין המשפחה כצאן יען שמתרחקים מאתו.

צו

כעת מנהג המחברים לכתוב על אשה שנפטרה ע"ה — אבל ראיתי בספרים שגדולים כתבו על אשה כמו על איש ז"ל — גם הפלאה בהקדמה על כתובות כ' על אמו ז"ל — וכן בת' ח"ס יו"ד סי' שכ"ט כ' על סתם אשה ז"ל [ג"פ בת' א'] — ובת' אב"צ יו"ד סי' קנ"ב כ' על הרבנית אשת שבי"ד ז"ל. — בת' מאיר נתיבים סי' פ' כ' להסכים לעבור לפני התיבה בשבת תוך יב"ח אבילות של אמו הצדיקת ז"ל — ג"כ כ' על אשה ז"ל — ובס' לקוטי בית אפרים דרוש כ"ו כ' על אמו זצ"ל. גם על זקננו ז"ל — וכמ"פ על אמו ז"ל.

צז

באלה המצות למהר"ם חאגיז מצוה תי"ט כ' תורה שבכתב היא הגוף, תושבע"פ היא הנפש והחקירה בעיון להבנת הדברים הם הבנים אשר פרוי יתן בעתו. וכ' ושננתם לבניך הם התלמידים כמ"ש ויצאו בני הנביאים.

צח

בהגהת יד שאל יו"ד (סוף סי' שד"מ) כ' בשם הבית שמואל סי' ל' סק"ט בשם הריב"ש דגיטין וקדושין רגילין לעשות בבהכ"נ הוה כסימטא — כ' היד שאל קדושין בודאי אין נכון לעשות בבהכ"נ דנתנו לעשות החופה תחת השמים כמ"ש סי' ס"א — וגם גט לא נכון לעשות בבהכ"נ מסיים בצ"ע. ואפשר רק בבהכ"נ אין נכון לסדר גט אבל בבהמ"ד אין בכלל זה וגם אני מסדר בבהמ"ד הגט וכן ראיתי בחוסט שהגאון ר' שמואל דוד דומ"ץ דשם סידר גט בבהמ"ד שלו. — רק חליצה אני מסדר בבהמ"ד של הנשים וכן ראיתי בחוסט שסדרו חליצה בבהמ"ד של נשים.

קג

בסדור יעב"ץ הנדמ"ח בהגהות הגאון המחבר
 על דף קמ"ט הביא כתב בש"מ בו מת אאע"ה, תקבר
 בשיבה טובה ר"ת "טבת" — ונ"ל שבוש מבודה
 דהא לא פליגי ר"א ור"י אלא אם בניסן נולדו אבות
 או בתשרי וקים לן שביום שמתו נולדו ותיכף למיתה
 קבורה כדילפינן מותקבר שם לכן אין אלה אלא
 דברי הבאי. — וחי' דהא דבר זה דא"א ע"ה נפטר
 בטבת הוא בספר קרנים לקדמון א' והאיך אפשר
 לכתוב שהוא דברי הבאי — די"ל דמדרשים חלוקים
 הם.

קד

**[בדרושי הצ"ח יש התעוררות על
 ענינים נשגבים — ואמרתי לרשום
 בקיצור מדברה"ק]**

בדף ד' אות י"ב שהוכרז באיסור ב"ד על
 המנעלים הצבועים ושאר מיני צבועים ועוברים על
 גזירת ב"ד ובעוה"ר מתים הילדים והם צריכים לילך
 יחף ז' ימים [ובשם"ק ספ"ק דביצה כ' לענין מסאני
 אוכמי וסיים ועכשיו במקומותינו רגילין כולן בשחורין
 ולא בלבנים ועכו"ם בין בשחורים בין בלבנים וכיון
 שכן הנוטל לבנים נקרא יהיר ולא עוד אלא שעובר
 על לאו דלא תעשה כמעשיהם כיון שכולן רגילין
 בשחורים ומצוה לגעור בו ואם לא חזר בו מותר
 לנדותו. — וח"ס בת' או"ח סס"י קנ"ט כ' להגאון
 השואל אשאלהו ויודיענו מי התיר לנו מנעלים שחורים
 המבואר בש"ס לאסור ולהפליא ענין אמרו בתענית
 דף כ"ד דהוה מסיים מסאני אוכמי — ואם הי' מביא
 דברי שטמ"ק ביצה אשר הבאתי הי' מוצא היתר
 באוכמי רק בלבנים איסור חמור — ונראה מדברי
 צ"ח הנ"ל דבאוכמי אין איסור רק צבועים — וכן
 בלבנים יש איסור דהוה כמו צבועים רק אוכמי הם
 כשרים בלי פקפוק].

(א) בדף ח' ע"ד מזהיר על חילול ש"ק.

**(ב) סוכה תהי' במקום נקי, ליוהר שלא יהא
 יתושים וזבובים דשכיחי מאוד בסוכה וכמעט מצוה
 הבאה בעבירה וראוי להשגיח על זה מאוד.**

(ג) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם קאי על

התפילין שהשכינה שורה שם — תפילין מרובעים
 הלמ"מ — שלא יתקלקל ריבועם — ואינם נקנים
 רק מן המומחה — דאם לא נזהר בזה הולך תמיד
 בלא תפילין ומברך בכל יום ב' ברכות לבטלה —
 ומניחים אותו במצח — וכן מאחורי הראש תוך
 הגומא [עיי' שע"ת סי' כ"ז סוף הסי' פקפק בזה על
 ס' א' שכ' כן].

**(ד) מזהיר על סירוס אפי' ע"י גוי ואפי'
 למכור בהמה לגוי — שמא יסרס — מזהיר על כלאי
 בהמה אפי' לקשור כלב אל העגלה דסוס מנהיג
 אותה.**

**(ה) הלעטת קאפהינער איסור גמור כמו בשר
 נבלה, ואוחים גזירה שאין רוב ציבור יכולים לעמוד
 בה לכן הנחתי המנהג — אבל יבדוק מב' צדדים
 ולא ע"י נשים רק להביא לבדוק, וכל הנוהר לגמרי
 מלהלעט יזכה להני אוחין דשמטי גדפי' מרוב שומנן.**

**(ו) מזהיר על הצדקה — ומה שנתחדשין
 גזירות מסים הוא עבור שמעלימים עין מן הצדקה
 וכ' שהצדקה שעושים בבראד אין לספר והצלחת
 בראד היא בזכות צדקתם.**

**(ז) מזהיר שיתפללו על החולים בבהכ"נ ובהמ"ד
 — ויתנו צדקה להתפלל עליהם — ולשלוח מעות
 למלמדים.**

**(ח) מזהיר על שיחה בבהכ"נ בפרט בעת חזרת
 הש"ץ ואוכיח אפי' מאה פעמים על זה — מטמאים
 את היכל הקדוש — גם בחזרת הש"ץ מדברים והייתי
 רגיל להשגיח באמצע התפלה על כל הצדדים כי
 מחמת בושתם ממני, היו נמנעים, ועכשיו גם בוש
 לא יבושו ואני מקיים בעצמי עוצם עיניו מראות
 ברע ולית להם חולקא באלקי ישראל כמבואר בזוהר
 הקדוש.**

**(ט) מזהיר לבא לבהכ"נ להתפלל, לא בבית,
 אפי' במנין כש"כ ביחיד [עיין אות ח"י].**

**(י) תיקון חצות אין ראוי לשכב כל הלילה
 וראוי לכל א' לקבוע שיעורים או לומר תהילים,
 וראוי כעת ליוהר ביותר להתיש כח הרשעים ע"י
 חצות.**

**(יא) נט"י לסעודה רביעית מים בבת אחת על
 היד מכלי שלם — והשגתי כי מפסיקין בין הנטילה**

ש"ק — מזהיר שנושאים חוץ לעירוב גם באים לידי שחוק זכרים ונקבות, גם המתמהמים במרחץ בעש"ק ועי"ו הנשים הולכות אח"כ למרחץ וטרם בואם לבית שקעה החמה ומדליקים הנר ומחללים שבת — גם עי"ו א"א לעשות החפיפה כל הצורך.
(כא) בשחיטת כפרות באים לידי מריבה אל מי ילך קודם בפרט שעדיף לאחר קרוב ליום — גם השוחט מובהל ואינו מרגיש בפגימה ובאים לאכול נו"ט.

קה

נשאלתי (יום ה' ערב שבועות תשכ"ט) מרב א' שכתב ס"ת לעצמו ולמחר יתן אותו בבהמ"ד שלו מה יעשה עם שהחינו דיש מחלוקות הפוסקים בזה בבהמ"ד או"ח סימן רכ"ג וכן בשאר אחרונים [ואני שקנתי ס"ת אבל איזה אותיות שהיו קצת נמחקים חדשתי אותם ועשיתי סעודה וברכתי שהחינו על פרי חדשה] ורב הזה אינו מברך בשום פעם על פרי חדשה וכן נוהגים כמה גדולים מה יעשה.
וכעת אמרתי שבשעת קידוש בלילה שמברך זמן יהי הס"ת לפניו ויכוין בשהחינו על הכוס גם על ס"ת חדשה ולאחר שישתה יקח הס"ת בידו וישורר איזה זמר בריקוד כנהוג — ובאמת אם כי יש מחלוקה אם לברך שהחינו על ס"ת חדשה יש לומר שהחינו אבל שם ומלכות רק בהרהור וכן אני עושה בכל ספק ברכה.

קו

בקול סופר משניות יומא אות שפ"ב כ' פלא דנקט מאכילין אותו אפי' דברים טמאים למה לא נקט אוכל אפי' דברים טמאים עיי"ש שכ' שלא נסמך מה שהוא אוכל שאומר שיש לו מאור עינים אלא שאנו מאכילין עד שאנו נדע שיאורו עיניו.
ולענ"ד פשוט דמי שאחזו בולמוס אינו בגדר שיאכל בעצמו דדעתו משובש גם אובד ראות עיניו והאיך יאכל בעצמו — ע"כ בפשיטות יצויר רק השאלה דאחרים מאכילים אותו.
ובשו"מ מהד"ד ח"א סי' מ"ב כ' דנקט מאכילין אותו דתחולה בעצמו א"צ לדקדק לאכול הקל ואף אם יאכל החמור לא יענש משא"כ מי שמאכיל אותו אסור לספות בידים החמור להחמור.

לכונה יותר מדקדקן שלא להפסיק בין ברכת גט"י להמציא תענית בידים כי הפסק בין גט"י לברכה אם שח צריך לטול שנית — ובין ברכת גט"י להמציא ציט אלא תענית — ויחזרו שלא לשנות הריין במים ואם הפסלו כל המים — צריך ליהדר שלא יצא בתחלת הסעודה לחץ כל זמן שלא אכל כוונת דאז צריך לברך כסבא בחור.

(יב) ליהדר לעשות טעם אם סולח א"י לשחוט ולא מביא את הסכנה יתניב בעטיל כסר דצריך להכיר העיקר בטי"ע על כן לא ימרוס העצמות דאז א"א להכיר העיקר.

(יג) מזהיר שבעד"כ לא יתחש רק הסוחט דמאז גם סכנים יבאז לסאן הכפרות לשחוט.

(יד) מזהיר טעם אם כצאה כתם צריך להמתין ה' ימים אם כצאה בימים טהור טהור.

(טו) מזהיר על "השנה גבול" באראגדא והביא דבר א' גרש ישראל א' טרצה להוסיף רק כדי להזיק להבדיל.

(טז) דף רבי"ג — העיקר ללמוד ע"מ לעשות לידע מקור הדין ואנו מתפללים בכל יום ללמוד וללמד לשמור ולעשות — וכן לדרוש בציבור ה' ראוי ונכון לדרוש לברר איזה פסק דין שנחלקו בין הפוסקים — או לדרוש דברי מוסר שזה העיקר לעסוק בתורה לשמה — וכמ"פ הוכחתי את הבעלי בתים על גודל עון ביטול תורה שיש בע"ב שממש בכל השנה לא הביטו בשום ספר וכאלו אין להם חלק בתורת משה.

(יז) מזהיר על משא ומתן באמונה ואפשר נכשלים בעון גול ותקנתי אצל הקרעמער מדה א' ומשקל א' ואצל המווגים לא נתקן הדבר במדת הלח וראוי לתקן.

(יח) עמוד התפלה רק בבהכ"נ אפי' אם בא איזה מחשבת חוץ נקרא פסולו בקודש והקודש מקבלו — אבל כשמתפלל חוץ לבהכ"נ אין פסולו בקודש ואין הקודש מקבלו והעיקר שלא לשוח שיחה בטלה בבהכ"נ [ועיין לעיל אות ט].

(יט) מזהיר על חלב שחלבו גוי ואין ישראל ראוהו.

(כ) שמירת שבת — ואענוש אותם המחללים

ולענ"ד עפ"י דברי הקרית ספר למבי"ט סוף פ"ד ה' מאכ"א דמה"ת הלך לו האיסור רק אי' דרבנן יש לאכול הקל — גם בהמאכיל הדין כן דמה"ת הותר לו להאכיל אף החמור. ודע דיש לחקור באחוזו בולמוס שמאכילין אותו הקל הקל — האיד הדין באם האכילו אותו החמור, אם לוקה כמו בריא האוכלו, או לא. וראיתי בשו"מ ח"ד (חלק א' סי' מ"ב הג"ל) שנסתפק בזה, עיי"ש באריכות גדול, אבל בקרית ספר על הרמב"ם בה' מאכא"ס הג"ל כ' בפ"י דרק איסור דרבנן יש אבל האיסור תורה הלך לו — והשו"מ הג"ל לא הביאו.

קז

ידועים דברי המדרש למה נקרא שמו חזיר שחוזר להתירו ומפרשים בזה כמה פירושים ועיי' אוהחה"ק שמיני מפרש דלעתיד יהיו מעלה גרה — ועיי' ח"ס בתורת משה סוף פרשת ראה לתרץ קושיית הגאון ר' אביש [הח"ס קורא אותו אבא] א"כ הוה חזיר דשיל"מ ואינו בטל ומתיר דרק בחזיר שיוולד או יהא לו שינוי טבע דיעלה גרה — אבל מה שנתערב מקודם ל"ה דשיל"מ דזה אינו חוזר להתירו [עיי' אהבת חיים שמיני מש"כ בזה].

ועיי' מד"ר סוף שמיני וז"ל ולמה נקרא שמו חזיר שמחזרת עטרה לבעלה הדא הוא דכתיב ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, נראה דקאי על אדום שנקרא חזיר ולא על חזיר ממש. ובקהלת רבה פרשה א' קרא מה שהי' הוא שהי' איתא למה נקרא שמה חזיר שעתיד להחזיר הגדולה והמלכות לבעלי'.

קח

(העתקה ממה שנדפס בשמי בעתון בית ועד לחכמים שנת תרפ"ב אות כ"ב)

בר"ן אות ב' במגלה דף ה' על מתני' דומן עצי כהנים מאחרין ולא מקדימין — והטעם אינו מפורש בגמ', וכ' הר"ן דא"א לו להקדים מע"ש מפני חבירו שהוא מספיק דא"א לו להכנס בתחומו ולא זכיתי להבין וכי היו המשפחות ההם מספקים

איזה זמן עד שנאמר שהוא נכנס בתחומו, הלא רק יום א' בשנה הביא זה העצים לזכר שכשעלו מן הגולה הספיקו זמן רב כן מפורש בתענית דף כ"ה וצע"ג.

והטעם דמאחרין יש לומר דכיון שהוא משום זכר לזמן שעלו מן הגולה אם כן אם יקדימו מאי זכר איכא הלא ביום זה לא הי' מספיק הוא — אבל אם מאחר שפיר איכא זכר דגם באותו יום הי' מספיק אז כשעלו מן הגולה ואתי שפיר.

(עוד העתק מהג"ל)

שם בסי' ס"ב — ראיתי בחקר הלכה להגאון אור חדש סימן ט"ו הביא ילקוט פרשת תצא וז"ל מחללי' מות יומת יכול אין לי אלא ביום, בלילה מנין, ת"ל מחללי' וכו'. והביא בשם מגן אברהם בזה רענן לפרש דהוה אמינא הואיל ושבת קרי קודש דינו כמו קדשים דלילה הולך אחר היום קמ"ל זלילה שקודם היום ג"כ חייב מיתה, והנה לפי"ז אכתי לא פורש בקרא דקאי על לילה שקודם היום.

ולי נראה בכוונת הילקוט עפ"י שכתבו המפורשים דיום שבת הוא בבחינת זכר והלילה הוא בבחינת נקבה — והוה קשיא לי' להילקוט דקרא התחיל — הוא — בלשון זכר ואח"כ אמר מחללי' הוא לשון נקבה — וזה זמן קשה לי כן — על כן חידש הילקוט דהשינוי בא להורות דאפילו הלילה שאינה קדושה כ"כ כקדושת היום ג"כ מחללי' לשון נקבה מות יומת. ומש"כ החקר הלכה דלמה לי קרא דימים ולא לילות לענין מילה דממילא נדע דבלילה אין מלין דאם כן דמלין בלילה אמאי דוחה מילה שבת הא יוכל למול בלילה שקודם השבת דכבר נכנס ביום השמיני וחיוב דחילול שבת ליכא בו אי ס"ד דהלילה הולך אחר היום — לא קשה דאכתי לא הוה ידעינן דבלילה אין מלין רק משו"ה אין מלין בלילה שקודם השבת כדי שיראה פני יום השבת כמבואר במדרש הטעם על מילה בח' — ויכול להיות דנולד עם חשיכה ולא ראה פני יום השבת — אבל באמצע השבוע שכבר עבר יום השבת בשלימות יוכל לימול בלילה על כן צריך קרא ימים ולא לילות — ואח"כ ראיתי בס' ה"ד שהקשה על פי' מג"א דהאיך נרמז במחללי' דמיירי בלילה שקודם שבת.

ועל דבר מג"א דאחר קרא דמחללי אמר
העושה מלאכה ביום השבת מות יומת אם כן נראה
דמחללי הנאמר על הלילה כהנ"ל יען דלשון נקבה
היא הוא קודם היום.

קט

בירושלמי כתובות פ"ה ה"ח — גבי שמשון
שהיתה שומטת עצמה בתשמיש ותקצר נפשו למות
היא לא קצרה נפשה למות ש"מ דצערו של איש
מרובה — וי"א דלכך לא קצרה נפשה שהיתה צורכה
בתשמיש מאחרים בזנות — ומקשה הירושלמי כ"ש
דתבעה [התשמיש] דאמר ר"ג בשם ר"ג האבר הזה
שבאדם הרעיבתו השביעתו השביעתו הרעיבתו —
א"כ נראה דלא רק באיש הבועל אשתו נאמר כן
כדנראה בגמ' סוכה דף נ"ב גבי דהמע"ה — אלא
גם בזנות האשה המזונה תובעת יותר תשמיש מבעלה.
אבל לפי הנשמע גם בפוסקים נמצא דאשה
המזונה אינה תאיבה לתשמיש בעלה וגם אם בעלה
רוצה לשמש עמה מוצאת תירוצים שחולה היא וכדומה
שלא לשמש עמו.

קי

בפסחים דף ט' כ' תוס' ורש"י לא פי' כן
בשבת — כאן סתמו דבריהם מה דרש"י לא פי'
כתוס' — אבל בשאר מקומות פי' דבריהם אבל יש
סתירה בדבריהם דביבמות ס"ז פי' דלא כרש"י שכ'
דכ"ש בטבל טהור אסור דלא כ"ש הוא דהא טבל
טהור מטמא יליף עיי"ש, עכ"פ כ' דרש"י סובר
דכ"ש טבל טהור וכן האמת דרש"י כ' כן בשבת כ"ו.
אבל בתוס' מנחות ס"ז כ' דלא כרש"י שכ'
דרק טבל טמא אסור להדליק דלא כן אלא גם בטהור
אסור וסותר לדבריהם ביבמות, גם פלא דרש"י לא
פי' כן אדרבא כ' דכ"ש טבל טהור. — ומצאתי
במנ"ח סי' רפ"ד העיר קצת בזה — ועיי' טה"ק
מנחות דף ס"ז בתוס' לתרץ דברי רש"י שכ' דכ"ש
טבל טהור.

עוד שם

התם ודאי ודאי הוא פרש"י ואין גמגום והילוך

אחר הרוב אלא חזקה ודאי על כל החברים — יש
לדייק מפרש"י ב' דברים:
(א) דסובר כמו הר"ש מפליזא בשמ"ק ב"מ
דף ו' דרוב הוא מטעם ספק ולא ודאי עיי"ש. —
והאריכו בזה האחרונים.

ורש"י פי' כאן ואין גמגום והילוך אחר הרוב
נראה דרש"י סובר דרוב הוא גמגום וספק לא ודאי.
הא חדא.

(ב) יש לדייק מרש"י והסוגיא דחזקה הוא מטעם
ודאי — והשערי תורה חלק שני מסופק בזה אי חזקה
הוא מטעם ודאי או ג"כ רק ספק.

קיא

נראה דאם ישראל בקי בגידול הבהמות ועכו"ם
קורא לישראל ואמר לו ראה בהמה זו אינה רוצה
לעבוד כעת צ"ע אם מותר לישראל לעשות פעולה
בש"ק כדי שהבהמה של העכו"ם תעבוד בש"ק אם
ל"ה מסייע שבהמה תעשה מלאכה.

ויש להביא ממדרש פסיקתא רבתי פרשה י"ד
במעשה שהובא גם בסדר הדורות ערך ר' יוחנן בן
תורתא דישראל מכר בהמתו לנכרי ועבדה אצלו אבל
בש"ק לא רצתה לעבוד ורצה הנכרי ליתן הבהמה
בחזרה לישראל שיש בה מום וקרא לישראל ולחש לה
באזנה כעת אתה ברשות הנכרי עבוד בש"ק והתחילה
לעבוד ועיי"כ נתגייר הנכרי ונקרא יוחנן בן תורתא.

ושם יש חשש גדול שבלא הפעולה שעשה
הישראל הי' מוכרח ליטול חזרה את הבהמה יען
שנמצא מום במקח [אם כי י"ל יען שנשתמש במקח
לא מצי טען כן עיי' סי' רל"ב בחו"מ] א"כ עושה
הפעולה שע"י זה יוגמר מקחו ויש כעין משא ומתן
בש"ק.

כש"כ בג"ד שישראל עושה הפעולה בפרתו של
נכרי אין איסור אם כי צ"ע דהא מתקן הבהמה ותיקון
עכ"פ אסור מדרבנן.

קיב

כעת נמצא בספרים, נדפס על גדול א' ז"ל אם
לשכתב לו התשובה הי' בחיים יען שכעת שנדפס
החיבור נפטר הגדול כותבין גי'—ז"ל. — אבל

בספרים מגדולים בדורות שעברו אדרבא נאמר רק שליט"א או נ"י אם כי בעת שנדפס החיבור כבר נפטרו.

ולדוגמא אציין — כנובי"ת הרבה תשובות להגאון אור חדש נכתב נר"ו כמו שכותבין לאיש שהוא בחיים [כמש"כ בחו"מ] והגאון נפטר ט"ו חשון תקס"ב — ונובי"ת נדפס בשנת תקס"ט. וממש בכל הספרים הוא כן רק זה זמן קרוב שכותבין נ"י—ז"ל. — ובאמת גם לנפטר שייך לומר נ"י ואפי' שליט"א.

קיג

נוהגין לכתוב אותיות ט"ז על מספר י"ו וכנראה שזהו יען ש"ו הם אותיות מהשם — לא רצו לכתוב י"ו — אבל בשו"ע יו"ד סי' קפ"ט נדפס י"ו על מספר 16 — ובכמה שו"ע שנדפסו כעת שינו לכתוב ט"ז — ואפי' ציוני הדפים בדפוסים ישינים נדפס על הדף י"ו — גם על ט"ו מצאתי כתוב י"ה. — וראיתי שכמה מדקדקים שלא לכתוב ו"ה ביחד רק מפסיקין לכתוב ו"ה — כמה דרוב העולם עושין ב"ה שלא לכתוב ביחד דוה הוא שם ממש.

קיד

בעניני נר ומנורה

לא זכיתי להבין קושית התולדות פ' מקץ על המהרש"א חולין פ"ג דף נ"ה עיי"ש שמקשה התולדות מכלים פ"ב מ"ג דמפורש דמנורה של חרס טהורה — וא"כ דלמא במנורה של חרס הדליקו שאינו מקב"ט וא"צ לומר דהדליקו בשברי כלי חרס יעוי"ש. והרואה שם במחני' ומפרשים דמנורה אינו נר דנר הוא כלי המקבל השמן — ומנורה הוא הכן שהנר עומד עלי' ואין נותנין בו שמן. א"כ לא שייך לומר דהדליקו בו דמנורה לחוד ונר לחוד.

ואעתיק לענינינו מש"כ בזה במקו"א. — נר מנורה — נר הוא כלי שנותנין בו השמן ופתילה — מנורה הוא הכלי שעלי' נותנין הנר — ראה פ"ב מכלים מ"ג בתפא"י שמנורה הוא כן שנותנין עליו הנר עם השמן ופתילה — והעולם טועין להחליף נר במנורה ומנורה בנר. — כעת משתמשין במנורה

ליתן בו ליכט היינו נר חלב הכרוך על פתילה — אבל בזמן המשנה לא הי' נר הכרוך אבל מנורה נשתמש להניח הנר עלי'. כלים פי"א משנה ז' קני מנורה — גם הפרח הוא הנר ראה שם. — בתרגום שמות כ"ה, ל"א — וכן כמ"פ מנורה מתרגם מנרתא — נר — נרות מתרגם שמות כ"ה, ל"ז; כ"ז, כ' וכן כמ"פ בוצינהא — יען דמנורה אינו לדלוק בתוכה רק להניח עלי' כלי שהשמן ופתילה בתוכה — ברש"י תרומה כ"ה, ל"ז — נרותי' כעין בזיכין שנותנין בתוכן השמן והפתילות.

קטו

מאמר העולם שצריך שיהא האדם קלוג-גיט פרום ביחד, דוה בלא זה לא טוב — בת' לחם שלמה אור"ח סי' ל"ג הביא זה בשם הגה"ק מראפשיץ זי"ע. — יש לרמוז דבריו הקדושים במדרש, הובא בתוס' יבמות דף ק"ג ע"ב בשם מד"ר שה"ש, ג' דברים שקולים זה בזה, חכמה-יראה-ענוה — היינו דהא בלא הא לא סגי — אבל ענוה גדולה מכולן. **עכ"פ** מבואר חכמה — קלוג; יראה — פרום; ענוה — גיט; הא בלא הא לא סגי. ומצאתי מקור לדברי קדוש מראפשיץ במדרש ותוס'.

קטז

במשמרת שלו' (יו"ד סי' רפ"ט) כ' דנשאל בבנה בית חדש או קנה בית דמברך שהחינו כאור"ח סי' רכ"ג אימתי יברך דאינו מברך אלא כשישתמש בו כמג"א שם סק"ו — וכ' דשמעתי נוהגין לברך שהחינו בעת שקובע בו המזוזות דאז הוא חינוך הבית. וכ' רמז נכון לזה בפרשת שופטים על פסוק מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו תרגם יונתן מאן גברא דבנה בית חדתא ולא קבע ב' מזוזתא — הרי דהחינוך הוא מקרי קביעות המזוזה והביא דחכמים שבחו רא' זו.

ולענ"ד הי' נראה דתרגום יונתן לא מיירי כאן ממזוזה הנכתב על הקלף כמו שמפרש המשמ"ש וזה מקרי חנכו — אלא זכונה מזוזתא היינו מה שקורין בייאשטידל חלק מהבית כמו מזוזה שנאמר בפרשת משפטים אל הדלת או המזוזה לרצוץ העבד דשם אין

כמה דברים בענין מציצה בשבת ושם מסופק והניח בצ"ע אם מל ביום ז' אם ביום ח' שהוא בשבת מותר לפרוע ולמוץ דאפשר רק כל המצוה דוחה שבת אבל לא פלגא דמצוה והניח בצ"ע.

קט

במגיד מישרים פ' ויקהל כ' ומידע תנדע דכל דבעי הרמב"ם על הרוב אינון קושטא בגין דאי' אדביק גרסאי קדמונאי כגון ר"ח ורבינו האי דגרסתהון ברירא.

ולזמנין תוספות מסגיאות פלפולא הוו מקשי על ההוא גרסא ודחו לה ולית קושטא הכי — ופירוש נמי דמפרש הרמב"ם הרוב קושטא אינון עיי"ש עוד מה שאמר לו המגיד על מה שפירש במקוואות — בנוטפין שרבו על הזוחלין הלכה כרבי מאיר בחירי ודחילי הלכתא כוותי' בכל דוכתא דהוא הוה שלימא ובההוא תפיסה דאתפיס ומית בה אתכפר חובי' ואשתאר זכיכא וברירא ואסתלק בדרגא עלאה בהדי צדיקא וכן תחזה דפוסקים סברי הכי בר ר"ת בחירי ודחילי שפטק כהאי דשמואל דנהר מכיפי' מיברך בסגיאות פלפולא דקוב"ה חייך בפלפולא דילי' ולהכי אסתלק בסליקו עלאה ויקירא זכאה חולקי' — הלא לך למנדע דאלו ואלו דברי אלקים חיים דנהי דלכתחלה אין לטבול בנהרות אבל בדיעבד עלתה לה טבילה וכדאמר מאיר בחירי ודחילי כהנך תרי מימרא בההיא דנהר מכיפי' מיברך הוה מדרגא וההיא דאין הנהר מטהר וכו' הוי משום גזירה דגשמים — וכ' אח"כ עפ"י סוד — וכ' אח"כ ומהשתא תנדע דאע"ג דרבו נוטפין על הזוחלין יכול שפיר לכו"ע לכתחילה למטבול באתרא דמהלכי זוחלין ממעיין — ומהשתא תנדע דשפיר כיון נסים בחירי ודלא כמהרי"ק ושפיר עבדית דדחית מילוי וכן במאי דדחית מילוי דירוחם טמירי שפיר עבדת וכן בכל דוכתא דאת משיג עלי' יאות את משיג עלי' וקרינא לי' ירוחם טמירי דאי' טמיר בגנתא דעדן וכו' ומהשתא תנדע דלכתחלה אין לטבול בנהרות באתר דמתפשטו מחמת גשמים הלכך בדיעבד עלתה לה טבילה.

עוד שם — אל תזכור לנו עונות ראשונים כלומר חובין דאדם חטי עד מ' שנין דאינון שני

הפירוש מוזה הכתובה רק מה שבנוי בבית ובגמ' קדושין כ"ב דרשינן מה מוזה מעומד — היינו בייאשטידל. — ובס' תפארת יעקב על התורה להה"ג ר' שבתי ליפשיץ מחבר כמה ספרים טעה לפירוש בגמרא מה מוזה היינו מה שכותבין בקלף — והקשה על ר"ת בתוס' מנחות דף ל"ו דמוזה צריך להיות מיושב וסיים בצ"ע וטעה מאוד דע"ז הכונה מוזה שהיא חלק מהבית. — וראי' לזה דהתרגום כ' לא קבע בי' מוזהא לשכללותי' וכן כ' אח"כ וגבר אחרן ישכללי' מזה נראה דמירי במוזה הבית בייאשטידל דזה שכללותי' דהבית ולא מוזה הכתובה. על כן אין שום ראי' מהתרגום למה שחידש המשמ"ש.

ומה שמפרשים התרגומים בפרשת בא על המשקוף ועל שני המזוזות על תרין ספייא צריך להבין למה שינו ממה שתרגמו בפרשת משפטים אל המזוזה מוזהא ובפ' ואתחנן תרגמו ותכתבינון על מזוזין. ונקבעינון על סיפי בית — וכן בפ' עקב צריך לעיין בזה.

קיז

בת' זכרון יודא חלק א' סי' ע"ה בענין מורה שעות בבהכ"ג שהי' שם ב' מורה שעות ובעת שתקנו א' נתנו במקום אחר השייך לקהל — והשיב שצריך לחזור לתת בבהכ"ג שהי' עד כעת ב' מורה שעות — ותשמישי בהכ"ג יש בהם קדושה והצורך לזה יען שאין קורין לבהכ"ג ורק משתמשים במורה השעות — ובאמת שמעתי שיש מקומות שאין מניחים ליתן מורה שעות יען שזה חדשות וכל חדש אסור.

אבל עפ"י הרוב יש בבהמ"ד ובהכ"ג מורה שעות — רק בכמה מקומות מניחים רק בכותל מערבית — וכמ"ק מניחים בכותל מזרח.

ואני זוכר שבחוט המשולש הביא דבפ"ב הי' שם הה"ג ר' מיכל מחבר ס' שלמי גדבה ובעת שנתנו בבהכ"ג מורה שעות הוא בעצמו נטל ושבר המורה שעות יען שמנהג גוים הוא — ואח"כ נטל השברי כלי ושבר עוד יען דע"ז ר"ל צריך לשבור לשברי שברים.

קיח

במתא דירושלים על ירושלמי (יומא דף ו') כ'

קכא

יש לעיין — ישראל בשעת מתן תורה שפרחה נשמתן והשי"ת החזיר נשמתן כשבת דף פ"ח ע"ב אם ברכו ברכת מחי' המתים כמ"ש רז"ל בפדר"א פל"א דיצחק בשעת עקידה פרחת נשמתו וכאשר חזרה לגופו ברך בא"י מחי' המתים, הובא במחבר"ר להיד"א סי' רי"ט. — ושם בביאור הרד"ל הביא משבלי הלקט ותניא רבתי סי"ד מדרש אגדה דיצחק נעשה דשן ואפרו מושלך על הר המורי' והביא הקב"ה טל וחי' ויתישב הא דברכות ס"ב איתא אפרו של יצחק — דבאמת נעשה אפר — א"כ ה"נ ברכו ברכת מחי' המתים לאחר שחזרה נפשם לגופם.

והרב הגה"צ ר' אברהם דיין זצ"ל ממונקאטש פירש שמחים בצאתם מעוה"ב וששים בבואם לעוה"ז בתחיית המתים או עושים באימה ברכו מחי' מתים "באימה" ר"ת בא"י—מ"ה מחי' המתים [מובא בס' ד"ת להגאון מנחת אלעזר סוף חלק יוד], ועיין מחבר"ר סי' רי"ט בכמה ענינים מענין זה.

קכב

בס' שם הגדולים, לרבני מאדא, דהגאון ר' עמרם ממאדא בירך בשעת פטירתו בצפת בשם ומלכות ברוך המאיר ליריאו מאור הגנוז. — [אמר המסדר — רמזתי בזמר מה ידידות מנוחתך שנודע שהה"ק מוהרי"א מזידיטשוב זי"ע בשנת פטירתו שינה דרכו בקודש וצוה לומר מה ידידות מנוחתך, והוא רקד בדביקות נורא והכירו שכוונתו ליום השבת לחיי עוה"ב. — ומרן בעל ערוה"ב זי"ע הדליק בעצמו נרות של יציאת נשמה ואמר שיש לו טעם אחר כשהנשמה יוצאת כשהנרות כבר דולקות, [עיין בהדרת קודש במכתב הגה"צ אבד"ק יארע ז"ל] והוה השמחה, שיוכו שבשעת הדלקת הנרות ליציאת נשמה לעשות ברכה הג"ל של המאיר וכו' והוה להדליק גר — בברכה. והטעם שמאירין או העינים בזה, כיון שבחיים לא יראנו האדם וחי, אבל או ותכל כל העבודות ל"ת עוד מלאכה. ומי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, לכן זוכים רק אז לזה — ואשרי הזוכה — יהושע בן בתי].

קכג

בערל"ג יבמות דף ח' ע"ג הקשה לפי מה שבי

בחרות לא אתפס עלי' כולי האי כמו האי דחטי בתר מ' שנין דשריאו ימי הזקנה כו' דלא תהני תיובתא בתר מ' שנין ולהכין הוה מצלי דוד עיי"ש.

קכ

בהא דהביאו האחרונים דתרי איסורי דרבנן ביחד הוה כאיסור דאורייתא.

נלע"ד מקור לזה מתוס' יבמות דף ז' ע"ב דיבור המתחיל רבי יוחנן בסוף הדיבור שהקשו והא דמשמע בג' מינים — נזיר דף מ"ה דאפי' נאמר טבול יום דוב לאו כזב דמי אסור ליכנס למחנה לוי' ומקרא דריש התם א"כ הוא דאורייתא לא כמש"כ תוס' מקודם שהוא דרבנן. אומר ר"י דהתם בזב בעל ג' ראיות דאיכא תרתי שהוא טבול יום ומחו"כ על כן הוא מה"ת — א"כ מוכח סברת תוס' דתרי דרבנן הוה כדאורייתא.

ושם כ' תוס' דב' דרבנן דאינו על טומאה א' שרי מה"ת רק כשהם על טומאה א' — א"כ י"ל דתרי דרבנן דהוה כדאורייתא ג"כ רק ב' דרבנן דהם מכח איסור א' — אבל לא כשהם משני איסורים וצ"ע.

ובמק"א כתבתי בזה הלשון:

כבר האריכו בהא דתרי איסורי דרבנן הוה כמו דאורייתא — מקורו ברע"ב ערובין פ"ב דלא גזרו על שבות בהשמ"ש אבל שני שבותים גזרו — והסבירו האחרונים דב' שבותים ביחד הוה כדאורייתא. — וכן כתבו לענין אין שבות במקדש לחלק בין שבות א' לב' שבותין וכן בכמה ענינים.

וחידוש הרגשתי דרך לימודי ביבמות דף ל"ו ע"ב תוד"ה ולא כתבו דמאי חומרא דכלה בלא ברכה ממינקת חבירו דתרווי' מדרבנן — וברא"ש שם [וכן בתוספות הרא"ש] וז"ל אבל הכא כלה בלא ברכה ומעוברת חבירו תרווי' איסורי דרבנן גינהו — מה לי חד איסורא מה לי תרי איסורי — א"כ סותרים זה הכלל דתרי איסורי דרבנן חמירי כדאורייתא וכאן אמרו דאין חילוק בין חד איסור דרבנן לתרי — וצ"ע ולא ראיתי שיתעוררו בזה.

הם ניצודים שלא ימצאו את תחור הקטן מ"מ ל"ה פס"ר יען דעכ"פ יש חור קטן ורק אם לא יהא שום חור בכוורת או הוה פס"ר.

ודע דלהתוס' חמיר לר"י דשא"מ, מפס"ר לר"ש, דחור קטן ל"ה פס"ר לר"ש ואינו חייב, ולר' יהודה מצד דשא"מ אסור רק אם יש חור גדול שיהא נראה לדבורים אז פטור לר"י.

קכה

מה שתקנו לומר בשני ברכות השחר — אוזר ישראל בגבורה — עוטר ישראל בתפארה י"ל שזה מורה על ב' מדות הפכיות שצריך לכל איש ישראל לקיים ולטבוע בתוך נפשו, כי למען עבודת השי"ת לזכות רבים צריך כמ"פ להיות מטיל אימה אם הוא לכבוד שמים הן על ב"ב והן על אחרים אותן שיש סיפוק בידו למחות ולהכריח שישמעו אליהם, ופעמים צריך לילך אתם בנועם שיח ולשון מתוק הכל לפי הענין כידוע — ולזה צריך עזר מהשי"ת, כי לפי הטבע קשה להשתמש בשני הפכים — ולכן לפעמים אלקי ישראל "בגבורה" להטיל אימה ומברכים על עזרתו ולזה לפעמים עוטר ישראל "בתפארה" פאר המדה לשון רנה, ונותנים הודאה על זה ועד"ז פי' המפוי' (בתהלים כ"ט) שלפעמים קול ה' בכח — ולפעמים קול ה' בהדר, ומובן עפ"י הג"ל.

קכו

במלחמות סוף יבמות כ' על בעל המאור שכתב שחסר איזה הלכה בהרי"ף כ' הבא לטהר מסייעין אותו כי אנו צדקנו בנוסחאות ישנות שנכתבו בקורטבא שנת ד"א תתפ"ג ומצינו שם הגירסא שלמה — ברוך המקום שהביא עלינו כמדתנו — והביא ליד החולקים עליו כמדתם.

קכז

במהרש"ם ח"ד סי' ל"ג דף כ"א כ' הא דכ' הר"ן פ"ק דקדושין דהא אין אשה מתעברת מב"ר הוא רק רוב — הכונה דאמרינו על המיעוט דמיעכה באצבע עיי"ש.

בתוס' דיליף מבנין בהמ"ק דיש קרא דאינו דוחה ש"ק יש ראי' דעשה דוחה גם לאו בכרת עיי"ב — וקשה, דלפי זה יתעורר שוב הקושיא דא"כ כלאים בציצית למה לי קרא דדחי, דל"ש תו לומר כתי' תוס' דהא דעשה דציצית לא דחי יען דהוה עשה שאין שוה בכל, דזה אינו שהרי בנין בהמ"ק ודאי אין נוהגין בנשים דבנין בהמ"ק אינו בלילה, וגם אינו דוחה שויו"ט מקרי מעשהו"ג כמו ציצית, ונשאר בצ"ע.

והנה חידוש דלא הביא רמב"ם מפורש דנשים חייבות בבנין בהמ"ק פ"א מה' בהב"ח הי"ג מפורש הכל חייבים לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר — וא"כ לק"מ, דבאמת הוי עשה השוה בכל.

אבל באמת כבר הקשו על רמב"ם דכ' שם דאין בונין המקדש בלילה א"כ הוה מעשהו"ג ולמה כ' דנשים חייבות בבנין בהמ"ק. — ועיי' בית שערים אור"ח סי' שנ"ט העיר בזה עיי"ש מה שתי' — ועיי' מעשה למלך שם מה שתי'.

קכד

בענין פס"ר אי דוקא שודאי שהמלאכה תעשה כמו שאם יפסוק הראש ימות אבל אם אינו ודאי גמור רק קרוב לודאי ועפ"י הרוב הוא ל"ה בכלל פס"ר. — או נימא דגם דבר שהוא קרוב לודאי ועפ"י הרוב כן הוא גם זה הוה בכלל פס"ר.

זאת היא מחלוקת ראשונים, בכתובות דף ה' בשטמ"ק עיי"ש, וברייב"ש הובא בת' אמרי אש יו"ד ססי' ס"ט עיי"ש שהא"א סיים על הריב"ש צ"ע בזה והיפוש בענין מוך בשעת תשמיש דגם דבר שהוא רק עפ"י הרוב הוה פס"ר — ובמהרש"א שבת ק"כ דרב סובר דגם דבר שהוא עפ"י הרוב הוה פס"ר עיי"ב.

ולענ"ד דתוס' סברי דרק דבר שהוא ודאי ממש הוה פס"ר — עיי' תוס' ביצה דף ל"ו ע"ב ד"ה אלא כתבו ופירש ר' משה מאיברא דלר"ש נמי מיירי שיש חור קטן בכוורת אך אינו נראה וא"כ ל"ה פס"ר ולא ימות ולר"ש מותר. — ור"י דאסר אפילו דשא"מ בעי חור גדול שיהא נראה לדבורים לצאת מן הכוורת עכ"ל. הרי שכתבו דאפילו יש חור קטן וא"כ קשה להדבורים שימצאו את החור, א"כ י"ל דעפ"י הרוב

קכח

בנובי"ת אה"ע ס"ד כ' מכתב זה סיימתי עש"ק עם חשיכה והי' בדעתי לעיין בשבת עבור העגונה השנית ובין כך נחלשתי קצת כטבעי ועכ"פ אין בי כח לעיין, לכך איני כותב כעת על עגונה השנית עד יחזקנו ויאמצנו השם ברחמיו עיי"ש שהתחיל בתשובה זו יום ה' ו' חשוון תקמ"ט ונגמר עש"ק למחרתו, עכ"פ כ' עש"ק עם חשיכה — נראה להתיר עגונה עשה כן אבל לא לשאר דברים.

קכט

בשו"מ מהדו"ב (ח"ד סי' קנ"א) הביא — מה שנוהגין לומר להמגרש בל"א דיא זאלסט אויף געבינדן זיין אין זאלסט מעגין נעמין וועמין דיא ווילסט והוא קורא אחריו מלה במלה גם לה אומר המכדר — אין דיא זאלסט מותר זיין צו איטליכן מענש. ושם הי' השאלה דהבעל אומר שאמר והרי אי את מותרת לכל אדם.

קל

במתני' פרק י"ז דכלים חושב שיעורי פירות בסדר זה, רמון — ביצה — גרוגרות — זית — שעורה — עדשה — נראה דלפי גדלותן קחשיב להו הגדול קודם ואח"כ הקטן ממנו. — וא"כ גרוגרות גדול מזית כיון שנוכר מקודם — ועיין תוס' עירובין דף פ' ע"ב ובשאר דוכתי שכ' דגרוגרות גדול מזית כמבואר בשבת דף צ"א, ושעורה גדולה מכעדשה כיון שנוכרה מקודם, אבל זה צ"ע. — ועיין בעה"ט סוף שמיני ובהג"ה שם דכעדשה היא כשעורה, ועיין פרישה יו"ד סי' ק"ף.

ובפיה"מ (שם משנה ח') כ' כבר ידעת שאיסורי מאכלות בנו"ט ודם והדומה להן יהי' איסור אכילתן בכזית, נראה דסובר דדם אינו ברביעית כמשקה רק בכזית כאוכל, ועיין תשו' בנין ציון ח"א ובמנ"ח מצוה קמ"ח האריכו בזה.

קלא

בענין כ"ש אם יש לו שיעור

בענין כ"ש כבר הבאתי מכמה דוכתי דיש לו

שיעור רק לגבי שיעור גדול נקרא כ"ש — וכעת הנני מראה מקום למשנה [כלים פ"ה מ"א] דאיתא התם אבל בקטן תחילתו "כל שהו" — והכוונה "טפח" כמבואר בחולין דף קכ"ד — ועיין עירובין דף פ' דמקשה אהא דאמר דצריך להגביה העירוב טפח והא בברייתא איתא מגביה "משהו" ומשני מאי משהו, טפח. — הרי דמשהו יש לו שיעור, ועיין ברא"ש שכ' יען דיש הגבהה דהוא בג"ט קרי לי' להגבהה דטפח, משהו, [אח"כ מצאתי בתולדות שמואל [ח"א דף צ"ט] שהביא מכמ"ק].

ועיין בפ"א מאהלות משנה א' ב"ה אומרים "כל שהוא" — ויש שיעור כחוט המשקולת וזהו כמ"ש בכמה מקומות דהכוונה שיעור מועט נגד שיעורי שאר מאן דאמרי — וגם כאן אומרים הב"ש ד' טפחים.

קלב

במדרש תנחומא — כי תצא — אות ט' דבמצרים הי' חקוק שמות של שבטים על מתכונת הלבנים, כן הביא בילקוט ראובני על הפסוק ואת מתכונת הלבנים. — ובמד"ת שם מבואר יותר עיי"ש. ועיין בתורה שלימה שמות ב', א' — הביא בשם מדרש אסתר פ"ט, שהמים נתיבשו בשעה שנזרק משה אל הים — וי"ל שרמז מה שיהא על ידו בקריעת ים סוף שהפך ים ליבשה.

קלג

בענין טמא האוכל תרומה טמאה שיש בזה תמי' ברש"י ותוס' בכמ"ק שכ' דחייב מיתה האוכלת ובאמת מבואר בחולין קי"ג דרק עשה יש וכבר עורר על זה הגרעק"א עיי' יבמות צ' וע"ז ס"ו וכמ"ק — וכבר כתבו לחלק בין זר האוכל לכהן האוכל. ועיי' פרה פ"א מ"ג בר"ש דמתני' סוברת דחייב מיתה באוכל ת"ט עיי"ש ובתפא"י ובתוי"ט ורעק"א — ובמתני' תרומות פ"ה מ"ד ותפא"י — ונראה דזר חייב מיתה אתרומה טמאה — וכהן טהור עובר רק בעשה — ובזה מתישב הכל.

קלד

נלע"ד אם כי חינוך לקטן שהגיע לחינוך דרבנן

אדר תרי"ח נשא אשה היא הבית השלישי — אז היה אור י"ב אדר אור עש"ק — נראה אם כי הי' אז אחר תענית אסתר שהי' יום ה' מוקדם אבל לא רצה לישא בעש"ק יען שהיתה אלמנה לא קנה החופה שיהא בעש"ק רק הבעילה יקנה בליל ש"ק ואסור כמבואר במג"א סי' של"ט ע"כ נשא אור עש"ק ויכול אז להיות בעילת מצוה. [א"ה — עיין דברי שאול בפ' בשלח דף כ"ח ס"ה].

קלט

בירושלמי יומא פ"א ה"ז שקראו לפני כוה"ג בליל יו"כ במשלי ותהילים מפני שטעמן מפיג את השינה — מפרשים שטעמן ופירושן מפיג את השינה במתא דירושלים ביומא שם כ' הא דמד"ר ויצא שיעקב קרא ס' תהילים כששמר צאן לבן הוא עפ"י ירושלמי הנ"ל שטעמן מפיג את השינה.

קמ

עיין בתשו' בי"צ [או"ח סי' ד"ה] במש"כ הפנים יפות דהא דילקוט דאסור לעשות בעזרה אפי' סוכה היינו סוכת החג ואכלו שיירי מנחות חוץ לסוכה. ונלע"ד סוכה — דילקוט פ' שופטים — היינו ענף מאילן — כמתני' מכשירין פ"א מ"ג — והגר"א נראה דגורס שם שוכה בשי"ן — וכן י"ל בילקוט שופטים הגי' שוכה ודייק כל עץ אפי' סוכה — שוכה רק ענף א' עובר דענף נקרא סוכה. אבל לפי הפני"פ הי' מקום לומר הא דלא נאמר בקרא פ' פנחס בסוכות חג הסוכות רק חג לה' — והלא דבר הוא. — אבל עפ"י א"ש דבאמור ושאר מקומות דקאי על חוץ לעזרה נקרא חג הסוכות דעשו סוכה. — אבל בפ' פנחס דמיירי בקרבנות דנקרבו במקדש ושם לא עשו סוכה ע"כ לא אמר חג הסוכות רק סתם חג לה'.

קמא

בעניני גיטין ועוד — אה"ע

במהרש"ם ח"א סי' קמ"ז דעתו בחותם שמעלקע בעין לא יכתבו בגט בעין אלא באלף אבל מחומר

הוא, מ"מ חמיר, יען שיש לו סמך בקרא — בחגיגה דף ד' ע"א — כל זכורך לרבות את הקטן שהגיע לחינוך אם כי הוא דרבנן קרא אסמכתא בעלמא הוא — והפמ"ג כ' כמ"פ דרבנן שיש אסמכתא חמיר ביותר [עיין שו"ת ערוה"ב חאו"ח סי' נ"ח בזה]. — ועיי' ריטב"א ר"ה דף ט"ז כותב דברים חדים על אלו שרוצים לומר דאסמכתא הוא רק כמו סמך ולא שכונת התורה כך הוא וכ' ח"ו דעת מינות הוא. — אלא שכל שיש לו אסמכתא העיר הקב"ה שראוי לעשות כן אלא שלא קבעו חובה ומסרו לחכמים. — ואפשר דיש חילוק היכי דנאמר אסמכתא בעלמא הוא אז הוא קל ביותר.

קלה

בספורנו פ' אמור דבמדבר הי' דין יו"כ והדלקת הנרות וקטרת נעשה רק ע"י אהרן — וכן מצאתי במחבר"ר סי' ר"פ בשם זוהר דכל ימי אהרן הקטרת נעשה רק ע"י אהרן — עיי"ש שהקשה האריך עשה בשבת שהי' טבוי ע"י עונה שקיים ומתרץ שלאחר קטרת שימש עיי"ש.

קלו

בעילה — גימ' ע"ב—מ"ה. י"ל כי נכון לכיון שם הוי', בשע"ת במילוי אלפין גימ' מ"ה — במילוי יודין גימ' ע"ב — וזה יועיל לו למעט מתאוות הגשמיות בזה.

קלז

בנזיר דף נ"ט ע"א בתוס' ד"ה א"ד כתבו דלא מצי לשנויי דר"י גמי מד"ס קאמר דהא נסיב ל' לטעמי' מקרא — נלע"ד דמתוס' משמע דאם נאמר משום ג"כ הוה מה"ת. דשם ג"כ איתא משום שנאמר דלא כמו שדייקו מגיטין דף כ"ו סוף ע"א דמשום שנאמר ל"ה מדאוריתא עיי"ש. ועיי' פסחים כ"ח בפיר"ח נראה ג"כ כן דמשום שנאמר ל"ה מה"ת.

קלח

בדברי שאול ח"ב כי תשא דף נ"ו כ' אור י"ב

כמקדם לענין דיני ממונות ירושת הבעל כמקדם — ויש חשש על הגט אם מותרת לינשא כיון דאגידא ב' עוד — וכ' דהוה כאילו אומר שהגט כורת הכל ופקע כל דיני אישות אלא דמצד משפט המלך זוכה בנכסי' אף שהוא לה כאיש נכרי עיי"ש שנשאר בצ"ע אפי' אמר בהדיא שאינה מגורשת לכל דבר רק חק המלך אף שאינך אשתו לשום דבר נותן לו המלך זכות לירושתך.

ונלע"ד דאין בכלל זה אם אינו אומר כלום רק החק הוא כן שבערכאות אינה מגורשת מ"מ ל"ה אגידא גבי' רק שם יען שהב"ד אמרו כן שלענין ממון זוכה הבעל עד הגט בערכאות יש חשש. — וכעת המנהג כן ליתן גט אפי' לא נתגרשה בערכאות ונושאים אח"כ. וכ"כ בגבעת פנחס סי' ל"ב להגאון הפלאה והובא בפשיטות בהרי בשמים מה"ת סי' קנ"ד. ובאמת בגבעת פנחס כ' רק אם אי אפשר בשום אופן שיעשו בטחון שלא יחזור מלגרש בו אין להקל כ"א במקום חשש עיגון.

ובת' הרי בשמים כ' אם מועיל נתינת הגט בב"ד קודם שהותר הקשר בנימוסיהם כבר חקר הגאון הפלאה בג"פ סי' ל"ג וכ' דלא תליא זב"ז כלל — והוא חידוש דכ' רק במקום חשש עיגון ולא בכל מקום.

אבל באמת כעת המנהג שנותנים גט בב"ד אפי' קודם שנתפרדו בנימוסיהם בלי שום חשש עיגון.

קמו

בת' רעק"א ח"ג סי' ע"ג בענין אשה שהיא עתים חלים עתים שוטה ורצה לומר שיתנו לה גט וג"כ היתר ק"ר דממ"נ מותרת והביא ת' מהרש"ל וסיים אם יסכימו גדולים להתיר הן ע"י גט לחוד והן בצירוף ק"ר יסכים אתם.

קמז

בעיר לאס אנשעלעס כותבין בגט לאסאנדזשעלעס דיתבא על נהר לאסאנדזשעלעס: הוסעטין דמתקרי האסאטין — ת' טור האבן סי' כ"ט — אם לפני הרבה שנים סדרו גט ואין יודעין האיך כתבו לא חישינן אם יכתבו כעת בשינוי כיון שנסתנה כעת — ובסוף הס' יש שגדול א' חלק על זה אבל המחבר עמד בדעתו לכתוב כן עיי"ש.

האיסור יחתום ל' יום מקודם בא' — ואם א"א להמתין — יחתום ג"פ באותו יום לפני עשרה. — וזה שלא כדברי תשורת ש"י שאם חותם הערש בעי"ן יכתבו בעי"ן, ולא הירש ביו"ד. ואפשר יש לחלק דשם באמת המבטא הוא בעי"ן ע"כ מהני חתימתו ושלל יכתבו ביו"ד — אבל שמעלקא המבטא הוא באל"ף לא בעי"ן.

קמב

בת' צור יעקב סי' קמ"ט כ' במגרש חלל יכתבו כהן דקאי על אביו ואין חשש דיאמרו דגם הוא כהן — וגם במומר שהוא כהן יכתבו כהן דקאי על שם אביו ואם אביו מומר ג"כ כותבין בן פלוני כהן. כמבואר בסדר הגט אות כ"ד.

קמג

בס' בנין יושיע להג"ר יושיע אלטר ווילדמאן דף ל"ד ת' בענין גט שנשלח מאמעריקא וכ' בת זאב המכונה וואלף ונתודע ששמו הכינוי ה' וואליא לא וואלף וגם התם עצמו וואליא — והכשיר הגט. — גם יש שם ת' באורך מהגאון בעל ת' אלף המגן להכשיר הגט.

קמד

בת' רעק"א (מהדו"ת סי' נ') כ' אם נקרא מתתיה ולס"ת קוראין אותו מתתיהו כותבין גט א' מתתיה דמתקרי מתתיהו — ואם נקרא גם לתורה מתתיה כותבין רק מתתיה כיון דחותם ונקרא רק כן. **ונלע"ד** דסובר בכל כה"ג אלי' גדלי' ישע"י. וכדומה דא"צ ב' גיטין רק א' למשל ישע"י דמתקרי ישעיהו. — ושם כ' לכתוב על שם דגשתקע דהוה מתקרי עיי"ש שכ"כ בגט פשוט — ובמק"א כתבתי עפ"י אחרונים לכתוב דאתקרי דג"כ משתמע דהוה מתקרי עיי"ש עוד כמה דינים בשמות — ובסי' מ"ט שם.

קמה

שם סי' פ"ג שהי' המנהג בבערלין בשעת הגט שהב"ד אמרו שעד שינתן השידונג בערכאות הכל

קמח

ב"צ (הח"ב ח"ב סי' ל"ז) העיר ד"ש ב' פירושם
 על לשון חסידים עם מתינתן פן מין נאמנן וועגן
 או מתינתן פן מתינתן וועגן ח"ש ח"מ.

קמט

שם (סי' ל"ג) ב' דצריך לכתוב דמתקרי הירש
 דמתקרי יאל צבי ולא דמתקרי יואל צבי בוא"ו
 כמש"כ ב"ש ס"ק ל"ז דהשני עוקר שם הראשון
 ובדיעבד אין קפידא עם ואו או בלא ואו. ושם כ'
 שלא יכתבו ומתקרי כמ"ש אהלי שם כלל ה' אות ח'
 לכתוב ומתקרי ולא דמתקרי דלא נהיג כן.

קנ

בת' רעק"א (ח"ג סי' פ"ב) באשה שאמרה מת
 בעלי ונשאת ובא בעלה מסופק כמו דהיא צריכה גט
 מחשש שיאמרו גירש הראשון ונשא השני וא"א יוצאת
 בלא גט — ה"ג מה"ט גם הבעל אסור לישא אחרת
 בלא גט דיאמרו דנשא את זו בחופה וקדושין וכעת
 נושא אשה אחרת בלא גט ועובר על חרם רגמ"ה —
 ומסיים להקל. — בנוב"ת אה"ע סי' קנ"ו התיר
 להבעל לישא אשה אפילו יש שאלה על הגט. אם
 כי האשה אסורה עיי"ש.

עכ"פ האשה אסורה בלא גט ועיי' אחרונים בזה
 והביאו ת' רשב"א ססי' י"ז באה"ע בב"י — במהרש"ם
 ח"ב סימן ס"ח נראה דסובר דהאשה צריכה גט.

קנא

בת' בי"צ יר"ד ח"ב סי' ס"ד אות ו' כ' דמה
 שהתפשרה עצמה מרצונה לקבל גט ואם לא תקיים
 תהי' עע"ד ההכרח לעמוד עמה לד"ת ואולי לא תהא
 מוכרחת לקבל ג"פ דאין מועיל קנין על זה דהוה
 קנין דברים וכ"ש בלא קנין ואף אם הבטיחה תוכל
 לחזור ובשלמא כשנשבעה לקבל ג"פ הוה עע"ד
 משא"כ בנ"ד אבל עכ"פ החיוב לעמוד אתה בד"ת
 מקדם.

קנב

בסירת כסף דף קצ"ט הביא מהגאון הדומ"ץ
 בענין כותבין השמות שמשון בן בשיטה א' וראובן

קנג

בשו"מ מ"ג ח"א סי' ר"א כ' אני מעיד אם כי
 הישוע"ק כ' בספרו שאין לסמוך על העבונה"ג דשינוי
 באבי האשה כשר אבל קרה מעשה והי' עיגון גדול
 וסמך על עבונה"ג — והביא דגם בעל העיטור כ' כן.

קנד

בת' אמרי אש אה"ע סי' ס"ד להגמ"הרש"ק שפקפק
 הגמ"הרש"ק על הנוב"י בתקנתו ליתן הגט ואח"כ לתקן
 הגט וליתנו פעם שנית — דהאיך יעשה כן בגט ע"י
 שליח דאין הבעל והסופר לפנינו ואיך יתקן אחר
 מבלי צווי הבעל. עיי"ש שכ' הג' א"א דריב"ש הובא
 בב"י סי' קכ"ו כ"כ אבל הטור סי' קכ"ו בשם הרא"ש
 דיוכל לעשות במקום עיגון לתקן דניחא להבעל שיתקן
 וא"כ בשעה"ד יוכלו לעשות כן לסמוך על הרא"ש זה
 דעת הנוב"י במקום עיגון וסיים הא"א כנלפע"ד
 להלכה ולא למעשה — אבל כעת עושין כן בפשיטות
 במקום עיגון.

קנה

ושם בסי' ס"ה ד"ה ובגוף כ' למהרש"ק דמהרש"ק
 החמיר בגט שנמחקו ו' דייטצביין והא"א הקיל לתקן
 וכ' עוה"פ המהרש"ק להחמיר וכ' הא"א להורות להקל
 למעשה חלילה הן אם המעשה אירע לפני והייתי
 מסכים להקל והי' נשמע לי כי הדר"ג פוסל הייתי
 נסוג אחור מעשות המעשה אף כי עתה שהמעשה
 אירע לפניו והדר"ג ראה סברתי ולא קבלה אהי' מקיל
 ח"ו — וכמה צדקות ועניות יש בדברים אלו.

קנו

בס' הזכרון דף ל"ט כ' ח"ס דסידר גט בעש"ק
 אח"צ שהי' שעה"ד דיצא לצבא המלחמה וגרשה בגט

יודא בשיטה ב' יען שסמך על ת' עט"ח יר"ד סי' כ"א
 דב' שמות הבעל יוכלו לכתוב בב' שיטין. — ובעל
 טירת כסף כ' בפשיטות דעושין כן ומש"כ בטיב
 גיטין וכן באע"ז סי' קכ"ט סעיף ל"ב דאין פוסקין
 השמות היינו ידידי' או שם טוב — שם, בקראל מתא
 דיתבא על מי מעינות — ותו לא.

דכבר כלה כחו שכתבתי שם — נראה מכאן דאין חשש בזה. — בהר צבי סוף טור אה"ע סי' קכ"ט כ' כי הג' מהר"ש סאלאנט עשה בכה"ג כ' אליה חסר ו' ומסר להאשה והאשה הקנית הגט לבעלה ואח"כ אמר הבעל לסופר שיכתוב ו' אליהו ומסר שנית להאשה.

קנט

בעזר מקודש סס"י קנ"ד כ' סדור גט בעשי"ת נכון שלא לומר שגם אז גוזרים ח' על מוציא לעז ודי בתקנת קדמונים — שיוכיר לשון תקנה ולא ח' — ואני כתבתי בזה במשנת יעקב ח"א סימן כ"ז שסדרתי גט בעשי"ת ועיי' תשורת שי ח"א סי' רכ"א.

קס

בטירת כסף דף קכ"ב הביא ת' הגאון בעל פרי השדה בהרשאה א' שנכתב או שלוח שלוחים אפי' עד שלוחים וחסר תיבת מאה והכשיר למסור הגט דהוה טעות בפרט דאין כאן שאלה לעשות יותר שלוחים — ואם יש עדות שהבעל אמר בפיו עד מאה שלוחים רק בכתב חסרו יוכלו לעשות באמת עד מאה שלוחים. — והביא בשם השו"מ מהדו"ג ח"א סי' רכ"ו הכשיר בהרשאה שחסר תיבת זה רק נכתב הילך גט.

קסא

עו"ש בטירת כסף דף קכ"ד ת' הג' פרי השדה שלא לכתוב קליוולאנד אהיא אם שם אהיא הוא שם קאמיטאט או בעצירק כמ"ש ח"ס אה"ע ח"ב סי' ל"ד מרורות נגד הרב שכ' שם המחזו ג"כ באנאט.

קסב

ושם דף קכ"ה גט מאמריקא שסידר הג' משה שמעון זיוויטץ יעקב המכונה דויק ולא דזשיק והכשיר דמסתמא ידע המסדר שקורא כך. — שם דף קל"א בשם אוהל אברהם סי' מ"א דבגט צריך להקדים שם שהמלכות מקפדת — ע"כ צריך להקדים שם המאטריקל לשם שנקרא.

בלי שום תנאי רק חזרו ונתקשרו בתנאים ונקראו חתן וכלה וזמן חתונה על ג' שנים ושם אבי האשה אייזק ולא גודע איך עלה לתורה אם בשם יצחק כמו רובא דרובא במדינתנו. או בשם שאלתיאל ואהרן כמבואר בב"ש בקונטרס השמות — ע"כ כתבנו רק בת אייזק שהוא שם חניכה שהכל קורים אותו בו עב"י רס"י קכ"ט ועיי"ש סעיף ט' דטוב שלא לכתוב כלל שם האבות מלשנות בו — מ"מ האי לא מקרי שנוי — ובשעה"ד כזה הסכמתי ליתן כן לכתחילה ע"כ. ונשמע מזה דאם א' נקרא ב' שמות וכותבין רק שם א' ל"ה שנוי — ועיי' רמב"ן ובעה"ת וירא ואני זקנתי דשינה מפני דרכי שלום אם כי רק חסר מה שאמרה ואדני זקן ואעפ"כ ארו"ל דשינה הרי דחסר דבר א' נקרא שינוי.

קנז

בקנ"ס דף ו' כ' הגמהרש"ק בגט שכ"מ ששכח הסופר לומר שכותב לשמו ולשמה רק אחר שכ' ששה שורות נזכרו מזה ואמר בפה שכותב לשמה ולשמו וכ' דכשר בלא פקפוק יען דהוכיח סופו על תחלתו. ושם בענין שהגט נכתב ונחתם ביום ונמסר בלילה ויש חשש מוקדם העלה דאין שום חשש וכשר אפי' בלא שום דחק כ"ש דהי' שעה"ד — זה נכתב להגאון שם ארי'. — ועיי' הג' חכמ"ש אה"ע סי' קכ"ז בענין גט ע"י שליח שנמסר בלילה ונכתב ביום וכ' דעשה מעשה כן בצירוף הג' ים התלמוד וכן מצא בג"פ ס"ק כ"ג.

קנח

בעזר מקודש להגאון דע"ק הנדפס על ה' גיטין סי' ק"כ בגט שהי' חשש על נתינה ראשונה ונתנו לה עוה"פ אין חשש שקנתה האשה הגט בנתינה ראשונה ול"ה בנתינה ב' משל בעל יען דמתחלה הי' של בעל עיי"ש ראייתו ועיי' גה"ק שם הביא מגטין דף ה' בשליח שנתן הגט ול"א בפ"ג יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה — מיהו שאני התם דשליח הוא דעיוות בנתינה ראשונה. — א"כ במש"כ במק"א אם אפשר ליקח הגט שנכתב אלי' בלא וא"ו ולכתוב אליהו וליתן לה זה הגט בלא כתיבת גט אחר — א"כ מכח חשש זה דקנתה האשה אין כאן ומכח

קסג

בכתובת גיורת יותר מג' שנים שאין לה אלא
מנה וכותבין כסף גירותיכי דחוי ליכי מדרבנן עיי'
אה"ע סי' ס"ז ס"ג ופ"ת סס"י ס"ו. — וגם כשנתגיירה
פחות מג'ש דכתובתה מאתיים כמבואר סס"י ס"ז
מ"מ אסורה לכהן עיי' אה"ע סימן ו' ס"ח דאסורה
לכהן דהוה כוונה עיי"ש באוצה"פ דיש מחלוקה אם
אסורה לכהן מה"ת או רק מדרבנן. — ועיי' ת'
רדב"ז חלק א' סי' ק"פ בגיורת שנשאת ונתגרשה
ובאתה לינשא אם כותבין הגיורת או הגרושה כ'
דלכאורה אין נ"מ דטעמא כדי שלא תנשא לכהונה
א"כ בין גיורת בין גרושה אסורה לכהן. — אבל כ'
נ"מ אם כותבין הגרושה תוכל לינשא לישראל וישתכח
תורת גרות ויגרש אותה ותנשא לגר ואז בתה פסולה
לכהונה ע"כ יכתבו הגיורת כדי שיוכר שהיא גיורת
ואם תינשא לגר ידעו דבתה פסולה לכהונה אבל אם
לא ידעו שהיא גיורת הלא בת ישראל שנשא גיורת
בתה כשרה לכהונה וכ' עוד נ"מ לקולא עיי"ש. [כן
השבתי לרב א' בשנת תש"כ לערך וכותבין בת
אברהם אבינו].

קסד

בס' מזכרת פאקש ח"ב יש כתובת הגאון עט
סופר ויש שם נכתב המכונה הן לגבי הבעל הן לגבי
אביו — וחי' לי שאין כותבין המכונה בכתובה —
ואני זוכר שכן הוא בת' הרי אפרסמין שלא לכתוב
בכתובה המכונה.

קסה

בת' מהרי"א הלוי ח"ב סי' ד' הכשיר הגט
באשה ששמה ריזא ביו"ד וכ' ריזא בלא יו"ד,
והאריך וכ' בלשון רמ"א בסס"י קכ"ט בשם שנשתנה
מכח לשון המדינות דבדיעבד אם שינה כשר — על
כן הכשיר הגט בפשיטות דשם ריזא תלוי בלשון
מדינות דיש שכותבין רק ריזא בלא יו"ד שנקראים
כן.

קסו

בת' מהרי"י הכהן ח"א אה"ע סס"י י"ד שהדיח
הסכים להתיר אשה שהבעל שלח גט לאשתו עיי'

שליח להולכה והי' חולה וביו"ט א' דסוכות נחלה
מאוד והתאספו הב"ד והשליח להולכה עשה שליח
לקבלה בשם הבעל יען דזכות הוא לה גם בשם הב"ד
ומסר לשליח לקבלה ומחמת בהלה לא קראו הגט רק
ראה נייר מקופל ואחר איזה שעות מת ויש יבם
קטן והתירו האשה עיי' הגט — בד"ח ח"א אה"ע
סי' פ"ז יש תשו' זו.

קסז

סדרנו גט והי' הכינוי של אבי המגרש מאטיל
וכתבנו ביו"ד אם כי אין נרגש כ"כ היו"ד — והוא
אינו חותם מעולם בשם זה רק בשם מרדכי. —
ולענ"ד אין שום פקפוק על זה, יען כשכותבין מאטיל
כותבין ביו"ד. ועי' ת' עמק שאלה סי' ק"ג באה"ע
בכה"ג שכתבו מאטיל ביו"ד והי' עוררים והכשיר
הגט עיי"ש.

קסח

ועוד הי' בגט זה שנכתב שם האשה שינדל
וכאשר באנו לסדר את הגט משליח להאשה שהגט
נכתב בנואיארק ונמסר בברוקלין והי' גם הרשאה
עם כי הי' ב"ד זה שסידרו הגט מהבעל לשליח הם
סידרו משליח להאשה ולמה לנו הרשאה, אך כמה
נהגו כן — ובת' מלמד להועיל כ' דצריך גם בכה"ג
הרשאה וכשבאנו לסדר ראינו שהאשה חתמה עצמה
בתנאים ובכל פעם חותמת עצמה שיינדעל ב' יודין
גם ע', ודברתי עמה שלא תחתום כן רק שינדל
וחתמה עצמה כן וגם קבלה עלי' שכן תחתום עצמה
לעולם — וגם נכרו שכן שמה וסדרנו הגט, כי
לדעתי לכתוב בעי"ן הוא טעות ובטעות לא משגיחין
על חתימה שלה — ומה שחתמה ב' יודין אין
קפידא כאן שנקראה שינדיל כמו ביו"ד א'.

קסט

בנובי"ת אה"ע סס"י קנ"א כ' באשה שנתגרשה
והמסדר לא הי' יודע בטיב גיטין ופסל הנובי"ת את
הגט וצריכה גט בב"ד מומחה והאשה הלכה למקום
רחוק והבעל רוצה לקחת אשה אחרת — כ' דינסו
שהאשה תקבל גט מחדש — אפילו על ידי שיורקו
לה את הגט — ואם לא יהא אפשר יוכל הבעל

לה ווסת והי' לה דמים אבל אמרו שאין זה ווסת בטבע ומיעוטא דמיעוטא שיש תקוה שתלד.

קעג

בד"ח ח"א אע"ז סי' ע"ז כ' אם נכתב בגט דב במקום דוב הוה שינוי השם ושם אחר הוא, ופסול גמור ולא דמי לשאר מלאים וחסרים דלא הוה שם אחר עיי"ש. ובשו"מ מהדורא א' ח"ג סי' י"ז כ' להכשיר דיעבד בכ' דב יען שכ' המכונה בעריל וזה נודע דבעריל הוא כינוי לשם דוב בוא"ו אבל דב בפת"ח הוא כינוי לזאב וא"כ אין מקום לטעות — נראה דאם לא נכתב כינוי בעריל רק דב אינו מכשיר גם דיעבד.

ובשולחן המערכת אות ד' האריך והביא דברי שו"מ ובסוף הביא דברי הגאון זכר יוסף שכתב לו במכתב בשם אחי אמו הגאון שרצה לכתוב בגט דוב מלא והי' אז הגאון ר' אלי' מוילנא הגר"א זצ"ל מושבו בשם קהל סערהיאי ואמר כי מן הראוי לכתבו חסר כמו שנמצא על הרוב במקרא ובדקדוק הלשון ואמר בדרך מליצה וסימנך ספרא בצרא תנא תוספאה עכ"ל.

ולענ"ד נראה דכל זה אם המגרש חותם דב — או עכ"פ דלא ידעינן חתימתו — אבל אם חותם דוב בוא"ו א"א לשנות חתימתו ומודה הגר"א דיכתבו מלא — במשמ"ש אכן עור הביא להכשיר בכ' דב חסר אם חותם חסר — והביא לעי' בד"ח ולא הביא שפוסל. — ובערוך השולחן כ' לכתוב דוב בוא"ו — אבל שמעתי שיש מסדרי גיטין בא"י שכותבין דב חסר — ומה שגדולים כותבין בחתונה בילעט דב חסר הוא עולה דעי"ז כותבין גם בגט כן.

קעד

בתשובה מאהבה סי' תמ"א איתא שגט שנתנו בב"ד תרגמו ללשון המדינה — גם שם העדים — גם הב"ד חתמו ושלחו הגט עם העתקה לעיר לאנדרענט — וזה נתקבל בערכאות כי לפי הפקודה אין לב"ד של ישראל כ"א לסדר הגט — אבל הנתינה צריך להיות בפני הערכאות — וזה פלא שהמסירה הי' הגט גם עם תרגום לעז בפני ערכאות — וצ"ע אם נמסר ביחד הגט עם התרגום אם אין חשש.

לישא אשה אחרת בלי היתר מ"ר כיון שכבר נתגרשה — ופסול גמור לא נתברר אז על הגט לא נחמיר על הבעל להתעגן בשביל זונה זו — אבל לזכות לה גט ע"י אחר ודאי ל"ש כאן כיון שהיא עומדת וצוחת שאינה רוצה לקבל גט אין זכין לאדם בע"כ ע"כ — נראה דלא חש הנוב"י לגזור על האיש שלא ליקח אשה אטו האשה דאסורה לינשא — דלא ככמה אחרונים שחשו בכה"ג גם אצל הבעל אטו האשה. עיי' ת' רעק"א ח"ג סי' ע"ג החמיר גם לבעל.

קע

בחק"ה ח"א דף נ"ד ע"א כ' דאם כ' דיתהוין חד תיבה צ"ע לדינא להכשיר רק בשעה"ד או שכבר ניתן.

קעא

בספר חמדה גנוזה להגאון צבי הירש מייזלס מואלקווא סי' י"ז כ' במסופק אם אליעזר או אלעזר ונקרא לאור והסכים להשואל להשמיט כל שם אביו — אבל יש עצה לכתוב לאור כמו שנקרא עיי"ש שכ' וכן יש לנהוג לדורות במקום שיש איזה ס' בשם אבי האיש או אבי האשה טוב שלא לכתוב שם אביו או אבי' ולא לכתוב ב' גיטין עיי"ש באותה תשובה כמה דינים בשמות גיטין — וכן בשאר תשובות שם.

קעב

שם סימן כ' באשה שאין לה אורח כנשים ורוצה לגרשה בלי תוס' כתובה וכ' שם נראה שאין זה מום כלל ולא נזכר בשום ספר דאיילונית שנינו וסימנים ידועים בש"ס ופוסקים אבל שאין לה אורח כנשים לא מצינו בספר וסופר עיי"ש שכ' משמעות הסוגיא בריש כתובות דף י"ב שאינה בהכרח שלא תלד דרק איתא שם שהדמים יפה לאשה — אבל שלא תלד אינו במשמע והדבר פשוט שלא הפסידה כתובתה עיי"ש.

ובאמת כעת הדבר ידוע עפ"י רופאים וחכמי הטבע דא"א לאשה שתלד אם אין לה ווסת כלל ובא לפנינו כעת תשכ"ז כעין זה וניסו הרופאים לעשות

קעה

קעט

שם סי' תמ"א כ' דאם כותבין שם ישראל וכ' על שם גיות דמתקרי כשר וזה לא נכנס בדברי ר"ת שאוסר לכתוב שם גיות בגט עיי"ש, ושם הביא בעת בא פקודה הראשונה לכתוב שמות החדשים ולפסול הישנים הושיב הגאון גוב"י הב"ד והסכמנו יחד לכתוב על שם חדש דמתקרי עיי"ש שכתב למשל שהיו קורין לה פעסל דזה שם לעז וכעת בשמות החדשים קורין לה אסתר כותבין פעסל דמתקריא אסתר כדעת הב"ח והלבוש עיי' ב"ש סי' קכ"ט ס"ק ל"א — ושם כ' בנימין כותבין מלא וכן נהג הנוב"י — אבל אם כ' חסר כשר עיי"ש.

קעו

בת' רעק"א סימן ל"ד באשה שאינה יכולה לטהר עצמה כ' בדיקת הפס"ט יהי' בדיקה כראוי — וכן עוד פעם א' ביום ראשון ופ"א ביום ז' תבדוק בפשתן דק בכל מקום במתינות ולא תדחוק כי לא מצינו שחיוב בדיקה יהי' על ידי דחיקת העד, ובימים שבין א'—ז' תבדוק בכל יום על ידי הכנסת עד בשפת הרחם דזהו מקרי בדיקה להראב"ד — ותלבש בגדי צבעונין וכן הסדיגין ומכסה הכרים יהי' הכל בבגדי צבעונין שאין מקבלין כתמים, עד כאן, וזה קולא דרק פעם א' תבדוק ביום א' ויום ז' לא שחרית וערבית — גם בדיקה בכל יום בהכנסת עד בשפת הרחם לא נמצא בשום מקום לנהוג כן — גם החומרא שגם הסדין ומכסה הכרים יהי' צבעונים לא נמצא בפוסקים.

קעז

בת' רעק"א תנינא סי' ע"ב כ' משודכת שהיתה לזונגים והמשודך מודה כותבין כתובה מנה ואין כותבין הדא בעולתא רק הדא פלונית בשמה.

קעח

שם סימן כ"ד פסק שבבית האבל יאמרו בקדיש תתקבל — והרעיש על מה שכו' בספר בלשון דייטש שאין אומרים תתקבל.

בתש' רעק"א תנינא סי' מ"ט כ' בכל מקום דהדין לכתוב על שם הב' דמתקרי או המכונה אם כ' ב' שמות ביחד בלא דמתקרי והמכונה פסול. — עיי"ש עוד בענין לכתוב וכל שום אם כ' שני שמות במפורש אם כותב וכל שום מגרע אם אין לו עוד שם עיי"ש עוד. — וכשהייתי במינכן וסדרנו גיטין בפירוד — שם כתבו וכל שום אפי' אם כתבו ב' שמות ולא הי' לו עוד שום שם. — עיי"ש סי' ג' בענין שם מתת' בלא ו' בסוף או עם ו' בסוף, אם נקרא לס"ת מתתיהו ראוי לכתוב מתתיה דמתקרי מתתיהו — ואם נקרא לתורה מתתיה סגי לכתוב מתתיה. גם הסכים לכתוב ב' גיטין ולכתוב בגט השני דזהו מתקרי עיי"ש — כמו דכתבו פוסקים לכתוב על שם הנשתקע דאתקרי, וכמו שאנו עושין כמ"פ. — ובגט אחר כ' לכתוב יצחק המכונה איציק ועליג בגימל.

קפ

שם סי' ג"ז בדין אם יוכל להעיד על חתימת עצמו בגט עיי' שליח עיי"ש. שהשליח לא הלך לב"ד רק יש עדים שמסר לה הגט בשליחות בעלה עיי"ש שהי' חשש מזויף.

קפא

שם סי' ס' בזונה מינקת שנשאה בהסתר לאחר שהניקה י"ח חודש הקיל שא"צ גט אבל צריך שירחק לעיר אחרת וישבע ע"ד רבים שלא ישוב למקומו עד כד"ח — עיי"ש סי' ס"ג בנשתדכה אחר ט"ו חודש להשיאה עפ"י דברי פנ"י בקונטרס אחרון. לא הסכים להתיר בגמלתו אחר יב"ח.

קפב

שם סי' ס"א ביבמה שניטל עצם מאגודל יד ימינה ועי"ז אינה יכולה להתיר קשרים של מנעל החליצה ביד ימינה אם יעשו מנעל שאדוק הרבה על רגלו בלי קשרים וחליצת מנעל זה תוכל לעשות ביד ימינה. — וכ' דבכה"ג תוכל להתיר הקשרים בשמאלת. — ע"כ כ' שיהי' מנעל אדוק — ולעשות

קשרים וקרסים כמו בכל מנעל חליצה ותתיר הקשרים בשמאלה וחליצת המנעל יהי בימינה.

קפג

שם סימן פ"ב במורדת ואין רצונה לקבל גט וקבלה גט בערכאות א"צ ק"ר דאין ראוי שיהו הוא מעוכב לישא ואשתו שוחקת עליו, ויש בזה כמה איסורים ודבר כזה לא עלה על דעת רגמ"ה לתקן — ומסתמא הולכת בשוק וראשה פרועה דעוברת אפילו על דעת משה ולענין גט א"צ התראה.

קפד

בת' רעק"א סי' פ"ג דהמנהג בבערלין שבגיטין שמסדרין אומרים הב"ד תדעו שבדיני ממונות בירושת הבעל וכדומה הכל כמקדם עד שתתגרש בערכאות, יש חשש דאגידא גבי' ואין הגט כריתות — יפרש להדיא אני נותן הגט בלי שום שיור ושיוכרת הגט בכל ענינים ואין לי עוד שום זכות בממונת מדין בעל רק חק המלך ליתן זכות להבעל על אשתו בזה, ועדיין צ"ע.

קפה

בת' צור יעקב ח"א סי' י"ב כ' דהמהרש"ם כ' לו ממש"כ הכנה"ג חו"מ סי' כ"ז דלענין היתר חדר"ג אפילו כששלחו להזמינה על ידי ב"ד ישראל לא מהני אלא בעי שני עדים וכ' דתליא בפלוגתא הבית שמואל ונו"ב לענין ע"א אי מהימן להעיד לאיש שמתה אשתו בבית שמואל סי' ט"ו ונו"ב פליג עלי'.

קפו

בת' בי"צ ח"ב סי' נ' כ' בשם ט"ג בסוף הספר בכללים סקט"ז דאין לכתוב יהודא דמתקרי יהודה יען דאין הפרש בקריאה — ובי"צ תמה על הד"ח בשער הנקודות סוף אות פתח הריף בשם שיינדל שחותמת בשני יודין שכותבין ב' גיטין ובגט א' כותבין שיינדל דמתקריא שיינדל אחד ב' יודין וא' בחד יוד דאין המנהג כן דאם קורין בצירי שני השמות אין לכתוב דמתקרא ביניהם כמש"כ ט"ג הנ"ל — וכ' דאין לכתוב יענטא דמתקריא יענטע יען דאין הפרש בקריאה — בטירת כסף דף צ' כ'

דאין לכתוב שאמא דמתקרי שאמו יען שאין חילוק במבטא אם כותב בא' או בוא"ו בסוף.

קפז

בתשו' שם ארי' מובא בשד"ח דרק במתנכר נוהגין בשליח לקבלה ואח"כ בשליח להלכה נראה דשאר פושעי ישראל אפי' מחלל ש"ק ויריב ועובר על כל עבירות ר"ל לא נהגו כן. — אבל בבי"צ אה"ע ח"ב סי' ס"ה נראה דמומר ממש אפי' אינו מתנכר צריך לעשות כן רק במחלל ש"ק כ' כמה קולות — תינוק שנשבה — מתבייש בפני הרב — וכ' יען שהוא באמעריקא ומקיים מנהגן לחלל שבת ל"ה כמומר לזה דל"ה רק חשש ומותר ליתן הגט להתאשה היינו ע"י שליח להולכה בלבד.

קפח

בס' שו"ת טור האבן סימן א' בגט שנכתב ד' בשבת כ"ו לחודש תשרי שנת פלוני וטעו וכתבו ד' בשבת כ"ו לחודש מרחשון שנת הנ"ל ואחר ב' או ג' ימים ראה הרב טעות זה והמתין עד כ"ו חשון ואז ביקש הרב מהבעל שיתן גט אחר ולא רצה — והנה כשנחתך הגט לא נחתכו האותיות שום אות רק חתך א' הפריד העין והצ' במלת שם הנהר יאצקאוועצקא ויש כאן מקום עיגון זה כ' שנים ואין הבעל רוצה בתקנתה — וסיים דמצד גט מאוחר יש להכשיר יען דהגט קיים בעת חלות הזמן ומה שנפסקו האותיות בשם הנהר אינו מפסיד דאף בלא כתב עמידת האשה כלל אינו מפסיד ומכ"ש שם הנהר של עמידת האשה אינו מפסיד כלל אף בלא כתב וא"כ אף לדברי התוס' גיטין דף י"ז ע"א ד"ה משום דאין הגרושין חלין עד זמן הכתוב בגט ואז כבר נקרע הגט ראוי שתיגרש בו באין חשש כלל ותנשא בו לכתחלה — וזה דבר חדש להכשיר גט כזה לכתחלה — ולא ראיתי בספרים שיביאו תשו' גם להלכה.

קפט

צריך לישב למה בשמו"ע בברכת ולירושלים נאמר ובנה אותה בנין עולם ולא נאמר עיר הקודש — ובבהמ"ז איתא ובנה ירושלים עיר הקודש.

קצ

בת"א (בפ' קדושים י"ט, י"ג) תרגם על ולא תגזול ולא תאנס — בקצת חומשים — ולא תיננס. אבל אינו מתרגם גזל — ולעיל ויקרא ה', כ"א-כ"ג מתרגם כמ"פ גולא על גולה שבמקרא צ"ע על השינוי דבקדושים מתרגם אנס — ויונתן לא תרגם גולא בשום מקום — ובראשית ל"א קרא ל"א מתרגם על תגול תניס. וכן דברים כ"ח, כ"ט, מתרגם על וגזול ואניס.

קצא

בבנ"ש (מאמרי שבת מאמר ב' אות ח') יש להוסיף על דברי חיד"א דמפרש דמיירי שהבן קיבל תוספת ש"ק אבל האב לא קיבל ול"ה רשע כשאומר לבן שיחלל ש"ק ואעפ"כ לא יקיים דברי האב. — יש להוסיף רא"י לזה שנאמר ואת שבתותי תשמרו ואת מרבתי תוספות שבת גם לזה תשמרו נגד ציווי האב. — ובנועם מגדים סוף כי תשא הביא המכילתא בזה"ל זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן שמוסיפין מחול על הקודש — י"ל הפי' דכתיב זכור את יום השבת — שמור את יום השבת מתיבת את נלמד על תוס' כהנ"ל.

קצב

באוהב ישראל מפרש איש אמו ואביו תיראו לשון יראה שמה שבא מהם יוכל לבא לידי חטא — ואת שבתותי תשמרו שעי"ז שתהיו יראים וחרדים תמיד מחלק א"א תמתינו על זיוג של שבת כדי שתולידו בקדושה, ושמירה לשון המתנה כמו ואביו שמר את הדבר.

והנה שמעתי כי יש צדיקים שאין משמשינן בליל ש"ק רק קודם הש"ק ואם אמת הוא י"ל ואת היינו ריבוי קודם השבת תשמרו.

קצג

בענין נדה שנבעלה לעכו"ם אם חייבת כרת כמו שנבעלה לישראל או לא. בת' פני ישיע ח"ב סי' מ"ד כ' להקשות על אסתר דנבעלה לאחשורוש בנדתה

כדכתיב ותתחלחל המלכה דרז"ל שפרסה נדה ואח"כ ביום הג' נכנסה לאחשורוש להבעל הרי דנבעלה בנדתה והא יש אי' כרת גם בנבעלה לגוי.

ובאמת לענ"ד אין קו' מזה די"ל דהי' ביי"א יום שבין נדה לנדה והוא רק שומרת יום וטבלה ביום הג' קודם שנכנסה לאחשורוש.

וחידושי בעיני שהפני' לא הביא מרז"ל ומאמר מרדכי אסתר עושה ששאלה למרדכי על כתמה ועל נדותי' — הרי דשמרה נדתה לאחשורוש — ומה שכ' הפנ"י דהיאך הי' אפשר לה לשמור דאין זה בידה אם אחשורוש יבקשה י"ל דתוכל לומר נדה אני והדם זה דגם הגוים אין בוועלין אז — ותוכל לשמור ימי נדה ולטבול — ובימי זיבה עפ"י הרוב לא תראה ג"י שתהא זבה גדולה ותצטרך ז"נ — עכ"פ תוכל לשמור עצמה איזה ימים בטענות חולה אני או דם זה.

ועיי' מנ"ח השמטות סי' ל"ה שמסתפק בזה ולא הביא דברי פנ"י הנ"ל — בעוד שהביא תשו' זו לענין ביאת עכו"ם אי חייבת כרת — והמנח"פ בטל תורה על ירושלמי ברכות פ"ג העיר על מנ"ח בזה.

ובאמת י"ל דל"ש נדה בבעילת עכו"ם — והא דרז"ל דאסתר שאלה על נדותה למרדכי הי' רק בשביל טומאה וטהרה שנהגו אז אבל לא מצד אי' נדה לבעלה אחשורוש דבעכו"ם י"ל דל"ש אי' נדה. — ועיי' בס' פורת יוסף לגדול א' סוף דף נ"ח כ' בפשיטות דהאשה חייבת כרת אם נבעלה בנדתה לגוי — ולא הביא שום רא"י.

קצד

(הערה) על פי הרוב מתרגם ת"א על שם ע"ז אחרים דחלן — אבל בלק כ"ה, ב', מתרגם טעוותרון — וכן מסעי ל"ג, ד', מתרגם ובטעוותרון — הלא דבר הוא.

ועיי' בתרגום יונתן מסעי ל"ג, ל"ד, ל"ה, מפרש יטבתה אתר טב ונייח — ויחנו בעברונה מתרגם ושרו במגותא — ושרו בכרך תרגולא. — בפמ"ג באגרת אות ג', וכן בפמ"ג או"ח סי' מ"ז בא"א אות י"ג מפרש דברי התרגום. וכן בשאר מקומות מפרש הת"י דברים חדשים על פי מדרש.

קצה

בשׁו"מ אפרקסטא דעניא סימן קכ"ג הביא בשם הח"ס בכת"י דאין לישראל לחוג יום הולדתו כי אם את יום שנכנס בבריתו של אאע"ה. ומצאתי רא"י לזה בת' מהרש"ל סימן ע' בהא שסובר דימול ואח"כ קבורה למתו — כתב כמו שארז"ל בירושלמי נולד בן זכר במשפחה נתרפאה כל המשפחה כולה — והכנסתו לברית היא לידתו — דהא גר במילה אמרינן כקטן שנולד דמי וא"כ כבוד המת הוא למול מקודם — עכ"פ כ' מהרש"ל דהכנסתו לברית היא לידתו — א"כ א"ש לחשוב ולחוג יום שנכנס לברית דזה היא לידתו. — ולנקבה אפשר שיש לחשוב מיום שניתן לה שם ולא מיום לידתה.

קצו

בס' מאיר עיני הגולה ענינים מהרי"מ [אות תרמ"א] הביא שהי' שאלה גדולה באשת כהן שבעלה הי' זמן רב חוץ לעירו נדהם לקול השמועה שאשתו זינתה עם א' והי' קלא דלא פסיק ואפי' באונס אסורה אשת כהן. והי' השאלה אצל גדולי הדור וכולם לא הורו הלכה ברורה — והרי"מ עיין בהכתבים מגדולים ואמר כי אינו דבר נקל ונמשך כמה חדשים, אבל קודם פטירתו אמר זה איזה שבועות עיינתי בהשאלה שלך ושמע בקולי ליסע לביתך ולדור עם אשתך בלי שום חשש — והסכימו לדבריו — אבל לא נכתב הצדדים מההיתר. כנראה שהורה לקולא כפי שראה בפילפול מת' הגדולים. [א"ה — יש לעורר מזה לענין פסק עפ"י ר"ה"ק — ועובדא ידענו מהגר"א שפסק בלי עיון על אתר ג"כ כזה לאיש א' ואח"כ נודע שלא הי' רק קלא בעלמא, והתנצל שלא עפ"י ר"ה"ק פסק, רק הבין מדעתו שעלילה הוא].

קצז

בשׁו"מ שתייתי סי' נ"ד כ' דיש בהכ"נ בלבוב הנקרא עשירי שמתענין בכל יום עשירי ואומרים סליחות שנתקן ליום עשירי ואירע יום זה בתענית אסתר ושאל איזה סליחות יאמרו ואמרו לו שאומרים של ת"א ופלפל בזה — עיי"ש שכ' דחמשים שנה קודם תרי"ב נתקן והוא נעשה חבר שנת תרי"ב.

קצח

בטו"ז יו"ד סי' ק"צ סק"ג כ' דמש"כ המחבר כמה ימים הכונה רק ב' או ג' ימים ועיי"ש בנה"כ שכ' דכמה משמע סתם גם יותר. — ודכירנא שראיתי בשם חוט השני דלשון איזה ימים הכונה ה' או ו'.

קצט

(במוסף לר"ח) בנוסח מזבח חדש בציון תכין ועולת ר"ח נעלה עליו ושעירי עזים נעשה ברצון — יל"פ כי במתני' ריש שבועות איתא דשעירי ר"ח מכפרין על טומאת מקדש וקדשיו שאין לו ידיעה בתחלה ובסוף אליבא דר' יהודה. וכן פסק הרמב"ם ספי"א מה' שגגות. וכן לר"ש דסובר דמכפר על טהור שאכל את הטמא — אבל עכ"פ בא על איזה חטא. — וזה הוא רק כעת, אבל בביאת משיח בב"א שיעביר ה' רוח טהרה על הארץ והסירותי את לב האבן מבשרכם נאמר לנו אז לא נבוא לידי חטא בפרט בענין קדשים.

וזה שאמר מזבח חדש בציון תכין בביאת גוצבב"א אז ושעירי עזים נעשה — ברצון — לפני השי"ת שלא יהא צריך לכפר על איזה עון רק לרצון — מקודם אמר דהביאו שעירי חטאת לכפר בעדם — אבל לעתיד יהא רק לרצון — ויקרא חטאת לה' כדרז"ל הביאו עלי כפרה.

ר

בפסוק לא מאסתים ולא געלתים לכלתם בס' משנת חכמים למהר"ם חאגיז אות תר"ל מפרש לכלתם כתיב בשביל התורה שהיא כלה כלולה ביפי' לישראל בנו בכורו של מקום.

גם יש להעיר דשם כ' המהר"ם חאגיז כמ"פ הזמן שמונין אוה"ע רק קודם כ' הזמן לבריאת העולם וכ' שהיא כך וכך לחשבונם.

ובסוף ס' שערי צדק על או"ח נדפס מאבא הגאון מראה יחזקל שהי' רב המדינה ז"ב יחוס של מלכי עסטרייך והביא בדיוק מתי נולדו ומתי הוכתרו הכל על חשבונם — ואפשר יען שהוא לצורך המלכים על כן כתב על חשבונם — אבל בלא זה

נזהר לכתוב רק על חשבון בריאת העולם — וכן כל מקום, שנמצא לפי חשבונם בספרים בודאי יש טעם למה נכתב ככה אבל בסתם יש איסור לספור לחשבונם.

רא

אשתך כגפן פורי בירכתי ביתך כשתילי זיתים סביב לשולחנך. ויל"פ עפ"י שכ' בס' החיים לאחי המהר"ל מפראג ז"ל לפרש אשתך כגפן שכ' חכמי הטבע שמכל העצים אפשר לעשות כלים וכדומה אבל עץ הגפן לא יוצלח לשום דבר רק לגדל פירות. ושמעתי ממורי הגאון ז"ל לפרש הקרא בניך כשתילי זיתים דכ' תוס' פסחים דף ל"ו דעץ הזית הוא מר אבל פירותיו הזיתים הם מתוקין וזה ברכה הנה כי כן יבורך גבר ירא השם דהבנים יהיו טובים מאבותיהם כמו הזיתים דהפרי טוב מעץ שגדל עליו — עיי' בס' בהיות הבוקר תצוה אות קמ"ט בשם הנ"ס שאמר לבעה"ב א' שלא רצה שבנו יחמיר על עצמו יותר מאביו ואמר האיך הי' ערב לרבינו אם בנו הי' מתנהג בפרישות יותר מרבינו ואמר הנ"ס על זה הלואי על זה אנו מתפללין תמיד שיהיו בנינו טובים ממנו.

ויש לקשר מקרא קודש אשתך כגפן שלא תכוין לשום הנאה רק כגפן לצורך הבנים אז תוכה לזה שבניך יהיו כשתילי זיתים סביב לשולחנך טובים יותר מאבותיהם — אכ"ר.

רב

תיבת "מיד" לאו דוקא, כאשר הבאתי מכמ"ק — יש להוסיף משבת דף פ"ט ע"א אמר הקב"ה למשה אין שלום בעירך — א"ל הי' לך לעזרני מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח ה' — פרש"י מיד בעלי אחרת אמר לו הרי דשייך מי' אם כי לא הי' מיד רק לאחר זמן בעלי אחרת ורש"י הוכרח לפרש כן דכעת אין לזה מקום כיון שעבר הזמן שהי' צריך לומר תצלח מלאכתך ע"כ רק בעלי אחרת הי' זה.

רג

כשר — או כשרה — בדיעבד — כבר הבאנו כמ"ק בזה ופעמים הוא לכתחלה ועיי' סוף מס' פרה

טבל אוזב ביום והזה ביום כשר — בתוי"ט ותפא"י למה נקט לשון כשר בדיעבד דאפי' לכתחלה כן הוא ותי' עיי"ש. ועיין גם בתוס' יבמות דף ק"ו סוע"ב דמכשירין דיעבד משמע — וכ"כ פמ"ג סס"י תרמ"ג — ועיי' רש"ש סוכה כ"ב.

רד

ידועים דברי רמב"ן ויקרא א' ד', דשגגת לאו אין צריך רצוי — וכן בחי' ר"ן סנהדרין פ"ד דשגגת לאו א"צ כפרה.

ויש להוסיף דגם הרא"ה סובר כן — ביצה דף ל"ג ע"ב תני שוגג בשבת מזיד ביו"ט — כ' הרא"ה בחידושו ביו"ט תני במזיד דבשוגג ליכא חיובא מידי — מפורש יען דיו"ט ליכא רק לאו ולא כרת או מיתה, ליכא שום חיוב בשוגג. — וכ"כ שם בשמ"ק עיי"ש.

רה

י"ל בהא דאמרינן שבת קל"א — חגיגה ט' וכמ"ק דגז"ש שאינו מופנה אין למידין — מופנה מצד א' למידין ומשיבין — מופנה משני צדדים למידין ואין משיבין.

ויל"פ בדרך מליצה — דאנו רואים מי שהי' בבחרותו למדן ואח"כ נעשה סוחר ואינו קובע עתים הרבה לתורה יען שאין לו עת והמסחר מטרידו והיינו אינו מופנה כלל אז אין למידין כלל היינו שאינו לומד כלל בפרט בעיון — מופנה מצד א' היינו שלוקח גמרא אחת ואין מוחו בלימוד רק מחשבתו על העסק אז למידין אבל משיבין אותו שטעה בפשט הגמרא ותוס' וכדומה.

אבל מופנה משני צדדים שיושב ללמוד ומופנה מחשבתו מכל טרדות המסחר שבכל לבו ומוחו הוא כאן, אז למידין ואין משיבין, אין משיבין אותו בכל מה שמפרש ומחדש שלומד לאמיתו.

רו

ואשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב. בספורנו דקדק למה לא כתיב ואיש אשר ישכב את אשה ולמה אמר להיפך ואשה אשר ישכב איש אותה.

אם כי אפשר לפרש כן דמקודם פסוק ט"ז ואיש כי תצא ממנו ש"ז ורחץ כ' ת"י וגבר ארום אישתלי והיינו שלא ברצונו וכ"כ אבן עזרא ושם ודאי הכונה בלא תשמיש דע"י תשמיש ברצונו הוא. ואשמעינן קרא דצריך טבילה — ואח"כ אמר דע"י בעילה עם פנוי' ג"כ צריך טבילה.

ועיין בתניא בלקוטי אמרים שכ' די"ל דע"י בעילה אסורה, אבל עכ"פ בא הורע לגוף האשה אינו בא לחצונים ר"ל כמו ש"ז לבטלה עיי"ש. — אמר אח"כ דגם זה צריך טבילה, אבל רק אם הבעילה באיסור בעילת פנוי' אבל איש ואשה ששמשו בבעילת מצוה א"צ טבילה גם לקודש — אבל קשה לומר כן בשיטת ת"י.

רח

בשול"ת מים חיים (דף ס"ט) הביא לפרש ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו שהוא זינה עם אשה אשר בעלה זינה עם אשת איש וחייב מיתה, לא תימא דנחשב כאילו נהרג והיא פנוי' ואין מגיע לו מיתה אשמעינן קרא מות יומת — ודבר זה מובא במקרי דרדקי להגה"צ ר' הלל ל"ש שזכה לכוין לגדול מכמה שנים. — [א"ה — עיין תורה תמימה במקומו ועוד בכמה ספרים שפי' כן, אבל החדשות בזה הוא הסברא שי"ל דהוי כאלו אינה אשת איש משום שהבעל עומד להריגה. ודו"ק.]

רט

לקוטים מספה"ק זרע קודש

בדף צ"ט, מפרש והזרתם את בני' מטומאתם סוף פ' מצורע — לשון זר ועטרה דע"י תשובה נעשה מעבירות זר ועטרה.

גם מפרש ג"כ לשון זר וכתר — מה שבנ"י נחשב אצלם לעבירה מה שלא למד כל היום — ומצער עצמו או מי שלא עשה המצוה בפנימות רק בפניות אצלו לחטא זה הוא זר וכתר לישראל.

ושם כותב ר"ת ואומר לך בדמיון חיי ר"ת חלב דם נעכר ונעשה חלב — יש להוסיף דאוכלין

יש לומר בפשיטות דבתו"כ מרבינן מו"ו דואשה דאשה בת ג' ויום א' שטמאה אבל מאשה הוה ממעטינן כל קטנה עיי"ש דצ"ל בתו"כ אשה פרט לקטנה אבל ואשה מרבינן ג' ויום א'. א"כ אם הוה כתיב ואיש אשר ישכב את אשה הוה ממעטינן כל קטנה ע"כ שינה הכתוב לכתוב ואשה אשר ישכב איש אותה — דמרבינן גם בת יום א' מואשה בוא"ו עיי' כ"מ ריש פ"ד ה' א"ב כ' דטמאה בת יום א' רק הבא עלי' אינו חייב עד שתהא בת ג' שנה. וי"ל עוד שכתב בבעה"נ לראב"ד והובא בטור או"ח סי' ר"מ ואה"ע סי' כ"ה דמצות עונה העיקרית כשהאשה משתוקקת אליו ופורע חובו — אבל אם עושה כדי לגדור עצמו ומתאוה אל הדבר ההוא אין לו שכר כ"כ כמו אם בועל לצורך האשה עיי"ש.

והנה טבילה לאחר תשמיש יש לומר דהוא רק אם התשמיש הוא לתאותו או צריך טבילה אח"כ אבל אם משמש בקדושה כמו שצותה תורה עונה מה"ת אפשר שא"צ טבילה [וכבר פי' בקד"ל הא דאמרינן שבת דף פ"ו פירש מן האשה מדעתו דמרע"ה חשב עצמו שאין מחשבתו זכה כ"כ בשעת עונה ע"כ פירש מן האשה כדי שיוכל לדבר עם השי"ת — אבל זה ה' רק מדעתו ובאמת לא ה' צריך לפרוש דתשמיש שלו ה' כמו הנחת תפלין ושאר מצות] — ע"כ שינה הכתוב לכתוב ואשה אשר ישכב איש אותה — היינו שאין כונתו דישכב את האשה לצרכו כמו אם ה' כתוב ואיש אשר ישכב את אשה — אלא אפי' בכה"ג שכונתו רק לפרוע חובו וזה עיקר מצות עונה שכ' הראב"ד מ"מ גזרה התורה ורחצו במים.

רז

בתרגום יונתן איתא — ואתתא תנייתא — ומפרש בעילה שני' מטמאה אבל לא בעילה ראשונה ובס' אהבת יונתן על ת"י דחה זה דה' לו לומר ואתתא די ישמש עמה גבר תנינות — והביא גירסא דכתיב ואתתא פנייתא — פי' ואשה הפנוי' שאינה א"א — וצריך להבין הכונה דאם כונת הת"י לפרש דרך אם אדם בועל פנוי' שאינה אשתו דהבעילה בעבירה או צריך טבילה — אבל לא באיש ואשתו א"צ טבילה דזה א"א לומר דיסבור התרגום כן.

ריב

בריטב"א קדושין דף ל"ב כ' ואפשר בלאו דלפני עור כיון שהוא לאו כולל לא מחמירינן ב' כולי האי ושרינן בהכי בנתכיון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר כבש — ברתח נגד אביו — אבל תוס' ותוספות הרא"ש תירצו דהודיע לו קודם — נראה דחולקים על סברת הריטב"א דבלאו כולל כמו לפ"ע שרינן בהכי בלא הודעה מקודם.

ריג

בת' שבות יעקב ח"ב סימן ס"ד הובא בפ"ת יו"ד סימן רמ"ב סק"ג — שכ' ראוי לכל מי שהגיע להוראה שלא יורה שום הוראה בלתי עיון תחלה בספר וסמך לדבר או לא אבוש בהביטי.

ומצאתי בפני משה על ירושלמי פ"ג דמו"ק סוף הלכה ה' דף ט"ז דפריך וכי ר' ייסא לא רגיל בתורה בכל מקום אלא כגון מיליהון דרבנן כך הוא דרכם דאם בר נש נשאל בהם באיזה שאלה עושין עצמן כאילו לא רגיל ולעיין בדבר — כן מפרש את הירושלמי שם ור' ייסא לא רגיל אלא כגון אילין מיליהון דרבנן דבר נש מישתאיל בהון וקיים לי' כמאן דלא רגיל.

ריד

אוהחה"ק פקודי — ל"ו א' — ועשה בצלאל קשה והלא אפי' לקחת הנדבה עדיין לא לקח לעשות ואיך יוצדק לומר ועשה. אכן הכונה היא שהכין כלי אומנות הצריכין לעשות בהם וכו'.

וחידוש שרש"י במסכת מלקות דף י"ב ע"א ד"ה ורצח כ' רש"י איכא לפרושי לשון ציווי כמו ועשה בצלאל ואהליאב — מפורש דרש"י מפרש ועשה ציווי שיעשה את מלאכת הקודש לא שיעשה כלי האומנות — ובתרגום מפרש ועבד לא ויעבד לשון ציווי כפרש"י רק שעשה לשון עבר.

בשבועות חלב להורות דצריך מס"נ לקיים תורה ומצות מוכן לשפוך דמו בדמיון ע"י מס"נ בדמו חיי יהא לו חיות דקדושה וזהו דם נעכר ע"י מס"נ בדמו נעשה חלב חסד כמש"כ מג"א סי' תצ"ד.

ובדף ק"א למה אין מברכין בכל שבת שהחינו יען דשבת הוא למעלה מהזמן. — [אם כי רק ז' ימים יש בין שבת לשבת — הרי כי בשמ"ע אומרים זמן אם כי רק ז' ימים יש שברכו זמן וכן בשבת כל שבת הוא דבר חדש כמש"כ אוהחה"ק פ' בראשית בקרא כי בו שבת דע"י שמירת ש"ק חוזר ה' ומשפיע נפש לעולם המקיים עוד ששת ימים].

רי

ובפ' בהר דף ק"ג ע"א בקידוש שבת ה"פ כתיב וי — יאמר בחטף פתח — שלא יהא אמירת ווי ח"ו — וחי' שלא ראיתי ושמעתי לומר כן.

ריא

בס' מאורי אור חלק בן גון דף קס"ז כ' יש מי שאומר גרוע מיש אומרים — או"ח תרס"ד יש מי שאומר.

שם דף ק"כ כ' שנהגו כעת במדינתנו ברא וברתא כחדא יירתון לאו מצד אמונתם ח"ו רק דינא דמלכותא לתקון המדינה קיימי וקבלו עליהם לא גרע מתקנת טולטילא באה"ע סימן קי"ח ותקנת הלל בפרזובול — ומוכחא מלתא מלפנים נתנו גדוניה לבת כפל מבן וגם שטר חצי זכר והאידנא מפני תקנה זו ליתא כלל מתחלה תנאי שלהם גמרו בלבם ע"מ כך כל נשואין — לענ"ד אין הלכה כן ופוסקים שלנו צעקו על מי שנוטל חלק ירושה לאשתו — רק כתבו הפוסקים שאם הערכאות מבקשים שהבת תתן בכתב שמוחלת חלק ירושתה עבור זה מותר ליקח כפי שיתפשו — עיי' מהרש"ם ושאר אחרונים.

מפתחות

אורח חיים

סימן א

(ג) אם מותר להוציא מבית לחצר שאינה מעורבת למעלה מי' טפחים.

(ד) קושיא על רש"י שבת דף צ"ב המוציא משאוי למעלה מי"ט חייב — הא לקמן אמרינן הזורק למעלה מי"ט כזורק באויר ופטור.

(ה) תירוץ לקושיא על פר"ח דהעבירו דרך עליו היינו שעומד במקומו ומוציא מימינו לשמאלו וחייב א"כ משכחת לבן עזאי כה"ג — דלפר"ח מיירי רבא במשלים ד"א ע"י זריקה.

(ו) תמיהה על החת"ס שכתב שמכיון שהתוס' בסוכה לא תירצו שמשו"ה נקט שמא יעבירו ולא משום הוצאה מכיון שמרה"י לרה"י דרך רה"ר ליכא הוצאה.

(ח) אם מותר לומר באמצע פסוקי דזמרה בריך שמה בשעת הוצאת הס"ת.

סימן ב

אם ראוי להשליך את הצפרנים בביהכ"ג כשאין מקום מרווח לשורפם.

ובענין מי שעושה חלות בבית מה יעשה עם החלה שהפריש.

סימן ד

בענין שמן זית הבא מטוגנים ומסננים אותו קודם הפסח אם ראוי לאכול אותו בפסח.

ואם ראוי לאפות מצות מקמח של השוק או ראוי להעדיף שיאפו מקמח טענגערע.

סימן יא

אם יש איסור תחומין במי שהולך ע"י קפיצת הדרך.

סימן יב

בדין ס"ת שקראו בו בשבת והיתה חסרה תיבה אחת ואין במקום הזה ס"ת אחר לקרות בו.

סימן יד

אם מותר לסוחר לשכור פועלים נכרים שיעבירו הסחורה מהרכבת לבית מסחרו ביום השבת מחשש שאם לא יפרק הסחורה באותו יום תישלח הסחורה לעיר אחרת.

סימן טו

אם מותר למלאות הילון עם טבק ביו"ט מכיון שזה מעשה חול.

בדין טלטול המת בשבת ויו"ט אם צריך דוקא ע"י ככר או די גם ע"י מלבושיו שהיה לבוש בהם בחיים.

סימן כט

השגות בגידון רב אחד שהקהל רצו לסלקו

(ה) למה התיר לתלות בצואר אשתו הפאספורט והכרטיס נסיעה.

(ו) למה התיר לרב ליסע באוירון בשבת מה שאינו מתיר לאחרים.

(ז) בענין תחומים למעלה מעשרה.

(ח) בניו יורק יש דין רשות הרבים מן התורה.

(ט) לדעת כמה פוסקים שבמדברות לא צריכים ששים רבוא.

(י) היתר הת"ש לנסוע באוירון בשבת הוא רק כשנסוע כל השבת מבלי שיורד למטה על הארץ.

סימן לו

בענין שנודע שהגוי שמכרו לו החמץ הוא ישראל מומר
דבר זה תלוי מתי נודע אם בחוהמ"פ שאז הוא דאורייתא
— או לאחמ"פ שאז הוא רק מדרבנן.
מי שיוצא ידי חובת קידוש ע"י אחר אינו צריך לשנות
מהיין וד' לו בשמיעת האוזן.

סימן לח

בדין אם מותר לערות מים חמים מהדוד לתוך מקוה
צונן בשבת כשלא נמצא גוי שיעשה כן.
אם המים הצוננים במקוה רבים על המים החמים יש
להתיר.

סימן מ

בענין ברכה שסומכים אדעתא דבעה"ב הוא רק בדברים
הרגילים לבוא בתוך הסעודה ולא בדברים אחרים והמקור
לזה. — ובענין שומע כעונה לא שייך אלא אם המשמיע
מברך לעצמו ולא כשכבר יצא ואינו מחויב בדבר.

סימן מא

בענין הנזהר במשהו חמץ.
קושית אשה חכמה בהא דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י
צדיקים הוא רק במידי דאכילה ומקובל מפי הארז"ל
שהנזהר במשהו חמץ אינו ניכשל באותה שנה בשום
חטא וא"כ ריב"א שהטה בשבת יוצא שנכשל ח"ו במשהו
חמץ.

סימן מד

בשמעתתא דאיש עתי.
קושית הריטב"א איזו מלאכת הוצאה יש בשעיר יוהכ"פ
וקושיית בית שערים על קושייתו.

סימן מה

הערות בשמעתתא הנ"ל.
(א) למה צריכים לימוד יתר על השעיר שדוחה שבת
מאי שנא משאר הקרבנות הדוחים שבת.
(ב) תירוץ לקושית השאג"א שעתי בא לומר היתר על
מה שהוא ממיתו ולא על דחייתו מהצוק — שמצד
נטילת נשמה לא צריכים היתר מיוחד כי הרי בכל
שבתות השנה שוחטים הקרבנות.

(א) לפי הרעק"א אסור לנסוע על רפסודה בשבת מכיון
שאינה בית.

(ב) מכיון שהנסיעה היתה לדבר מצוה להשתטח על
קברי אבות מותר היה לנסוע.

(ג) אם הערכאות אומרים שהוא מוקף מחיצות הרי אנו
סומכים עליהם.

(ד) אין מחלוקת בין הת"ש והקיצשו"ע בהא דישאל
ועכו"ם לענין עירובי חצרות.

סימן לב

בשמעתתא דכבתי.

(א) כמה דקדוקים בסוגיא זו למה הקדים רב הונא לומר
אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול — הלא
ימי חנוכה דחול מרובים הם על ימי שבת דחנוכה —
וישוב נכון לזה שמה שאוסר רב הונא להדליק בג"ח
בפוש"ש הפסולים בין בשבת וכו' משום דידוע אם א'
אומר שני דברים צריך להראות חידוש בדבריו האחרונים.
(ב) ועוד דיוק למה הקדימו דברי רב הונא ורב חסדא
לפני מימרא דרב דהא רב קדים.

(ג) פסק הרי"ף שאם דלקה חצי שעה מותר לכבותה
וקושית הרשב"א עליו.

(ד) הרמב"ם בשיטת הרי"ף אלא ששינה מלשונו.

(ה) ישוב קושית הרשב"א.

(ו) ישוב לקושית העולם למה לא קיבל אביי משמיה
דר' ירמיה טעמא דרב.

סימן לג

עוד בענינא דחנוכה.

(א) קושית הראשונים למה עושים ח' ימים הרי ביום
הראשון לא היה נס

(ב) סברת השאילתות להדליק בימין כדי שתהיינה שתי
מצוות בחד דוכתא.

(ג) דברי המאירי בשם מדרש שיהא לבוש בתפילין בעת
שמדליק גר חנוכה.

סימן לד

בסוגיא דמצות צריכות כונה שקלא וטריא בנידון שכפאוהו
לאכול מצה והשאלה היתה רק כשכפאוהו פרסיים אבל
אם כפאוהו ב"ד בודאי יצא אף שלא התכוין לאכילת מצוה.

סימן נא

עוד בענין הנ"ל

תמיהת המנ"ה על רש"י שסובר שאסור לאכול חמץ עם הפסח מהיכן יצא לו דבר זה.

סימן נה

בענין דעתו לחזור לגבי קריאת התורה. מה דינם של בני א"י הנמצאים בחו"ל ודעתם לחזור וקורים בשמע"צ בוזאת הברכה ואילו בני חו"ל קוראים עשר תעשר — האם מותר להם לצרף ארבעה אנשים של בני חו"ל למנין כשהם רק ששה אנשים.

סימן נו

בענין בר מצוה להסתפר בימי הספירה. — לפי דעת המג"א שמצוה לעשות סעודה אז כיום שנכנס לחופה נראה שמותר להסתפר.

סימן נח

בענין דל"ג בעומר.

רמז וסמך בזה שרשב"י נסתלק בח"י אייר. — לפי הערוך השולחן יצא רשב"י מהמערות בל"ג בעומר. — תחילת ירידת המן היתה גם כן בל"ג בעומר.

סימן סא

בענין קביעת תענית צבור לרפ"ה.

יחיד שחלה אם יש לגזור ת"צ ליום ב' כדי שישלח לו ה' רפ"ה. — על מהרי"ל מצינו שבעת חליו התענו הצבור בב' וה' עד שקם מחליו. — כן גם כשחלה ר' משה בן עמרם גזרו תענית צבור כמ"פ.

סימן סז

טעם שמברכים על טלית קטן על מצות ציצית ולא להתעטף מפני שאין בו כדי להתעטף ולכן מברכים מצות שנותן הודיה להשי"ת שנתן לנו מצות ציצית.

סימן ע

אם מותר לעשות קריסטיר לחולה בשויו"ט חולה שאינו יכול לעשות צרכיו בלי קריסטיר יש להתיר לו אבל

(ג) למה התירו לטלטל השעיר על כתפו — הרי אפשר ע"י הרבה אנשים וכל אחד יטלטל פחות מד' אמות.

(ד) תירוץ לתמיהת הנ"ל מכיון שהיה משא כבד והיה יוצא הרבה חילול שבת וע"י הרבה אנשים לכן צריכים קרא מיוחד לכך.

(ה) הסבר הלכתי למה עשו הכהנים קבע שלא הניחו לישראל להוליך את השעיר.

(ו) עוד טעם לזה שאצל הכהנים הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה משא"כ בישראל.

(ז) מה שנשא השעיר עונות בני ישראל — הכונה שתולים בשטן שהוא אשם בזה שאילולא הוא לא היו חוטאים.

(ח) השעיר היה נמסר כל שנה למישהו אחר כי המוליכו היה מת באותה שנה לפי דברי הזהר.

(ט) צ"ע למה השמיט הרמב"ם בסדר העבודה שעשו לו כבש מפני הבבליים.

סימן מו

בענין צוקער של כל השנה לפסח.

לפי דעת הרמ"א אסור לאכלו ואפילו להשהותו אסור. — לפי דעת האחרונים החשש הוא משום שהפועלים טובלים פתם ביורה שמבשלים בהם הצוקער.

סימן מז

בענין אמירת המלך הקדוש בשאר ימות השנה דעות חלוקות בין הפוסקים אם צריך לחזור או לא. דעת השע"ת שצריך לחזור ואילו לדעת החיד"א אינו צריך לחזור.

סימן מח

בענין תענית יוה"כ"פ בנערה שנעשית בת י"ב במוצאי יו"כ"פ וכן במוצאי ט"ב.

לפי דעת החת"ס לענין תינוק שנעשה בר מצוה במוצאי יו"כ"פ הוא פטור מה"ת להתענות.

סימן נ

בענין פסח שני.

כמה דיוקים בפסוק למה אמרו קרבן ה' ולא אמרו לבלתי הקריב פסח. — כי סברו שאפשר להקריב אפילו אם הם טמאים ולכן דייקו קרבן ה' מה ששייך לה' ולא מה ששייך לאדם.

סימן פ

בענין חינוך לקטן לפי הרמב"ם קטן שיכול לאכול פת מחנכין אותו במצות מצה. בערוגת הבושם מביא שיש קפידא שלא לחנך קודם ג' שנים.

סימן פא

בדברי הרמ"א שמי שאינו אוכל חמין (בשבת) חוששין שמא מין הוא — נראה שהכונה לכת הקראים שלדעתם אסור שיהא דולק האש בשבת.

סימן פד

בדין שכפו לסתור את הסוכה בתוך החג אם מותר לעשות גדר מהנסרים או שצריך לשרפם. — מכיון שיש דעות שהדפנות הוא רק מדרבנן מותר לאחר החג לעשות מהם גדר.

סימן פה

הנכנס לבית הכסא צריך גטילת ידים וכששומע קול רעם מותר לו לברך לפני הנטילה כדי שלא יפסיד הברכה. — ובענין קדיש דרבנן אחר מזמור אם רק אחד אמר ולא הציבור כולו.

סימן פח

אם מותר לעשות יין מצמוקים מחשש שמא נתבשלו ויצא הטעם של יין. — ובענין נשיכת עכברים במצות אין לחשוש מטעם חימוץ.

סימן צא

עיין בשבת ק"ג מפקחין פק"ג בשבת לפקח בענייני רבים שאמרו בלשון דיעבד הא לגבי פק"ג מותר לחלל אפילו אי דבור חול הוא.

רק עם מים בלבד בלי שום תערובת דבר אחר. פירוש למה שאנו אומרים בתפילת יוצר לשבת תפארת עטה ליום המנוחה. — ופירוש למה שאומרים אחר העקידה וכל חטאת עמך בית ישראל תשליך וכו'.

סימן עג

בן א"י שדעתו לחזור אם יוצא בקידוש ששומע מבעה"ב שלו ביום טוב שני שחל להיות בשבת. השאלה היא מכיון שבעה"ב מזכיר של שבת בתוך הקידוש אף שהוא מוסיף גם מהנוסח של יו"ט. — מהגמרא כתובות דף צ"ט אפשר להביא ראיה שיוצא ידי קידוש מבעה"ב.

סימן עד

הערות בסוגיא דכפאו לאכול מצה (ר"ה דף כ"ח).
(א) משום מה מביאה הגמרא דין זה כאן ולא במס' פסחים.
(ב) מי הוא ששלח לאבוה דשמואל.
(ג) למה נקטה הגמרא הלשון כפאו ולא אכל מצה בלא כונה דיצא. וכמה תירוצים לכך.
שיטת הר"ן דאם כיוון למצות אחרת גרע דבת מינה מחריב. — שני תירוצים של הר"ן למה תוקע לשיר עדיף ממתעסק. — קושית הכת"ס דילמא סובר האי דשלח לאבוה דשמואל מצה בזמן הוה דרבנן כראב"י ולכן אין צריך כונה במצוה דרבנן.

סימן עה

אם מותר לקדש את הלבנה כליל שבת כיון שיש זמן כליל ב' דיו"ט.

סימן עו

בענין הדלקת נר של שבת — מי שאין לו אשה ידליק הוא בעצמו ולא ע"י בתו בתולה.

יורה דעה

סימן א

(א) בדין מקוה שמי המעיין הנכנסים לתוכו עוברים מקודם דרך מסננת אם יש חשש שאובים בזה.
(ב) אם מהני סתימה ברצפת אבנים שבמקוה שיש שם נקבים.
(ג) בדין תרנגולת שנקרע העור על הצואר שמותר לשוחטו מכיון שנגד הסימנים לא נקרע העור.

סימן ה

באשה שהיא תוך שלושים למות אביה אם מותרת לקבל קוואטרשאפט. ואם יש חשיבות שהאבלים ישבו שבעה במקום שהיה דר שם הנפטר אף שלא מת בביתו.

סימן ו

בדין גשים שנתגיירו לאחר המלחמה שלא ע"י ב"ד אם מהני הגירות מכיון שהגירות לא היתה לשם קבלת מצות אלא לצורך פוליטיקה.

סימן ז

בענין שאחד נתן לחתנו נדוניה גדולה כדי שיהיה פנוי ללמוד וחתנו רוצה להפריש מעשר מהנדוניה וחתנו מוחה בידו בטענה שכבר נתן מקודם.

סימן ח

באשה שיש לה מכה באותו מקום והרופא נתן לה טבלאות לשים אותם באותו מקום אם מותר לה לעשות כן בימי הגקיים.

סימן ט

תירוצ לקושיית המג"א על הרמב"ם בענין ג' עונות אם הוא מעל"ע.

סימן י

בענין בשר שנתעלם מן העין מכיון שכל ההיתר הוא רק בדיעבד אם יש לסמוך על זה.

סימן יא

בדין כיסוי הדם אם מותר ליתן העפר שלמטה ע"ג שלג.

סימן יג

אם יש חשש לטבילת אנשים במקוה של זוחלין והיכן המקור לזה.

סימן יד

במקום שנוהגים ליתן קמח לנחתום עכו"ם כדי לאפות חלות לשבת ולפעמים מחליף הנחתום את הקמח אם יכולים להפריש חלה מזה ולברך.

סימן טו

במקום שבודקים ריאות של עגלים ע"י ביקוע החזה איך הדין בנתפרק באמצע.

סימן טז

אם מותר להקדיש בכור בשוי"ט מכיון שהוא קדוש מאליו.

סימן ל

בענין פינוי עצמות של הנהרגים ע"י הרשעים.
(א) מותר לקבר בב"ק של עכו"ם אם יעשו היקף מחיצה.
(ב) אם אי אפשר לשים העצמות לכל אחד בארון נפרד מותר לשימם בארון אחד.
(ג) אם יש קרובים ויודעים מתי מפנים את העצמות הם צריכים לנהוג אבילות.
(ד) אין חשש במה שמטפטף טיפות מים ע"י הדאמפף בתוך השלג ואח"כ יפשרו השלג ויהא מזה מקוה מים.
(ה) הותר לעשות מקוה מקונסט אצו ע"י המשכה ע"ג קרקע ג' טפחים.

סימן לו

תמיה על דברי הש"ך בטעם שמחמירים כשנאבדה הריאה שיש לחשוש שכל אחד ישליך הריאה א"כ צריכים לחשוש לכך בכל דבר שהוא מותר רק בדיעבד.

סימן לח

(ב) בידון מקוה שיש שם נקבים וא"א לנגב לעמדי לכן שופכים חלב ועי"ז משתנה צורת המים וא"א לטבול בה.
(ג) בדבר אווים שמלעיטים אותם — אין להתיר צלקת בחשט.

(ד) אם שייך בישול עכו"ם בדברי שימורים שמתבשל ע"י זיפה ולא ע"י האש.

(ה) אין להתיר לשים ברזל חם על העוף כדי להקל על המריטה — כי יש חשש גדול שהדם פירש ממקום למקום ולא מהני המליחה.

סימן מג

בענין שישראל נשא גויה בנימוסיהם וילדה בן והוא רוצה למולו ומאיים שאם לא ימולו אותו יעשה צרות.

סימן נד

ישוב לקושית המנ"ח בענין דם בבית בנים.

סימן נה

בענין יאצ"ט כשהקבורה רחוק מים הביתה לפי דעת כמה מהאחרונים יש לחשוב כיום הביתה גם בשנה הראשונה ואצ"פ שהקבורה רחוקה אצל בנה ימים מים המיתה.

סימן נז

בענין עשיית פרקמטיא גבי אכלת דהיתור לארר ג' ימים ואם הוא דבר האבד חומר גם בחוד ג' ימים.

סימן נח

בדיון פדיון הבן בחיובו שישל חייו גוי או ע"י מחלל שבת הודם בלא הטפת דם ביה. לפי הראייה יש להקדים הכילה לטבול ואולי יאמרו דבן אינו רוצה לטול את בנו בידיו שאין להטפה לו ימיו. אבל אם כבר נטול אלא שישל ע"י גוי או מחלל שבת וצריך רק הטפת דם יצא מדינתו בידיו שאינו מוטב.

סימן סג

בענין בטחאות המים הנשים טבילות בנדרות ובשעת טבילה הן לובשות בגד — לפי דעת הש"ך מה שנדה

שטבלת בבגדיה טהורה הוא רק כשהבגדים רפויים עליה ולא כשהם מוזדקים לגופה.
כלים חנעשים בבתי חרושת של יהודים אלא שהם מחללי שבת דינם כעכו"ם וצריך לטבול הכלים.

סימן סז

בענין שינוי מטבע הברכה היום בטבילת נדה מכפי המבואר בגמרא שלדעת הגמרא צריכה על הטבילה והיום הן מברכות על מצות טבילה. — הברכה צריכה להיות כשהיא עולה מן המקוה שאז נגמרת הטהרה. — מקור מתוס' מגילה דף כ' מה שהנשים אומרות לאחר הטבילה יה"ר שיבנה בית המקדש. — מה שנהגו הנשים כשהן יולדות אין מברכות שום ברכה אינן נוהגות כשורה ויש להן עכ"פ לשמוע מפי אחר הברכה.

סימן סח

(א) בענין מתי מתחיל לאחר המיתה תענוגו בגן עדן.
(ב) מתי היתה מיתת יעקב. (ג) בענין התואר של רשכבה"ג.
(א) הצדיק מיד שיוצאת נשמתו ממנו כבר מתעדר בעדונו עלאה אפילו לפני הקבורה (לפי הזוהר ויחי).
(ב) יעקב אבינו מת בסוכות ונקבר בחנוכה.
(ג) מכיון שאין בדורנו רב שכל בני הגולה למדים ממנו — באמת היו צריכים לכתוב התואר רבן של ישראל במקום רשכבה"ג.

סימן סט

קושית הש"ך על הר"ן באם נכבש הלב עם חתיכות ואין ס' נאסרו החתיכות — והרי אין הנאסר יכול לילך אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לילך והשאר הקושיא בצ"ע — וחירוף לקושיא ע"פ הרא"ש.

סימן עה

בענין השאלה עם הוושט שנקובת הוושט בכל ענין טריפה.

סימן עו

בענין נתפצלה אי עדיף מסדק. — ובענין כלי שבישל בו יי"ש מטערקיל נסך אפילו בדיעבד אסור.

סימן עז

בדין כלי זכויות שהדליקו בו נר חלב אם נשתהה יב"ח מותר להשתמש בו בצונן. — וביאור למשנה מרבה בשר מרבה רמה שאוכל בשר בט"ב ואינו מתאבל יאכל אותו הרמה לעת קץ עד שיקום לתחיה.

סימן עח

בדין ב' אונות הדבוקות אם השאר פרודות שלפי דברי האחרונים יש להכשיר רק בהיכר אחד. — כשהתוספות מביאים פירש"י ואינם מוסיפים כלום עליו סימן הוא שהם מסכימים לפירושו.

סימן פא

בענין להחמיר על עצמו ולא על אחרים שבני ביתו הם בכלל לעצמו. — ודין אשת ת"ח צריכה להחמיר בענין כתם. — ובענין אם אשה צריכה לדחוק את המוך הוא רק לכתחילה.

א ב ז ה ע ז ר

סימן ג

בענין קביעת זמן חתונה אם ראוי לקבוע בכסלו אף שהוא מאוחר בחודש או לקבוע בטבת בתחלת החודש. הגם שיש שמקפידין לא לעשות בטבת שהוא משלושת החדשים ששורים בו דינים.

סימן ד

בענין באיש שדר עם אשת איש והבעל רוצה לגרשה, אם מודקקין הבי"ד להביא לידי גט.

סימן יז

בענין אנשי קהלה אחת הרוצים לארגן אסיפה של אנשים ונשים יחד באמתלא שיאספו כספים לצורך מצוה.

סימן יט

גידון אשה שנתגרשה בגט ונישאה עם אחר ונתגרשה שוב ואחר כך נתברר ששם אביה שהיה כתוב בגט ראשון לא היה נכון.

סימן פג

בדין ששחטו מאה עופות וחתכו את כולם לשני חלקים ונמצא בועה על הריאה ולאחר חיפוש נמצא חלק שני של עוף המתאים לחלק זה — אם אפשר לסמוך על זה ולהכשיר את יתר החתיכות. — לפי דעת ערוגת הבושם אין לחשוש כלל בעוף לבועה יחידית אם אינה מעבר לעבר. — אם העור שעל הבועה הוא מקולקל בודאי שיש להטריף.

סימן צ

ביאור בת"י שתרגם טבילה היינו במ' סאה. — מדבריו נראה שרק במקוה צריך מ' סאה אבל במעיין לא בעי מ' סאה. — בפ' תצוה הוא אומר עה"פ ורחצת אותם במים ותטבול יתהון בארבעין סאין דמיין חייך מהיכן נטלו במדבר מים חיים. — יתכן שטבלו בבארה של מרים שהיה מעיין מטלטל וטהור הוא.

סימן כ

אם בשעת הדחק אפשר למסדר הגט להיות גם סופר הגט.

סימן כא

בדבר גר שחזר לסרו ורוצה לגרש את אשתו הישראלית. שנשא בהיותו ישראל. ואודות שם היהדות שלו יש לכתוב על שם היהדות דאתקרי ולא דמתקרי.

סימן כב

בגידון היתר אשה עגונה, וכמה גימוקים כדי להתירה.

סימן כג

בהיתרא דבעל ע"י מאה רבנים.

סימן כד

עוד בענין הנ"ל.

(א) היא אינה רוצה לדור עמו וגם מסרבת לקבל ג"פ.
(ב) יכול לגרשה בע"כ או לישא שניה מחמת שהיא עוברת על דת.

סימן לז

בדין אשה שנתגרשה ויש לה ילד בן ח"י חדשים ולא הניקה אותו מעולם אם מותר לה להתחתן לפני מלאת לילד כ"ד חדשים.

סימן לט

אם אפשר לשלוח הרשאות עם עדים אחרים חוץ מב' עדים החתומים על הגט.

סימן מב

בענין היתר עגונה.

באשה שבעלה נאבד בחזית הרוסים וקבלה הודעה מהערכאות שבעלה נעלם ומאז נעלמו עקבותיו ולא שמעו עליו כלום — ועכשיו באו שני עדים ולפי השערותם מתו כל האנשים שהיו בתוך המחנה מחמת הקור החזק ששרר שם. — מכיון שכל הישראלים שהיו שם בחזית ועשו נסיגה מתו או נהרגו רובן לפני שנפלו בשבי הוי כנפלו למים שאין להם סוף ואם ניסת לא תצא.

סימן מט

בנידון שם אלי' איך לכתוב בגט.
ובענין מי שגירש אשתו וקדשה מיד ומגרשה באותו יום אם יוכל לגרשה בגט הראשון דליכא מוקדם.

סימן נב

בעניני שליחות בניטין.

אם נשלח גט מחו"ל לא"י אם אפשר למסרו ביו"ט שני של גליות ע"י שליח שני.

סימן נג

בענין ג' חדשי הבחנה.

אשה האבילה מבעלה אינה צריכה לחכות ג' רגלים אלא מותרת לאחר שלשים יום לפי פסקי תוס' במועד קטן.

סימן ס

בענין להקדים שם הנוסף או לאחר. יש הסוברים שיש להקדים שם הנוסף ויש שסוברים שצריכים לאתר.

סימן סב

עיקרי יפודי היתר עגונה להנשא.

מי שנפל בדידי הנאצים יש לו דין כאילו נפל למשאל"ס דרובן היו למיתה — ואם נשאת לא תצא.

(ג) שהוא טוען מאוסה עלי בגלל מעשיה המקולקלים וביחוד שאמרה שאינה רוחשת לו אהבה.

(ד) הבעל שלח לה כמה הזמנות לד"ת וסרבה לעמוד אהו לד"ת.

(ה) מכיון שהיא מסרה אותו בערכאות יש להתירו מכבליה.

סימן כה

עוד בנידון הנ"ל.

(א) הולכת תמיד בגלוי ראש בלי כסוי מטפחת.

(ב) גילתה סוד מטמון שלו ועי"ז נאסר בבית הסוהר.

(ג) קלא דלא פסיק שוינתה עם ערל שדר בחצירו.

(ד) שהה אהה יותר מעשר שנים ועדיין לא ילדה והיא כבר למעלה מארבעים שנה.

(ה) חתמה על שטרי ביורורים לקבל ג"פ ומסרבת לקיים את הפס"ד.

סימן כו

עוד בענין הנ"ל.

האשה נשתתית וכבר אושפזה בבית החולים לחולי רוח.

(א) לפי דעת הרבה פוסקים בנשתתית לא זקוק הבעל להיתר ק"ר.

(ב) יש סימנים שעוד היתה שוטה לפני החתונה.

(ג) יש כאן ספק קידושין משום שסידור הקידושין היה ע"י רב ריפורמי.

סימן כז

בדין אשה שבעלה נלקח לעבודת כפיה במחנות ולא נודעו עקבותיו ויש עד שראה אותו במחנה שהיה חולה ולא יכול לרדת מהמטה ובודאי מת, אם מתירין את אשתו להנשא.

סימן לא

אם מותר לסדר קידושין לאשה שמתו שני בעליה הראשונים.

סימן לה

בענין גט שאמז בלבד ישראלית.

איך כותבים בגט שם העיר פיורד אם באל"ף בסוף או לא.

וכן כשלא ידוע בבירור שם האם והאב הוא גוי יש להשמיט את שמותם בגט ודי בשם הפרטי של הבעל.

סימן סד

בענין כתיבת „וכל שום“ בגט ששולחים ממקום שכותבים
כן למקום שאין כותבין.
פסק הגאון מרדמישלא שגט שנשלח לא"י צריכים לכתוב
בגט וכל שום. — ולהיפך ממקום שכותבין למקום שאין
כותבים לפי הבית שמואל אין לכתוב.

סימן סה

בנידון אשה הזקוקה לחליצה והחולץ הוא בעל עבירה.
— לפי הח"ס גם כשהיבם מומר בשעת הנשואין אין
להתיר האשה בלי חליצה.

סימן סו

בדין כהן שנשא חלוצה בשוגג ואינו רוצה לגרשה אם
מותר לקרותו לתורה אחרון או מפטיר.

סימן עא

בדין אשה שבעלה נמצא בבית הסוהר וממתנת לקבל
גט ממנו, אם יש אפשרות לכתוב הגט שם ולשלוח למקום
האשה ע"י שליח שני בשמו.

סימן עב

בענין אם מותר ליקח זרע האיש מהאשה לאחר ששימש
ולהכניסו ע"י שפופרת לצואר הרחם. — ובדין אשה שיש
לה כמה ילדים ויש חשש סכנה אם תתעבר עד ששה
חדשים מהלידה אם מותר לה לקחת תרופות מנע שלא
תתעבר.

סימן עט

בגט שנשלח בחזרה ונטשטשה בו תיבת „ואנש“.

סימן פב

אם אפשר לשלוח גט והרשאות ע"י הדואר לפי רוב
הפוסקים לא ראוי לעשות כך ויותר רצוי לשלוח ע"י
קרוב מע"י הדואר.

סימן פו

בדבר אשה שזקוקה לחליצה והחולץ המיר דתו עוד הרבה
שנים לפני שנשאה לבעלה — וגם קידושי אשה זו עם
בעלה היה לפני הנעלאגען.

סימן פז

אם מותר לכהן לישא בתולה שהיתה בלאגר בגרמניה. —
מכיון שכל הנשים היו ביחד אין חשש שמא התיחדה עם
גוי. ואין לחשוש גם שמא נבעלה והרופא תפר את את
הפתח.

סימן פט

בענין אשה שבעלה עבד במכרות הפחם והיה רגיל לחזור
הביתה מידי יום ביומו ויום אחד קרה מקרה שהיתה
רעידת אדמה במכרה וכל הכורים ללא יוצא מן הכלל
נהרגו במפולת והאשה קבלה מהערכאות הודעה שבעלה
היה בין ההרוגים. אלא שהודעה זו השליכה בעת שעברה
הגבול. — בנידון זה יש לסמוך על הערכאות גם אליבא
דמחמירין מכיון ששלמו להאשה סך כסף בודאי דקדקו
בדבר. — ויש לצרף להיתר מכיון שנאבד זכרו הרבה
שנים יצאה האשה מאיסור תורה.

ח ו ש ז מ ש פ ט

סימן יח

בנידון שני רבנים שיש להם לאחד טענות על השני של
השגת גבול וקיפוח פרנסתו ע"י השני.

סימן כט

בנידון רב אחד שהקהל רצו לסלקו והערות על זה.
(א) אין כאן סמיכה רק שקר ענה באחיו.
(ב) התחבר עם גרמנים וביניהם נאצים.

סימן צא

בענין קנין מעות.
(א) תמיה על הגתיבות שמחדש שאפילו לא נתן רק קצת

מעות וא"כ לא שייך שיאמר לו נשרפו חטיף בעליה
מ"מ לא קנה במעות.
(ד) חידוש הטו"ע דאינו עובר בעשה ול"ת דכל תאחר
רק ברגל שלם ומדברי רש"י בתמורה משמע שלא
כדבריו.

סימן צב

כולל ארבעים הערות בענינים שונים.

- (א) אם יש חילוק בין לחומרא ובין לקולא בדאורייתא.
- (ב) אם עון צבור נדחה מפני ציץ.
- (ג) אם כשר היינו בדיעבד.
- (ד) אם „כל שהוא" היינו דוקא.
- (ה) „אם כסף תלוה" אם הוא עוד פרשת משפטים.
- (ו) בגדר פסיק רישא.
- (ז) לשון „מכשיר" לכתחילה או דיעבד.
- (ח) אם נשים עצמן מביאין התינוק למול לבית מדרש
של אנשים.
- (ט) מילה דוחה שבת אפילו בעומד למות.
- (י) טעם חדש באיסור דם בתולים.
- (יא) בענין כיבוד אם.
- (יב) בסגנון לשון המורה למדת חסידות בלבד.
- (יג) בענין אשתהי הולד עד — ולאחר — י"ב חודש.
- (יד) בסגנון לשון המורה על דיעבד.
- (טו) בענין לשונות בע"פ ובשטר לגבי הלוואה.

- (טז) בענין אי מחזקינן ליה בתרי איסורי.
- (יז) בענין איסד"ר אי מותר לספות בידים.
- (יח) כלל חדש בלשון לעולם.
- (יט) הערה בענין מעות קונות.
- (כ) אי על דרבנן שייך הלשון רחמנא.
- (כא) הערה שלהריטב"א היה עוד חי' ארוכין ושו"ת.
- (כב) גם על איבעיא שייך כתנאי.
- (כג) בענין שיעור מיל כמה הוי.
- (כד) בענין הכרזה והשבת אבידה בבהמה.
- (כה) תמיה על הרשב"ם בענין פסח לדורות.
- (כו) אם עליה לא"י ע"מ לחזור הוה דבר מצוה לענין שבת.
- (כז) בענין כפרות לבנות.
- (כח) ביאור בדברי תוספות יומא השמר דעשה עשה.
- (כט) כה"ג איך מתמנה ואיך מסתלק.
- (ל) בענין חינוך כה"ג.
- (לא) בענין אי כשר משמע דיעבד.
- (לב) בענין הלשון זצ"ל — הכ"מ לומר ביחד.
- (לג) בענין אם אפשר לקיים שניהם ל"א עדל"ת.
- (לד) בענין שחסידות משמעו גם זהירות.
- (לה) ביאור בדברי תרגום יונתן תמוהים.
- (לו) בענין החשש תערובת שיש בציקאריע.
- (לז) בענין אי כותבין על אשה הלשון ז"ל.
- (לח) הערה בלשון התרגום על תיבת „העברי".
- (לט) לענין מה מועיל קנין כסף היכא דנהוג.
- (מ) בענין פרישת משה מאשה מתי הי'.

מפתחות לקונטרס קהלת יעקב החדש

(ד) ביאור בדברי התוס' פסחים שאפשר לתנא לחלוק על ב"ש וב"ה וסובר דלא כתרומה.

(ט) ע"פ האר"י יש להשאיר בליל שבת פת על השלחן וביום אין הכרח לעשות כן ובנצוצי אורות מוכיח מדברי הזהר שגם ביום צריך להשאיר פת על השלחן.

(י) תמיהה על השואל ומשיב שמדמה תלישה להוצאה ורוצה להתיר באתרוגים שנתלשו בשבת, הרי תלישה הוה מעשה בגופה.

(יז) תמיהה על פסקי תוס' הרוצים להוכיח מהתוס' שציירי בסדינא וכך הוא אינו סימן ומהתוס' מוכח להיפך שכן הוה סימן.

(יח) ביאור בירושלמי גדרים מקלו של ר"מ היתה בידי והיא מלמדת לי דיעה כלומר שסמך על דעתו של ר"מ. (יט) לפי דעת האשל אברהם מותר לבלוע הרוק ביום הכפורים.

(כ) קושיא על ר' חייא הסובר שאין לוקין על לאו שכתוב בלשון אל, הרי בלאו אל תאכלו ממנו נא לוקין.

(כא) כמה דינים נחוצים מהגרש"ק.

(כב) כונה בראב"ע שמה שאמר ראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה שבגלגול ראשון ח"י נ"ב שנה ועם הח"י שנים שבגלגול שני הם שבעים שנה.

(כג) פירוש בפסוק אמור לחכמה אחותי את שהכונה לתורה שגמשלה לאחות שצריכים לפרנס אותה.

(כד) בהאלף לך שלמה מביא שאשה שהיו לה הרזורים בעל אז אפילו נשאת לאחר מ' שנה אפשר לה שתלד.

(כה) כל שהו יש לו שיעור ממתני' דאהלות ב"ה אמרו כ"ש ומפרש בתוספתא שכ"ש ויינו כחוט המשקולת.

(כו) מה שאמרו אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים במידי דאכילה אומר מהר"צ מלובלין שזה דוקא בדאי איסור ולא בספק איסור.

(כז) חידושי הט"ז דדבר המפורש בתורה אין כח ביד חכמים לאסור ומכמה מקומות מוכח שלא כדבריו.

(א) קושית הזהרי חמה על קטרוג השטן על שדוד לקח את בת שבע ולא המתין ג' חדשים ולמה לא קטרג שלקח את אביגיל בתוך ג' חדשים למיתת נבל. — ותירוצו שבאביגיל ידע שאינה מעוברת כי הגידה לו שהיתה נדה — ותירוצ' נוסף מכיון שדוד היה בעל רוח"ק וידע ברוה"ק שאינה מעוברת.

(ב) דיוק הלשון מחיה מתים ברחמים רבים כי ע"י שינוי פתאומים אפשר למות שוב לכן זקוקים לרחמים רבים.

(ג) בענין אצבע יתירה בעופות — כי כל יתר כנטול דמי ואין כאן אצבע יתירה.

(ד) שלא להשתמש בשמות הקודש לפרט השנה.

(ה) מה שאמרו בגמרא דילמא אתי לשוויי גומות אין הכונה שיעשה גומא אלא שיסתום הגומא והיינו בידיו לא ברגליו שאין דרך בנין בכך.

(ו) מי שיש בידו למחות — היינו בידו ממש שכותב בקו קולמסא.

(ז) חידוש הריטב"א למה שאמרו בסוטה ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל, שאין הכונה שאח"כ היתה שכיבת בעל ואפ"ה שייך לשון קדימה.

(ח) כתב הגה"ק מקאמרנא שמותר לחתוך נייר לצורך בית הכסות בשבת ולא יעשו כן בפני ע"ה.

(ט) מותר לישב בסוכה כשגשמים יורדים ואינו נקרא הדיוט אם הוא עושה כן מרוב שמחת המצוה.

(י) הערה מגמרא תענית שמה שאמרו מיד אין הכונה תיכף ומיד.

(יא) בענין כל שהו מחלוקת הרמב"ם והראב"ד שלהרמב"ם לאו דוקא ולהראב"ד בדוקא.

(יב) בענין שיהיו רואים הכוכבים מתוך הסוכה שלהבבלי גם אם אינם נראים כשרה ולהירושלמי צריך לכתחילה לראות מתוכה.

(יג) תיקון גירסה בתיקוני הזהר במקום ושבחין — ושבחין.

מט) בוכל"א הביא בשם גור ארי' על תאומים שנולדו ספק בן ז' או בן ח' ומת א' מהן שלא ימולו את החי עד שלשים יום.

נ) חי עם תכב בגימט' תמ (— מת) להורות כי החי צריך לכתוב צואה.

נא) ביאור בנוסח הברכה של השיבנו אבינו לתורתך אם צריך להקדים הסור מרע לפני עשה טוב או אפשר גם להקדים את העשה טוב לפני הסור מרע.

נב) בבני"ש מביא בשם מדרש שליל קרי"ס היו שני לילות ליל יצי"מ וליל קרי"ס.

נג) בענין שנקרע ס"ת באותיות השם מה לעשות.

נד) אם עכו"ם מצווים על איסור א"א איך הכשילה אסתר את אחשורוש.

נה) בב"י כ' שיש לסמוך יותר על מש"כ, בתה"ד ממה שכי' בכתביו.

נו) בתוס' הרא"ש מביא כלל חדש שלענין לכתחילה אין להתיר בדרבנן יותר מבדאורייתא.

נז) בשם הנועם אלימלך חסד ואמת בגימט' חתן וכלה.

נח) בענין השגת גבול בהדפסת חומשים עם פירוש אוה"ת.

נט) רמז בטבילת עזרא.

ס) אין לסמוך על הקונטרס שכתוב בו הלכות נדה בלשון אשכנז.

סא) ר' יוסי צלי של מוצ"ש בשבת כך מובא במדרש ובגמרא שלפנינו מובא שצלי רק של שבת במוצ"ש.

סב) בישמח משה הביא תיקון גירסא ברש"י תחלת מסכת קידושין.

סג) ביאור במס' תענית כל האוכל בשר ושותה יין בט"ב עה"כ אומר ותהי עונותם על עצמותם.

סד) לעת"ל יהיו שקצים ורמשים מותרים שלא יהיו צריכים להבדיל בין ישראל לעמים.

סה) בדין שהתה עשר שנים ולא ילדה אם המניעה הוא ממנו או ממנה.

סו) דבר שאין לו תקנה חשיב כדיעבד לפי תוס' פסחים דף ל.

סז) חלב צונן מותר להניח על הכשר לפי תוס' חולין דף ח.

כח) בלחה"פ מביא חידוש שעגונה שאין לה היתר דאסור להתאבל ולומר קדיש — אבל מותר לקרוא שם בגו אחר אביו.

כט) בענין שאשה נבעלה ברצון שהנאף אמר לה שהוא אליהו הנביא ויביא נשמת משיח עי"ז והב"ד התיר את האשה לבעלה כי נחשבת לאונס.

ל) בענין מי שעשה שליח למכור י"א שורים והשליח מכר רק ח' בעד ח' זהובים והד"ת היה בפורים.

לא) רמז גימטריא לאכילת בשר יק ודגים ולחם בשבת.

לב) רמז למה שחסידים ואנשי מעשה טובלים במקוה בכל יום מלבד ט"ב ויו"כ.

לג) פירוש נחמד בעצי עדן לפסוק בהשפטו יצא רשע וגו' ושאנשי חו"ל יש להם לנהוג בענין שבת לפי השעון של א"י שלא יחללו השבת של א"י.

לד) שינוי הטבעיים של היום מכפי שהיו בזמן אדר"ג.

לה) לפי הכ"ס אין קפידא לשלוח מכתב בע"ש ע"י הדואר הגם שהשני יקבלו בשבת.

לו) ישוב לרמב"ם בענין זר האוכל תרומה טמאה במיתה.

לז) לפי המד"ר מעברים את השנה בחצות הלילה.

לח) דיוק בתפלת אתה חוננתנו חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עון.

לט) פירוש לפסוק ותאמר מה פרצת עליך פרץ.

מ) ביאור בנוסח אהבה רבה הסיום הבוחר בעמו ישראל באהבה.

מא) בענין ששני אנשים עשו שטר ואחד טוען שהיה גם תנאי בע"פ.

מב) מקור למה שמביא באור לישרים שעד בן עשרים שנה נקרא תינוקות של בית רבן.

מג) אין לקרוא לתורה בן בשמו של האב החורג.

מד) ר"ת לולב להודות לך וליחדך באהבה.

מה) בח"ס שדגאל נשא גיורת.

מו) בענין נהר נאדאש אם יש להוסיף כעת בגט מכיון שמקודם לא כתבו כזו ויש חשש לעז על גיטין הראשונים.

מז) בענין שמות גיטין כגון זשוטקא על אשה שנקראה יזטקא וכדומה.

מח) מנהג מהרי"ל כשהיה לו סנדק היה רוחץ וטובל עצמו כדי להכניס התינוק בטהרה לברית.

(סח) אין פורענות שאין בו מעון העגל ר"ת עריות גזל לה"ר.

(סט) במגיד מישרים שמרור מר בתחלתו וסופו מתוק בניגוד למה שנאמר בגמרא.

(ע) לפי הזהר שהכהן בשעת הרמת הדשן היו, בגדיו של בד גם האבנט.

(עא) מה שר"ש אומר שכ"ש למלקות אבל לענין מ"ע מודה דבעי כזית — כך הוכיח הקהלת יעקב.

(עב) בענין כ"ש אם יש לו שיעור או לא.

(עג) בח"ס מביא על סמך גמרא נדה גופא דלא מקבל סמא — כ"ש דאיכא גופא דלא מקבל קמיע וכתבא.

(עד) תמיהה על הגמרא, ב"מ דף מ"ח שמביאה סייעתא לר"ל שסובר שמעות אינן קונות — דלמא מעות קונות כר"י אלא שכאן יש עליו חוב לא קנה הכלי.

(עה) על סמך דברי הריטב"א ביבמות שכתב בחידושיו הארוכין נראה שיש לו חידושים חוץ מאלה שנדפסו.

(עו) בדברי כנה"ג אה"ע שאם יכול לימשך מטענה זו איסור אינו יכול לומר קים לי.

(עז) בהגהות על התשבי למה נקראו וושט וקנה, בשם סימנים.

(עח) בלקוטי תורה להאריז"ל שהכהן היה מכיר בפני מביא הקרבן מקום שפגם ובמחשבתו, והיה מנקה אותו מחטאו. — וביאור בברכת רוקע הארץ על המים.

(עט) ביאור, בפסוק וידר יעקב נדר וכו'.

(פ) בענין בחור שיש לו יבמה חולנית שא"א לחלוץ לה וגם לא ליבמה יכול לישא אשה כיון שהמניעה אינה ממנו.

(פא) בדברי הרמב"ן שבמדבר היו נהרות שוטפים. — והנשים היו טובלות בנהרות אלו.

(פב) בענין מי שסוגר את ביתו למשך זמן ומשאר הבית נקי הוא פטור ממזוזה. — והערה על זה.

(פג) הבני יששכר התפלל בכל יום מנחה ביחידות ושחרית בצבור ועובר לפני התיבה.

(פד) בענין בנות ישראל שלא היה להן שער בית השחי ובית הערוה היאך היו בודקין אותן למיאונן. — המלאכים הוליכו את יצחק אחר העקידה לגן עדן ושהה שם שלש שנים כדי לרפאות התכלה שנעשה בו בשעת העקידה.

(פה) בענין מי שזרק זרעו בא"ע ע"י שפופרת והוא לא נגע בה אם היא נאסרת לבעלה.

(פו) אזהרה שלא להאמין לעדות אנשים המעידים מפי חכמים ואינם מדקדקים בדבריהם.

(פז) דיוק בשטמ"ק מה שנאמר בגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא ולא נאמר מ"ש רישא מסיפא.

(פח) ביאור בפסוק ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה.

(פט) בלשון „כל" אם אפשר לומר לשון זה רק על שלשה או גם על שנים.

(צ) שינויי לשון, בתוספות פעם משתמשים בלשון משמע שם ופעם בלשון מוכח שם או קצת משמע.

(צא) מי שעומד בד' אמות שנפל שם ס"ת צריך להתענות בה"ב.

(צב) כלאי הכרם אע"ג דבטלה קדושת הארץ איסורו חמור מכיון שיש בהם איסור הנאה.

(צג) בענין מין במינו.

(צד) דיוק בשטמ"ק כתובות בענין קושיא אלימתא.

(צה) ביאור בפסוק וישגב אביון מעוני וישם כצאן משפחות.

(צו) על מנהג המחברים לכתוב על אשה שנפטרה ע"ה או ז"ל.

(צז) תושב"כ היא הגוף ותושבע"פ היא הנפש לפי המהר"ם חגיו.

(צח) בענין גיטין וקדושין שעושים בביהכ"נ.

(צט) בענין שם אביש או אבוש בגט.

(ק) בענין חתימה בברכה מעין שלש.

(קא) בקריאת שם הפרי פל"א שהוא ר"ת לית אתר פנוי מיני'.

(קב) אם אפשר לסדר שני גיטין או חליצה ביום אחד.

(קג) טבת ר"ת תקבר בשיבה טובה.

(קד) דברים נשגבים המובאים בספר הצל"ח.

(קה) בענין, ברכת שהחיינו על ס"ת חדש.

(קו) בענין מי שאחזו בולמוס שמאכילין אותו אפילו דברים טמאים.

(קז) על קריאת שם חזיר.

(קח) בענין זמן עצי הכהנים והעם. — בביאור ילקוט מחלליה מות יומת.

קכט בענין המנהג שהמגרש אומר להמגורשת שתהא מותרת לעלמא בל"א.

קל בענין שיעורי הפירות הנמנים במס' כלים.

קלא בענין כל שהוא אם יש לו שיעור.

קלב מובא במדרש ששמות השבטים היו חקוקים על האבנים.

קלג בענין טמא האוכל תרומה טמאה, שלפי רש"י ותוס' הוא חייב מיתה.

קלד בענין חינוך לקטן שהגיע לחינוך דרבנן.

קלה מובא בספורנו שהדלקת הנרות והקטורת היתה נעשית במדבר רק ע"י אהרן.

קלו הגימטריא של בעילה הוא ע"ב מ"ה.

קלז דיוק בתוס' נזיר דף גט.

קלח בענין נישואי אלמנה, ביום ששי עש"ק.

קלט בענין קריאת משלי ותהלים לפני כה"ג בליל יוהכ"פ.

קמ בענין סוכה בעזרה.

קמא בדין שמות בגטין.

קמב בענין גירושי חלל אם יש לכתוב כהן בגט.

קמג בגט שנשלח מאמריקה שהיה טעות בכינוי.

קמד אין לכתוב שני גיטין לאיש שנקרא מתתי ולתורה קורים לו מתתיהו.

קמה במנהג ברלין שגם לאחר נתינת הגט עדיין חלים דיני ממונות כמו ירושה וכדומה עד שמתגרשים בערכאות.

קמו בענין אשה שהיא עתים חלים ועתים שוטה.

קמז בענין גט בלוס אנשעלס איך כותבים שם מעיר.

קמח בענין לשמו ולשמה והתרגום שלו.

קמט בענין שצריך לכתוב בגט דמתקרי בלי וא"ו ולא ודמתקרי.

קנ בדין אשה שאמרה מת בעלי ונשאת ואח"כ בא בעלה.

קנא באשה שקבלה על עצמה לקבל גט מריצונה אם יכולה לחזור מדבריה.

קנב על מנהג העיר חוסט לכתוב השם שמשון בן בשורה אחת וראובן יודא בשורה שניה.

קט בענין שמשון שהיתה שומטת עצמה בתשמיש ותקצר נפשו למות אבל היא לא כי צערו של האיש חתר גדול משל האשה.

קי בהבדל פירוש רש"י ותוס' בפסחים מבשבת.

קיא בדין אם מותר לישראל לעשות פעולה בש"ק כדי שבהמתו של עכו"ם תעבוד בשבת.

קיב כשמוכירים בספר גדול אחד שבעת כתיבת הדברים היה עדיין בחיים ובשעת הדפסה כבר לא היה בחיים איך לכתוב נ"י או ו"ל.

קיג טעם למה שכתובים על מספר ששה עשר ט"ז ולא י"ו.

קיד בקושית התולדות על המהרש"א בענין מגורה של חרס.

קטו מקור למאמר העולם שצריך האדם להיות קלוג, גוט, פרום.

קטז מתי יש לברך ברכת שהחיינו על בית חדש.

קיו בענין שעון בביהכ"נ.

קיא בדין תינוק שנימול ביום ז' שחל בע"ש אם מותר לפרוע ולמוץ בשבת.

קיט בדברי המגיד משרים על הרמב"ם. — ובהבדל חטא האדם בין קודם לארבעים ולאחר ארבעים.

קכ בענין תרי איסורי דרבנן ביחד דהוה כאיסור דאורייתא.

קכא בשעת מתן תורה פרחו נשמתן של ישראל והקב"ה החזיר להם — האם ברכו על כך ברכת מחיה המתים.

קכב בענין מי שברך ר'ע מרם ממאדא בשעת פטירתו בצפת בשם ומלכות ברוך המאיר ליראיו מאור הגנוז.

קכג בקושית הערוך לנר בענין בנין ביהמ"ק.

קכד בענין פסיק רישא אם צריך להיות ודאי או אפילו קרוב לודאי.

קכה בענין ברכות השחר אזור ישראל בגבורה ועוטר ישראל בתפארה.

קכו בענין נוסחאות הישנות שנכתבו בקורטבא.

קכז בענין אין אשה מתעברת מביאה ראשונה.

קכח בענין היתה עגונה שהנודע ביהודה כתב תשובה על זה בערב שבת עם חשיכה.

קנג) דעת עבודת הגרשוני ששינוי באכי האשה אינו פוסל הגט.
 קנד) הרש"ק פקפק על הנוב"י שמתיר ליתן הגט ואח"כ לתקנו וליתנו פעם שנית.
 קנה) המהרש"ק החמיר בגט שנמחקה באות ו' מתיבת דיתצבין.
 קנו) בענין סידור גט ע"ש אחה"צ בשעת הדחק.
 קנז) בענין גט שכתוב מרע ששכח הסופר לומר שכותב לשמו ולשמה.
 קנז) בגט שהיה חשש על נתינה ראשונה ונתנו לה פעם שניה.
 קנט) בענין גט בימי עשרת ימי תשובה.
 קס) בענין הרשאה שנכתב בה או שליח שלוחים וחיסר תיבת מאה.
 קסא) איך כותבים גט בקליוולנד אהיא.
 קסב) בענין שם יעקב המכונה דזיק.
 קסג) בענין כתובת גיורת שהיא יותר מבת ג' שנים שאין לה אלא מנה.
 קסד) בענין המכונה שנכתב בכתובה.
 קסה) בענין שם ריויא אם כותבים ביד אחר הזיין או לא.
 קסו) בענין היתר בעל דברי חיים שהבעל שלח גט לאשתו ע"י שליח להולכה והיה חולה.
 קסז) בענין כינוי שם אבי המגורשת שהיה שמו מאטיל ונכתב בלי יו"ד.
 קסח) בגט שנכתב שם האשה שינדיל.
 קסט) בענין שמסדר הגט לא ידע בטיב גיטין שהנוב"י פסל הגט.
 קע) אם כתב תיבת דיתהויין בחד תיבה.
 קעא) איך כותבים השם אלעזר כשקוראים אותו לאור.
 קעב) באשה שאין לה אורח נשים והבעל רוצה לגרשה בלי תוספת כתובה.
 קעג) אם נכתב בגט דב במקום דוב אי הוה שינוי.
 קעד) בענין גט שנתנו בב"ד ותרגמו ללשון המדינה.

קעה) בדיון גט של גר אם כותבים גם שם הגויית.
 קעו) בדיון אשה שאינה יכולה לטהר את עצמה.
 קעז) בענין משדכת שהיתה לזוננים איך כותבים בכתובתה.
 קעח) יש לומר בבית האבל קדיש תתקבל.
 קעט) אם כתב השם והכינוי בלא דמתקרי.
 קפ) אם יכול אדם להעיד על חתימת עצמו בגט ע"י שליח.
 קפא) בזונה מינקת שנשאת בהסתר לאחר שהניקה י"ח חודש.
 קפב) בדיון יבמה שניטל עצם מאגודל יד ימינה ועי"ז אינה יכולה להתיר קשרי המנעל.
 קפג) בדיון מורדת שאינה רוצה לקבל גט וקבלה גט בערכאות.
 קפד) עיין סימן קמה.
 קפה) בענין היתר חרם דרבנו גרשום.
 קפו) אין לכתוב יהודא דמקרי יהודה מכיון שאין הפרש בקריאה.
 קפז) בענין מתנכר אם מותר ליתן הגט לאשה ע"י שליח להולכה בלבד.
 קפח) בדיון שטעו בגט ובמקום תשרי כתבו מרחשוון.
 קפט) דקדוק בברכת ולירושלים עירך שבשמו"ע.
 קצ) בענין תרגום ולא תגזול שבכמה דפוסים כתוב ולא תאנס ובכמה דפוסים ולא תיגוס.
 קצא) אם תבן קיבל תוספת שבת והאב לא, והאב מבקש מבנו שיחלל השבת — אינו צריך לשמוע בקולו.
 קצב) פירוש בפסוק איש אמו ואביו תיראו.
 קצג) בענין גדה שנבעלה לגוי אם יש עליה איסור כרת כמו שנבעלה לישראל או לא.
 קצד) בענין תרגום אונקלוס ותרגום יונתן.
 קצה) יום הולדת של יהודי יש לחגוג ביום שנכנס לבריתו של א"א ולא ביום הולדתו.
 קצו) בענין פסקו של החידושי הרי"ם באשת כהן שיצא עליה קול שזינתה והתירה לבעלה.

קנג) דעת עבודת הגרשוני ששינוי באכי האשה אינו פוסל הגט.
 קנד) הרש"ק פקפק על הנוב"י שמתיר ליתן הגט ואח"כ לתקנו וליתנו פעם שנית.
 קנה) המהרש"ק החמיר בגט שנמחקה באות ו' מתיבת דיתצבין.
 קנו) בענין סידור גט ע"ש אחה"צ בשעת הדחק.
 קנז) בענין גט שכתוב מרע ששכח הסופר לומר שכותב לשמו ולשמה.
 קנז) בגט שהיה חשש על נתינה ראשונה ונתנו לה פעם שניה.
 קנט) בענין גט בימי עשרת ימי תשובה.
 קס) בענין הרשאה שנכתב בה או שליח שלוחים וחיסר תיבת מאה.
 קסא) איך כותבים גט בקליוולנד אהיא.
 קסב) בענין שם יעקב המכונה דזיק.
 קסג) בענין כתובת גיורת שהיא יותר מבת ג' שנים שאין לה אלא מנה.
 קסד) בענין המכונה שנכתב בכתובה.
 קסה) בענין שם ריויא אם כותבים ביד אחר הזיין או לא.
 קסו) בענין היתר בעל דברי חיים שהבעל שלח גט לאשתו ע"י שליח להולכה והיה חולה.
 קסז) בענין כינוי שם אבי המגורשת שהיה שמו מאטיל ונכתב בלי יו"ד.
 קסח) בגט שנכתב שם האשה שינדיל.
 קסט) בענין שמסדר הגט לא ידע בטיב גיטין שהנוב"י פסל הגט.
 קע) אם כתב תיבת דיתהויין בחד תיבה.
 קעא) איך כותבים השם אלעזר כשקוראים אותו לאור.
 קעב) באשה שאין לה אורח נשים והבעל רוצה לגרשה בלי תוספת כתובה.
 קעג) אם נכתב בגט דב במקום דוב אי הוה שינוי.
 קעד) בענין גט שנתנו בב"ד ותרגמו ללשון המדינה.

קצו) בענין ביהכ"ג בלבוב הנקרא עשירי, שמתענין בכל יום עשירי.

קצח) ימים שכתוב בדברי המחבר הכונה ב' או ג' ימים לבד.

קצט) ביאור בנוסח מוסף ר"ח מזבח חדש בציון תכין וכי.

ר) פירוש לא מאסתים ולא געלתים לכלתם — לכלתם היא התורה שהיא כלה כלולה. — ובענין למנות למספר העמים.

רא) פירוש אשתך כגפן פוריה שמעץ הגפן אי אפשר לעשות שום כלי רק לגדל פרי.

רב) „מיד“ אין פירושו מיד ממש אלא גם לאחר זמן.

רג) כשר או כשרה מובנו בדיעבד ולא לכתחילה.

רד) דברי הרמב"ן ששגגת לאו אין צריך ריצוי.

רה) בענין גזירה שוה שאינו מופנה.

רו) טבילה לאחר תשמיש הוא רק אם מתכוון להנאתו אבל אם הוא משמש בקדושה נחשב כמו מצוה ואינו צריך טבילה.

ריז) איש ואשה ששמשו בבעילת מצוה א"צ טבילה גם לקודש.

ריח) פירוש הפסוק ואיש אשר ינאף את אשת איש וגו' — שזינה עם אשה שבעלה זינה עם אשת איש.

ריט) והזרתם את בני ישראל — מלשון זר ועטרה. — ור"ת ואומר לך בדמיון חיי הוא חלב שדם נעקר ונעשה חלב. — ולמה אין מברכים בכל שבת שהחיינו.

ריז) בנוסח קידוש לשבת יש ה"פ ו' ויש לומר זה בחטף פתח.

ריא) בענין יש מי שאומר ויש אומרים. — ובענין ירושת הבן והבת.

ריב) בלאו דלפני עור מכיון שהוא לאו כולל לאו מחמירינן ב'.

ריג) מי שהגיע להוראה צריך לעיין תחילה לפני שיוצא.

ריד) בפירוש ועשה בצלאל שאור החיים מפרש אחרת מכפי פירוש רש"י.

